

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

METODINIS LEIDINYS, SKIRTAS
KALBŲ (GIMTŲJŲ IR UŽSIENIO)
MOKYTOJŲ DALYKINĖMS
KOMPETENCIJOMS TOBULINTI

Vilnius
2022

PROJEKTAS

„Bendrojo ugdymo mokytojų bendrųjų ir dalykinių
kompetencijų tobulinimas“

Nr. 09.4.2-ESFA-V-715-02-0001

METODINIS LEIDINYS, SKIRTAS KALBŲ (GIMTŲJŲ IR UŽSIENIO) MOKYTOJŲ DALYKINĖMS KOMPETENCIJOMS TOBULINTI

Parengė:

Lietuvių kalba ir literatūra: Meilė Čeponienė, Zita Bartkevičienė, Onutė Baumilienė, prof.
dr. Aušra Martišiūtė-Linartienė, Daiva Stukienė, dr. Sonata Vaičiakauskienė
Turinio redaktorius Kęstutis Bredelis

Lenkų tautinės mažumos gimtoji kalba ir literatūra: I. Masoit, R. Pašuta, A. Sava-
nevičienė, R. Slavinskienė, J. Szczygłowska, D. Szejnicka, B. Ustjanovska, O. Volkovicka
Turinio redaktorė Danguolė Povilaitienė

Rusų tautinės mažumos gimtoji kalba ir literatūra: Marina Volkova, Ala Bogomolnikova.
Ala Šuverova, Alevtina Gromyka, Tatjana Riabova
Turinio redaktorė Danguolė Povilaitienė

Užsienio kalbos: Gintarė Baciuškienė, Aina Būdvytytė, Marytė Puzaitė,
Beata Valungevičienė

Turinio redaktorė: Danguolė Povilaitienė
Kalbos redaktorė Jurga Marcinkevičiūtė
Maketavo Dalia Linkevičiūtė

Bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos integralios bibliotekų informacinės
sistemos (LIBIS) portale ibiblioteka.lt

ISBN 978-609-8275-60-5

© Nacionalinė švietimo agentūra, 2022

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

esfa

Vilnius
2022

TURINYS

Įvadas	7
Lietuvių kalba ir literatūra	8
1. Skyrius. Lietuvių kalbos ir literatūros pagrindinio ugdymo bendrąją programą atnaujinant	8
Įvadas	8
Kompetencijomis grįstas ugdymas	9
2. Skyrius. Lietuvių kalbos ir literatūros pagrindinio ugdymo bendrosios programos įgyvendinimo praktika	14
I modulis. Mąstymas ir kalba: raštingumo ugdymas skaitmeniniame amžiuje	14
II modulis: lituanisto profesionalumo ir ugdymo kokybės link	88
Naudota literatūra	109
Lenkų tautinės mažumos gimtoji kalba ir literatūra	113
1. Aktualūs lenkų (gimtosios) kalbos mokymo(si) proceso tobulinimo klausimai	113
2. Rekomendacijos ir patirčių reflektavimas	117
2. 1. Mokinių individualios pažangos skatinimas per pamoką	117
2. 1. 1. Skaitymo strategijų taikymas kaip sėkmės kriterijus	117
2. 1. 2. Įtraukusis ugdymas, tinkamiausių metodų taikymas	119
2. 1. 3. Ugdymo turinio diferencijavimo galimybės. Ilgalaikiai darbai	120
2. 2. Mokinių pažinimo ir ugdymosi vertinimo būdai	124
2. 2. 1. Grįžtamasis ryšys. Vertinimas, įsivertinimas, pažangos fiksavimas	124
2. 2. 2. Vertinimo formos, naudojant IKT	126
2. 3. Ugdymo turinio modeliavimas atsižvelgiant į mokinių poreikių įvairovę	128
2. 3. 1. Grupiniai projektai	128
2. 3. 2. Užsienio kalbos mokymo patirties pritaikymas gimtosios kalbos pamokose	128
2. 4. Naudojimasis technologijomis	132
2. 4. 1. Skaitmeninių edukacinių išteklių kūrimas	132
2. 4. 2. Interaktyvūs pratimai, užduotys ir žaidimai	137
2. 5. Ugdymo(si) aplinkų kūrimas	139

Naudota literatūra	142
Interneto šaltiniai	143
RUSŲ TAUTINĖS MAŽUMOS GIMTOJI KALBA IR LITERATŪRA	144
Bendroji dalis	144
1. Pratarinė	144
2. Metodinio leidinio aktualumas	144
Praktinė dalis	145
1. Kompetencijomis grįstas ugdymas ir pamokos planavimas	145
2. Skaitymo strategijos ir jų taikymas pamokoje	148
3. Rašymo gebėjimų ugdymas ir vertinimas: mokinių rašymo įgūdžių tobulinimas	157
4. IKT naudojimas pamokose	166
5. Dalykų integracijos galimybės rusų kalbos ir literatūros pamokose	173
6. Ugdymosi aplinka, projektinė veikla	179
Literatūros sąrašas	187
UŽSIENIO KALBOS	188
1. Skaitmeninės kompetencijos ugdymas naudojant(is) IKT	188
1. 1. Skaitmeninės kompetencijos ugdymo veiklų pavyzdžiai: vaizdo įrašų supratimas, rašytinio teksto produkavimas, rašytinė interakcija	191
1. 1. 1. Anglų kalba. 7 klasė. B1 kalbos mokėjimo lygis.	191
1. 1. 2. Vokiečių kalba. 8 klasė. A2 kalbos mokėjimo lygis.	192
1. 1. 3. Anglų kalba. 10 klasė. B1+ kalbos mokėjimo lygis.	193
1. 2. Atvirksčių pamokų planavimo pavyzdžiai	194
1. 2. 1. Antroji užsienio kalba (vokiečių). 6 klasė	194
1. 2. 2. Pirmoji užsienio kalba (anglų). 8 klasė	196
1. 2. 3. Pirmoji užsienio kalba (anglų). 11 klasė	197
1. 2. 4. Integruota anglų kalbos ir geografijos pamoka. 7 klasė	198
2. Pamokos planavimo pavyzdžiai taikant aktyviuosius mokymosi metodus	199
2. 1. Antroji užsienio kalba. 10 klasė	199
2. 2. Antroji užsienio kalba (vokiečių). 9 klasė	203
3. Tarpdalykinė integracija	208

3. 1. Tarpdalykinės integracijos galimybės mokantis užsienio kalbų	208
3. 2. Integruotas užsienio kalbos ir dalyko mokymas(is)	209
3. 3. Užsienio kalbos ir kitų dalykų integruoto ugdymo (IDUKM) pamokų pavyzdžiai	212
3. 3. 1. Idukm pamokos planas: užsienio kalba (1-oji) – anglų kalba ir pasaulio pažinimas. 2 Klasė	212
3. 3. 2. Idukm pamokos planas: vokiečių kalba (2-oji) ir gamtos pažinimas. 6 Klasė	215
3. 3. 3. Idukm pamokos planas: užsienio kalba (i-oji) ir geografija. 7 Klasė	225
3. 3. 4. Idukm pamokos planas: užsienio kalba (i-oji arba ii-oji) ir technologijos – 8 klasė	228
3. 3. 5. Idukm pamokos planas: užsienio kalba (1-oji) ir chemija. 9 Klasė	230
Literatūros sąrašas	232

ĮVADAS

Lietuvoje vykstantys ugdymo turinio atnaujinimo darbai atveria naujas galimybes kūrybai ir pažinimui, kviečiantiems kalbų mokytojus priimti savarankiškus ugdymo turinio formavimo sprendimus. Todėl svarbu stiprinti mokytojų kompetencijas, teikti ugdymo turinio reformos vykdytojams paramą, nes pokyčio sėkmę lems mokytojų pasirengimas, gebėjimas kurti kokybišką mokymąsi.

Elektroninio leidinio, skirto Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklų kalbų mokytojams, paskirtis – tobulinant mokytojų profesinę kompetenciją, atskleisti praktikoje kylančias kalbų ugdymo(si) dilemas, padėti jiems perprasti, kaip praktiniame darbe sėkmingiau realizuoti atnaujintas kalbų ugdymo bendrąsias programas.

Tikimasi, kad metodinė priemonė paskatins kalbų mokytojus iš naujo apmąstyti dalyko mokymo turinį ir turimą savąją patirtį bei kryptingai pasirengti pamokoms ar kitai ugdomajai veiklai. Manoma, kad leidinio metodinė medžiaga padės įgyvendinti į kompetencijas orientuotą ugdymo turinį, rasti veiksmingų būdų, metodų ugdyti mokinių komunikavimo gimtosiomis (lietuvių, rusų, lenkų) ir užsienio (anglų, vokiečių, prancūzų, rusų) kalbomis esmines kompetencijas, padės bei įkvėps pasiūlyti idėjų mokymosi aplinkai turtinti.

Metodinis leidinys parengtas remiantis pagrindinio ugdymo bendrųjų programų (2022) projektuose keliamais kompetencijų ugdymo tikslais, sudarytojų patirtimi. Taip pat pasitelkta ir projekto mokymuose dalyvavusių mokytojų geroji patirtis.

Leidinio medžiaga yra suskirstyta į dvi dalis – teorinę ir praktinę: teorinėje dalyje aptariami aktualūs kalbų mokymo(si) proceso tobulinimo klausimai, siūlomi jų sprendimų būdai, išvalgos, praktinėje – pateikiami konkrečių metodų, internetinių įrankių aprašymai ir jų pritaikymo galimybės, pamokų planų, projektų ir kitų mokinių veiklų pavyzdžiai. Stengiamasi pateikti tik svarbiausius į(s) ivertinimo proceso aspektus, kuriuos galėsite pritaikyti pagal individualius poreikius ir atsižvelgdami į savo mokinių gebėjimus. Siekiama ne tik pateikti įvairių rekomendacijų, bet ir kelti klausimus bei kviešti diskusijai mokyklas ir mokytojus, dar vis einančius ieškojimų keliu, kad pasinaudotų naujomis galimybėmis kurti unikalias mokymosi patirtis savo mokiniams. Elektroniniame leidinyje rasite ir filmuotos medžiagos: pamokų ar kitos ugdomosios veiklos (projektų, renginių) pavyzdžių, atskirų metodų taikymo pavyzdžių, pasisakymų apie mokinių veiklą ugdant mokinių kompetencijas ir kt.

Dėkojame visiems mokymų dalyviams už bendradarbiavimą ir kūrybinį indėlį.

Rengėjai

LIETUVIŲ KALBA IR LITERATŪRA

1. SKYRIUS. LIETUVIŲ KALBOS IR LITERATŪROS PAGRINDINIO UGDYMO BENDRAJĄ PROGRAMĄ ATNAUJINANT

ĮVADAS

Leidinio medžiaga aprėpia tris temas: „Mąstymas ir kalba: raštingumo ugdymas skaitmeniniame amžiuje“, „Literatūrinis ir kultūrinis ugdymas: turinio įgyvendinimo tobulinimas“ ir „Lituanisto profesionalumo ir ugdymo kokybės link“. Temos parengtos naudojantis medžiaga, kurta pagal šiuolaikiniam ugdymui keliamus poreikius bei atnaujintą *Lietuvių kalbos ir literatūros pagrindinio ugdymo bendrąją programą*, kuri remiasi kompetencijomis grįstu ugdymu. Kiekviena tema turi savitą loginę struktūrą, atliepiančią jos tikslo įgyvendinimą.

Leidinyje yra pristatomos lituanistams svarbiausios sritys: kalbinis, literatūrinis ir kultūrinis ugdymas bei paties lituanisto ugdymasis. Kalbinis ugdymas atskleidžia šiuolaikiniame pasaulyje sparčiai kintantį **žodyną**, primena darbo su **skaitmeniniais ištekliais** svarbą. Literatūrinis ugdymas aprėpia kone visus **žanrus**, pagrindinio ugdymo **turinį** skirtingose klasėse, siūlo platų kultūrinį **kontekstą**, aprėpiantį skirtingus **komunikavimo kanalus** bei jungiantį **žodinius ir vaizdo tekstus** į konkrečias atskiras temas. Visus tekstus vienija kompetencijų akcentavimas, dėmesys pamokų integravimui. Lituanistai pagal poreikį galės panaudoti visą leidinio medžiagą ar tik jos fragmentus, o gal tik pačias idėjas, nes kiekvienas mokytojas neabejotinai yra kūrėjas (o atnaujinta programa kviečia dar drąsiau kurti savo pamokų scenarijus).

Leidinyje lituanistai ras daug konkrečių nuorodų į interneto platybes, patarimų, kaip kūrybiškai panaudoti virtualaus pasaulio informaciją. Šiuolaikinis gyvenimas neįsivaizduojamas be technologijų, todėl labai svarbus **skaitmeninis švietimas**. Tyrimai rodo, kad mokymosi rezultatai nepagerėja vien užtikrinus geresnę prieigą prie IT priemonių ir pagerinus infrastruktūrą. Pastebima, kad IT efektyvumas mokykloje priklauso nuo mokymo metodų, kuriuos mokytojai išplėtoja, ir gebėjimo juos integruoti į mokymo procesą. Svarbu užtikrinti, kad mokytojai turėtų reikiamų kompetencijų. Siūloma skatinti mokinių kultūrinę brandą per įvairaus pobūdžio medijas. Ypač populiarūs tarp mokinių kino filmai, t. y. medijų tekstai, perteikiami vaizdais, tam tikra ypatinga kino kalba: skirtingais kameros planais ar kameros rakursais, garso takeliu ir kitomis specifinėmis priemonėmis. Šiuolaikinis pasaulis, kuriame gyvena jauni žmonės, kupinas įvairiausių medijų tekstų, turinčių savitą, tik jiems būdingą kalbą, todėl mokinius reikia išmokyti tuos skirtingų kalbų rašto ir vaizdo tekstus perskaityti.

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

Leidinio rengėjai atsižvelgė į „Bendrujų programų atnaujinimo gairėse“ (2019) siūlomą stiprinti **kontekstualumą** kaip mokinių motyvavimo priemonę, skirtą aktyviam pažinimo procesui. Taigi mokymosi turinys, kaip minėta anksčiau, siejamas su kontekstais. Kita vertus, „Bendrujų programų atnaujinimo gairėse“ akcentuojamas ir **integralumas** kaip įvairių mokomųjų dalykų turinio tarpusavio ryšys, siekiant padėti mokiniams formuotis vientisą, o ne fragmentuotą pasaulėvaizdį, – tą pastebėsite skaitydami leidinį.

Šiomis dienomis matomas vis didesnis susidomėjimas mąstymo procesų mokymuisi daroma įtaka. Užsienyje, o vėliau ir Lietuvoje, imti tirti metakognityviniai gebėjimai, kuriems skiriamas ir **gebėjimas reflektuoti**. Ugdymo sėkmė visuomet priklauso tiek nuo mokytojo, tiek nuo mokinio, o tiksliau, nuo jų gebėjimo įvertinti ir paaiškinti savo veiklą ar jos rezultatą. Todėl manytina, kad apie pedagogų ir mokinių refleksiją negalima kalbėti atskiriant jas vieną nuo kitos. Taigi, tikimės, kad metodinė šio leidinio medžiaga leis pasiekti mokytojams užsibrėžtų tikslų, skatins kūrybiškiau taikyti kompetencijas ugdymo proceso metu.

KOMPETENCIJOMIS GRĮSTAS UGDYMAS

EBPO ekspertas dr. Filas Lambertas (Phil Lambert) teigia, jog Bendrojo ugdymo programos, parengtos kompetencijomis grįstu ugdymu, reikšmingos ne tik pedagogų bendruomenei, bet visai visuomenei. Loginis švietimo politikos formavimo ciklas susijęs su ugdymo turiniu, mokymu bei mokymusi, mokinių pasiekimais ir pažangos vertinimu bei atsiskaitymu tėvams, mokyklos vadovams ir valstybei. Pasak F. Lamberto, pasaulis keičiasi ir tą sudėtingą, pasikeitusį pasaulį paveldi dabartinis jaunimas. Jaunimui reikia išugdyti tokius gebėjimus, kad galėtų gyventi klestintį gyvenimą, kad susidorotų su globalizacijos keliamais iššūkiais. Svarbiausia į dalykinio ugdymo procesą įtraukti naujų kompetencijų, kad šiuolaikinis mokymas neatitrūktų nuo sparčiai kintančios realybės, kad jauni žmonės įgytų šaliai ir pasauliui valdyti reikalingų gebėjimų. Švietimas XXI a. jaunimui turi suteikti žinių, įgūdžių ir vertybių, reikalingų produktyviai dalyvauti žinių ekonomikoje; pozityviai prisidėti prie visuomenės gyvenimo ir būti aktyviais piliečiais; būti atviriems, sąžiningiems ir gerbiantiems kitus; gyventi sveikai; pagarbiai elgtis su aplinka.

Atnaujintos Bendrojo ugdymo programos remiasi septyniomis kompetencijomis. Anksčiau buvusi svarbiausia pažinimo kompetencija tampa ne tokia reikšminga. Ji tik viena iš septynių vienodai svarbių kompetencijų. Tai reiškia, jog žinios neturėtų užgožti pačios asmenybės, o ugdymo procese tampa ne tiek svarbu, su kokiais kūriniais susipažįstama, kiek tampa svarbūs patys mąstymo, analizavimo modeliai, kuriuos galima pritaikyti gyvenime. **Žinių visuomenėje pačios žinios nėra svarbiausios** – viena vertus, tai skamba netikėtai, netgi šventvagiškai, kita vertus, svarbu jaunus žmones išmokyti nepaskęsti informacijos sraute, išmokyti juos atsirinkti, kritiškai mąstyti, ieškoti integracijos galimybių.

Lietuvių kalbos ir literatūros ugdymo tikslas – lavinti mokinio gebėjimą komunikuoti sakytine ir rašytine lietuvių kalba; formuoti kalbinę, kultūrinę, tautinę ir pilietinę savimonę; pažinti lietuvių ir pasaulio literatūros tradiciją; suprasti ir interpretuoti įvairius grožinės, negrožinės literatūros ir kitų medijų tekstus; gebėti dalyvauti šiuolaikinės kultūros procesuose.

LIETUVIŲ KALBA IR LITERATŪRA

Pagrindinio ugdymo uždaviniai. Siekdami tikslo, mokiniai:

1. Skaito, nagrinėja, lygina grožinės ir negrožinės literatūros, tautosakos, įvairių medijų kūrinius bei ugdo empatiją, atvirumą kultūrų, požiūrių įvairovei, etines nuostatas, kalbinę, kultūrinę ir pilietinę tapatybę.
2. Lavinasi estetinį skonį, mokosi vertinti kūrinius ir argumentuotai pagrįsti savo vertinimą; išvelgia literatūros sąsajas su kitais menais.
3. Ugdo savarankiško skaitymo įgūdžius, kelia skaitymo tikslus, supranta skaitymo reikšmę;
4. Susipažįsta su lietuvių kalbos sistema, stebi ir vertina kalbos reiškinius, analizuoja kalbos funkcionavimą visuomenėje, suvokia kalbą kaip nuolat kintantį ir su visuomenės raida glaudžiai susijusį reiškinį.
5. Analizuoja, klausosi, kuria įvairaus pobūdžio sakytinius ir rašytinius tekstus, siekdami įvairių tikslų skirtingose socialinėse ir kultūrinėse situacijose, pasirinkdami tinkamą kalbinę raišką;
6. Ugdo poreikį reikšti mintis žodžiu ir raštu taisyklinga kalba, nuolat tobulina savo kalbinius gebėjimus, remdamiesi kalbos ir literatūros žiniomis, tikslingai taiko įvairias strategijas.
7. Atpažįsta ir vartoja bendrinės kalbos atmainas, naudojami skaitmeniniais lietuvių kalbos, literatūros ir kitais ištekliais, etiškai ir atsakingai naudojami įvairiuose šaltiniuose rasta informacija.
8. Mokosi kultūringai dalyvauti diskusijoje, išklausti ir gerbti kito nuomonę, argumentuoti, ginti savo požiūrį neįžeisdami kitų.
9. Ugdo kūrybiškumą, lavina vaizduotę ir mąstymą, dalyvauja kultūrinėje (literatūrinėje) veikloje.

Įgyvendinant 2022 m. *Lietuvių kalbos ir literatūros pagrindinio ugdymo bendrąją programą, siekiant pagrindinio ugdymo tikslo ir uždavinių, ugdomos septynios kompetencijos: kultūrinė; pažinimo; komunikavimo; kūrybiškumo; pilietiškumo; socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos; skaitmeninė*¹.

1 Lietuvių kalbos ir literatūros bendroji programa (2022).

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

Kultūrinė kompetencija. Ugdant kultūrinę kompetenciją siekiama, kad moksleiviai:

- žinotų ir suprastų savo tautos, šalies, Europos ir pasaulio kultūros prasmę, vertę, jų tarpusavio ryšius;
- identifikuotų save kaip Lietuvos, Europos ir pasaulio kultūros lauko aktyvius dalyvius;
- suprastų atsakingo, kūrybiško požiūrio į kultūrą svarbą ir aktyviai, kūrybingai dalyvautų kūrybinėje veikloje;
- ugdytųsi estetinį skonį, formuotųsi kritinį mąstymą;
- gebėtų pagarbiai ir tolerantiškai bendrauti su kitų kultūrų atstovais ir spręsti tarpkultūrinio bendravimo ir bendradarbiavimo problemas².

Pažinimo kompetencija. Ši kompetencija susijusi su vaiko kognityviaja socialine-emocine raida, ji apima daugybę dalykų – kiekviename ugdymo konkurencijoje vaikas pasaulį pažįsta visais pojūčiais, būdingais jo amžiui: veikdamas praktiškai, pažindamas pasaulį, ieškodamas, modeliuodamas, sprenddamas problemas, samprotaudamas, kritiškai mąstydamas, tyrinėdamas, eksperimentuodamas, integruodamas. Pažinimo kompetencija – tai pirmiausia **motyvacija ir gebėjimai** pažinti save ir pasaulį, kurie įgyjami įsisavinant žmonijos patirtį. **Mokyklinis pažinimas** reikalauja valios pastangų ir atkaklumo, o mokyklinio pažinimo motyvacija gali būti tiek vidinė, tiek išorinė, kylanti iš bendrų visuomenės poreikių³.

Komunikavimo kompetencija neatsiejama nuo kitų. Komunikavimo kompetencija – tai asmens gebėjimai suprasti, kurti ir perduoti žinias (faktus, požiūrius ar asmenines nuostatas) etiškai naudojantis verbalinėmis ir neverbalinėmis priemonėmis ir technologijomis. Komunikuodami palaikome socialinius santykius, vadinasi, lavindami komunikacinę kompetenciją laviname ir socialinę, emocinę bei sveikos gyvensenos kompetenciją. Komunikuodami įvairiose situacijose bei su daugybiniais adresatais elgiamės kūrybiškai, ypač jei komunikuojama neverbalinėmis priemonėmis. Taigi komunikavimo kompetencija neatsiejama nuo kūrybiškumo. Komunikuodami apie mokymą bei mokymąsi kartu ugdome pažinimo kompetenciją. Be to, komunikacija yra svarbi mūsų kultūrai egzistuoti – vadinasi, komunikavimo kompetencijos ugdymas neatsiejamas nuo kultūrinės kompetencijos ugdymo. Šis komunikacijos siejimo su kitomis kompetencijomis pavyzdys parodo, jog visos kompetencijos susietos tarpusavyje⁴.

2 Prieiga per internetą: https://www.youtube.com/watch?v=ROrNYX_inSo&t=16s

3 Prieiga per internetą: <https://www.youtube.com/watch?v=tjBGkNbclVQ&t=24s>

4 Prieiga per internetą: <https://www.youtube.com/watch?v=CDv872XywSo&t=19s>

Kūrybiškumo kompetencija. Kūrybiškumo aspektai labai įvairūs: kūrybinis mąstymas, kūrybiniai gebėjimai, kūrybiška asmenybė, kūrybos procesas, kūrybos produktas. Kūrybiškumo kompetencija – tai **gebėjimas** tyrinėti, generuoti, kurti, vertinti sau ir kitiems reikšmingas kūrybines idėjas, produktus, problemų sprendimus. Pats kūrybos procesas skirstytinas į keturis etapus: tyrinėjimas, generavimas, kūrimas, vertinimas ir refleksija⁵.

Pilietiškumo kompetencija. Tai vertybės, nuostatos, suvokimas ir praktinio veikimo gebėjimai, įgalinantys ugdyti pilietinį tapatumą ir stiprinti pilietinę galią, kartu su kitais kūrybiškai ir socialiai atsakingai kurti demokratišką visuomenę, stiprinti Lietuvos valstybingumą tarptautinėje bendrijoje⁶. Pilietiškumo kompetencijai ugdyti lituanistai visuomet skyrė nemažai dėmesio, tačiau dabartinė programa dar labiau išplečia pilietiškumo ugdymo sampratą. Dabar ši kompetencija suprantama kaip pilietinis tapatumas ir pilietinė galia; gyvenimas bendruomenėje kuriant demokratišką visuomenę; pagarba žmogaus teisėms ir laisvėms; valstybės kūrimas ir valstybingumo stiprinimas tarptautinėje bendruomenėje. Kaip suprantame, pilietiškumas įgauna ne tik teorinę, bet ir praktinę išraišką. Taigi dabar pilietinė kompetencija pasireiškia ne tik kaip diskusijos apie aktyvaus pilietiškumo būdus ar kaip kritiškas skirtingų piliečio ir pilietiškumo sampratų vertinimas ir kiti teoriniai (žinoma, taip pat svarbūs) dalykai, bet ir aktyvi pilietinė veikla. Dabartinė aplinka laukia ugdytinių, savarankiškai arba kartu su draugais inicijuojančių ir dalyvaujančių pilietinėse akcijose, arba tokių, kurie kartu su tėvais ir / ar mokytojais dalyvauja pilietinėse veiklose.

Lietuvių kalbos ir literatūros pamokose ir anksčiau buvo ugdomos kai kurios minėtos kompetencijos, tokios kaip: kultūrinė, pažinimo, komunikavimo, kūrybiškumo, pilietiškumo, tačiau atnaujinta programa kviečia ugdyti ir naujų, papildomų kompetencijų, kurios, iš pirmo žvilgsnio, lituanistui atrodo neaktualios ar net sunkiai susiejamos su dalyku.

Lituanistus turėtų ypač stebinti **socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija (SESG)**⁷, tačiau niekas neužginčys, jog ypač svarbu analizuojant kūrinius susitapatinti su nagrinėjama aplinka, aprašomais įvykiais, išgyvenimais. Atpažinus, įvardijus emocijas, elgesį ir vertybes, ugdomi savimonės ir savitvardos įgūdžiai; mokiniai, matydami tam tikrus elgesio modelius, sektinus pavyzdžius, mokosi siekti asmeninių ir akademinų tikslų. Atpažįstant kitų emocijas ir jas atliepiant, ugdomas empatiškumas ir socialinis sąmoningumas, mokomasi kurti teigiamus tarpusavio santykius. Atsižvelgiant į saugumo, etinius ir visuomeninius veiksmus, mokomasi priimti atsakingus sprendimus, vertinti pasekmes. Rūpindamiesi savo ir aplinkos sveikata, ugdytiniai ims atsakingiau vertinti asmens ir visuomenės gerovę bei gyvenimo kokybę. Taigi per kūrinius ar projektinę-tiriamąją veiklą atsiranda galimybė ugdyti(s) socialinę, emocinę ir sveikos gyvensenos kompetenciją, kuri neatsiejama nuo naujo požiūrio į save ir į kitus.

5 Prieiga per internetą: <https://www.youtube.com/watch?v=lu5i4EKrvA4&t=1244s>

6 Prieiga per internetą: <https://www.youtube.com/watch?v=vQS1ayxcxck&t=9s>

7 Prieiga per internetą: <https://www.youtube.com/watch?v=IbS1QhAJbgs&t=9s>

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

Septinta kompetencija – **skaitmeninė**⁸ – neatsiejama nuo modernaus pasaulio, kuriame gyvename mes. Skaitmeninė kompetencija – tai gebėjimas naudotis skaitmeninėmis technologijomis užduotims atlikti, mokytis, problemoms spręsti, dirbti, bendrauti ir bendradarbiauti, valdyti informaciją, efektyviai, tinkamai, saugiai, kritiškai, savarankiškai ir etiškai kurti ir dalytis skaitmeniniu turiniu. Ši kompetencija apima ne tik skaitmeninį turinį, bet ir etišką skaitmeninį komunikavimą – atsakingą socialinę bei pilietinę veiklą skaitmeninėje erdvėje. Skaitmeninė kompetencija apima saugų naudojimasi skaitmeninėmis technologijomis; moko kūrybiškai spręsti problemas.

Apibendriname: kompetencijos yra susijusios su konkrečiais uždaviniais, kuriuos kelia kiekvieno dalyko mokytojas kiekvienoje pamokoje. Uždaviniai įgyja veiksmožodžių formas ir konkrečias reikšmes: *analizuoja, vertina, pristato, lygina, sukuria* ir t. t. Tai tik žodžiai, kurie turės pavirsti kūnu – turės išauginti asmenybes, kurios kurs naują pasaulį.

8 Prieiga per internetą: <https://www.youtube.com/watch?v=toJZmqqeW6M>

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

2. SKYRIUS. LIETUVIŲ KALBOS IR LITERATŪROS PAGRINDINIO UGDYMO BENDROSIOS PROGRAMOS ĮGYVENDINIMO PRAKTIKA

I MODULIS. MAŠTYMAS IR KALBA: RAŠTINGUMO UGDYMAS SKAITMENINIAME AMŽIUJE

LIETUVIO PORTRETAS: ETNOLINGVISTINIS ŽODYNŲ ASPEKTAS (5–6 KLASIŲ KONCENTRAS)

KOMPETENCIJOS	KOMPETENCIJŲ RAIŠKA PAMOKOSE
Komunikavimo	Mokiniai lygindami frazeologizmus su gyvūnais ir su augalais samprotuoja ir interpretuoja, kodėl frazeologizmai su gyvūnais dažniausiai apibūdina neigiamas lietuvių savybes, o su augalais – teigiamas.
Kultūrinė	Palygina lietuvių portretą su pasirinktos tautos atstovu.
Pažinimo	Mokiniai praktiškai susipažįsta, kaip ieškoti informacijos elektroniniuose žodynuose, formuojasi praktiniai įgūdžiai.
Kūrybiškumo	Apibūdina, koks yra lietuvių nacionalinis portretas.
Skaitmeninė	Ieško informacijos internete (darbas su skaitmeniniais ištekliais); vertina skaitmeninį turinį.
SESG	Dirbdami poromis mokysis bendradarbiauti; empatiškai vertins kitų klasės draugų atsakymus į mokytojo klausimus.

SITUACIJOS APRAŠYMAS. XXI amžius vadinamas skaitmeniniu amžiumi. Informacinės technologijos iš esmės pakeitė ir vis dar keičia ugdymo(si) kontekstą, tikslą, turinį, mokymo(si) formas ir kitus dalykus. Naudojimasis informacinėmis technologijomis, skaitmeniniu turiniu, skaitymas internete tampa įprastas šiandieniniame ugdymo procese. BP teigiama, kad kalbos pažinimo kursas turi padėti mokiniams formuoti vertybinį asmeninį santykį su kalba. Mokiniais pateiktas kūrybinis tiriamasis darbas – apibūdinti, koks yra lietuvių portretas, palyginti jį su pasirinktos tautos atstovu. Rengdamiesi šiai kūrybinei užduočiai mokiniai turi atlikti kelias konkretesnes užduotis ir susirinkti medžiagą, apibūdinančią lietuvių. Užduotys ir klausimai yra orientuoti į kalbą kaip pasaulio pažinimo būdą – kaip skirtingos kalbos atskleidžia tautos mentalitetą, gyvenimo būdą, vertybes, tradicijas ir papročius.

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

Užduočių ciklą sudaro 6 pamokos.

INTEGRAVIMO GALIMYBĖS. Lietuvių kalba ir literatūra, etnokultūra.

Uždavinys – naudojantis elektroniniais žodynais išsiaiškinti, kokie yra lietuviai, palyginti juos su kitos (pasirinktos) tautos (kultūros) atstovais.

PAMOKOS PAVADINIMAS	VEIKLOS	UGDOMOS KOMPETENCIJOS
1–3. Lietuvio portretas: etnolingvistinis žodynų aspektas.	<ol style="list-style-type: none">1. Remiantis savo kultūrine patirtimi, skaitytais literatūros kūriniais, apibūdinami 6–8 (galima ir daugiau) žodžiais lietuvių nacionalinio charakterio / draugo charakterio bruožai.2. Naudojantis elektroniniu Sinonimų žodynu (prieiga per internetą: http://lkiis.lki.lt/sinonimu) išplečiamas sudarytų žodžių sąrašas sinonimais.3. Samprotaujama, kaip lietuvius apibūdina mūsų kaimynai – latviai, estai, rusai, lenkai, vokiečiai?4. Samprotaujama, kaip apibūdinti kaimyninių šalių / pasirinktų kultūrų atstovus / draugą; palyginkite juos su gimtosios šalies atstovais / kitais draugais.5. Remiantis elektroniniu Antonimų žodynu (prieiga per internetą: http://lkiis.lki.lt/antonimu) randama antonimais pagrįstų patarlių ir kitų smulkiosios tautosakos vienetų pavyzdžių, kurie apibūdintų ir papildytų lietuvių žodinį portretą.6. Surašomos hierarchine tvarka 5 (galima ir daugiau) svarbiausios lietuvių / draugo vertybės. Samprotaujama, ką jos sako apie lietuvių tautą / draugą?	<p>Komunikavimo (pasirinkę tinkamą kalbinę raišką apibūdina lietuvių nacionalinį portretą);</p> <p>Kultūrinė (lygina lietuvių portretą su pasirinktos tautos atstovu);</p> <p>Pažinimo (praktiškai susipažįsta, kaip ieškoti informacijos elektroniniuose žodynuose);</p> <p>Kūrybiškumo (apibūdina, koks yra lietuvių nacionalinis portretas);</p> <p>Skaitmeninė (ieško informacijos internete, vertina skaitmeninį turinį);</p> <p>SESG (mokosi bendradarbiauti; empatiškai vertina klasės draugų atsakymus).</p>

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

<p>4. Frazeologizmų žodynas – mūsų tautos gyvenimo atspindys.</p>	<p>1. Naudojantis elektroniniu Frazeologizmų žodynu (prieiga per internetą: http://lkiis.lki.lt/frazeologizmu) išrašomi keli frazeologizmai su naminiai gyvuliais ir paukščiais: šunimi, kate, arkliu, kiaule, višta, gaidžiu, kurie tikliausiai apibūdina lietuvių portretą, jo gyvenimo būdą.</p> <p>2. Samprotaujama, kokias asmens ir būdo savybes perteikia šie frazeologizmai?</p> <p>3. Iš frazeologizmų žodyno išrašomi keli frazeologizmai su žodžiais uoga, medis, ąžuolas. Kokias lietuvių savybes perteikia šie frazeologizmai? Pasvarstoma, kodėl?</p> <p>4. Palyginami pirmosios ir antrosios grupės frazeologizmai. Kokią išvadą galima padaryti?</p>	<p>Komunikavimo (samprotauja ir interpretuoja, kodėl frazeologizmai su gyvūnais dažniausiai apibūdina neigiamas lietuvių savybes, o su augalais - teigiamas);</p> <p>Kultūrinė (lygina lietuvių portretą su pasirinktos tautos atstovu);</p> <p>Pažinimo (praktiškai susipažįsta, kaip ieškoti informacijos elektroniniuose žodynuose);</p> <p>Kūrybiškumo (apibūdina, koks yra lietuvių nacionalinis portretas);</p> <p>Skaitmeninė (ieško informacijos internete, vertina skaitmeninį turinį);</p> <p>SESG (mokosi bendradarbiauti; empatiškai vertina klasės draugų atsakymus).</p>
<p>5–6. Aprašymo „Etnolingvistinis lietuvių portretas“ kūrimas.</p>	<p>1–3. Pasiruošimas aprašymui, aprašymo kūrimas, jo taisymas.</p>	<p>Kūrybiškumo (kuria žodinį lietuvių portretą);</p> <p>Kultūrinė (lygina lietuvių portretą su pasirinktos kultūros atstovu).</p>

I dalis. Įvadas

Žymus vokiečių kalbininkas Vilhelmas fon Humboltas yra pasakęs, kad žmogus yra žmogus tik kalbos dėka. Jūs žinote, kad lietuvių kalba ne tik graži ir skambi, bet ir be galo turtinga. Jos turtingumą rodo žodžių daugiareikšmiškumas, antonimai, sinonimai, frazeologizmai. Ar žinojote, kad, pavyzdžiui, toks, atrodo, paprastas žodis kaip ožys turi 8 vartotinas reikšmes (žr. Dabartinės lietuvių kalbos žodyną – prieiga per internetą: <http://lkiis.lki.lt/dabartinis;jsessionid=EA6D60E5538FDB-24F3A2D56169E2A547>).

Palyginkite sakinius: *Ožys mekena ir badosi ir Užsispyręs kaip ožys*; arba *Lentas pjaudavo dviese išilginiu pjūklui, pasidėję ant ožių* ir *Vaikas turi ožį*.

Kokia yra pagrindinė (pirminė) žodžio ožys reikšmė? Ką reiškia ožys staliui? Kokiomis reikšmėmis žodis ožys vartojamas pateiktuose sakiniuose? Kaip manote, kodėl žodžiai įgyja tiek papildomų reikšmių? Kokie veiksniai tam turi įtakos?

Kad galėtumėte atsakyti į šį ir kitus klausimus, atlikite keletą užduočių.

Kūrybinė užduotis

Nupieškite žodžiais lietuvio / draugo portretą. Palyginkite jį su pasirinktos tautos atstovo / draugo apibūdinimu.

Kūrybiniam darbui pasirengti jums padės šios užduotys.

I. Ne veltui sakoma, kad kalba – tautos mentaliteto (galvosenos, mąstymo, suvokimo) būdas, atspindys. Kalboje „telpa“ visas tautos gyvenimas, asmenybės charakterio bruožai, bendravimo ypatumai, tik reikia gebėti jį išskaityti. Tautinės savybės ir kultūriniai stereotipai taip pat atsispindi kalboje.

Klausimai ir užduotys

10. Kaip jūs manote, kokie yra lietuviai? Koks jūsų draugas? Remdamiesi savo kultūrine patirtimi, skaitytais literatūros kūrinių, apibūdinkite 6–8 (galima ir daugiau) žodžiais lietuvių nacionalinio charakterio / draugo charakterio bruožus. Jums padės žemiau pateikti apibūdinamieji žodžiai:

sqžiningi, lankstūs, greiti, mandagūs, santūrūs, nepriekaištingi, senamadžiai, jausmingi, patikimi, silpnavaliai, niūrūs, linksmi, jautrūs, rimti, tiesūs, šnekūs, be humoro jausmo, lėti, snobiški, gudrūs, gobšūs, teisingi, išmintingi, atviri, draugiški, darbštūs, nepatikimi, kuklūs, triukšmingi, punktualūs, dalykiški, neišauklėti, ekstravertai, intravertai, neaiškūs, nuobodūs, tvirtavaliai.

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

11. Naudodamiesi elektroniniu Sinonimų žodynu (prieiga per internetą: <http://lkiis.lki.lt/sinonimu>) išplėskite sudarytą žodžių sąrašą sinonimais. Tarkime, jeigu jums atrodo, kad lietuviai / draugas yra kuklūs, papildykite savo apibūdinimų sąrašą žodžiu drovūs.
12. Kaip lietuvius apibūdina mūsų kaimynai – latviai, estai, rusai, lenkai, vokiečiai? Kaip jūs apibūdintumėte savo draugą? Remkitės savo asmenine patirtimi, skaitytais kūriniais, aplankytose šalyse įgytomis žiniomis ir patirtimi. Galbūt jums teko susidurti su stereotipais – išankstinėmis nuostatomis ir nuomonėmis.
13. Kaip apibūdintumėte kaimyninių šalių / pasirinktų kultūrų atstovus / draugą. Palyginkite juos su gimtosios šalies atstovais / kitais draugais. Pasinaudokite pateiktais apibūdinamaisiais žodžiais.
14. Remdamiesi elektroniniu *Antonimų žodynu* (prieiga per internetą: <http://lkiis.lki.lt/antonimu>) raskite antonimais pagrįstų patarlių ir kitų smulkiosios tautosakos vienetų pavyzdžių, kurie apibūdintų ir papildytų lietuvių žodinį portretą. Tarkim, lietuvių darbštumą apibūdina patarlė Darbštus žmogus pailsi tik sirgdamas, o tinginys – ir dirbdamas.
15. Surašykite, jūsų manymu, hierarchine tvarka 5 (galima ir daugiau) svarbiausias lietuvių / draugo vertybes. Ką jos sako apie lietuvių tautą / draugą? Šalia surašykite vertybių antonimus. Kaip pasikeistų lietuvių / draugo portretas?

II dalis. Frazeologizmų žodynas – mūsų tautos gyvenimo atspindys

Didelį lietuvių kalbos leksikos sluoksnį sudaro žemdirbio kultūros žodžiai. Visa tai atsispindi ir kalboje.

1. Daugiausiai frazeologizmų, apibūdinančių lietuvių tautą, jos įpročius, gyvenimo būdą, susiję būtent su naminiais gyvuliais ir paukščiais: šunimi, kate, arkliu, kiaule, višta, gaidžiu. Naudodamiesi elektroniniu Frazeologizmų žodynu (prieiga per internetą: <http://lkiis.lki.lt/frazeologizmu>) išrašykite kelis frazeologizmus su minėtais žodžiais, taikliausiai apibūdinančius lietuvių portretą, jo gyvenimo būdą. Kokias asmens ir būdo savybes perteikia šie frazeologizmai?
2. Iš minėto Frazeologizmų žodyno išrašykite kelis frazeologizmus su žodžiais uoga, medis, ąžuolas. Kokias lietuvių savybes perteikia šie frazeologizmai? Pasvarstykite, kodėl?
3. Palyginkite pirmosios ir antrosios grupės frazeologizmus. Kokią išvadą galite padaryti?

Apibendrinimas

Grįžtama prie kūrybinės užduoties: sukurkite lietuvių (draugo) portretą. Palyginkite jį su pasirinktos tautos atstovo (draugo) apibūdinimu.

Papildoma užduotis. Parašyti instrukciją, kaip naudotis elektroniniais žodynais.

Rekomendacijos ir komentarai mokytojams ir galimi užduočių atsakymai

Mokiniam pateiktas kūrybinis tiriamasis darbas – apibūdinti, koks yra lietuvių portretas, palyginti jį su pasirinktos tautos atstovu. Rengiantis šiai kūrybinei užduočiai mokiniai turi atlikti keletą konkretesnių užduočių ir susirinkti medžiagą, apibūdinančią lietuvių. Užduotys ir klausimai yra orientuoti į kalbą kaip pasaulio pažinimo būdą – kaip skirtingos kalbos atskleidžia tautos mentalitetą. Atliekant šias užduotis dominuoja lyginimo metodas, kuris yra veiksmingas būdas mokinių pasiekimams gerinti. Lyginimo metodas vertingas tuo, kad: 1) ugdo analitinio ir kritinio mąstymo gebėjimus, nes reikia rasti panašumų ir išskirti skirtumus; 2) ugdo mokinių vizualizacijos įgūdžius (dėmesys detalėms, sąvokų išsiaiškinimas) – skaitmeniniame pasaulyje dominuoja vaizdas; 3) gerina rašymo įgūdžius (mokomasi teksto struktūros, argumentavimo) ir 4) formuoja mąstymo įpročius (aiškų ir tikslų mąstymą, ankstesnių žinių taikymą naujose situacijose). Atliekdami pateiktas užduotis mokiniai ugdomi skaitmeninės kompetencijos įgūdžius, plėtojama pažinimo kompetencija – mokiniai praktiškai susipažįsta, kaip ieškoti informacijos elektroniniuose žodynuose, plečia ir gilina savo aktyvų žodyną. Mokiniai apibūdina lietuvių portretą, palygina jį su pasirinktos tautos atstovu – plėtojama kultūrinė kompetencija, kuri orientuota į kultūrinį išprusimą ir kultūrinį sąmoningumą.

Darbas su *Frazeologizmų žodynu* leidžia plėtoti mokinių kultūrinį sąmoningumą – lygindami frazeologizmus su gyvūnais ir su augalais, jie suvokia kalbos reikšmę tautos pasaulėvaizdžiui ir asmens tapatybei. Apibendrinamasis kūrybinis darbas įtraukia kūrybiškumo kompetencijos ugdymą – pasitelkę generavimo gebėjimus mokiniai kuria lietuvių portretą ir jį lygina su pasirinktos tautos atstovu. Praktines žinias ir įgūdžius, kaip naudotis elektroniniais žodynais, mokiniai naudoja atlikdami papildomą užduotį – instrukcijos rašymas reikalauja tikslumo, konkretumo ir nuoseklumo.

Šaltiniai

Antonimų žodynas – elektroninis išteklius. Prieiga per internetą: <http://lkiis.lki.lt/antonimu>.

Dabartinės lietuvių kalbos žodynas – elektroninis išteklius. Prieiga per internetą: <http://lkiis.lki.lt/dabartinis;jsessionid=EA6D60E5538FDB24F3A2D56169E2A547>.

Frazeologizmų žodynas – elektroninis išteklius. Prieiga per internetą: <http://lkiis.lki.lt/frazeologizmu>.

Sinonimų žodynu – elektroninis išteklius. Prieiga per internetą: <http://lkiis.lki.lt/sinonimu>.

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

LEKSIKA: DARBAS SU SKAITMENINIAIS IŠTEKLIAIS (9–10 KLASIŲ KONCENTRAS)

KOMPETENCIJOS	KOMPETENCIJŲ RAIŠKA PAMOKOSE
Komunikavimo	Pasirinkę tinkamą kalbinę raišką argumentuotai grindžia savo nuomonę.
Kultūrinė	Suvokia kalbos reikšmę asmens tapatybei, tautai, valstybei.
Pažinimo	Mokiniai praktiškai susipažįsta, kaip ieškoti informacijos elektroniniuose žodynuose; kritiškai vertinama pateikta informacija; lavinamas kritinis mąstymas.
Kūrybiškumo	Keliamos originalios idėjos sprendžiant problemą, kokiais pakaitais keisti naujuosius skolinius.
Skaitmeninė	Ieško informacijos internete (darbas su skaitmeniniais ištekliais); vertina skaitmeninį turinį.
Pilietiškumo	Pilietinį tapatumą ir pilietinę galią mokiniai ugdo vertindami pateikto teksto turinį, raišką.

SITUACIJOS APRAŠYMAS. Šiandieniniame globalizacijos kontekste didžiausias iššūkis, kurį patiria lietuvių kalba, yra svetimų kilmės žodžių, ypač anglicizmų, veržimasis į lietuvių kalbą. Kalbininkams (ir plačiajai visuomenei) tenka spręsti, kaip tvarkytis su naujaisiais skoliniais – juos adaptuoti ar teikti lietuvišką pakaitą. Siūlomi užduočių komplektai yra orientuoti į dabartinę lietuvių kalbos situaciją ir kaitos procesus. BP teigiama, kad mokiniai geba naudotis skaitmeniniais lietuvių kalbos, literatūros ir kitais ištekliais, domisi Lietuvos kultūriniu gyvenimu, kad kritiškai vertintų informaciją, pateikiamą įvairiais informacijos kanalais. Atlikdami užduotis mokiniai susipažįsta su pokyčiais, vykstančiais dabartinėje lietuvių kalboje: kaip gramatiškai adaptuoti skolinius, asmenvardžius, sūrių pavadinimus, kada ir kokiais atitikmenimis juos keisti.

INTEGRAVIMO GALIMYBĖS. Lietuvių kalba, skaitmeninės technologijos, pilietiškumas.

Užduočių ciklą sudaro 6 pamokos. Uždaviniai – naudojantis elektroniniais žodynais ir duomenų bazėmis išsiaiškinti, kaip kinta lietuvių kalbos leksika, kokie pokyčiai vyksta dabartinėje lietuvių kalboje, kaip gramatiškai įforminti skolinius.

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

PAMOKOS PAVADINIMAS	VEIKLOS	UGDOMOS KOMPETENCIJOS
<p>1-2. Skolinių ir savų žodžių santykis.</p> <p>PASTABA. Tekstas – prieiga per internetą: http://blog.bigtranslation.com/lt/anglicizmai-kiek-ju-yra/.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Teksto skaitymas. Formuluojamasis autoriaus požiūris į lietuvių kalbą plūstančius anglicizmus. 2. Savo nuomonės argumentavimas. 3. Naudojantis Lietuvių kalbos naujažodžių duomenynu (prieiga per internetą: http://naujazodziai.lki.lt/?zodis), Lietuvių kalbos naujažodžių tartuvu (prieiga per internetą: https://ekalba.lt/naujazodziai/apie/ND%20Tartuvus) ir Valstybinės lietuvių kalbos Konsultacijų banku (prieiga per internetą: http://www.vlkk.lt/konsultacijos), svarstoma, kodėl mūsų kalboje neprigijo dalis siūlomų žodžių. Kaip spręsti šią problemą? 4. Svarstoma, kodėl mūsų kalboje pateikti skoliniai neturi lietuviškų atitikmenų. 5. Iš <i>Feisbuko</i>, <i>Instagramo</i> ar kito pasirinkto socialinio tinklo paskyrų sudaromas sąrašas 10 dažniausiai vartojamų naujųjų skolinių. Kokiais atitikmenimis juos siūlytumėte keisti? 	<p>Komunikavimo (argumentuotai grindžia savo nuomonę);</p> <p>Kultūrinė (suvokia kalbos reikšmę asmens tapatybei, tautai, valstybei);</p> <p>Pažinimo (kritinio mąstymo lavinimas);</p> <p>Kūrybiškumo (kūrybiškai sprendžia skolinių problemą);</p> <p>Skaitmeninė (ieško informacijos internete, vertina skaitmeninį turinį);</p> <p>Pilietiškumo (kritiškai vertina pateikto teksto turinį ir raišką).</p>
<p>3–4. Žodžių daugia-reikšmiškumas.</p> <p>PASTABA. Tekstas. R. Šilbajoris. <i>Netekties ženklai: lietuvių literatūra namuose ir svetur, 1992, p. 681.</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pateiktos ištraukos skaitymas ir paaiškinimas, kaip ją suprantate, ką autorius norėjo pasakyti? 2. Naudojantis <i>Dabartinės lietuvių kalbos žodynu</i> (prieiga per internetą: http://lkiis.lki.lt/dabartinis) sudaromas 5–10 žodžių „nugalėtojų“ sąrašas, turinčių daugiausiai fiksuotų reikšmių. 3. Lyginamos pateiktų žodžių reikšmės (senoji ir naujoji žodžio reikšmė). 	<p>Komunikavimo (argumentuotai grindžia savo nuomonę);</p> <p>Kultūrinė (lygina žodžių reikšmes – susipažįsta, kaip žodžiai įgyja naujų reikšmių);</p> <p>Pažinimo (kritiškai vertinama informacija);</p> <p>Kūrybiškumo (kūrybiškai sprendžia skolinių problemą);</p>

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

		<p>Skaitmeninė (ieško informacijos internete, vertina skaitmeninį turinį);</p> <p>Pilietiškumo (krištiškai vertina pateikto teksto turinį ir raišką).</p>
5–6. Gramatinis skolinių adaptavimas.	<p>1. Naudojantis Valstybinės lietuvių kalbos komisijos skolinių adaptavimo patarimais (prieiga per internetą: www.vlkk.lt) lietuvinami pagal pateiktą pavyzdį pateikti sūrių pavadinimai.</p> <p>2. Naudojantis elektroniniu šaltiniu – Valstybinės lietuvių kalbos komisijos svetainės skyriuje Svetimvardžiai (prieiga per internetą: http://www.vlkk.lt/aktualiausiasios-temos/svetimvardziai/apie-skyriu-svetimvardziai) pateiktais nutarimais, lietuvinami svetimės kilmės asmenvardžiai (pildoma lentelė).</p>	<p>Pažinimo mokomasi gramatinio skolinių adaptavimo);</p> <p>Kūrybiškumo (kūrybiškai sprendžia skolinių problemą);</p> <p>Kultūrinė (lygina žodžių reikšmes – susipažįsta, kaip žodžiai įgyja naujų reikšmių).</p>

I dalis. Skolinių ir savų žodžių santykis

1. Perskaitykite tekstą. Suformuluokite autoriaus požiūrį į lietuvių kalbą plūstančius anglicizmus. Anglicizmų vartojimą galima įvardinti kaip madą arba saviraišką, kuriai būdingas neilgamamžiškumas. Šiais laikais labai plačiai paplitęs naujųjų technologijų naudojimas, todėl galima teigti, kad anglicizmai – tai naujųjų technologijų sukelta „liga“. Labiausiai anglicizmai paplitę tarp jaunimo, ir taip pat tarptautinėse verslo organizacijose bei didžiuosiuose moderniuose pasaulio miestuose, kur gyvena daug skirtingų tautybių žmonių.

Tarp jaunimo anglicizmai išplito dėl to, kad dauguma jaunuolių nori pritapti prie grupės, vartoti „kitokią“ nei suaugusiųjų kalbą. Dar viena to priežastis – tai globalizacija, migracija, kultūrų kontaktas ir labai didelė kalbinė įvairovė. Kadangi šiuo metu jauni žmonės labai daug keliauja, susipažįsta su naujais žmonėmis, bendrauja su jais užsienio kalba (ypač anglų) ir taip pradeda naudoti vis naujus, gimtojoje kalboje visiškai nevartojamus žodžius. Taip pat anglicizmų atsiradimas tarp jaunimo padėjo šiems anglų kalbos vertiniams pasklisti tarp mokytojų, dėstytojų, tėvų ir kitų žmonių, kurie praleidžia nemažai laiko su jaunimu.

Į tarptautines organizacijas ar įmones iš anglų kalbos paskolinti žodžiai patys neateina. Jūs dažniausiai atneša klientai, naujosios technologijos arba kolegų kalbos ypatumai. Kiekvienoje įmo-

LIETUVIŲ KALBA IR LITERATŪRA

nėje galima išgirsti tokių žodžių, kaip „pračekinau“, „užlagino“ ar „menedžeris“. Tai iš tiesų verčia mus pasijauti taip, lyg būtume ne Lietuvoje.

Didžiuosiuose pasaulio miestuose, kur susitelkę įvairių tautų gyventojai ir yra daugiausia vartojama anglų kalba, taip pat yra labai paplitę anglicizmai. Pavyzdžiui, lietuviai, kurie gyvena Didžiojoje Britanijoje, Airijoje, Jungtinėse Amerikos Valstijose, bendrauja lietuviškai, tačiau dažnai vartoja ir anglicizmus, nes įtaką jiems padaro arba ta pati anglų kalba, arba tautiečiai, kurie jau vartoja verstinius anglų kalbos žodžius. (Prieiga per internetą: <http://blog.bigtranslation.com/lt/anglicizmai-kiek-ju-yra/>).

2. Ar pritariate autoriaus nuomonei? Suformuluokite 2–3 argumentus savo nuomonei pagrįsti.

3. Naudodamiesi *Lietuvių kalbos naujažodžių duomenynu* (prieiga per internetą: <http://naujazodziai.lki.lt/?zodis>). *Lietuvių kalbos naujažodžių tartuvu* (prieiga per internetą: <https://ekalba.lt/naujazodziai/apie/ND%20Tartuvus>) ir Valstybinės lietuvių kalbos komisijos *Konsultacijų banku* (prieiga per internetą: <http://www.vlkk.lt/konsultacijos>), pasvarstykite, kodėl mūsų kalboje neprigijo dalis siūlomų žodžių. Kaip siūlytumėte spręsti šią problemą?

Tapšnoklis – vietoje „išmanusis telefonas arba planšetinis kompiuteris jutikliniu (lietimui jautriu) ekranu“;

Prievadas – vietoje *portas* „kompiuterio sąsaja duomenims arba komandoms persiųsti tarp kompiuterio ir jo išorinių įtaisų“;

Vaizdadiskis – vietoje DVD;

Didcentris – vietoje *hipermarketas*, „didelis prekybos centras“;

Kartotuvus – vietoje *repyteris* „prieštaisyti veiksams ar procesams atkurti ir pakartoti“.

4. Kai kurie naujieji skoliniai, ypač kompiuterijos srities, neturi lietuviškų atitikmenų. Naudodamiesi *Lietuvių kalbos naujažodžių duomenynu* (prieiga per internetą: <http://naujazodziai.lki.lt/?zodis>) ir *Valstybinės lietuvių kalbos komisijos Konsultacijų banku* (prieiga per internetą: <http://www.vlkk.lt/konsultacijos>) pasvarstykite, kodėl mūsų kalboje pateikti skoliniai neturi lietuviškų atitikmenų. Išbandykite savo jėgas ir sukurkite lietuviškus atitikmenis pateiktiems skoliniais. Sąrašą galite tęsti:

Aifonas

Aipodas

Fotošopas

Fišingas

Overbukingas

Laikinti

Postinti

Gykas

5. Iš savo bendraamžių *Feisbuko*, *Instagramo* ar kito pasirinkto socialinio tinklo paskyrų sudarykite 10 dažniausiai vartojamų naujųjų skolinių sąrašą. Pateikite, kokiais atitikmenimis juos siūlytumėte keisti (pavyzdžiui, *gykas* – *moksluikas*, *entuziastas*).

Rekomendacijos ir komentarai mokytojams ir galimi užduočių atsakymai

Mokiniai, perskaitę pateikto teksto ištrauką, pirmiausia turi suformuluoti autoriaus požiūrį į lietuvių kalbą plūstančius anglicizmus. Antra – turi savo nuomonę paremti 2–3 argumentais, nesvarbu, pritaria jie autoriui, ar ne. Svarbiausia, kad mokinys argumentuotų savo nuomonę. Atlikdami šią užduotį mokiniai ugdomi pažinimo kompetenciją – analizuodami teksto turinį mokosi kritiškai vertinti pateiktą informaciją. Gimtoji kalba – kiekvieno asmens tapatybės dalis, todėl čia svarbi pilietinė kompetencija – pilietinį tapatumą ir pilietinę galią mokiniai ugdomi vertindami pateikto teksto turinį, raišką, intenciją, poveikį klausytojui, interpretuodami ir apibendrindami išsako savo argumentuotą nuomonę. Atlikdami 3–5 užduotis mokiniai ugdomi kūrybiškumo kompetenciją – generavimo gebėjimus mokiniai ugdomi keldami originalias idėjas ir sprenddami problemą, kokiais pakaitais keisti naujuosius skolinius, ar visada prasminga juos keisti lietuviškais pakaitais, kodėl kai kuriems skoliniams lietuviški pakaitai taip ir neprigyja kalboje.

II dalis. Žodžių daugiareikšmiškumas

Įvadas

„Kasdieninio vartojimo lygyje mūsų kalba – tai tartum fleita, kuria grojamos tik vienaprasmės logiškos gamos. Pakelta prie poeto lūpų, ji dainuoja gražiau už paukštį ulbantį, bet dažnas skaitytojas jos melodijos nesupranta.“ (R. Šilbajoris. *Netekties ženklai : lietuvių literatūra namuose ir svetur*, 1992, p. 681).

1. Perskaitykite pateiktą ištrauką ir paaiškinkite, kaip ją suprantate, ką autorius norėjo pasakyti?
2. Kaip kuriamos žodžių reikšmės? Naudodamiesi *Dabartinės lietuvių kalbos žodynu* (prieiga per internetą: <http://lkiis.lki.lt/dabartinis>) sudarykite 5–10 žodžių „nugalėtojų“ sąrašą, turinčių daugiausiai fiksuotų reikšmių.
3. Kaip kalboje atsiranda naujų žodžių reikšmių? Naudodamiesi *Dabartinės lietuvių kalbos žodynu* (prieiga per internetą: <http://lkiis.lki.lt/dabartinis>) ir *Lietuvių kalbos naujažodžių duomenynu* (prieiga per internetą: <http://naujazodziai.lki.lt/?zodis=>), palyginkite pateiktų žodžių reikšmes.

grotelės

dulksna

blizgis

elfas

nosis

ikona

žymė

grindys

lubos

pienelis

išeitinis

spinta

stogas

Rekomendacijos ir komentarai mokytojams ir galimi užduočių atsakymai

Atlikdami pirmąją užduotį mokiniai plėtoja savo kūrybiškumo kompetenciją – turi interpretuoti pateiktą ištrauką, kaip ją supranta, kultūrinį sąmoningumą mokiniai ugdo suvokdami kalbos reikšmę asmens tapatybei, tautai, valstybei. Užduotis įtraukia ir pažinimo kompetencijos ugdymą – lavinamas kritinis mąstymas, nes analizuojamas ir interpretuojamas teksto turinys ir kalba, savo interpretaciją mokiniai turi pagrįsti remdamiesi literatūrine, kultūrine ir asmenine patirtimi. Antrajai užduočiai atlikti reikia skaitmeninės kompetencijos – mokiniai naudodamiesi elektroniniu žodynu sudaro 5–10 žodžių „nugalėtojų“ sąrašą, turinčių daugiausiai fiksuotų reikšmių. Svarbu leisti klasėje mokiniams palyginti sudarytų žodžių „nugalėtojų“ sąrašus – kiek žodžių sutapo, mokiniai fiksuoja, kokie žodžiai turi daugiausiai nusistovėjusių reikšmių. Kaip pavyzdį klasėje galima pateikti veiksmažodį eiti, kuris turi net 23 vartotinas reikšmes.

Trečioji užduotis – darbas su skaitmeniniais kalbos ištekliais. Mokiniai ugdo skaitmeninės kompetencijos įgūdžius. Įtraukiama pažinimo kompetencija – mokiniai praktiškai susipažįsta, kaip kinta žodžio reikšmės, t. y. kaip ir kodėl kalboje atsiranda žodžių daugiareikšmiškumas. Siūlytina mokiniams pasvarstyti, kodėl kalboje atsiranda būtent tokių naujų vieno ar kito žodžio reikšmių – pasitelkę kūrybiškumo kompetenciją ir lygindami pateiktų žodžių reikšmes mokiniai ugdo tyrinėjimo gebėjimus, kritiškai vertindami surastą informaciją ugdo generavimo gebėjimus, nes turi kelti originalias idėjas ieškodami atsakymų į iškeltą problemą.

Pateikiami trečiosios užduoties orientaciniai atsakymai. (Pastaba. Kairėje pusėje pateikiama DLKŽ reikšmė, o dešinėje – *Naujažodžių duomenyne* teikiama reikšmė):

„nedidelių gročių pavidalo pertvara“ grotelės **„ženklas #“**

„smulkus, beveik nepastebimas lietus“ dulksna **„kvapi purškiamoji kosmetikos priemonė“**

„mineralinė medžiaga, turinti metalo ypatybių“ blizgis **„kosmetinė priemonė, suteikianti lūpoms blizgesį“**

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

„gera ar pikta dvasia“ elfas „perkeltine reikšmė – interneto kovotojas su interneto trolių skleidžiamu melu, šmeižtu ir priešiška propaganda“

„uoslės organas“ nosis „kvepalų kūrėjas“

„Dievo arba šventojo paveikslas“ ikona „asmuo, kuris garbinamas kaip simboliškai įkūnijantis politinį, religinį, kultūros ar mados reiškinį“

„matomas ženklas, pėdsakas“ žymė „socialiniuose tinkluose sutartiniu ženklu, dažniausiai grotelėmis (#), žymimas žodis ar žodžių junginys kaip kokios nors temos nuoroda; grotažymė“

„lentų ar kitoks klojinys patalpoje“ grindys „apatinė ko nors (kiekio, galimybių) riba“

„kambario ar kitos patalpos apdengimas“ lubos „viršutinė ko nors (kiekio, galimybių) riba“

„bičių gaminamas skystis“ pienelis „kosmetikos priemonė odai valyti“

„duodamas, atleidžiant iš darbo“ išėtinis „išėiginis, skirtas išeiti į viešumą“

„baldas – dėžė su durimis, skyriais, stalčiais“ spinta „masyvaus stoto gana grėsmingai atrodantis vyras, dažnai apsauginis“

„namo dangtis“ stogas „įtakinga apsauga, reikalinga ne visada teisėtiems veiksams atlikti ar veiklai organizuoti“

III dalis. Gramatinis skolinių adaptavimas.

1. Pastaruoju laiku Lietuvoje padidėjo įvairių atvežtinių sūrių pasiūla. Dažniausiai jie įvardijami naujaisiais skoliniais. Naudodamiesi *Valstybinės lietuvių kalbos komisijos* skolinių adaptavimo patarimais (prieiga per internetą: www.vlkk.lt) sulietuvinkite pagal pateiktą pavyzdį pateiktus sūrių pavadinimus:

Mozzarella (angl.) → mocarella;

Appenzell (angl.) →

Brie (angl.) →

Cheddar (angl.) →

Edam (angl.) →

Feta (angl.) →

Gouda (angl.) →

Mascarpone (angl.) →

Parmesan (angl.) →

Parmigiano (angl.) →

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

2. Naudodamiesi elektroniniu šaltiniu – *Valstybinės lietuvių kalbos komisijos* svetainės skyriuje **Svetimvardžiai** (prieiga per internetą: <http://www.vlkk.lt/aktualiausiasios-temos/svetimvardziai/apie-skyriu-svetimvardziai>) pateiktais nutarimais, sulietuvinkite svetimės kilmės asmenvardžius ir užpildykite lentelę:

Originali forma	Sulietuvinta forma
Charles Perrault	Šarlis Pero
William Shakespeare	
Michael Schumacher	
Giacomo Puccini	
Ludwig van Beethoven	
Sophia Copola	
LeBron Raymone James	

Rekomendacijos ir komentarai mokytojams ir galimi užduočių atsakymai

Šios dvi užduotys supažindina mokinius su svetimės kilmės žodžių ir asmenvardžių adaptavimo ir gramatinimo taisyklėmis – mokiniai ugdomi pažinimo kompetenciją: plečia dalykines žinias, kritinio mąstymo, problemų sprendimo, mokėjimo mokyti gebėjimus. Atlikdami šias užduotis mokiniai formuojasi skaitmeninės kompetencijos įgūdžius naudoti elektroniniais išteklių, kritiškai vertinti informaciją elektroninėje erdvėje.

Sūrių pavadinimai:

Mozzarella (angl.) → Mocarela

Appenzell (angl.) → Apencelis

Brie (angl.) → Bri (nekait.)

Cheddar (angl.) → Čederis

Edam (angl.) → Edāmas

Feta (angl.) → Feta

Gouda (angl.) → Gouda

Mascarpone (angl.) → Maskarponė

Parmesan (angl.) → Parmezanas

Parmigiano (angl.) → Parmidžanas

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

Svetimos kilmės asmenvardžių gramatinis įforminimas:

Charles Perrault → Šarlis Pero

William Shakespeare → Viljamas Šekspyras

Michael Schumacher → Michaelis Šumacheris

Giacomo Puccini → Džiakomas Pučinis

Ludwig van Beethoven → Liudvikas van Bethovenas

Sophia Copola → Sofija Kopola

LeBron Raymone James → Lebronas Reimonas Džeimsas

Šaltiniai

Dabartinės lietuvių kalbos žodynas – elektroninis išteklius. Prieiga per internetą: <https://ekalba.lt/dabartines-lietuviu-kalbos-zodynas/>

Lietuvių kalbos naujažodžių duomenynas – elektroninis išteklius. Prieiga per internetą: <http://naujazodziai.lki.lt/?zodis>.

Lietuvių kalbos naujažodžių tartuvas – elektroninis išteklius. Prieiga per internetą: <https://ekalba.lt/naujazodziai/apie/ND%20Tartuvas>.

R. Šilbajoris. *Netekties ženklai : lietuvių literatūra namuose ir svetur*, 1992, p. 681.

Valstybinės lietuvių kalbos komisijos Konsultacijų bankas – elektroninis išteklius. Prieiga per internetą: <http://www.vlkk.lt/konsultacijos>

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

II MODULIS. LITERATŪRINIS IR KULTŪRINIS YGDYMAS: TURINIO ĮGYVENDINIMO TUBULINIMAS

TEKSTO KŪRIMAS SU PASAKOJIMO, APRAŠYMO IR ARGUMENTAVIMO ELEMENTAIS (5 KLASĖ)

KOMPETENCIJOS	KOMPETENCIJŲ RAIŠKA PAMOKOSE
Komunikavimo	Mokosi atpažinti nuomonės raišką, reiškia savo nuomonę.
Kultūrinė	Pasakoja apie daiktus, susijusius su šeimos gyvenimu, istorija; pasakodami ir aprašydami pasirenka tinkamą kalbinę raišką.
Pažinimo	Analizuoja pavyzdžius, randa pasakojimo, aprašymo, aiškinimo elementus.
Kūrybiškumo	Dalijasi žiniomis, idėjomis, patirtimi; pristato ir dalijasi kūrybos rezultatais.
SESG	Mokosi atpažinti, suprasti ir reikšti jausmus, nuomonę; bendradarbiauja.
Skaitmeninė	Parengia pateiktą derindami tekstą ir vaizdą.

SITUACIJOS APRAŠYMAS. Pradinėse klasėse įgiję pasakojimo, aprašymo, aiškinimo rašymo pradmenų, 5 klasėje mokiniai ugdomi gebėjimus pasakoti, aprašyti, aiškinti rašydami vientisus minėtų tekstų tipų tekstus arba tekstus, kuriuose derinami pasakojimo, aprašymo, aiškinimo elementai. Ruošiantis atlikti rašymo užduočių, susijusių su daikto istorija, mokiniams pravartu priminti pasakojimo, aprašymo ir aiškinimo tekstų ypatumus (pvz.: *Pasakojimams būdingas įvykis, aprašymams – vaizdas, o aiškinimams – svarstymas, aiškinimas. Pasakojimus valdo veiksmožodis, aprašymus – būdvardis, o aiškinimus – daiktavardis ir veiksmožodis* ar kt.), kartu paskaityti ir aptarti pavyzdžių pasibraukiant, nuspalvinant pasakojimo, aprašymo ir aiškinimo elementus, atkreipti dėmesį į nuomonės raišką, vertinimą. Mokiniai ne tik noriai rašo apie tai, ką gerai pažįsta, kas jiems ir jų artimiesiems yra svarbu, bet ir mėgsta apie tai pasakoti savo bendraamžiams, mokytojui, mielai rodo pavyzdžius, nuotraukas, todėl galima pasiūlyti sukurti virtualų daiktų (šeimos relikvijų) muziejų – sukurti tekstinių ir vaizdinių pateikčių ir jomis pasidalyti klasėje.

Imantis užduočių mokiniai sudominami – apsilankoma mokyklos muziejuje ar virtualioje parodoje, pasižiūrima LRT laidos „Daiktų istorijos“ fragmentų ar kt. Pirmąją užduotį rekomenduojama atlikti bendradarbiaujant: 1 pavyzdys skaitomas ir aptariamas su visa klase, 2-asis – poromis.

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

Rašymo užduotį mokiniai atlieka individualiai: ruošdamiesi rašyti mokiniai gali užpildyti *emokyklos* lentelę „Vieno daikto istorija“ (žr. *Šaltiniai*), tekstą užrašyti, o tada jau parengti pateiktį. Prieš rašant su mokiniais susitariama dėl vertinimo kriterijų. Pvz.:

- Aprašytas daiktas: apibūdintas bendras vaizdas ir detalės. (2 t.)
- Papasakota daikto istorija. (2 t.)
- Paaiškinta, kam daiktas skirtas, naudojamas. (2 t.)
- Apibendrinta, išsakyta nuomonė: kuo daiktas svarbus, naudingas. (2 t.)
- Parengta skaidrė su nuotrauka ir daikto istorija. (2 t.)

Pristatant atliktis mokiniai skatinami vertinti vieni kitų darbus pagal sutartus kriterijus (jei atliekant užduotį susitelkiama į SESG kompetenciją, tinka ir kiti vertinimo būdai, pvz., *PPP* metodas „Pagirk. Paklausk. Patark.“ ar pan.), o savo parengtas užduotis įsivertinti. Pvz.:

- Kaip sekėsi atlikti užduotis?
- Kaip jauteisi atlikdamas (-a) šias užduotis?
- Ką kitą kartą reikėtų daryti kitaip?
- Ko atliekant šias užduotis buvo išmokta? ar kt.

INTEGRAVIMO GALIMYBĖS. Lietuvių kalba ir literatūra, informatika, dailė, istorija.

Užduotys „Ką pasakoja daiktai?“

1 užduotis. Pasižiūrėkite LRT laidos „Daiktų istorijos“ ištrauką ir pasakykite, ką gali papasakoti daiktai.

2 užduotis. Apsilankykite virtualioje parodoje ir užsirašykite 3 žinomų ir 3 nežinomų daiktų pavadinimus. Pasvarstykite:

1. Kodėl seni daiktai yra saugomi?
2. Kokius šių dienų daiktus reikėtų ar vertėtų išsaugoti ateities kartoms?

3 užduotis. Dirbkite kartu. Skaitydami 1 pavyzdį raskite ir skirtingomis spalvomis pažymėkite: 1) kur daiktas aprašomas; 2) kur pasakojama daikto istorija; 3) kur aiškinama, kam jis skirtas, naudingas; 4) kur reiškiamas nuomonė, vertinimas.

– aprašoma

– pasakojama

– aiškinama

– vertinama

Pirmas tekstas

Anksčiau šį daiktą galima buvo rasti kiekvienuose namuose. Dvi medinės lazdelės, sujungtos metaline skardele ir virvele, buvo naudojamos kiekvienos šeimos buityje. Kaip manote, kam šis daiktas skirtas? Ogi skalbti baltiniams. Tai skalbimo žnyplės. Jų buvo galima nusipirkti ūkinių prekių parduotuvėse atskirai arba perkant skalbimo mašinas „Riga“, „Maliutka“ ir kt. Nagingesni šeiminkai jas pagamindavo patys. Iš pirmo žvilgsnio paprastas daiktas buvo labai reikalingas virinant drabužius ir traukiant juos iš labai karšto vandens, kad skalbėja nenusiplikintų rankų. Praversdavo jos ir tada, kai skalbiniai buvo skalaujami labai šaltame vandenyje. Šiam daiktui maždaug 50 metų. Kadaisė šviesiai rudos medinės lazdelės dabar jau papilkėjusios, nudilusios, metalinė skardelė paveikta rūdžių. Mano motina šias skalbimo žnyples naudodavo kiekvieną šeštadienį, kai tik virindavo, balindavo, skalbdavo ir skalaudavo šeimos drabužius, rankšluosčius ir patalynę. Kai šeima įsigijo automatinę skalbimo mašiną, žnyplės ilgą laiką puošė šeimos namų virtuvės sieną primindamos, kiek daug fizinio darbo reikėdavo įdėti rūpinantis šeimos švara. Dabar šias žnyples, tapusias šeimos relikvija, saugau aš. Man jos primena vaikystę, ūkinio muilo kvapą namuose ir, žinoma, mamą – skalbiančią bei džiaustančią šeimos drabužius – rūpestingai besirūpinančią tvarka ir švara. Kartais man atrodo, kad jos skalbiniai buvo švaresni ir baltesni už tuos, kuriuos išskalbia mano automatinė „Electrolux“.

4 užduotis. Dirbkite poromis. Skaitydami 1 pavyzdį raskite ir skirtingomis spalvomis pažymėkite: **1)** kur daiktas aprašomas; **2)** kur pasakojama daikto istorija; **3)** kur aiškinama, kam jis skirtas, naudingas; **4)** kur reiškiamas nuomonė, vertinimas.

– aprašoma

– pasakojama

– aiškinama

– vertinama

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

Antras tekstas

Miniatiūrinę medinę vėtrungę įsigijau šį rudenį Kuršių nerijoje. Tai nedidelis Nidos miesto suvenyras, kurio viršuje – juodos spalvos briedžio figūra, o apačioje svarbiausi miesto objektai – žvejo namelis su žirgeliais ant stogo, bažnyčia su baltu kryžiumi, švyturys ir kiti statiniai. Pažvelgusi į šį dekoratyvų daiktėlį, prisimenu Nidą, girdžiu jūros ošimą, žuvėdrų sparnų plazdenimą, juntu jūržolių kvapą, o prieš akis iškyla kopų, kaitrios saulės ir banguojančios jūros vaizdas. Iš tiesų vėtrungės žvejai droždavo iš 4–5 mm lentučių ir iškeldavo ant namų stogų ar laivų, vadinamų kurėnais, stiebų. Įvairiomis

spalvomis margintos medinės, o vėliau ir metalinės vėtrungės skirtos ne tik puošti namams ar laivams, jos rodo vėjo kryptį ir yra savotiška šeimos ar žvejo vizitinė kortelė. Kodėl? Juk vėtrungėse paprastai vaizduojami visi šeimos nariai ir augintiniai, profesija, socialinė padėtis, tikėjimas ir kiti svarbūs ženklai. Labai norėčiau tokią išraiškingą vizitinę kortelę – vėtrungę – išsikelti ant savo namų stogo.

5 užduotis. Raskite namuose saugomą, jums ar jūsų šeimai svarbų daiktą ir **1)** jį aprašykite, **2)** papasakokite jo istoriją, **3)** nurodykite, kam jis skirtas, naudojamas, **4)** atskleiskite, ką jis reiškia jums ar jūsų šeimai.

Galite remtis šiais patarimais:

- Nufotografuokite daiktą.
- Aprašykite daiktą: apibūdinkite bendrą vaizdą, detales.
- Papasakokite daikto istoriją.
- Nurodykite, kam jis skirtas, kur yra ar buvo naudojamas.
- Parašykite savo nuomonę apie pasirinktą daiktą.
- Paaškindite, ką šis daiktas reiškia jūsų šeimai ar jums.
- Pasistenkite rašyti vaizdingai (su palyginimais, vaizdingais veiksmažodžiais) ir taisyklingai.
- Parenkite pateiktį: įkelkite daikto nuotrauką, klaviatūra surinkite tekstą.

Šaltiniai

LRT laida „Daiktų istorijos“ apie senovinius kalendorius (iki 14.45 min.). Prieiga internete: <https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000134770/senoviniai-kalendoriai-neiprasti-proteviu-budai-sekti-ir-matuoti-laika-dar-iki-israndant-popieriu>

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

Mokinių darbų paroda „Senų daiktų istorijos“ Elektrėnų literatūros ir meno muziejuje. Prieiga internete: <https://www.elektrenumuziejus.lt/respublikinio-konkurso-senu-daiktu-istorijos-2015-lau-retu-darbai/>

Užduočių lapas „Vieno daikto istorija“. Prieiga internete: http://lietuviu5-6.mkp.emokykla.lt/lt/mo/mokymosi_veiklos/senas_nebutinai_turi_buti_liudnas/1421/download.1

PUBLICISTIKOS IR GROŽINĖS LITERATŪROS TEKSTAI BEI KONTEKSTAI (5 KLASĖ). ŠEŠIŲ PAMOKŲ CIKLAS „Pasakų paskirtis, jų universalios išmintis“

KOMPETENCIJOS	KOMPETENCIJŲ RAIŠKA PAMOKOSE
Komunikavimo	Perduoda žinias.
Kultūrinė	Aptaria elgesio modelius, vertybes.
Pažinimo	Sieja naują informaciją su sena; kelia klausimus.
SESG	Įvardija emocijas, elgesį ir vertybes.
Skaitmeninė	Vertina skaitmeninį turinį.

SITUACIJOS APRAŠYMAS. Lietuvių kalbos ir literatūros BP viena iš pasiekimų sričių – tai kalbėjimas, klausymas ir sąveika. Šios srities aukštesniajame lygyje 5–6 klasių koncentre teigiama, jog mokinys „palygina du objektus, paaiškina procesą“. Taigi, labai svarbu mokyti mokinius lyginti, ir jei klasė stipresnė, reikėtų pamėginti lyginti ne tik grožinius tekstus, bet ir gretinimą įtraukti ir publicistikos fragmentų, taigi, šalia tekstų pasiūlyti mokiniams kontekstą, kurie praverstų kuriant rašytinio teksto įžangą ar pabaigą. Tai svarbu, nes rašymo ir teksto kūrimo srityje aukštesnįjį lygį pasiekę mokiniai kuria „aiškios struktūros rašytinius tekstus (įžanga, minties plėtojimas, pabaiga), kurių dalys logiškai susijusios.“ Mokant neišvengiamai reikės susidurti su iliustracijomis, todėl reikia būti pasiruošusiems ugdyti mokinių gebėjimą lyginti skirtingus tekstus: vaizdo, garso, rašytinius. Ne veltui 5–6 klasių koncentre aptinkama nuostata apie aukštesniojo lygio mokinių gebėjimus: „Tinkamai susieja tekstą ir iliustracinę medžiagą.“

Kaip pavyzdį paimkime šešių pamokų ciklą „Pasakų paskirtis, jų universalios išmintis“ (4–6 pamokos gali būti imamos ne iš literatūrinio ugdymo, bet iš pamokų, skirtų kalbos vartojimo ugdymui.) Mokiniai susiduria su 3 tekstais: pasaka „Aguonėlė“ skaitoma, pasaka „Lukošiukas“ klausoma ir žiūrima, straipsnis apie pasakas supažindina su pasakų tyrinėtoja B. Kerbelyte. Reikia nepamiršti iliustracijų – sieti jas su tekstu. Taigi, visas pasakas sieja šeimos vertybės: meilė, artimųjų saugojimas. Akcentuojamas šeimos ir pasaulio, į kurį žengs jaunas žmogus, kontrastas. Šeima rūpinasi vaiku, pasaulyje vaikas turi rasti savo vietą.

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

INTEGRAVIMO GALIMYBĖS. Lietuvių kalba ir literatūra, dailė, medijos, muzika.

PAMOKOS PAVADINIMAS	VEIKLOS	UGDOMOS KOMPETENCIJOS
<p>1. Motinos ir dukters santykiai pasakoje „Aguonėlė“.</p> <p>PASTABA. Tekstas pasaka „Aguonėlė“.</p>	<p>1–2. Lietuvių liaudies pasakos „Aguonėlė“ skaitymas ir analizė.</p> <p>3. Iliustracijos aptarimas.</p> <p>4. Pasakos ir iliustracijos lyginimas.</p>	<p>Komunikavimo (žinių perdavimas);</p> <p>Kultūrinė (aptariami elgesio modeliai, vertybės);</p> <p>Pažinimo (senos ir naujos informacijos siejimas, klausimų kėlimas);</p> <p>SESG (įvardija emocijas, elgesį ir vertybes).</p>
<p>2. Berniuko gudrumas pasakoje „Lukošiukas“.</p> <p>PASTABA. Vizualinis tekstas pasaka „Lukošiukas“.</p>	<p>1–2. Animacinio filmo „Lukošiukas“ peržiūra ir aptarimas.</p> <p>3. Pasakų: „Aguonėlė“ ir „Lukošiukas“, palyginimas.</p>	<p>Komunikavimo (žinių perdavimas);</p> <p>Kultūrinė (aptariami elgesio modeliai, vertybės);</p> <p>Pažinimo (senos ir naujos informacijos siejimas, klausimų kėlimas);</p> <p>SESG (įvardija emocijas, elgesį ir vertybes); skaitmeninė.</p>
<p>3. Ar dar reikalingos liaudies pasakos?</p> <p>PASTABA. Kontekstas – straipsnio „Ar dar reikalingos liaudies pasakos“ fragmentas.</p>	<p>1–2. Publicistinio teksto „Ar dar reikalingos liaudies pasakos“ skaitymas ir aptarimas.</p> <p>3. Skirtingų tekstų lyginimas.</p>	<p>Komunikavimo (žinių perdavimas);</p> <p>Kultūrinė (aptariami elgesio modeliai, vertybės);</p> <p>Pažinimo (senos ir naujos informacijos siejimas, klausimų kėlimas);</p> <p>SESG (įvardija emocijas, elgesį ir vertybes).</p>
<p>4–6. Rašinio „Ką man kalba pasakos?“ kūrimas.</p>	<p>1–3. Pasiruošimas rašiniui, rašinio kūrimas, rašinio taisymas.</p>	<p>Rašant rašinį – kūrybiškumo; kultūrinė, pažinimo, SESG.</p>

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

PIRMAS TEKSTAS. Lietuvių liaudies pasaka „Aguonėlė“

Gyveno senelis ir senelė ir dukrelę turėjo Aguonėlę – juoda, kaip aguonėlė. Mama sako tėvui:

– Nunešk į šulinį – ji išbals.

Tai nunešė tėvas ir įleido į šulinį. Tada mama lašinių pripjaustė, kiaušinių primušė, nunešė prie šulinio ir sako:

– Aguona, dukra Aguona, iškišk rankelę – ar jau balta?

Aguonėlė iškišo rankelę, pavalgė, pavalgė. O mama sako:

– Dar būk, dar juoda. Bet, – sako, – kai kas ateis, šauks, tai nekišk rankelės.

O vilkas tai girdėjo. Nuėjo jis prie šulinio ir drūtai⁹ :

– Aguona, dukra Aguona, iškišk rankelę – ar jau balta?

Aguona neiškišo rankelės. Tai vilkui sarmata¹⁰, nudilbino¹¹, kad Aguona rankelės neiškišo. Tada vilkas nuėjo į kalvę:

– Kalvi, kalvi, paplok man liežuvį! Aš tau užmokėsiu.

Kalvis kūjeliu liežuvį ir suplojo. Tada kalvis sako:

– Na, tai mokėk!

Vilkas kalviui vieną koją kilst – kapeika¹², kitą koją kilst – kapeika. Ir užmokėjo. Tada vilkas nuėjo prie šulinio ir jau plonai:

– Aguona, dukra Aguona, iškišk rankelę – ar jau balta?

Iškišo Aguonėlė rankelę, vilkas kapt už rankelės ir nusinešė į mišką.

Mama nebeturi dukros. Atsigulė ji ant suolo ir numirė. Tada paprašė vilką ir Aguonėlę į pakasynas¹³.

Aguonėlė rauda mamos:

– Mamute viešnele¹⁴, kaip klevo lapelis – liaukšt.

9 Drūtai – storu balsu.

10 Sarmata – gėda.

11 Nudilbinti – nuleisti akis arba galvą.

12 Kapeika – smulki moneta.

13 Pakasynos – laidotuvės.

14 Viešnia – svečias.

O vilkas rauda:

– Uošvele¹⁵ triūbele¹⁶, kaip girnų puselė¹⁷ – kriukšt.

Ten daugiau svečių buvo, tai iškasė pastalėje duobę ir pripylė žarijų.

Pasodino ir vilką valgyti už stalo. Tada svečiai sako:

– Žmonių žente¹⁸, tik pasitrauk, žmonių žente, tik pasitrauk!

Vilkas traukėsi, traukėsi ir į duobę įlėkė. Tada mama pasikėlė nuo suolo ir su kačerga¹⁹ užmušė vilką. Ir liko jai Aguonėlė.

ANTRAS TEKSTAS. Lietuvių liaudies pasaka „Lukošiukas“

Tai animacinis filmukas apie berniuką vardu Lukošiukas. Integracija su medijomis, muzika. Šaltinis: <https://www.youtube.com/watch?v=7uXoMDAgiuM>

TREČIAS TEKSTAS. Bronislava Kerbelytė. „Ar dar reikalingos liaudies pasakos“ (ištrauka)

Dabar, kaip ir anksčiau, pasakos moko daugelio dalykų. Patirti baimę ir išmokti ją įveikti; įsiminti, kaip elgtis įvairiose situacijose, o prireikus tą „mokslą“ beveik automatiškai pritaikyti, kūrybiškai ir net abstrakčiai mąstyti ir t. t. To paties iš pasakų gali mokytis ir suaugusieji. Beje, ne kartą įsitikinau, kad vaikai puikiai supranta pasakas, nes priima jas kaip teisybę. Kartą, pakviesta į <...> mokyklą, radau susirinkusius žemesniųjų klasių mokinius. Pasakiau, kad paprastai pasakas aiškinu aš, o ši kartą – seksiu, o aiškins jie. Vaikai sutiko. Pasekiau apie ožką su ožkiukais ir vilką, baigiau tuo, kad vilkas ožkos vaikus prarijo. Paklausiau: „Kodėl vilkas prarijo ožkiukus?“ Visi kartu šaukė: „Todėl, kad jie atidarė durytes.“ – „O kodėl ožkiukai atidarė durytes?“ – „Manė, jog tai jų mamytė šaukia.“ – „O kodėl ožkiukai manė, kad šaukia jų mamytė?“ – „Todėl, kad vilkas šaukė tais pačiais žodžiais ir dar liežuvį pasiplonino.“ – „O kaip ožkiukai turėjo elgtis?“

Čia prasidėjo diskusija: vieni sakė, kad reikėjo pažiūrėti pro langelį, kiti – kad tai pavojinga, vilkas gali pagriebti už ragelio. Pagaliau buvo nutarta, kad reikėjo vienam užlipti ant aukšto ir ten pažiūrėti pro langelį. <...> Klausiu: „O kam reikalinga ši pasaka?“ Salėje visiška tyla, visi mąsto. Pagaliau mažas berniukas pasakė: „Kad sužinotume ką nors nauja.“ – „O ką sužinojote?“ – „Kad ožka bijo vilko...“ Atkuto visi – choru išskaičiavo: vilkas bijo šaulio, šaulys bijo virvės, virvė bijo ugnies, ugnis bijo vandens... Džiaugėmės sužinoję, kad pasaka paaiškino pasaulio gyvų būtybių ir daiktų santykius.

15 Uošvė – čia: Aguonos mama.

16 Triūba (nevert) – pučiamasis muzikos instrumentas.

17 Girnapusė – akmuo, naudojamas malūne.

18 Žentas – dukters vyras.

19 Kačerga (nevert.) – žarsteklis, maišiklis.

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

MOKYMOSI KRITERIJAI

UŽDAVINYS – MOKINIAI LYGINA SKIRTINGUS KŪRINIUS (PAŽINIMO KOMPETENCIJA)

NUSISTATO LYGINIMO KRITERIJUS:

- 1) Pagal ką bus lyginama pasaka „Aguonėlė“ ir K. Mone paveikslo reprodukcija (= pagal motinos ir dukters santykius).
- 2) Pagal ką bus lyginamos pasakos „Aguonėlė“ ir „Lukošiukas“ (= pagal pagrindinių veikėjų santykius su aplinkiniais).
- 3) Pagal ką bus lyginami grožiniai ir negrožiniai tekstai (= pagal elgesio modelį).

RANDA PANAŠUMUS:

- 1) Labai artimi motinos ir dukters santykiai pasakoje „Aguonėlė“.
- 2) Aguonėlę ir Lukošiuką šeima saugo, bet antipodai siekia pavergti.
- 3) Visi jauni, nepatyrę: Aguonėlė, Lukošiukas, ožkiukai; susiduria su sunkumais.

APTINKA SKIRTUMUS:

- 1) Pasakoje Aguonėlė – pagrindinė veikėja, reprodukcijoje aguonos tik graži aplinka, fonas.
- 2) Aguona patikli, naivi – be motinos ir artimųjų neįveikia vilko; Lukošiukas gudrus – vienas nugali raganą.
- 3) Skiriasi elgesys: Aguonai ir ožiukams reikia didesnės pagalbos nei Lukošiukui.

DARO IŠVADAS:

Artimieji saugo saviškius nuo pavojų. Pasakos padeda suprasti tarpusavio ryšius.

Pagal prof. dr. A. Kazlauskienę, BP UT atnaujinimo ekspertę

MOKINIO ĮSIVERTINIMAS NR. 1. PASTABA. Žingsnis nėra pažymys.

Aš galiu pasakyti, pagal ką lyginu „Aguonėlę“ ir reprodukciją.

MOKYMOSI ŽINGSNIAI: 1 _ 2 _ 3 _ 4 _ 5 _ 6 _ 7 _ 8 _ 9 _ 10

Aš galiu rasti „Aguonėlės“ ir reprodukcijos panašumus.

MOKYMOSI ŽINGSNIAI: 1 _ 2 _ 3 _ 4 _ 5 _ 6 _ 7 _ 8 _ 9 _ 10

Aš galiu rasti „Aguonėlės“ ir reprodukcijos skirtumus.

MOKYMOSI ŽINGSNIAI: 1 _ 2 _ 3 _ 4 _ 5 _ 6 _ 7 _ 8 _ 9 _ 10

Aš, palyginęs skirtingus kūrinius, galiu padaryti išvadą.

MOKYMOSI ŽINGSNIAI: 1 _ 2 _ 3 _ 4 _ 5 _ 6 _ 7 _ 8 _ 9 _ 10

Pagal prof. dr. A. Kazlauskienę, BP UT atnaujinimo ekspertę

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

MOKINIO ĮSIVERTINIMAS NR. 2.

Aš galiu pasakyti, pagal ką lyginu „Aguonėlę“ ir „Lukošiuką“.

MOKYMOSI ŽINGSNIAI: 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Aš galiu rasti „Aguonėlės“ ir „Lukošiuko“ panašumus.

MOKYMOSI ŽINGSNIAI: 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Aš galiu rasti „Aguonėlės“ ir „Lukošiuko“ skirtumus.

MOKYMOSI ŽINGSNIAI: 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Aš, palyginęs skirtingus kūrinis, galiu padaryti išvadą.

MOKYMOSI ŽINGSNIAI: 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Pagal prof. dr. A. Kazlauskienę, BP UT atnaujinimo ekspertę

MOKINIO ĮSIVERTINIMAS NR. 3.

Aš galiu pasakyti, pagal ką lyginu pasakas ir straipsnį.

MOKYMOSI ŽINGSNIAI: 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Aš galiu rasti pasakų ir straipsnio panašumus.

MOKYMOSI ŽINGSNIAI: 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Aš galiu rasti pasakų ir straipsnio skirtumus.

MOKYMOSI ŽINGSNIAI: 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Aš, palyginęs skirtingus kūrinis, galiu padaryti išvadą.

MOKYMOSI ŽINGSNIAI: 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Pagal prof. dr. A. Kazlauskienę, BP UT atnaujinimo ekspertę

GALUTINIS REZULTATAS. Rašinėlis „Ką man kalba pasakos?“

RAŠINIO STRUKTŪRINĖS DALYS	PASTRAIPŲ TURINYS
ĮŽANGOS PASTRAIPA	Įtraukia B. Kerbelytės nuomonę (pvz., ją cituoja). Prideda savo nuomonę. Nurodo lyginimo kriterijų.
PIRMA DĖSTYMO PASTRAIPA	Aptaria lietuvių liaudies pasaką „Aguonėlė“ pagal pasirinktą kriterijų. Galbūt įterpia K. Mone paveikslo reprodukciją?
ANTRA DĖSTYMO PASTRAIPA	Aptaria lietuvių liaudies pasaką „Lukošiukas“ pagal pasirinktą kriterijų.
IŠVADŲ PASTRAIPA	Palygina pasakas pagal pasirinktą kriterijų. Prideda savo nuomonę.

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

Šaltiniai:

„Aguonėlė“, kn. Gyvasis vanduo: Lietuvių liaudies stebuklinės pasakos, Vilnius: Vyturys, 1989.

„Ar dar reikalingos liaudies pasakos?“ Prieiga per internetą: <https://www.ibbylietuva.lt/rubinitis/2009-nr-2-50/ar-dar-reikalingos-liaudies-pasakos/>

Kazlauskienė A., „Kas yra pamokos planas? Koks jis turėtų būti? Kompetencijomis grįstas mokymasis“

Kompetencijos, žr. Lietuvių kalbos ir literatūros BP.

„Lukošiukas“, prieiga per internetą: <https://www.youtube.com/watch?v=7uXoMDAgiuM>

DRAMOS ANALIZAVIMO PRADMENYS (5 KLASĖ). ŠEŠIŲ–AŠTUONIŲ PAMOKŲ CIKLAS „Pasakų paskirtis, jų universali išmintis“

KOMPETENCIJOS	KOMPETENCIJŲ RAIŠKA PAMOKOSE
Kultūrinė	Ugdosi kultūrinį išprusimą skaitydami, nagrinėdami, interpretuodami, lygindami ir vertindami įvairių žanrų kūrinius.
Pažinimo	Vertina kūrinių herojų charakterius.
Komunikavimo	Kuria pranešimą, jį perteikia, paaiškina, kodėl kuriamas konkretus charakteris.
SESG	Įvardija emocijas, elgesį ir vertybes.
Kūrybiškumo	Savarankiškai žodžiu ir raštu kuria tekstus.
Skaitmeninė	Internetu randa šaltinius.
Pilietiškumo	Dalyvauja mokyklos, savo miesto (krašto) kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime.

SITUACIJOS APRAŠYMAS. Lietuvių kalbos ir literatūros pamokose viena iš pasiekimų sričių – kalbėjimas, klausymas ir sąveika. Labai svarbu mokyti mokinius klausytis ir kalbėti (klausyti garso įrašą ir sekti pasaką). Ugdant aukštesniuosius gebėjimus svarbu mokyti lyginti grožinius kūrinius (pasaką ir dramą), grožinį tekstą ir publicistikos fragmentą (pasaką ir mokslo populiarinimo straipsnio fragmentą), tekstą ir iliustracijas („Tinkamai susieja tekstą ir iliustracinę medžiagą“). Kad mokinyms pristatymui klasėje išsirinktų iliustruotas knygas, teks apsilankyti bibliotekoje, paieškoti šaltinių internete. Atlikus pasakos ir dramos analizės užduotis prasminga pamokų ciklą baigti pjesės skaitymu vaidmenimis arba vaidinimu.

Kaip pavyzdį paimkime šešių (jeigu organizuojamas renginys – aštuonių) pamokų ciklą „Pasakų paskirtis, jų universali išmintis“ (4–6 pamokos gali būti imamos ne iš literatūrinio ugdymo, bet iš pamokų, skirtų kalbos vartojimo ugdymui). Mokiniam pateikiami 7 tekstai: klausoma pasaka „Devyni broliai ir jų sesuo Elenytė“; skaitoma ir analizuojama pasaka „Devyniabolė ir Devyniagalvis“.

„Devyni broliai ir jų sesuo Elenytė“, straipsnio apie lietuviškų pasakų savitumą fragmentas, drama „Devyniabolė“, pasakos anotacija. Rengiantis sekti pasaką, klausomasi bendrine kalba ir tarmiškai sekamų pasakų („Tilidūdos pasakaitės“ youtube kanale „Tilidūda“, kt.), susipažįstama su pasakos variantais, pasakos įvykių skirtingu vaizdavimu.

Pasaka „Devyniabolė“ yra sulaukusi daugelio dailininkų dėmesio, todėl yra dėkinga integracijai su dailės pamokomis. Mokiniai individualiai arba grupėmis pasirenka klasėje pristatyti vieną jiems patikusią dailininko iliustruotą pasaką, mokosi iliustracijas sieti su tekstu. Pasakos apie devyniabolę dailės priemonėmis buvo interpretuojamos labai įvairiai. Kiekvienas dailininkas savaip įsivaizduoja iliustracijų ryšį su tekstu: vieniems būdingas natūralistinis vaizdavimas, kitiems – abstrakcijos, vieni siekia aiškumo, išsamumo, kiti – paslapties, palieka daugiau erdvės vaizduotei.

Pasakas ir dramą „Devyniabolė“ sieja šeimos vertybės: meilė, atjauta, saugojimas nuo pavojų. Svarbus yra jauno žmogaus asmenybės ugdymas, parodant, kaip siekti tikslo, kaip įveikti sutiktas kliūtis.

Pasaka apie seserį, ieškančią devynių brolių yra savita lietuviška pasaka, kurioje veikia herojė moteris, yra svarbus teisingumo atstatymas, moralinis herojų pranašumas, kaip savaiminė vertybė teigiami gražūs, žmogiški santykiai. Formos požiūriu tokiose pasakose daug dialogų, dainuojamųjų intarpų.

Tarp pasakos ir dramos žanro kūrinių yra daug panašumų:

- pagrindinis veikėjas ir jo priešininkas turi aiškų tikslą, jo atkakliai siekia,
- pagrindinis veikėjas sutinka kliūtis, kurias padeda įveikti pagalbininkai,
- kliūtis, kurias sutinka pagrindinis veikėjas, sukelia priešininkas; sudaromų kliūčių pobūdis atskleidžia priešininko charakterio bruožus,
- pagrindiniam veikėjui susiduriant su sunkumais, įveikiant kliūtis atskleidžiami nauji jo charakterio bruožai.

Pasakoje svarbi skaičių simbolika (devyni, trys) atitinka dramos struktūrą: trys dalys (veiksmai), kiekvienoje dalyje (veiksme) yra po tris įvykius. Dėl šios priežasties Aldona Liobytė susieja du pasakų tipus („Devyni broliai ir jų sesuo Elenytė“ ir „Devyniabolė ir Devyniagalvis“, kad dramoje apie devyniabolę būtų devyni įvykiai, kad atsirastų svarbi kliūtis Elenytės kelyje siekiant tikslo – Devyniagalvis.

Pamokų ciklą, skirtą pasakos ir dramos pažinimui, prasminga apibendrinti pasakų sekimo pamoka ar pasakų sekimo festivaliu mokykloje ar kitoje bendruomenei svarbioje vietoje (sekant pasaką gali būti perkuriama istorija, pridodami nauji elementai), dramos skaitymu vaidmenimis arba vaidinimu.

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

INTEGRAVIMO GALIMYBĖS. Lietuvių kalba ir literatūra, dailė, medijos, muzika, teatras

PAMOKOS PAVADINIMAS	VEIKLOS	UGDOMOS KOMPETENCIJOS
<p>1-2. Pasakos pasaulis, pagrindiniai veikėjai, jų tikslas ir tikslo siekimo būdai pasakoje „Devyni broliai ir jų sesuo Elenytė“.</p> <p>PASTABA. Audio įrašas Lietuvių pasaka „Devyni broliai ir jų sesuo Elenytė“. Skaito aktorė Rūta Staliliūnaitė.</p> <p>Tekstas pasakos „Devyniabolė ir Devyniagalvis“</p> <p>Tekstas pasakos „Devyni broliai ir jų sesuo Elenytė“</p>	<p>1-3. Lietuvių liaudies pasakos „Devyni broliai ir jų sesuo Elenytė“ klausymas, pasakos sekimas.</p> <p>4. Pasakų „Devyniabolė ir Devyniagalvis“, „Devyni broliai ir jų sesuo Elenytė“ analizė (pagrindinių veikėjų tikslai ir tikslo siekimo būdai, vertybės; pasakos įvykiai; pasakos tema, pagrindinė mintis, ko ši pasaka mus moko).</p>	<p>Kultūrinė (klauso, skaito, nagrinėja, interpretuoja, lygina ir vertina įvairių žanrų ir laikotarpių kūrinius);</p> <p>Pažinimo (vertina kūrinių herojų charakterius; susieja naują informaciją su jau žinoma);</p> <p>Kūrybiškumo (savarankiškai žodžiu ir raštu kuria tekstus, išbando skirtingas kalbinės raiškos priemones ir būdus); komunikavimo (pranešimo kūrimas, jo perteikimas); SESG (įvardija emocijas, elgesį ir vertybes);</p> <p>Skaitmeninė (internete randa šaltinius).</p>
<p>3-4. Aldona Liobytė, „Devyniabolė“.</p> <p>PASTABA.</p> <p>Mokiniam gali būti pateikti knygų, kuriose yra iliustruota pasaka apie devyniabolę, sąrašą, remiantis Guodos Rudnickaitės straipsnyje „Kaip iliustruotos „Devyniabolės“? pateikta informacija.</p> <p>Kontekstas – Saulės Matulevičienės teksto „Pasakos“ fragmentas.</p>	<p>1-2. Dramos „Devyniabolė“ skaitymas ir analizė: pagrindinių dramos veikėjų paveikslai, jų šalininkų ir pagalbininkų paveikslai; dramos veikėjų konfliktai; veiksmo užuomazga, dramos įvykiai, kulminacija, atomazga.</p> <p>3. Pasakos ir dramos personažų, įvykių lyginimas.</p> <p>4. Iliustracijų aptarimas.</p> <p>Pasakos pasaulio ir pagrindinių veikėjų charakterio, jų sąjungininkų ir pagalbininkų vaizdavimas iliustracijose. Kuria iliustracijas (komiksą) patys.</p>	<p>Kultūrinė (skaito, klauso, nagrinėja, interpretuoja, lygina ir vertina įvairių žanrų ir laikotarpių kūrinius);</p> <p>Pažinimo (vertina kūrinių herojų charakterius ir paaiškina, kodėl rašytojas kuria konkretų personažo charakterį);</p> <p>Komunikavimo (pranešimo kūrimas, jo perteikimas);</p> <p>SESG (įvardija emocijas, elgesį ir vertybes);</p>

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

<p>Pasakos „Devyniabrolė“ anotacija.</p>	<p>5. Teksto apie lietuviškų pasakų savitumą skaitymas ir aptarimas.</p> <p>6. Pasakos anotacijos aptarimas, dramos „Devyniabrolė“ anotacijos rašymas.</p>	<p>Kūrybiškumo (aptaria dailininkų sukurtas iliustracijas, piešia iliustracijas (komiksą) patys);</p> <p>Skaitmeninė (internete randa šaltinius).</p>
<p>5–6 (5–8). Pasakos sekimas</p> <p>PASTABA. Tilidūdos pasakaitės (garso įrašai), spausdintos pasakų knygos, pasakos internete (www.saltiniai.lt, www.aruodai.lt)</p>	<p>1–2. Pasiruošimas pasakų sekimo pamokai ar renginiui mokykloje, kitoje bendruomenei svarbioje vietoje (darželyje, senelių namuose, kt.). Sekamų pasakų klausymas (Tilidūda pasakaitės, kt.), pasirinkimas sekti pasakas bendrine kalba arba tarmiškai.</p> <p>3. Susipažinimas su pasakos įvykių variantais. Ruošiantis sekti pasaką svarbu suprasti, kad pasakotojai, sekdami pasakas, jas perkuria, prideda naujų įvykių.</p> <p>4. Pasakų sekimo renginio organizavimas (renginio vietos pasirinkimas, informacijos apie renginį parengimas ir platinimas (pranešimas spaudai), afišos sukūrimas, įvykusio renginio aprašymas mokyklos tinklalapyje (dalyvių ir žiūrovų įspūdžiai).</p>	<p>Kultūrinė (kultūrinę raišką ugdo praktiškai pritaikydami kultūros kūrėjo, atlikėjo, aktyvaus stebėtojo gebėjimus);</p> <p>Kūrybiškumo (žodžiu ir raštu kuria tekstus, išbando skirtingas kalbinės raiškos priemones ir būdus),</p> <p>Pažinimo (susipažįsta su pasakos variantais, kitomis pasakomis),</p> <p>Pilietiškumo (dalyvaudami mokyklos, savo miesto (krašto) kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime);</p> <p>SESG (vertina pasakos veikėjų ir klasės draugų emocijas, bendradarbiavimą, ruošiantis renginiui ir jo metu),</p> <p>Skaitmeninė (informacijos šaltinių paieška, sklaida).</p>

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

<p>5–6 (5–8). Skaitymas vaidmenimis arba spektaklio „Devyniabolė“ kūrimas</p> <p>PASTABA. Galima rinktis pjesės skaitymų žanrą, spektaklį kurti kaip lėlių teatro vaidinimą, animacinį filmuką, vaidinti ištrauką ar visą dramą.</p>	<p>1–2. Pasiskirstymas vaidmenimis, personažų charakterių kūrimo aptarimas (kaip kalbėti aiškiai, raiškiai, įtaigiu balsu (vaidinime – kūno kalba, kostiumu).</p> <p>3–4. Personažų kostiumų ir scenografijos eskizų piešimas.</p> <p>5–6. Melodijos dainuojamiesiems intarpams sukūrimas (parinkimas), muzikos muzikinėms pauzėms sukūrimas (parinkimas).</p> <p>7. Dramos skaitymo vaidmenimis renginys arba dramos (pasirinktos ištraukos) suvaidinimas klasėje, mokykloje, kitoje vietoje.</p> <p>8. Renginio organizavimas (renginio vietos pasirinkimas, informacijos apie renginį parengimas ir platinimas (pranešimas spaudai, afišos sukūrimas, informacijos platinimo kanalų pasirinkimas), įvykusio renginio aprašymas (dalyvių ir žiūrovų įspūdžiai) mokyklos tinklalapyje, socialiniuose tinkluose ar kt.</p>	<p>Rengiant skaitymą vaidmenimis arba kuriant spektaklį – kultūrinė (ugdosi kultūrinę raišką praktiškai pritaikydami kultūros kūrėjo, atlikėjo, aktyvaus stebėtojo gebėjimus),</p> <p>Pažinimo (susipažįsta su teatriniais elementais: vaidmens kūrimo būdais, skirtinga raiška, kino meno pradmenimis (animacija),</p> <p>Pilietiškumo (dalyvauja mokyklos, savo miesto (krašto) kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime);</p> <p>SESG (vertina pasakos veikėjų ir klasės draugų emocijas, bendradarbiavimą, ruošiantis renginiui ir jo metu),</p> <p>Skaitmeninė (informacijos šaltinių paieška, renginio sklaida).</p>
--	--	--

PIRMAS TEKSTAS. Audio įrašas Lietuvių pasaka „Devyni broliai ir jų sesuo Elenytė“. Skaito aktorė Rūta Staliliūnaitė. Integracija su medijomis. Šaltinis: LRT Mediateka. Prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/105243424/devyni-broliai-ir-ju-sesuo-elenyte>

ANTRAS TEKSTAS. Pasaka „Devyniabolė ir Devyniagalvis“. Šaltinis: *Gyvasis vanduo: lietuvių liaudies stebuklinės pasakos*, sudarė Bronislava Kerbelytė, Vilnius: Vyturys, 1989, p. 22–25. Prieiga per internetą: http://www.xn--altiniai-4wb.info/files/literatura/LA00/Lietuvi%C5%B3_liaudies_stebuklin%C4%97s_pasakos.LA0903.pdf

TREČIAS TEKSTAS. „Devyni broliai ir jų sesuo Elenytė“. Šaltinis: *Lietuviškos pasakos: iš Jono Basanavičiaus rinkinių vaikams*, paruošė Jonas Stukas, Vilnius: Vyturys, 1989, p. 6–11.

KETVIRTAS TEKSTAS. Aldona Liobytė, „Devyniabolė“

Aldona Liobytė, *Devyniabolė*, 3 v. scenos pasaka vaikams, Vilnius: Vaga, 1973.

PENKTAS TEKSTAS. Liaudies pasaka „Devyniabrolė“. Anotacija

Buvo devyni broliai ir jų sesuo Elenytė. Tėvai mirdami sūnums paliko po kumelį, o dukteriai – kumelę, tų devynių kumelių motiną. Broliai išvažiavo į kariuomenę, Elenytė liko namie. Po devynių metų ji pasikinkė kumelę ir išvažiavo brolių ieškoti. Nežinodama, ar toli jos broliai, užgiedojo, kad kumelė sužvengtų: kur kumelės devyni sūneliai, ten jos broleliai! Kumelei sužvengus, Elenytė už šimto mylių išgirdo devynių kumelių žvengimą. Važiuodama ton pusėn, išgelbėjo kiškelį nuo skalių. Tada sutiko laumę, važiuojančią geldoje kiaulę pasikinkius. Privažius dvi upes, laumė Elenytę pakvietė išsimaudyti ir pasakė, kad viena upė pienu tekanti, kita krauju verdanti. Kiškelis Elenytę perspėjo, kad laumė meluoja – laumė kiškeliui išsuko kojytę. Kitą kartą privažius dvi upes, kiškelis vėl įspėjo Elenytę nesimaudyti – laumė jam išsuko antrą kojytę. Po to laumė jam išsuko ir kitas dvi kojytes, o galiausiai nusuko galvą. Kai nebeliko kam Elenytės perspėti, ji išsimaudė kraujo upėje. Laumė pavogė jos drabužius, o Elenytė turėjo apsirengti jos skarmalus ir važiuoti geldoje. Kai nuvažiavo pas brolius, laumė pasakė esanti jų sesuo, o Elenytę išvarė arklių ganyti. Ganydama Elenytė, gailiai verkė ir dainavo, kad laumė midų vyną gerianti, o ji, brolių sesuo, arklius gananti. Broliams jos dainos patiko ir jie vienas po kito ėjo paklaustyti, bet vis anksti užmigdavo ir neišgirdavo. Tada nuėjo jauniausias brolis ir apsimetė miegą. Elenytė pradėjo jam ieškoti galvą ir brolis pažino žiedelį, kurį seseriai motina buvo padovanojusi. Kitą dieną broliai kumelę ištepė degutu ir pastatė prie durų. Laumė, negalėdama praeiti, jai plojo viena ranka, kita, o po to kojom ir pilvu, kol visa prilipo. Broliai kumelei liepė laumę nunešti ten, kur saulė neužšviečia ir vėjas neužpučia, o po to sugrįžti. Broliai ir sesuo liko laimingai gyventi.

ŠEŠTAS TEKSTAS. Guoda Rudnickaitė, „Kaip iliustruotos „Devyniabrolės““?

SEPTINTAS TEKSTAS. Saulė Matulevičienė, „Pasakos“ (ištrauka)

Kas savita lietuvių pasakose svarstė [...] tautosakininkas Donatas Sauka, žvelgęs į lietuviškas pasakas visų pirma kaip į grožinius tekstus, paklūstančius pasakotojo vaizduotei. Jo manymu, lietuvių pasakų savitumas atsiskleidžia nesudėtingose pasakaitėse, kurių pagrindinė herojė yra moteris. [...]

Lietuvių pasakos, išsitenkančios moteriškame pasaulyje, dera viena prie kitos: „Broliukas ir sesutė“ (apie avinuku paverstą berniuką), „Dvylika brolių juodvarniais lakstančių“, „Devyniabrolė“, „Devynagalvis“, prie jų šliejasi ir pasakos apie našlaitę ir pamotę. Šiose pasakose pasakojama apie vienas kitam padedančius brolius ir seseris, o antgamtinė priešiška jėga būna ragana (ji dažnai yra ir pamotė) arba slibinas. Šių pasakų pabaigos laimė taip pat kitokia – ne pasakiškai begalinė, bet dažniausiai pasitenkinama teisybės atstatymu (sesuo, vaduojanti savo brolių ar brolius, nepelno karalystės, tiesiog tuos brolius susigrąžina). Moteriškose pasakose akivaizdus moralinis jų herojų pranašumas, teigia Donatas Sauka, jose kovojama su realiomis gyvenimo blogybėmis (motina / pamotė), svarbus socialinės teisybės atstatymo poreikis, kaip savaiminė vertybė teigiami gražūs, žmogiški santykiai: „čia puoselėjamos širdies vertybės pakeičia tikrą stebuklo grožį“. Paminėtina, kad moterų ir vaikų pasakoms būdingi dainuojamieji intarpai. Prie šių pasakų šliejasi ir viena geriausiai mums žinomų, bei daugiausia tyrinėtojų dėmesio pelnusi pasaka „Eglė žalčių karalienė“.

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

AŠTUNTAS TEKSTAS. Pasakos įvykių variantai

Sesuo ir slibinas:

sesuo įlipa į ąžuolą, o devyngalvis graužia medį, bet nespėja: broliai jį nužudo,

sesuo / lapė pasako, kad medis pastorėtų. Šis pastorėja,

lapė / kiškis siūlosi ąžuolą pagrauzėti, bet apibėga aplink ir medį sugydo,

sesuo prašo paukštelį, kad pasakytų apie ją broliams. Gegutė pasako, broliai jos paklauso,

gegutė pasako broliams apie seserį, bet broliai neklauso. Jauniausias brolis paklauso / broliai patiki, kai gegutė įmeta sesers žiedą,

sesuo mėto devyngalviui pyragus, kuodelius, atiduoda ratus ir arklį. Kol devyngalvis ryja, sesuo bėga,

sesuo paprašo paukščių, kad sumestų po plunksną; ji pasidaro sparnus ir nuskrenda pas brolius.

Sesuo ir ragana:

ragana liepia seseriai paskinti obuolių. Kai sesuo įlipa į obelį, ragana nuvažiuoja, ją palikus,

sesuo maudosi, o laumė paima jos drabužius. (Sesuo lieka miške),

ragana įvynioja į kamuolį žaltį ir įdeda į sesers vežimą,

kai sesuo įlipa į obelį, ragana apsuka siūlų kamuolį aplink kamieną – atsiranda slibinas,

sesuo meta kamuoliukus į aruodą. Kai įmeta devintą kamuoliuką, iššoka devyngalvis,

ŠALTINIAI

Lietuvių pasaka „Devyni broliai ir jų sesuo Elenytė“. Skaito aktorė Rūta Staliliūnaitė. Prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/105243424/devyni-broliai-ir-ju-sesuo-elenyte>

Pasaka „Devyniabrolė ir Devyniagalvis“. Šaltinis: *Gyvasis vanduo: lietuvių liaudies stebuklinės pasakos*, sudarė Bronislava Kerbelytė, Vilnius: Vyturys, 1989, p. 22–25. Prieiga per internetą: http://www.xn--altiniai-4wb.info/files/literatura/LA00/Lietuvi%C5%B3_liaudies_stebuklin%C4%97s_pasakos.LA0903.pdf

Pasaka „Apie devynis brolius“, *Jono Basanavičiaus tautosakos biblioteka*, t. 1. Lietuviškos pasakos įvairios. Surinko Jonas Basanavičius. Parengė Kostas Aleksynas. Įvadą parašė Leonardas Sauka. Paaiškinimai Kosto Aleksyno, Leonardo Saukos. Vilnius: Vaga, 1993, p. 58-61. Prieiga per internetą: <http://www.aruodai.lt/paieska2/fiksacijos.php?OId=5844&FId=8635>

Pasakos „Apie devynis brolius ir jų seserį Elenytę“ anotacija. Prieiga per internetą: <http://www.knygadvaris.lt/objektas.php?OId=7429> (Pasaka „Apie devynis brolius ir jų seserį Elenytę“. Prieiga per internetą: <http://www.knygadvaris.lt/fiksacijos.php?OId=7429&FId=10404>)

Aldona Liobytė, „Devyniabrolė“, prieiga per internetą: http://www.xn--altiniai-4wb.info/files/literatura/LH00/Aldona_Liobyt%C4%97._Devyniabrol%C4%97.LH0003.pdf

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

Guoda Rudnickaitė, Kaip iliustruotos „Devyniabolės“? Prieiga per internetą: <https://www.ibbylietuva.lt/rubinaitis/2011-nr-3-59/kaip-iliustruotos-devyniabroles/>

Saulė Matulevičienė, „Pasakos“, www.šaltiniai.info. Prieiga per internetą: <http://www.xn--alti-niai-4wb.info/index/details/722>

Bruno Bettelheim, *Kodėl mums reikia stebuklo: Pasakų reikšmė ir svarba. Psichoanalitinis požiūris*, Vilnius: Tyto Alba, 2017.

Tilidūda pasakaitės, Šaltinis: Tilidūda, prieiga per internetą: https://www.youtube.com/playlist?list=PLwk_rFn7C9Vvu-1213Eq6cmr7yO7bjRwF

Seku pasaką: pasakos variantai. Šaltinis: www.aruodai.lt, prieiga internete:

<http://www.aruodai.lt/paieska2/fiksacijos.php?OId=137&FId=286>

<http://www.aruodai.lt/paieska2/fiksacijos.php?OId=5844&FId=8635>

<http://www.aruodai.lt/paieska2/fiksacijos.php?OId=137&FId=286&back=home>

<http://www.knygadvaris.lt/fiksacijos.php?OId=7429&FId=10404>

Lietuviškos pasakos: iš Jono Basanavičiaus rinkinių vaikams paruošė Jonas Stukas, Vilnius: Vyturis, 1989, p. 6–11, prieiga per internetą: file:///C:/Users/Au%C5%A1raM/Downloads/Lietuviskos_pasakos.pdf

Pasakos įvykių variantai. Šaltinis: www.aruodai.lt, prieiga per internetą: http://www.aruodai.lt/pasakos/paieska.php?action=rodyti&id=176&frazė=&tipo_pav=

Kompetencijų ugdymas, Lietuvių kalbos ir literatūros bendroji programa, 2022

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

SAKMĖS SKAITYMAS IR KŪRIMAS (6 KLASĖ). Užduotys „Skaitome ir kuriame sakmę“

KOMPETENCIJOS	KOMPETENCIJŲ RAIŠKA PAMOKOSE
Komunikavimo	Pasirenka tinkamą kalbinę raišką, apibūdina temą, pagrindinę mintį, raštu atpasakoja teksto įvykius. Kuria sakmę pasirinkdami taisyklingą ir tinkamą raišką.
Kultūrinė	Skaito, nagrinėja ir kuria sakmę, aiškinasi sakmės turinį, temą ir pagrindinę mintį, stebi kompoziciją (priežastinius ryšius) ir veiksmų seką, apibūdina veikėją ir įvertina jos poelgius. Įgytas žinias taiko kurdamas sakmę.
Pažinimo	Apibrėžia ir nagrinėja sakmę, apibūdina veikėjo poelgius, vertina teksto idėjas, susieja jas su savo patirtimi ir nuostatomis; plečia žodyną.
Kūrybiškumo	Savarankiškai kuria sakmę, apmąsto ir įsivertina savo darbą.
SESG	Vertina, kaip žmogaus elgesys veikia kitus žmones; bendradarbiauja; mokosi planuoti laiką, apmąsto ir įsivertina, kaip sekėsi atlikti užduotis.

SITUACIJOS APRAŠYMAS. 6 klasėje mokiniai skaito pradžios pasakojimus, mokosi atpažinti ir įvardyti skaitomų kūrinių personažų sistemą (pagrindiniai ir antraeiliai veikėjai), apibūdinti veikėjų bruožus, poelgius, aptarti įvykių seką, laiką, erdvę, idėjas, ugdomi gebėjimai aptarti grožinio teksto vaizdingumą, menines raiškos priemones. Šios užduotys pateikiamos, kai mokiniai jau skaitę sakmių, žino, kad sakmė – tai pasakojamosios tautosakos žanras, trumpas pasakojimas, aiškinantis pasaulio, gamtos reiškinių, objektų kilmę, vaizduojantis žmogaus santykius su mitinio pasaulio būtybėmis. Prieš pateikiant užduotis naudinga prisiminti, kad sakmių yra trejų (pagal L. Sauką, B. Kerbelytę, L. Būgienę) – *tai pasaulio kūrimo, mitinės ir istorinės sakmės* (padavimai), aptarti, kad pasaulio kūrimo sakmėse pasakojama apie pasaulio ir gamtos reiškinių, objektų ypatybių kilmę, mitinėse – apie antgamtinių būtybių ir žmogaus susidūrimus, istorinėse (padavimuose) – apie konkrečių gamtos ar istorinių objektų atsiradimą. Per lietuvių literatūros pamokas jau analizuota, tačiau dar kartą pabrėžiama, kad pasaulio kūrimo sakmių kompoziciją sudaro trys dalys: **1)** pradinė būseną, **2)** įvykis ir **3)** pasekmė. Sužadinant mokinių žinias naudinga pateikti klausimų:

- Kas yra sakmė?
- Kokių yra sakmių?
- Kas būdinga pasaulio kūrimo, mitinėms ir istorinėms sakmėms?
- Kodėl žmonės kūrė sakmes?
- Kadaise sakmėmis tikėta taip, kaip dabar neabejojama mokslu. Kodėl?
- Kokia yra pasaulio kūrimo sakmių kompozicija?

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

Dalis mokinių patys suformuluos saktmės apibrėžimą, kitiems prireiks užuominų, padėsiančių apibrėžti saktmes, pvz.:

- Kas yra saktmė? Pažymėk 2–3 tinkamus atsakymus ir savais žodžiais pratėsk saktmės apibrėžimą:

» *Trumpas pasakojimas, aiškinantis, kaip kas nors atsirado.*

» *Trumpas komiškas kūrinys, turintis staigią pabaigą.*

» *Pramanyta gamtos istorija, aiškinanti pirmą pradės kilmės paslaptis.*

» *Fantastinis pasakojimas apie Lietuvos ežerus, upes ir kt.*

» *Neįtikinama istorija, turinti laimingą pabaigą.*

Saktmė – tai ... _____

Siekiant padėti mokiniams nuspėti konkrečios saktmės turinį, pravartu atlikti numatymo užduočių: pvz., pateikiama reikšminių teksto žodžių, parodomi Didžiųjų ir Mažųjų Grįžulo Ratų vaizdai ar kt. Atsižvelgiant į mokinių kalbos mokėjimo lygmenį ir pomėgius, galima būtų susipažinti su animacine saktmės interpretacija (žr. *Šaltiniai*). Aptarus prognozuojamą turinį, mokiniams galima pasiūlyti sugalvoti skaitysimos saktmės pavadinimą. Žinoma, prie šių spėjimų grįžtama perskaičius saktmę. Perskaite saktmę, mokiniai bendradarbiaudami atsako į klausimus, atlieka užduotis. Atsižvelgiant į klasės pasirengimą ir kalbos mokėjimo lygmenį, siūloma skaitant užsirašyti nežinomus žodžius, skiriamaisiais ženklais (? , !, V) pasižymėti neaiškius klausimus, siekiant atkreipti dėmesį į raišką, mokiniai gali būti skatinami užsirašyti ne tik nežinomus, bet ir neįprastai, gražiai skambančius žodžius. Atsakymus svarbu aptarti padedant saktmės turinį ir prasmę suprasti ir tiems, kuriems skaitant kyla sunkumų. Atkreipiamas dėmesys, kad Grįžulo Ratų žvaigždynas lietuvių dar vadinamas *Grigo Ratais*, *Samčiu*, *Samteliu*, pasitelkus žodyną išsiaiškinama žodžio grįžulas reikšmė.

Saktmės skaitymas pratęsiama kūrybine užduotimi, kurią mokiniai gali atlikti individualiai arba bendradarbiaudami. Prieš kuriant saktmę naudinga paskatinti mokinius aptarti, kas juos sudomina saktmėse, kas ir kuriuo asmeniui saktmes paprastai pasakoja, kaip kuriama įtampa (būtinai netikėtas įvykis, nutikimas), kokia sandara būdinga pasaulio kūrimo (etiologinėms) saktmėms ir pan., ir kartu suformuluoti patarimus, kaip kurti saktmę (pvz., pradžioje sukurti situaciją, kai ko nors trūksta; pasakoti nuosekliai; į pasakojimą įtraukti netikėtą įvykį, nepaprastų galių turintį veikėją; parašyti, kuo visa baigiasi; pavartoti palyginimų, deminutyvų, epitetų, vaizdingų veiksmažodžių, įterpti tiesioginę kalbą ar pan.). Šiais patarimais mokiniai galėtų remtis kaip rašymo strategija, jie galėtų tapti sukurtos saktmės vertinimo ir įsivertinimo kriterijais.

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

Sakmės skaitymo ir kūrimo užduotys vertinamos pagal su mokiniais sutartus kriterijus, atsižvelgiama į mokinių įsitraukimą ir pastangas, kūrybiškas užduoties atliktis. Siekiant kryptingos veiklos, naudinga iš anksto aptarti sukurto sakmės (įsi)vertinimo kriterijus, pavyzdžiui:

Mokytojo vertinimas	Mokinio įsivertinimas
0 – Ne, 1 – Iš dalies, 2 – Taip	0 – Ne, 1 – Iš dalies, 2 – Taip
<ul style="list-style-type: none">• Paisoma sakmės struktūros (pradinė situacija, įvykiai, pasekmė). 2 tšk.• Gamtos reiškinių kilmė siejama su dorais poelgiais. 2 tšk.• Pasakojama nuosekliai. 2 tšk.• Pasakojama vaizdingai. 2 tšk.• Rašoma taisyklingai. 2 tšk.	<ul style="list-style-type: none">• Ar paisiau sakmės struktūros (pradinė situacija, įvykiai, pasekmė)? 2 tšk.• Ar pavyko gamtos reiškinių kilmę susieti su dorais poelgiais? 2 tšk.• Ar pasakojau nuosekliai? 2 tšk.• Ar rašiau vaizdingai? 2 tšk.• Ar rašiau taisyklingai? 2 tšk.

INTEGRAVIMO GALIMYBĖS. Dorinis ugdyimas, gamta ir žmogus, medijos, teatras, lietuvių kalbos pažinimas (didžiųjų raidžių rašymas, tiesioginės kalbos skyryba).

Perskaitykite sakmę ir atlikite užduotis. Grįžulo Ratai

Seniai, labai seniai žemėj buvo labai didelė sausra – išdžiūvo visas vanduo. Žmonės nebeturėjo ko atsigerti. Vieną naktį iš namų išėjo mergikė su samčiu vandens savo sergančiai motinai parnešti. Ėjo ėjo, nuvargo ir atsigulusi užmigo. Atsibudusi mato – samčiukas pilnas vandens. Ji tą vandenį norėjo nešti motinai – tekina lėkė namo ir užkliuvo už šuniuko. Šuniukas gailiai sucypė, ir mergikei pagailo jo – pagirdė vandeniu. O kai mergikė paėmė samčiuką, tas iš medinio pavirto į sidabrinį. Mergikė parnešė vandens ir padavė motinai, o motina sako:

– Aš jau greit mirsiu, gerk tu pati.

Tuo tarpu į trobą įėjo pakeleivis žmogus ir paprašė atsigerti. Mergikė davė jam atsigerti, pati negėrusi. Samtelyje rados septyni deimantai, iš jų pasipylė skaidrus vanduo. Tie deimantai pakilo į viršų, į dangų, ir pavirto žvaigždynu.

Dabar tą žvaigždyną vadina Samteliu, arba Grįžulo Ratais.

Kaip atsirado žemė: lietuvių etiologinės sakmės

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

1 užduotis. Įrašykite nežinomus žodžius ir naudodamiesi žodynais (žr. <https://ekalba.lt/>) išsiaiškinkite jų reikšmę.

Žodžiai:

1. Apie ką ši sakmė? / Kokia yra šios sakmės tema? (1 tšk.)

2. Kur vyksta sakmės veiksmas? (1 tšk.) Veiksmo vieta (kur?):

3. Kada vyksta sakmės laikas? (1 tšk.) Veiksmo laikas (kada?):

4. Kokia pradinė sakmės situacija? (1 tšk.)

5. Kokie įvykiai sudaro sakmę? Pratęskite įvykių seką (jei reikia, vartokite žodžius tada, pas-kui, netrukus, po to, tuomet, galiausiai, dabar). (4 tšk.)

Mergaitė išėjo parnešti vandens, ...

6. Kuris įvykis sakmėje yra svarbiausias? Kodėl taip manote? (2 tšk.)

7. Kokia to įvykio pasekmė? (1 tšk.)

8. Išvardykite sakmės veikėjus. Kuris (-ie) jų pagrindinis (-iai)? Kodėl? (3 tšk.)

Veikėjai: ...

Pagrindinis (-iai) veikėjas (-ai) – ... _____, nes

9. 2–3 žodžiais apibūdinkite mergaitę. Kodėl taip manote? (2 tšk.)

_____, nes

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

10. Kaip Jūs vertinate mergaitės elgesį su aplinkiniais? Kodėl? (2 tšk.)

_____ , nes

11. Kas svarbaus šia sakme pasakoma? / Kokia pagrindinė šios sakinės mintis? (1 tšk.)

12. Ši sakmė ne tik kalba apie Grįžulo Ratų kilmę, bet ir vertina žmogaus elgesį. Pažymėkite (V) patarles, kurios labiausiai tinka vertinant mergaitės poelgius. (1 tšk.)

» *Kokia galva, tokia kalba.*

» *Miegas už medų saldesnis.*

» *Daryk kitam geriau, negu sau.*

» *Tyla – gera byla.*

» *Dorą pažinsi iš darbų, kvailą iš kalbų.*

Kl. Nr.	KLAUSIMAS	GALIMAS ATSAKYMAS	TAŠKAI
1.	Apie ką ši sakmė? / Kokia yra šios sakinės tema?	Nurodo temą: <i>Apie Grįžulo Ratų atsiradimą. / Apie pagalbą sergančiai motinai / Apie pasiaukojimą.</i>	1
		Atsakymas netikslus. / Neatsakyta.	0
2.	Kur vyksta sakinės veiksmai?	Nurodo vietą: <i>Žemė, namai.</i>	1
		Atsakymas klaidingas. / Neatsakyta.	0
3.	Kada vyksta sakinės laikas?	Nurodo laiką: <i>Seniai</i> / Pasako, kad laikas nekonkretus.	1
		Atsakymas klaidingas. / Neatsakyta.	0
4.	Kokia pradinė sakinės situacija?	Nustato pradinę situaciją: <i>Didelė sausra, išdžiūvo vanduo, žmonės neturėjo, ko atsigerti.</i>	1
		Atsakymas klaidingas. / Neatsakyta.	0
5.	Kokie įvykiai sudaro sakmę? Prateškite įvykių seką (jei reikia, vartokite žodžius tada, paskui, netrukus, po to, tuomet, galiausiai, dabar).	Nuosekliai pratešia įvykių grandinę užrašydamas (-a) bent 4 įvykius. Pvz.: <i>Pavargo ir užmiogo, samtelyje atsirado vandens, pagirdė šuniuką, medinis samtelis virto sidabrinium, motina atsisakė gerti, mergikė pagirdė pakeleivį, samtelyje atsiradę septyni deimantai virto žvaigždynu.</i>	4
		Teisingai nurodyti 3 įvykiai.	3
		Teisingai nurodyti 2 įvykiai.	2
		Teisingai nurodytas 1 įvykis.	1
		Atsakymas klaidingas. / Neatsakyta.	0

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

6.	Kuris įvykis sakmėje yra svarbiausias? Kodėl taip manote?	Nustato svarbiausią įvykį: <i>Mergikė pagirdo pakeleivį.</i>	2
		Nepaaiškina.	1
		Atsakymas klaidingas. / Neatsakyta.	0
7.	Kokia to įvykio pasekmė?	Nustato pasekmę: <i>Atsirado žvaigždynas, vadinamas Samteliu, arba Grįžulo Ratais.</i>	1
		Atsakymas klaidingas. / Neatsakyta.	0
8.	Išvardykite sakmės veikėjus. Kuris (-ie) jų pagrindinis (-iai)? Kodėl?	Išvardija veikėjus: <i>Motina, mergaitė, šunelis, pakeleivis.</i> Skiria pagrindinius ir antraeilius veikėjus: <i>pagrindinė veikėja – mergaitė, antraeiliai – motina, šuniukas, pakeleivis.</i>	3
		Išvardija veikėjus, bet tik iš dalies skiria pagrindinius veikėjus nuo antraeilių.	2
		Išvardija veikėjus, bet neskiria pagrindinių ir antraeilių veikėjų.	1
		Atsakymas klaidingas. / Neatsakyta.	0
9.	2–3 žodžiais apibūdinkite mergaitę. Kodėl taip manote?	Apibūdina veikėją. Pvz.: <i>jautri, rūpestinga, nesavanaudiška, gera, pasiaukojanti</i> ar pan. Savo nuomonę pagrindžia. Pvz.: <i>padeda kitiems; rūpinasi ne savimi, o kitais; padeda ištroškusiems</i> ar pan.	2
		Apibūdina veikėją, bet savo nuomonės nepagrindžia. / Nuomonę pagrindžia, bet neapibūdina.	1
		Atsakymas klaidingas. / Neatsakyta.	0
10.	Kaip Jūs vertinate mergaitės elgesį su aplinkiniais? Kodėl?	Įvertina mergaitės poelgius, savo nuomonę pagrindžia, paaiškina.	2
		Vertinama, bet neargumentuojama.	1
		Atsakymas klaidingas. / Neatsakyta.	0
11.	Kas svarbaus šia sakme pasakoma? / Kokia pagrindinė šios sakmės mintis?	Apibendrinamas (-a) sakmę suformuluoja pagrindinę mintį, susijusią su gerais darbais, pasiaukojimu, nesavanaudišku poelgiu, pagalba kitiems. Pvz.: <i>Už gerumą ir pagalbą visada atsiliginama geru; Net patirdamas sunkiausių išbandymus žmogus turi elgtis dorai; Grįžulo Ratų žvaigždyno atsiradimas susijęs su gerais darbais, nesavanaudiška pagalba sergantiems, silpnesniems, vyresniems</i> ar kt.	2
		Atsakymas neišsamus.	1
		Atsakymas klaidingas. / Neatsakyta.	0

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

12.	Ši sakmė ne tik kalba apie Grįžulo Ratų kilmę, bet ir vertina žmogaus elgesį. Pažymėkite (V) patarles, kurios labiausiai tinka vertinant mergaitės poelgius. » Kokia galva, tokia kalba. » Miegas už medų saldesnis. » Daryk kitam geriau, negu sau. » Tyla – gera byla. » Dorą pažinsi iš darbų, kvailą iš kalbų.	Susieja sakmės veikėjos poelgius su patarlėmis: <i>Daryk kitam geriau, negu sau. Dorą pažinsi iš darbų, kvailą iš kalbų.</i>	1
		Atsakymas netikslus. / Neatsakytas.	0

VERTINIMAS

Pažymys	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1
Taškai	20–19	18–17	16–15	16–15	12–11	10–9	8–7	6–5	4–3	2–0

2 uždutis. Skaitydami sakmę apie Grįžulo Ratų atsiradimą įsitikinote, kad rūpinimasis kitais yra prilyginamas žvaigždyno atsiradimo svarbai. Ir jūs sukurkite pasaulio kūrimo sakmę apie kokio nors gamtos reiškinių kilmę (pvz., „Kodėl vaivorykštė marga?“, „Kodėl lietus lyja?“ ar kt.), susietą su dorais žmogaus poelgiais. Remkitės šia struktūra: 1) pradinė situacija, 2) įvykis, 3) pasekmė.

Ruošdamiesi rašyti sakmę galite užpildyti Įvykių plano schemą: 1 priedas.

Ruošdamiesi rašyti sakmę galite užpildyti ir Sakmės kūrimo schemą: 2 priedas.

Kaip atlikę sakmės skaitymo ir kūrimo uždutis mokiniai patys galėtų įsivertinti kompetencijas?

Įsivertinkite, kaip pavyko ugdytis šias kompetencijas: Grįžulo Ratų „žvaigždes“ apveskite šiomis spalvomis:

– puikiai pavyko

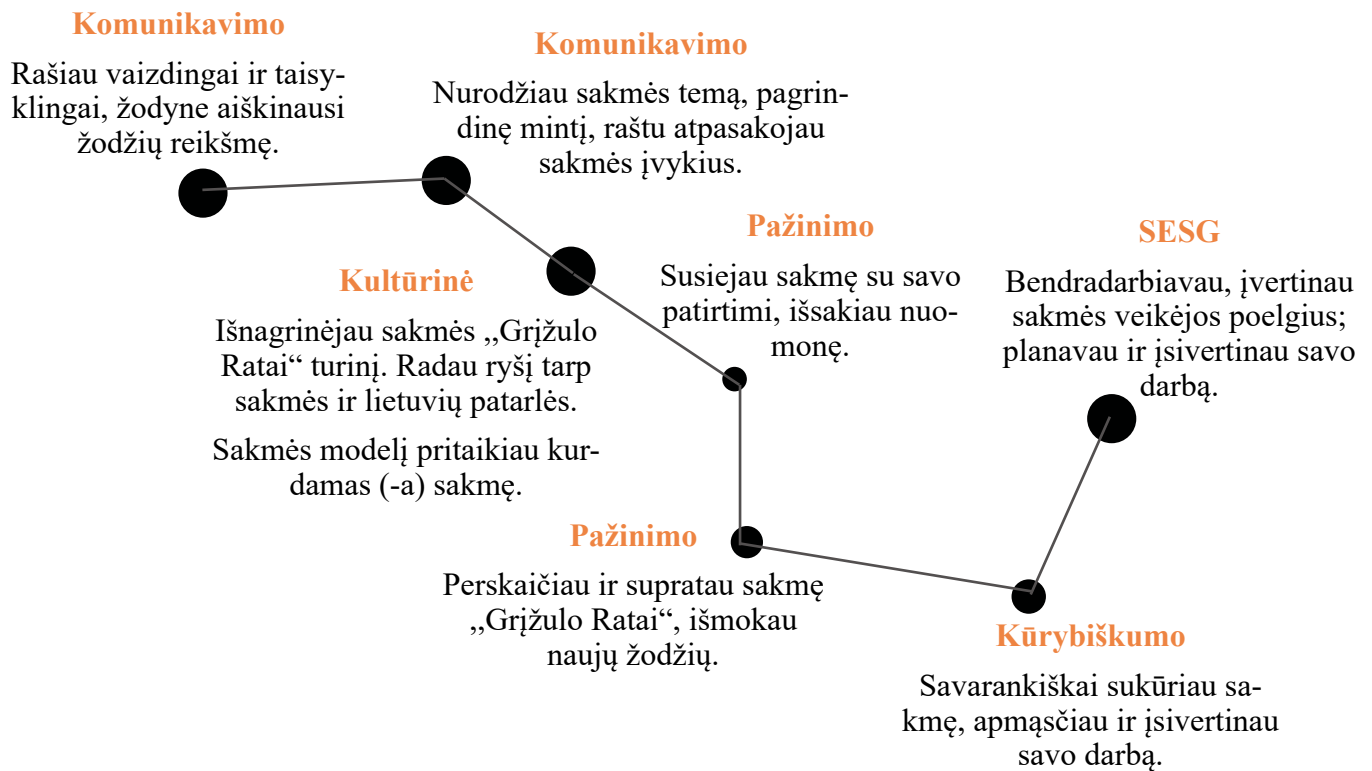

– iš dalie pavyko

– nepavyko

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

ŠALTINIAI

Animacinis filmas „Grįžulo Ratai“ (Klaipėdos Vydūno gimnazija, Autoriai: Laimutė Tamošiūnaitė, Adomas Zubė. Mokytoja: Lilija Bručkienė). Prieiga per internetą: https://www.youtube.com/watch?v=_S2gShcwSM0.

Daugiau apie sakmes žr.: <http://lietuviu5-6.mkp.emokykla.lt/lt/paieska/?key=sakm%C4%97>; <https://www.vle.lt/straipsnis/lietuviu-sakmes/>; Sauka, L. (1998). Lietuvių tautosaka. Kaunas: Šviesa.

Kaip atsirado žemė: lietuvių etiologinės sakmės, sudarė ir parengė Norbertas Vėlius, Vilnius: Vaga, 1986. Prieiga per internetą: http://www.saltiniai.info/files/literatura/LA00/Lietuvi%C5%B3_mitologin%C4%97s_sakm%C4%97s_I.LA1200.pdf

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

PADAVIMO SKAITYMAS IR KŪRIMAS (6 KLASĖ). Užduotys „Skaitome ir kuriamė padavimą“

KOMPETENCIJOS	KOMPETENCIJŲ RAIŠKA PAMOKOSE
Komunikavimo	Kuria padavimą (pranešimą). Pasirenka tinkamą kalbinę raišką, apibūdina temą, pagrindinę mintį, raštu atpasakoja teksto įvykius.
Kultūrinė	Skaito, nagrinėja padavimą, lygina jį su sakme. Aiškinasi padavimo turinį, temą ir pagrindinę mintį, stebi kompoziciją (priežastinius ryšius) ir veiksmų seką, apibūdina veikėjus ir įvertina jų poelgius.
Pažinimo	Apibrėžia ir nagrinėja padavimą, vertina teksto idėjas, susieja jas su savo patirtimi ir nuostatomis; plečia žodyną.
Kūrybiškumo	Kuria padavimą pagal modelį 1) pradinė situacija, 2) svarbus įvykis, 3) lemtingas įvykis; 4) veiklos rezultatas ir 5) dabarties situacija.
SESG	Įvardija emocijas, elgesį; bendradarbiauja; planuoja ir vertina savo darbą ir kitų darbą.

SITUACIJOS APRAŠYMAS. 6 klasėje mokiniai skaito pradžios pasakojimus, mokosi atpažinti ir įvardyti skaitomų kūrinių personažų sistemą (pagrindiniai ir antraeiliai veikėjai), apibūdinti veikėjų bruožus, poelgius, aptarti įvykių seką, laiką, erdvę, idėjas, ugdomi gebėjimai aptarti grožinio teksto vaizdingumą, menines raiškos priemones. Per lietuvių literatūros pamokas mokiniai jau skaitė sakmių, padavimų, todėl naudinga paskatinti pačius mokinius atpažinti teksto žanrą lyginant sakmės ir padavimo požymius. Ruošiantis skaityti padavimą galima pateikti vaizdinių užuominų, mįslių ir minklių (pvz.: *Be rankų, be kojų namelius turi? Kas auga be šaknų? Dieną naktį guli, niekad nesupūva (Akmuo)* (daugiau žr. Šaltiniai), užrašyti svarbiausius padavimo žodžius (*broliai, miškas, senelis, akmuo*) ir pasiūlyti mokiniams sukurti trumpą pasakojimą žodžiu, kurį vėliau galės palyginti su skaitomu padavimu, aptarti vienybės sąvoką ar kt. Perskaičius padavimą grupėse, su visa klase, mokiniams galima pasiūlyti atlikti bendradarbiavimo užduočių, susijusių su teksto žanru, siužetu, žodynu (nežinomų žodžių, sinonimų paieška), tik tada individualiai atlikti teksto skaitymo užduotis. Veiklos pabaigoje, įsivertinant, pravartu palyginti darbo grupėje ir individualiai privalumus ir pasiūlymus, ką ateityje reikėtų daryti kitaip. Atsižvelgiant į mokinių pasiekimų lygmenį, mokiniams gali prireikti pagalbos aiškinantis žodžių *persiskirti, persidalyti*, sąvokų *sinonimas, pagrindinė mintis* reikšmes, padėti prisiminti citavimo, pavadinimų rašymo taisykles, todėl prieš pateikiant šią užduotį matomoje vietoje galima užrašyti reikiamų žodžių paaiškinimus ir citatų bei pavadinimų rašymo pavyzdžių. Šio padavimo pavadinimą turėtų pasiūlyti patys mokiniai, todėl atlikus užduotį svarbu aptarti mokinių pavadinimus ir tikrąjį padavimo pavadinimą („Kaip atsirado akmenys“), naudinga pasiūlyti mokiniams pavartyti knygą „Ežeras ant milžino delno“ (1995). Užduotys vertinamos pagal susitartus arba pasirinktus teksto skaitymo ir rašymo bei teksto kūrimo pasiekimų kriterijus, taikomas formuojamasis vertinimas.

INTEGRAVIMO GALIMYBĖS. Gamta ir žmogus, geografija, dailė, dorinis ugdymas.

Užduotį integruojant su daile, mokiniams gali būti skiriama kūrybinių potekstinių užduočių: individualiai ar dirbant grupėmis iliustruoti padavimą, sukurti koliažą „Vienybė – galybė“, komiksą, naudojant „Karuselės“ metodą, piešti bendrą klasės iliustraciją, nufotografuoti įdomesnius gyvenamosios aplinkos akmenis ir sukurti nuotraukų montažą ar pan. Užduotį integruojant su gamta, geografija, mokiniams gali būti skiriama tiriamųjų potekstinių užduočių: tiriant aplinką pasidomėti mokyklos ar gyvenamosios aplinkos rieduliais, patyrinėti uolienu kolekciją, internete rasti ir pristatyti akmenų, riedulių kilmę, naudojimo pavyzdžius įvairiais istorijos laikotarpiais (akmens amžiuje, viduramžiuose ir XXI amžiuje), virtualiai apsilankyti Akmenų muziejuje (<https://www.akmenumuziejus.lt/galerija/>) ir parengti pranešimą „Ką apie senovę pasakoja rieduliai“ ar kt. Užduotį integruojant su etika, tikyba, siūloma diskutuoti apie brolišką, artimo meilę; vieningų, darnių, pasitikėjimu grįstų santykių su šeimos nariais svarbą, teisingumą; aptarti šeimos konfliktų sprendimo būdus, virtualiai apsilankyti Orvidų sodybos akmentašystės muziejuje (<https://www.orvidusodyba.lt/muziejus/>) ir parengti pranešimą „Išgelbėti akmenys“ ar pan.

1 užduotis. Perskaitykite tekstą ir atlikite užduotis.

Labai seniai gyveno du broliai. Nusibodo jiems kartu gyventi, todėl sumanė persiskirti. Jie buvo medžiotojai. Todėl sumanė persidalinti mišką, kuriame medžiodavo. Vieną kartą nuėjo abu į mišką. Bet kaip jiems persidalinti – giria didelė ir tanki, jos viduriu eina bala. Vienas sako:

– Einam prie tos balos, vienas paimkim į rytus, o antras į vakarus nuo tos balos, ši bala skirs mus.

Antrasis brolis pritarė.

Nuėjo prie tos balos, palaužė keletą šakelių ir buvo perdalintas miškas. Bet kuriam dabar paimti į vakarus ir kuriam į rytus, taip jie ir negalėjo nuspręsti. Į rytus buvo tankesnis miškas, jame buvo daugiau ir žvėrelių, todėl abu norėjo paimti.

Taip jiems besiderant, iš kažkur atsirado senelis su žila ilga barzda. Priėjęs prie brolių, užklausė jų, kokių reikalų jie taip garsiai derasi. Broliai visą reikalą ir sumanymą išdėstė seneliui. Senelis tarė:

– Mielai vaikučiai, mums Dievas liepė būti vienybėje, vienas nuo kito niekur nesiskirti, o kartu gyventi, nes vienybė yra galybė.

Broliams tai baisiai nepatiko, norėjo senelį primušti. Vienas užsimojo lazda ir buvo bešeriąs seneliui, o antras griebė strėlę. Bet senelis atsitraukęs tarė:

– Jei jau norit perskirti, tai šekit – dabar iki pasaulio pabaigos nesusieisite!

Taip tarus, broliai pavirto akmenimis, o tarp jų virto gilus griovys. Tie du akmenys ir tas griovys ir dabar dar tebėra Suodžių kaimo miške, vidury balos.

Iš knygos „Ežeras ant milžino delno“, sud. N. Vėlius

Bendradarbiavimo užduotys

16. Dirbkite poromis. Perskaitykite lentelės įrašus ir nuspręskite, ar šis pasakojimas yra padavimas, ar sakmė. Atsakymą pagrįskite 2–3 argumentais. (2 t.)

Padavimas	Sakmė
Vaizduojami įvykiai, kai pasaulis jau sukurtas.	Vaizduojama pati pradžių pradžia, kai visa dar kuriama.
Veiksmas vyksta Lietuvoje.	Veiksmas vyksta Visatoje, Žemėje.
Svarbiausi veikėjai – žmonės, velniai, milžinai.	Svarbiausi veikėjai – Dievas, velnias, žmogus, namų ir gamtos dvasios, gyvūnai ir kt.
Pasakojama, kaip atsirado Lietuvos ežerai, kalnai, svarbūs akmenys, kaimai, miestai, pilys ir kt.	Pasakojama, aiškinama, kaip atsirado Žemė, gamta ir žmogus.

Tai yra, nes...

17. Remdamiesi lentele pratęskite padavimo apibrėžimą. (1 t.)

Padavimai – tai trumpi pasakojimai apie...

18. Remdamiesi tekstu glaustai paaiškinkite, kaip Suodžių kaimo miške atsirado tie du akmenys? (2 t.)

19. Įsivaizduokite, kad apie akmenis, t. y. riedulius, kalbate per gamtos pamoką. Kaip moksliai paaiškintumėte jų atsiradimą? (1 t.)

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

20. Raskite tekste ir išrašykite paryškintų žodžių sinonimus. (4 t.)

Sugalvojo gyventi atskirai – _____ ,

Taip **besiginčijant** – _____ ,

Išaiškinti sumanymą – _____ ,

Gyventi darniai – _____ ,

Labai nepatiko – _____ ,

Buvo **besuduodas** – _____ ,

Atsirado gili **duobė** – _____ .

21. Aptarkite atsakymus su visa klase ir įsivertinkite.

Taškai	10–9	8–7	6–5	4
Komentaras	Puikiai atlikome užduotis.	Gerai atlikome užduotis.	Patenkinamai atlikome užduotis.	Įveikėme slenkstį, reikia pasistengti.

Individualios užduotys

2 užduotis. Atlikite teksto suvokimo užduotis.

1. Kur ir kada vyksta pasakojimo veiksmas? (2 tšk.)

Veiksmo vieta (kur?):

Veiksmo laikas (kada?):

2. Užbaigdami sakinius užrašykite padavimo veiksmų seką. (4 tšk.)

Iš pradžių _____

Po to _____

Tada _____

Staiga _____

Tuomet _____

Galop _____

Dabar _____

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

3. Kodėl broliai sumanė gyventi atskirai? (1 tšk.)

_____, nes _____

4. Kodėl broliai negalėjo pasidalyti miško? (1 tšk.)

_____, todėl, kad _____

5. Apibūdinkite brolių sutiktą senelį. Nurodykite 2–3 jo bruožus. (2 tšk.)

6. Kaip Jūs vertinate brolių elgesį su seneliu? Kodėl? (2 tšk.)

7. Kaip manote, ar teisingai pasielgė senelis brolius pavertęs akmenimis? Kodėl taip manote? (2 tšk.)

8. Kodėl broliai buvo paversti akmenimis? Užrašykite 2–3 priežastis. (3 tšk.)

_____ dėl to, kad: 1) _____

_____ ; 2) _____ ; 3) _____

9. Kaip manote, kuris sakinyš šiame tekste yra svarbiausias? Nurašykite jį. (1 tšk.)

10. Kokia pagrindinė šio padavimo mintis? (1 tšk.)

11. Sugalvokite pavadinimą. Paaiškinkite, kodėl padavimą pavadinote būtent taip. (1 tšk.)

Pavadinimas: „_____“, nes ... _____

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

Kl. Nr.	KLAUSIMAS	GALIMAS ATSAKYMAS	TAŠKAI
1.	Kur ir kada vyksta pasakojimo veiksmas?	Nurodo laiką ir vietą: <i>Labai seniai; Suodžių kaimas.</i>	2
		Nurodo arba laiką, arba vietą.	1
		Atsakyta neteisingai. / Neatsakyta.	0
2.	Užbaigdami sakinius užrašykite padavimo veikslių seką.	Nuosekliai užrašo padavimo veikslių seką (7 sakiniai). Pvz.: <i>Ir pradžių gyveno (taikiai), po to nusibodo gyventi kartu ir sugalvojo išsiskirti, tada ėmė dalytis miško plotus ir susipyko, staiga priėjo senelis ir pamokė gyventi vienybėje, broliai supyko ir norėjo primušti senelį, galop senelis juos nubaudė ir pavertė akmenimis. Dabar toje vietoje yra du akmenys, perskirti griovio.</i>	4
		Parašyti 5 sakiniai.	3
		Parašyti 4 sakiniai.	2
		Parašyti 2 sakiniai.	1
3.	Kodėl broliai sumanė gyventi atskirai?	Nurodo priežastį, kodėl broliai nusprendė išsiskirti: <i>Jiems nusibodo kartu gyventi.</i>	1
		Atsakyta neteisingai. / Neatsakyta.	0
4.	Kodėl broliai negalėjo pasidalyti miško?	Paaiškina priežastį, kodėl broliai negalėjo pasidalyti miško: <i>Ir vienas, ir kitas norėjo rytinės tankesnės miško dalies, kur buvo daugiau žvėrių.</i>	1
		Atsakyta neteisingai. / Neatsakyta.	0
5.	Apibūdinkite brolių sutiktą senelį. Nurodykite 2–3 jo bruožus.	Apibūdina išorinius ir vidinius senelio bruožus: <i>žilabarzdis, senas, išmintingas, teisingas</i> ar pan.	2
		Nurodytas vienas bruožas.	1
		Atsakyta neteisingai. / Neatsakyta.	0
6.	Kaip Jūs vertinate brolių elgesį su seneliu? Kodėl?	Įvertina brolių elgesį, savo nuomonę pagrindžia: <i>Netinkamai, nes negerbia vyresnio žmogaus</i> ar pan.	2
		Įvertinama, bet neargumentuojama.	1
		Atsakyta neteisingai. / Neatsakyta.	0
7.	Kaip manote, ar teisingai pasielgė senelis brolius pavertęs akmenimis? Kodėl taip manote?	Įvertina senelio elgesį, savo nuomonę pagrindžia: <i>Teisingai, nes... Neteisingai, nes... Ir taip, ir ne, nes... .</i>	2
		Įvertinama, bet neargumentuojama.	1
		Atsakyta neteisingai. / Neatsakyta.	0

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

8.	Kodėl broliai buvo pavirsti akmenimis? Užrašykite 2–3 priežastis.	Apibendrinamas (-a) nurodo priežastį, kodėl besivaidijantys broliai nubaudžiami. Pvz.: <i>BroLIAI susipyko, negerbė vienas kito, elgėsi žiauriai, pažeidė Dievo tvarką gyventi vieningai ar pan.</i>	3
		Nurodoma 2 priežastys.	2
		Nurodoma 1 priežastis.	1
		Atsakyta neteisingai. / Neatsakyta.	0
9.	Kaip manote, kuris sakinyš šiame tekste yra svarbiausias? Nurašykite jį.	Randa ir taisyklingai nurašo svarbiausią sakinį: „ <i>Mieli vaikučiai, mums Dievas liepė būti vienybėje, vienas nuo kito niekur nesiskirti, o kartu gyventi, nes vienybė yra galybė.</i> “	1
		Atsakyta neteisingai. / Neatsakyta.	0
10.	Kokia pagrindinė šio padavimo mintis?	Apibendrina padavimo idėją, suformuluoja / randa pagrindinę mintį: <i>Reikia gyventi vieningai, nes vienybėje – galybė.</i>	1
		Atsakyta neteisingai. / Neatsakyta.	0
11.	Sugalvokite pavadinimą. Paaiškinkite, kodėl padavimą pavadinote būtent taip.	Apibendrinamas (-a) padavimą sugalvoja tinkamą pavadinimą.	1
		Atsakyta neteisingai. / Neatsakyta.	0

VERTINIMAS

Pažymys	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1
Taškai	20–19	18–17	16–15	16–15	12–11	10–9	8–7	6–5	4–3	2–0

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

3 uždutis. Perskaitėte padavimą apie akmenų atsiradimą. Kokias paslaptis slepia jūsų gyvenamoji vieta ir jos kraštovaizdis? Atidžiai apsidairykite ir sukurkite padavimą apie savo vietovės ar jos gamtos objektų (pvz., ežero, upelio, pilies, akmens) atsiradimą.

Ruošdamiesi rašyti padavimą galite užpildyti lentelę ir ja remkitės rašydami padavimą.

Tema	
Vietos, laiko, veikėjų pristatymas	
Svarbus įvykis	
Lemtingas įvykis	
Veikėjų veiklos rezultatas	
Dabarties situacija	
Pagrindinė mintis	

ŠALTINIAI

Mįslių kartoteka, prieiga per internetą: <http://lkiis.lki.lt/misliu-kartoteka>

Padavimo kūrimo modeliai, prieiga per internetą: http://lietuviu5-6.mkp.emokykla.lt/lt/mo/zinynas/tekstu_kurimo_laboratorija_padavimu_modeliai/

Suakmenėję broliai, iš kn. „Ežeras ant milžino delno“, parengė N. Vėlius, Vilnius, 1995.

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

LITERATŪRINĖ PASAKA (5 KLASĖ) IR JOS EKSPANIZACIJA (7 KLASĖ). VEIKLOS

KOMPETENCIJOS	KOMPETENCIJŲ RAIŠKA PAMOKOSE
Komunikavimo	Naudoja ir derina fizinius ir virtualaus komunikavimo kanalus ir priemones.
Kultūrinė	Aptaria elgesio modelius, vertybes.
Pažinimo	Sieja naują informaciją su sena; kelia klausimus.
SESG	Įvardija emocijas, elgesį ir vertybes.
Skaitmeninė	Vertina skaitmeninį turinį.

SITUACIJOS APRAŠYMAS. Mokytojas pasirenka, kokius Egziuperi literatūrinės pasakos „Mažasis princas“ fragmentus skaitys 5 klasėje ir aptars su mokiniais: galbūt pačią pradžią – lakūno ir berniuko susitikimą, princo ir rožės ryšį, princo ir lapės draugystę ar pan., ir numato veiklas. Prieš skaitant kūrinį, galima mokiniams papasakoti, kas paskatino prancūzų rašytoją Egziuperi parašyti šią pasaką – būtent avarinis nusileidimas Sacharos dykumoje, kai penkias dienas rašytojas ir lakūnas Egziuperi ieškojo pagalbos (žr. *Ketvirtas tekstas*.) Vėliau, 7 klasėje, prieš žiūrint ekranizaciją pagal Egziuperi „Mažąjį prinčą“, galima atgaivinti mokinių prisiminimus ir perskaityti su jais J. Marcijauskaitės straipsnio fragmentus, kur akcentuojamas vaikystės vertingumas; apmąstomas mitinis, t. y. ciklinis, laikas, kur visada yra galimybė atsinaujinti; pristatoma žmogų išbandanti erdvė, šiuo atveju – dykuma; ir aptariami herojaus bruožai (žr. *Antras tekstas*). Po teksto aptarimo galima žiūrėti A. Žebriūno filmą „Mažasis princas“ (žr. *Trečias tekstas*). Mokytojas, naudodamasis klausimynu, nuspręs, kiek ir kokius fragmentus rodys savo mokiniams, kokias veiklas organizuos po peržiūros.

INTEGRAVIMO GALIMYBĖS. Lietuvių kalba ir literatūra, dailė, medijos.

PIRMAS TEKSTAS. A. de Sent Egziuperi. „Mažasis princas“

Veiklos: komentuojamasis skaitymas, teksto ir iliustracijų dermės analizė, siužeto ir citatų žemėlapis, patikusių pasakos fragmentų piešimas ir savo teksto kūrimas pagal piešinį.

ANTRAS TEKSTAS. Jurgita Macijauskaitė. Apie „Mažąjį prinčą“ (ištraukos)

Vaikystė. Pasaka apie mažąjį prinčą taip ir pradeda – vaikystės laiko idealizavimu. A. de Sent-Egziuperi grįžta į praeitį, prisimena savo ir geriausio draugo vaikystę, todėl kūrinį dedikuoja „Leonui Vertui, kai jis buvo mažas berniukas“. Prieš dedikaciją A. de Sent-Egziuperi nurodo net tris pasiteisinimus, kodėl knygą skyrė suaugusiam žmogui. Antrasis jų ypač vertas dėmesio: „tas žmogus gali viską suprasti, net knygas vaikams“, t. y. suaugusysis, suprantantis net vaikiškas knygas, vertas dedikacijos. „Jei visų šių pasiteisinimų neužtenka, tai šią knygą skiriu vaikui, kuris kitados buvo tas suaugęs žmogus. Visi suaugusieji iš pradžių buvo vaikai. (Tik nedaugelis tai atsimena.)“. Tai gi jau pasakos pradžioje vaikystė kaip idealas priešpriešinama laikui, kai žmogus suauga ir ją praranda. Užsimenama, kad **vaikystė – tai vertybė, kurią būtina branginti visą likusį gyvenimą,**

„ją atsiminti“. Visas *Mažasis princas* – lyg vaikystės himnas, jos „priminimas“. „Kai man buvo šešeri metai“, – pradėdama pasakoti istorija iš vaikystės apie smauglių piešimą. Suaugusieji nematydavo piešinio vidaus, tad „taip ir gyvenau, neturėdamas su kuo tikrai pasišnekėti, kol prieš šešerius metus...“ – apgailestavimą pakeičia viltis ir pradėdamas pasakojimas apie mažąjį prinčą.

Laikas. Kiekviename pasakų herojaus lankomame asteroide ar planetoje laikas kitoks, skaičiuojamas savaip, visur galioja savos taisyklės. Mažąjo princo planetoje diena ir naktis taip pat keičiasi daug greičiau nei Žemėje ir „per dieną“ (tikriausiai žemiškąją?) čia galima išvysti net keturiasdešimt tris saulėlydžius. Tarp mažąjo princo ir Žemės išsidėsčiusiuose asteroiduose paros trukmė irgi nedidelė, tačiau mažajam princui tai įdomu tik imantis skaičiuoti, kiek saulėlydžių ten galima būtų išvysti per dieną. Ir kaip tik dėl to jam labiausiai gaila palikti pakeliui į Žemę aplankyta penktąją planetą: „per parą joje būdavo tūkstantis keturi šimtai keturiasdešimt saulėlydžių!“ **Mitinis laikas yra ciklinis. Itin svarbi ciklinio laiko ypatybė – atsinaujinimas** kartu su pasauliu kiekvieno ciklo pabaigoje. Šiame kontekste svarbi ir žmogaus atgimimo simbolika, ypač reikšminga krikščioniškoje tradicijoje, kur periodinis pasaulio atsinaujinimas reiškiasi būtent žmogaus asmenybės atsinaujinimu. Tačiau norint gimti iš naujo, prieš tai būtina patirti mirtį (mitinėje pasaulėžiūroje atitinkančią *perėjimą*); turi *pereiti* mirtį, kad atgimtum.

Erdvė. „Tradicinėms visuomenėms yra būdinga jų gyvenamosios teritorijos ir nepažįstamos ją supančios erdvės priešprieša: pirmoji – tai „pasaulis“ (tiksliau: „mūsų pasaulis“), kosmosas; visa kita – nebe kosmosas, bet savotiškas „kitas pasaulis“, svetima, chaotiška erdvė“, – aiškina M. Eliade. Mažajame prince tokia svetima ir chaotiška – Afrikoje, „už tūkstančio mylių nuo bet kurios gyvenamosios vietos“, plytinti Sacharos dykuma. Tai skurdi, laukinė, nedirbama ir negyvenama erdvė. Vos atvykusiam į Žemę, mažajam princui ji pasirodo tuščia. Tačiau **dykuma nevienareikšmė. Mažajam princui ir lakūnui tai išbandymų erdvė.** Ji – lyg mitinis pirmapradis pasaulis, esantis kažkur toli ir skirtas dvasiniams ieškojimams – dvasinei kūrybai. Mažasis princas į žvaigždę grįžta tik dvasia. „Ši-tokią galią jis įgyja tik patyręs dykumą, kuri išlaisvina jo dvasią, t. y. leidžia suvokti tikrąją žvaigždės vertę. Lakūnas galimybę išsigelbėti taip pat įgyja tik perkainojęs vertybes.

Pagrindiniai veikėjai. Literatūrinės pasakos *Mažasis princas* šerdis – mažasis princas, arba „vienišas mažas žmogutis“, kaip jį švelniai vadina pats Antuanas de Sent-Egziuperi. Nors pradžioje gali atrodyti, kad mažasis princas panašus į vaiką, jo personaže taip pat ryšku nemažai mitinio veikėjo – herojaus – bruožų; jis drąsus, pats renkasi gyvenimo kelią, sprendžia, kur ir kaip gyventi, o tai – **akivaizdūs herojaus bruožai.** Ypatingas tiek jo vidus, tiek išorė. Į akis krinta viena išorinė kūrinyje nuolat pabrėžiama detalė – geltoni kaip auksas mažąjo princo plaukai, švytintys kiekvienoje knygos iliustracijoje. Tuo jis primena auksaplaukius stebuklinių pasakų herojus, ir tai jį išskiria, tarsi paženkliną kaip kitokį, nepaprastą. Net šalikas, kurį mažasis princas nuolat ryši, žėri auksu. Dar vienas nepaprastas mažąjo princo ypatumas – gebėjimas kalbėti su gyvūnais ir augalais. Atrodo, kad mažasis princas ne tik žmogus, bet ir neatskiriami laukinės gamtos dalis.

Šaltinis: <https://www.ibbylietuva.lt/rubinaitis/2003-nr-4-28/mitopoetikos-parales-a-de-sent-egziuperi-mazajame-prince-ir-v-zilinskaite-kelioneje-i-tandadrika/>

Veiklos: atidusis skaitymas, klausimų formulavimas, atsakymas į klausimus, keturių svarbiausių teksto temų gryninimas, publicistinio teksto lyginimas su grožiniu kūrinium.

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

TREČIAS TEKSTAS. Meninis filmas „Mažasis princas“ (1966)

Prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/19904/filmas-mazasis-princas>

Filmo trukmė – 1:05:04

Filmografija: Scenarijaus autorius ir režisierius – Arūnas Žebriūnas. Operatorius – Aleksas Digimas. Kompozitorius – Teisutis Makačinas. Aktoriai: Vaikas, Suaugęs žmogus, Lakūnas.

KLAUSIMYNAS, PADĖSIANTIS ANALIZUOTI KINO FILMĄ

1. Kokioms temoms aptarti panaudotumėte Arūno Žebriūno meninį filmą „Mažasis princas“?²⁰
2. Ar klasėje rodytumėte visą filmą, ar skaidytumėte epizodais? Jei taip, kokiais? Jei rodytumėte visą, kodėl? Savo pasirinkimą pagrįskite.
3. Kokius klausimus formuluotumėte mokiniams prieš jiems žiūrint filmą?
4. Kokių Jums netikėtų aspektų galėtų išvelgti mokiniai?
5. Kaip apibendrintumėte filmo išvadą? Parašykite apie filmą savo nuomonę, kurią išsakysite mokiniams.

KETVIRTAS TEKSTAS. Parašyti „Mažąjį prinčą“ įkvėpė avarinis nusileidimas Sacharoje: penkias dienas Egziuperi ieškojo pagalbos dykumoje

Šaltinis: <https://www.lrt.lt/naujienos/kultura/12/1464316/parasyti-mazaji-princa-ikvepe-avarinis-nusileidimas-sacharoje-penkias-dienas-jis-ieskojo-pagalbos-dykumoje>

Veiklos: atidusis skaitymas, analizė.

ŠALTINIAI

Baranova J., Duoblienė L., *Filosofija vaikams ir multimodulus ugdymas*, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2020.

Macijauskaitė J., *Mitopoetikos paralelės A. de Sent Egziuperi „Mažajame prince“ ir V. Žilinskaitės „Kelionėje į Tandadriką“*, prieiga per internetą: <https://www.ibbylietuva.lt/rubinaitis/2003-nr-4-28/mitopoetikos-paraleles-a-de-sent-egziuperi-mazajame-prince-ir-v-zilinskaites-kelioneje-i-tandadrika/>

Parašyti „Mažąjį prinčą“ įkvėpė avarinis nusileidimas Sacharoje: penkias dienas Egziuperi ieškojo pagalbos dykumoje, prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/naujienos/kultura/12/1464316/parasyti-mazaji-princa-ikvepe-avarinis-nusileidimas-sacharoje-penkias-dienas-jis-ieskojo-pagalbos-dykumoje>

Saint-Exupery A., *Mažasis princas*, Vilnius: Alma littera, 2022.

20 Klausimynas parengtas pagal metodinę priemonę: Baranova J., Duoblienė L., *Filosofija vaikams ir multimodulus ugdymas*, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2020, 192-198 p.

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

HUMANISTINĖS VERTYBĖS DRAMOJE (8 KLASĖ). Šešių-aštuonių pamokų ciklas „Žmogus ieško gyvenimo prasmės“

KOMPETENCIJOS	KOMPETENCIJŲ RAIŠKA PAMOKOSE
Kultūrinė	Ugdosi kultūrinį išprusimą skaitydami, nagrinėdami, interpretuodami, lygindami ir vertindami kūrinius.
Pažinimo	Analizuoja teksto turinį ir kalbą, suvokia ryšius tarp vaizduojamų įvykių, daro išvadas; geba remtis kūrinio turiniu formuluodami savo idėjas apie gyvenimą, vertybes ir tikėjimą.
Komunikavimo	Analizuodami, interpretuodami ir lygindami programoje numatytus kūrinius, aptardami teksto turinį, svarbiausias idėjas, veikėjų charakterius, vertindami jų poelgius ir problemas.
Kūrybiškumo	Generavimo gebėjimus mokiniai ugdo keldami originalias idėjas ar problemų sprendimus, argumentuotai reikšdami savo požiūrį į kalbamus dalykus, pagrįsdami jį asmenine patirtimi.
SESG	Paaikškina, kaip sudėtingose situacijose vertybės padeda rasti sprendimus. Analizuoja, kaip žmogaus elgesys veikia kitus žmones.
Skaitmeninė	Naudojasi įvairiais elektroniniais žodynais, literatūros duomenų bazėmis.

SITUACIJOS APRAŠYMAS. Kazio Binkio dramos „Atžalynas“ tikslas – atskleisti pasitikėjimą jauno žmogaus verte, pasak rašytojo, „parodyti, kad gero žmogaus negali pakeisti jokios gyvenimo aplinkybės“. Mokiniai toliau mokomi analizuoti dramos kūrinio turinį, naudotis įvairiais informacijos šaltiniais, atrinkti ir įvertinti reikalingą informaciją, naudotis skaitmeniniu turiniu. Kalbėjimo ir klausymosi veiklose plėtojami aktyvaus klausymosi gebėjimai. Žiūrint režisieriaus Jono Vaitkaus pagal Kazio Binkio dramą sukurtą spektaklį „Atžalynas“ svarbu suprasti, kokias prasmes spektakliui suteikia garso įrašas – Kazio Binkio sūnaus Gerardo Binkio interviu.

Kaip pavyzdį paimkime šešių (aštuonių) pamokų ciklą „Žmogus ieško gyvenimo prasmės“. Mokiniai skaito ir analizuoja 9 tekstus: Kazio Binkio biografiją ir autobiografiją, dramą „Atžalynas“, interviu su Binkio sūnumi Gerardu Binkiu apie „Atžalyno“ sukūrimo aplinkybes, interviu su spektaklio režisieriumi Jonu Vaitkumi apie dramos pasirinkimo motyvus, Jono Vaitkaus spektaklio „Atžalynas“ recenziją, interviu su spektaklyje vaidinančiais aktorais.

Gabiausiems mokiniams siūloma perskaityti anuo metu pasaulį sukrėtusią „vaikų tragediją“ – vokiečių dramaturgo Franko Vedekindo dramą „Pavasario pabudimas“, kūrinio vertėjos įžvalgas, – tai kontekstas, kuris parodo, kaip Kazys Binkis siekė sukurti visavertį dialogą su garsiais Vakarų Europos rašytojų kūrinių, tarti savitą lietuvišką žodį (kitą dramą – „Generalinė repeticija“ Binkis sukuria kaip atsakymą, dialogo pratęsimą su italų dramaturgo, Nobelio premijos laureato Luigi Pirandello drama „Šeši personažai ieško autoriaus“).

Labai svarbu, kad mokiniai susipažįsta su dramos kūrinio interpretacijomis teatre, – žiūri ir aptaria spektaklį „Atžalynas“ arba (ir) spektaklio įrašą.

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

Sustiprintą dėmesį rekomenduojama skirti mokinių susipažinimui su kultūrine spauda, teatrų internetinėmis svetainėmis. Skatinti mokinius, kad jie patys internete surastų su spektakliu „Atžalynas“ susijusių straipsnių, interviu (čia pateikiami interviu, recenzijų tekstų ištraukos yra rekomenduojamojo pobūdžio).

Analizuodami dramą mokiniai ieško atsakymų į klausimus:

- apie ką ši drama – įvardija dramos temą;
- kokios pagrindinės idėjos išsakomos dramoje;
- koks pagrindinis dramos konfliktas? Kokios jėgos susiduria? Kaip konfliktas išsprendžiamas?
- kurie įvykiai dramoje yra svarbiausi – pakeičia pagrindinio dramos veikėjo gyvenimą?
- kaip dramos veikėjai supranta gyvenimo prasmę?
- apibūdinkite dramos veikėjus, atkreipkite dėmesį, kurie veikėjai dramos pabaigoje vaizdujami pasikeitę, kurie likę tokie patys. Kaip manote, kodėl? Ką mums nori pasakyti autorius, būtent taip pavaizdavęs personažus?
- kokios moralinės vertybės yra svarbios dramos veikėjams ir jums, šiandien skaitantiems dramą?
- ką apie ano meto jaunų žmonių pomėgius sužinome perskaitę „Atžalyną“? Kuo drama papildė Jūsų žinias apie šį Lietuvos istorijos laikotarpį?

Kad mokiniai atidžiai perskaitytų dramą, rekomenduojama skirti anotacijos parašymo užduotį, paaiškinus, kad anotacija (lot. *annotatio* – pastaba), trumpas knygos ar straipsnio turinio išdėstymas.

Pamokų ciklą siūloma apibendrinti teksto skaitymu vaidmenimis, kūrybiniu darbu – dramos epizodo su dialogais rašymu (aštuntoje klasėje „Toliau plėtojami dialoginio kalbėjimo gebėjimai“); rašiniu, kuriame mokomasi cituoti reikiamas kūrinių, interviu, recenzijos, straipsnio mintis.

Atliekantiems kūrybinio rašymo užduotį pasiūlyti sukurti dramos epizodą apie savo klasės gyvenimo įvykį (pamokos, pertraukos, ekskursijos ar kitu metu). Šią užduotį galima pasiūlyti atlikti individualiai arba grupėje, – kultūrinę kompetenciją pagilintų susipažinimas su šiuolaikiniam teatrui būdingu bruožu – kolektyvinio rašymo principu, kai diskutuoja ir rašymo procese dalyvauja visi spektaklio kūrėjai: dramaturgas, režisierius, aktoriai. Tiesa, dramaturgui vis tiek tenka tekstą užrašyti, tobulinti.

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

RUOŠIANTIS DRAMOS EPIZODO RAŠYMU, REKOMENDUOJAMA IŠSIAIŠKINTI:

1. įvardyti, užsirašyti, kas jums svarbu – ką norite pasakyti, kokią pagrindinę mintį (idėją) norite išreikšti;
2. sugalvoti įvykį, kurio metu atsiskleis veikėjų charakteriai;
3. nepamiršti, kad dramai būdingos tam tikros žanro ypatybės;
4. numatyti, kur, kada, kiek laiko vyksta vaizduojamas epizodas;
5. kuriant veikėjų charakterius svarbu pasirinkti ryškiausias jų savybes, įsivaizduoti, ką ir kaip veikėjai kalba, kaip elgiasi;
6. sukurti gyvą dialogą, kuriame, kaip ir realiame gyvenime, pašnekovai stengiasi vienas kitą įtikinti. Jie gali aiškinti, ironizuoti, provokuoti, negirdėti kito argumentų, išsakyti arba nutylėti, ką mano, reikšti arba slėpti jausmus. Leiskite veikėjams kalbėti savitu balsu, kad žodžiai, veiksmai, mintys atskleistų jų būdą.

Kūrybinio dramos epizodo su dialogais rašymo užduotis atitinka BP išdėstytą nuostatą, kad „toliau plėtojami dialoginio kalbėjimo gebėjimai. Stebimi ir aptariami įvairūs pokalbiai, diskusijos, debatai. Mokomasi tinkamai ir aktyviai dalyvauti diskusijoje, debatuose (aiškiai suprasti savo kaip klausytojo ir kalbėtojo vaidmenį, išskirti objektą, reikšti ir pagrįsti nuomonę, apibendrinti). Prisimename ginčo taisyklės, mokomasi ginti savo požiūrį nepažeidžiant kitų ir savo paties orumo, kurti teigiamus tarpusavio santykius, susitarti.“

Svarbu mokiniams priminti, paaiškinti, kad dramos kūrinys, priešingai nei realiame gyvenime, siekiama ne susitaikymo, o kuo aštresnės konflikto išraiškos, kuria atskleidžiama personažo pozicija ir vertybės (pvz., „Atžalyno“ finale Petro ir Keraitienės susitikimas: Keraitiene kviečia Petrą sugrįžti („mes nutarėme tave vėl priimti į savo šeimos židinį“, „kad iš tavęs žmogų padarytumėme“), tačiau sugrįžti į turtingo dėdės namus jis atsisako („Ačiū. Aš pasilieku pas dėdę Žiogą.“).

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

INTEGRAVIMO GALIMYBĖS. Lietuvių kalba ir literatūra, istorija, dailė, medijos, muzika, teatras.

PAMOKOS PAVADINIMAS	VEIKLOS	UGDOMOS KOMPETENCIJOS
<p>1-4. Kazio Binkio asmenybė, drama „Atžalynas“ ir jos interpretacijos</p> <p>PASTABA.</p> <p>Tekstas spektaklio recenzija: Vlada Kalpokaitė, „„Atžalyno“ kūrėjai ryžosi teatriniam nusiginklavimui“.</p> <p>Virtualus apsilankymas Lietuvos nacionalinio dramos teatro svetainėje, susipažinimas su turiniu, kuris apima spektaklių recenzijas, interviu, diskusijas po spektaklio su žiūrovais.</p> <p>Dabarties žmonės apie „Atžalyną“</p>	<p>1-2. Kazio Binkio asmenybės aptarimas. Diskusija apie Binkio idėją Lietuvoje įkurti vaikų teatrą ir mokinių asmenines patirtis teatre; arba diskusija apie knygų skaitymo reikšmę (kaip atsakytumėte į Binkio mintį: „Jaunatvėj paskaityta viena knyga sveria tiek, kiek pagyvenusiam žmogui nebeatvers nei 10, nei 100“).</p> <p>3. Dramos „Atžalynas“ skaitymas ir analizė.</p> <p>4. Spektaklio („Atžalynas“, rež. Jonas Vaitkus) aptarimas ir (arba) recenzijos analizė.</p> <p>Arba spektaklio („Atžalynas“, rež. Mamertas Karklelis) įrašo peržiūra ir aptarimas.</p> <p>5. Jaunųjų aktorių minčių apie spektaklį „Atžalynas“ ir jo žiūrovus aptarimas.</p>	<p>Kultūrinė (Ugdosi kultūrinį išprusimą skaitydami, nagrinėdami, interpretuodami, lygindami ir vertindami įvairių žanrų ir laikotarpių kūrinis);</p> <p>Pažinimo (analizuoja teksto turinį ir kalbą, suvokia ryšius tarp vaizduojamų įvykių, daro išvadas; geba remtis kūrinio turiniu formuluodami savo idėjas apie gyvenimą, vertybes ir tikėjimą);</p> <p>SESG (analizuoja ir įvardija bendražmogiškąsias vertybes (pagarbą sau ir kitiems, geranoriškumą, atsakomybę, pagalbą, sąžiningumą, drąsą, savidrausmę; šeimą); geba paaiškinti, kaip sudėtingose situacijose vertybės padeda rasti sprendimus.);</p> <p>Komunikavimo (Pranešimo perteikimo ir komunikacinės sąveikos gebėjimus mokiniai ugdo realiai ir virtualiai bendraudami poromis ar grupėje, pasirinkdami taisyklingą ir tinkamą kalbinę raišką; kalbėdami apie skaitymo metu patirtus jausmus ir pažintas vertybes);</p>

[Gilesniam konteksto pažinimui. Franko Vedekindo tragedija „Pavasario pabudimas“]

[6. Kazio Binkio kūrybinis dialogas su vokiečių dramaturgo Franko Vedekindo tragedija „Pavasario pabudimas“. Tai Binkio atsakymas į žymiąją „vaikų tragediją“. Binkis renkasi kitą poziciją – jauni žmonės yra labai stiprūs, jie daug gali: „Atžalynas auga“, „Gražus atžalynas auga“.]

Diskusija apie teatro meno reikšmę siekiant tapti stipria asmenybe.

Kazio Binkio idėją Lietuvoje įkurti vaikų teatrą ir mokinių asmenines patirtis teatre, – kokią žmogaus gyvenimo prasmę atskleidžia mokinių matyti spektakliai arba spektaklių įrašai;

arba

Diskusija apie knygų skaitymo reikšmę, siekiant tapti stipria asmenybe (klausiant mokinių, ką jie atsakytų į Binkio mintį: „Jaunatvėj paskaityta viena knyga sveria tiek, kiek pagyvenusiam žmogui nebeatsvers nei 10, nei 100“ ir kokių argumentų pasakytų neskaitančiam draugui, kad šis pradėtų skaityti knygas).

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

PIRMAS TEKSTAS. Kazys Binkis, Autobiografija

Iki 14 metų gyvenau Gudelių sodžiuje, teisingiau parovejy ir šilely. Grybaudavau, žūklaudavau, jodavau nakties, o žiemą gaudydavau sniegenas ir dagiliukus ir vėl juos paleisdavau, nes gryčia kartais priedavo smalkumo ir paukščiukai „pasigerdavo“.

Su vaikais retai tesimušdavau.

Prieš kiaulių ir galvijų ganymą buvau griežtai ir principingai nusistatęs, kad nevaržyčiau gyvuliams laisvės.

Be galo mėgdavau gaisrus ir vaidinuoklius, kurių savo akim daugybę esu matęs. Už tai iki šiol šventai tikiu, kad vaidenas.

Sodžiuje turėjau nekokią renomė, kuri net iki šiol nepasitaisė. Praminė mane „vėjavaikiu“. Toksai vardas man be galo patikdavo, nes vėjui jau nuo mažų dienų pavydėdavau.

Knygų gaudavau iš tėvelio ir iš Papilio klebono kunigo Prialgausko bibliotekos. Vienažinskio dainos, Robinzonas Kruzo ir Šventųjų Gyvenimas buvo geriausi mano jaunystos draugai.

Kitus 14 metų „mokiaus“... Buvau įvairiose mokyklose, pradedant Papilio liaudies mokykla ir baigiant Berlyno universitetu, bet nė vienos nebaigiau, išskyrus vieną – gyvenimo mokyklą, kurią pasiryžęs esu eit iki grabo, t. y. kol pabaigsiu.

Dalyvavau įvairiuose „judėjimuose“, užiminėjau įvairiausias vietas ir galų gale įsitikinau, kad tėvelis teisingai vienąkart yra pasakęs, kad iš manęs nieko gera neišeis. Bet, tiek to.

Pirmąkart gimiau 1893 m., mirti, kiek pamenu, nė karto visiškai nenumiriau.

ANTRAS TEKSTAS. Kazys Binkis, Kodėl aš nekenčiau poetų: iš atsiminimų

Kai matai aplink jaunosius tas pačias klaidas bedarančius, ką ir patsai jaunystėj darei, – tai tebus man atleista, kad prisiminęs keletą savo jaunystės klaidų atvirai čia noriu jas išpasakoti (saugok, Dieve – ne visas...). [...]

Per pusantų metų baigęs pradžios mokyklą atmintinai taip buvau iškalęs per 100 eilėraščių ir apie dešimtį prozos gabalų. [...]

Vilniuje, be tautinių, – lietuvių, gudų, lenkų, žydų mokinių kuopelių, buvo 18 literatūros bendrų kuopelių, kurias jungdavo Vilniaus mokinių žurnalas „Molodyje poryvy“.

Kokia šiose kuopelėse buvo dvasia, galima spręsti kad ir iš to, kad „Žvėryno“ kuopelėj vieną kartą kilo kone muštynės dėl vieno Andrėj Bielyj eilėraščio interpretacijos, kai susirinkusių nuomonės pasidalijo pusiau (realistinė ir simbolistinė interpretacija!). [...]

Kiekviena perskaityta vertinga knyga būdavo reikšmingas įvykis, šventė mano gyvenime... Tačiau, kai atsigrįžtu ir pažiūriu atgal, tai tiek maža dar teperskaityta ir tiek daug dar norėtųs tų reikšmingų įvykių ir švenčių išgyventi. Jei apytikriai suskaičiuoti, kiek per 30 skaitymo metų jų perskaityta, tai skiriant po 3 knygas per mėnesį teišėina vos apie 1000. Bet trečioji dalis iš jų reikia atmesti menkavertėms, kurių galima buvo ir neskaityti, o kitą trečdalį mokslo literatūrai, tad vertingiems

didžiųjų rašytojų veikalams liks apie 300. Dešimts knygų per metus. Koktu ir pikta dėl tiek praleisto veltui laiko, ypač jaunystėje.

Tad ir norėtus patarti jaunimui...

Bet šiais laikais su patarimais reikia būt atsargiam.

– O kas iš tų knygų? – paklaus – namelio iš jų nepastatysi... Vietos taip pat niekas nepasiūlys, nors tu ir po vieną klasiką kasdieną dumk...

Prieš daugelį metų a. a. mano dėdė kartą mane šia pačia tema taip pat sukirto. Pervažiavęs iš pirmos klasės atostogų ėmiau agituoti pusbrolius ir pusseseres, kad šviestus. O gulėta dėdės ant pečiaus. Iškiša dėdė žilais plaukais apžėlusį smakrą pro pečinyką ir sako:

– Tai kas iš to, kad tu mokytas? Štai aš nemoku nei skaityti, nei rašyti, o duoną tokią pat valgau, kaip ir tu, šiltą pečių taip pat mėgstu, kaip ir tu... – ir daug dar lygiagrečių abiejų mūsų mėgiamų dalykų dėdė priruokavo ir galutinai mane sukonzuzijo pusbrolių akyse. Bet pikčiausia, kad ir tada ir dabar aš dėdei nesuradau ir nesurandu tinkamo atsakymo. Juk a. a. dėdės kalboje buvo vienas nesugriaunamas argumentas: juo mažiau žmogus turi reikalavimų, juo lengviau juos patenkinti.

Ir dabar gal jaunimui ir neverta per daug žavėtis tokiomis senienomis, kaip literatūra, gal verčiau kinas, gal sportas, gal dar kas.

Tad tenepyksta skaitytojas už mano palaikius, nors atvirus, atsiminimus.

TREČIAS TEKSTAS. Kazio Binkio įkvėpti: Gerardą Binkį kalbina Daiva Šabasevičienė

Ateinantį 74-ąjį sezoną Lietuvos nacionalinio dramos teatro žiūrovai tarp kitų premjerų išvys ir Kazio Binkio „Atžalyną“, kurį jau pradėjo repetuoti režisierius Jonas Vaitkus. Ta proga kartu su režisieriumi lankėmės pas K. Binkio sūnų Gerardą Binkį, birželio pradžioje atšventusį garbingą 90 metų jubiliejų. Jis maloniai sutiko pasidalinti mintimis apie „Atžalyną“, kuris iškart po premjeros 1938 metais tapo vienu populiariausių rašytojo kūrinį. Pasak poeto Alfonso Nykos-Niliūno, K. Binkis „nesaugojo savo žodžių išrinktiesiems, nedangstė savo minčių nuo „kvailos minios“, nes jo sieloje buvo didelis tikėjimas ir dar didesnė meilė: meilė savo tautai ir tikėjimas jaunyste. Šios vaižgantiškos sielos mums nesuprasti be jo didelio ir gyvo tikėjimo – tikėjimo jaunyste, jaunimo idealistine ir pasiaukoti mokančia jėga.“

Ką Jums reiškia „Atžalynas“?

Jau slenka aštuntoji dešimtis metų nuo to laiko, kai mano tėvas Kazys Binkis pradėjo kurti savo dramą „Atžalynas“. Rašant jam nieko nereikėjo išgalvoti. Mano artimiausi draugai – Kazys Bobelis, Jurgis Bobelis, Juozas Blažys, Stasys Birutavičius, kaip tėvas apibendrindamas vadino, „B“ klubas – nuolatos būdavo mūsų dideliame kieme. Kai pas mano tris seseris atėdavo draugės – Nelė Dauguvietytė, Angelė Dėdelytė, Olė Radzevičiūtė – tėvai leisdavo pasidaryti namuose vakarėlį – „kinderbalių“. Visi mes ėjom šešioliktus metus.

Gerai prisimenu, kaip tėvas mus stebėdavo, visai mūsų nevaržydamas (o tą jis gerai mokėjo), klausydavosi mūsų kalbų, kartais paklausdamas, ką reiškia koks žodis, kai pavartodavom gimnazišką žargoną. Kaip žinia, šis spektaklis turėjo didžiulį pasisekimą ne tik premjeros metu, bet ir

daugelį metų po jos. To priežastis visai paprasta ir aiški, išreikšta paskutinėje šio spektaklio frazėje: „Gražus atžalynas auga.“ Visai neperdedant galima teigti: tai buvo nuostabi atžalyno karta. Tuo nereikia stebėtis – šį atžalyną augino nuostabūs tėvai.

Koks buvo laikas, kai buvo rašomas „Atžalynas“?

Gimę dar spaudos draudimo laikais, „Aušros“ ir „Varpo“ pažadinti, iškentę dvi okupacijas ir karą, mūsų tėvai sugebėjo pakelti galvas ir apsiginti nuo tų, kurie vėl norėjo tas galvas nulenkinti. „Dabar jūs galite gyventi pakeltomis galvomis, – dažnai sakydavo mano tėvelis. – Galite mokintis savo gimtąja kalba. Išeisite universitetus ir užbaigsite Lietuvos kūrimo darbą, kurį mes taip sunkiai pradėjome.“ Turbūt neatsitiktinai mano tėvelis ir Juozo Blažio tėvelis, extraordinarinis profesorius, mokslo knygų, tarp jų ir „Tolerancija, kaip kultūros principas“ autorius, mirė nesulaukę 50-ties. Petras Gužas, mano krikštatėvis, Geležinio Vilko eskadrono vadas, mirė nesulaukęs 60-ties metų. Tai todėl, kad mes galėtume gyventi pakeltomis galvomis.

Maironis mus įtikino, kad mūsų tėvynė gražiausia, mūsų tauta narsiausia, o mūsų pareiga tuo įtikinti visą pasaulį. Reikia tik žygdarbių, kuriuos tas pasaulis matytų ir kuriais stebėtųsi. Mes pavydėjome savo tėvams, kad jie kovodami galėjo parodyti savo narsumą. „Ten už upių plačių žiba mūsų pulkai, jie mylimą Lietuvą gina“... Darius ir Girėnas parodė, kad pasaulinį žygdarbį galima atlikti ir ne mūšio lauke. Mūsų narsieji krepšininkai du kartus iš eilės įrodė Europai, kieno jaunimas šauniausias. Mes didžiavomės didžiuoju chirurgu Vladu Kuzma, kuriam sudėtingos operacijos atveju vokiečiai atsiųsdavo iš Karaliaučiaus lėktuvą. „Atžalyno“ spektaklio idėja taip pat yra užuomina, kad didelį narsumą galima parodyti ir palyginti mažuose dalykuose. Tačiau mums atrodė, kad tie dalykai savaime suprantami ir laikui atėjus savaime bus padaryti. Mums atrodė, kad tikrąjį narsumą galima parodyti tik mūšio lauke.

[...]

Kuo „Atžalynas“ šiandien gali būti aktualus?

Jis gali būti pavyzdys kitiems jaunuoliams. Kaip šitoj sudėtingoj epochoj reikia elgtis? Kokios moralinės vertybės svarbesnės už aklą narsą? Kokia svarbi žmogaus vidinė būseną? Mes į tai nekreipiame dėmesio, o šios būsenos šiandien labiausiai ir trūksta. Šiandien mes gyvename paviršiumi ir gilumine žmogaus būseną nelabai rūpinamės. O tai galėtų būti mūsų jėga, ir ypač šitoj epochoj. „Atžalyno“ kartai tai labiausiai ir rūpėjo: „Kas aš esu, kas aš noriu būti?“

Jau pirmasis spektaklis parodė, koks „Atžalynas“ įtaigus. Šis kūrinys buvo statomas visose mokyklose visoje Lietuvoje. Įtaigumas buvo svarbiausias dalykas toje epochoje. Kelti kardą į padangę už tėvynę savo brangią mes negalėjome, nes mūsų rankos buvo per silpnos tam kardui laikyti, palyginus su tom galybėm, kurios buvo aplink mus. Mes tiesiog gyvenome neapykanta bolševizmui, mums atrodė, kad ta neapykanta jį išstipins ir jo nebebus. *Jiems* buvo geriau: nekęskit ir išlįskit, o tada jau galima bus jus sučiupti. Panaikinti aktyviusius ir buvo *jų* taktika.

Kazys Binkis ne tiek savo poezija, kiek savo gyvenimu darė poveikį. Jis buvo patenkintas „Atžalynu“, manė, kad jam pavyko išsakyti tai, ko siekė. Svarbiausia – duoti jaunimui gaires, pavyzdį, kaip galima savo jaunystę panaudoti. Ir tie žodžiai svarbūs: „Gražus atžalynas auga.“

KETVIRTAS TEKSTAS. Daiva Šabasevičienė, Režisierius Jonas Vaitkus: nereikia „vaidinti“ kūrybinio proceso

Būtina įsigilinti į pasirinkto autoriaus problematiką. Kūrinys „liečia“ tave arba „neliečia“. Jeigu jis tavęs „neliečia“, tai geriau ir tu jo neliesk. Esi talentingas, gabus, tuomet imkis atsakomybės ir parašyk savo šių dienų „Atžalyną“, kooperuokis su gabių literatu ir kurk šio kūrinio versiją arba pratęsk šioje dramoje aprašomos klasės likimo istoriją: įdomu, kas su tais žmonėmis vyksta, jiems pabaigus mokyklą? Yra apie ką pagalvoti, verta pasigalynėti, kad pajustum ir savo pajėgumus [...].

Ši problema mane ir verčia grįžti prie lietuviškų medžiagų ir įsigilinti, suprasti, ar tie žmonės mums yra artimi, ar ne? Ar tie dalykai, kuriuos jie užčiuopė, dar tebėra gyvi, aktualūs, ar jie keičiasi? Ką per tą laiką mes naujo davėm pasauliui, be drabužių, makiažo – išorinės mados ar įvairiausių technologijų, komunikacijų, ryšių?.. Man svarbu pristatyti pasirinktą medžiagą. Tai nėra restauravimas. Tai bandymas atrasti kartų ryšį, žmonių ryšį, tėvų ir vaikų ryšį, laiko – praeities ir dabarties – ryšį. Todėl ir renkuosi tokius kūrinius, kaip „Atžalynas“, Vaižganto „Nebylys“, Sauliaus Šaltenio scenarijus filmui apie Salomėją Nėrį ir kitus. [...]

Kaip atradote „Atžalyną“?

„Atžalynas“ visada buvo kaip rakštis – neišsprendžiamas, nesibaigiantis klausimas ir viltis, dar nuo to laiko, kai Šiauliuose įkūriau pirmąją savo studiją. „Atžalyną“ skiriu žmonėms, kurie sugeba klausytis, kurie turi jautresnę prigimtį, kurie atskiria tikrąsias vertybes nuo kasdienio makiažo. [...]

„Atžalyne“ Petras pats prisiėmė kaltę, jo niekas neapkalto. „Atžalyne“ veikia moralinė kategorija. Jausdamas, kad jam pačiam bus sunku bendrauti nusikaltusioje klasėje, Petras prisiima kaltę. Nuo susiformavusios įtampos jis išgelbsti visus. Čia kalbama apie žmones, kurie rausta dėl kitų žmonių nuodėmių.

PENKTAS TEKSTAS. Vlada Kalpokaitė, „Atžalyno“ kūrėjai ryžosi teatriniam nusiginklavimui

[...] Visas spektaklis „suvertas“ ant neįkainojamo dalyko, kurį šio „Atžalyno“ kūrėjams pavyko spėti nugvelbti nuo istorijos: vos šių metų rugpjūtį išėjusio Kazio Binkio sūnaus Gerardo Binkio (1923-2013) monologo įrašo. Tikrojo „Atžalyno“ kartos atstovo liudijimas apie pražuvusius savo bendraamžius, apie tai, kad pjesės autorių įkvėpę maironiški šių jaunuolių idealai pasmerkė juos, užkodavo ne gyvenimui, o mirčiai už „tėvynę brangią“, nuspalvino kiekvieną scenoje skambantį žodį. [...]

Istorija pati sudėliojo visus taškus. Jos akivaizdoje teisieji ir neteisieji virto pražuvusiais ir išlikusiais. Tie, kas „Atžalyne“ laimėjo mūšį – pralaimėjo už teksto ir teatro sienų. Atžalynui nebuvo lemta išaugti - tai yra objektyvi tiesa, kad ir kaip literatūriškai banaliai tai skambėtų. Tuo tarpu teisiųjų kalavijais pjesėje išnaikinti miesčionys, be abejo, išliko, nes sugeba tinkamai išsilenkti ir prisitaikyti. Ir tikrai svarbu, kad ši išvada scenoje gimtų tyliai, o ne didaktiškai grūmojant pirštu. [...]

Režisieriui pasirinkus teatrinio nusiginklavimo taktiką ir sąmoningai paliekant lemiamą balsą istorinei perspektyvai, kiekvieno spektaklio herojaus likimo kulminacinis taškas yra nukeliamas. Tai

yra, jo sceninė būtis – pabrėžtinai menama, o nesceninė ateitis, nors ir numanoma, bet tikra ir šiuo atveju svarbesnė.

Kaip tokiose sąlygose egzistuoti aktoriams? „Atžalyno“ ansamblio branduolį sudaro skirtingų kartų, skirtingų „klasių“ mokytojo Jono Vaitkaus auklėtiniai ar teatriniai bendražygiai. Sprendžiant iš premjerinių spektaklių, jauniausiems duotas atspirties taškas – jų pačių jaunystė ir nepatyrimas kaip asmeninė duotybė greta (spėju) iš dokumentikos, tikrosios „Atžalyno“ kartos nuotraukų, kino kronikų nusižiūrėtos plastikos, bandytos pagauti balso intonacijos. [...]

ŠEŠTAS TEKSTAS. Aktorius V. Anužis apie atnaujinamą „Atžalyną“: tai doras spektaklis

[...] Spektaklyje išvelgiu ne tik sąžiningumo ir doros temą, bet ir tvirtumo. Petras labai valingas, jis žino, ką nori daryti, ir labai tuo tiki. Tokio užtikrintumo dabar mažai. Jaučiu tai ir pats. Petro pozicija įkvepia, nes dabar mes turime tiek daug pasirinkimų, kad kartais nebedrįstame tvirtai apsispręsti. [...]

Jaunieji aktoriai apie „Atžalyną“:

Tomas Šečkus: „Mano nuomone, spektaklis yra apie gražią dviejų jaunuolių draugystę, pasiaukojimą, pasitikėjimą vienas kitu ir ištikimybę. O jei plačiau pažiūrėtume, tai „Atžalynas“ yra apie tą prarastąją kartą, užaugusią tarpukariu, apie žmones, kurie turėjo idealų ir tikėjo gražia ateitimi, bet atėjo karas, ir dauguma jų kartos atstovų buvo nužudyti. Likę gimnazistai, jauni vaikinai ėjo į miškus, kovojo. [...]

Mantas Barvičius: Pirmajame spektaklyje buvo vien moksleiviai. Buvau šokiruotas, kaip jie šūkavo spektaklio metu, komentavo lyg žiūrėdami filmą. Dar nebuvau susidūręs su tokia paauglių auditorija. O kiti du rodymai vyko tarsi bažnyčioje, žiūrovai labai įdėmiai ir jautriai sekė spektaklį. [...]

SEPTINTAS TEKSTAS. Frank Wedekind „Pavasario pabudimas“: vaikų tragedija (1891),

iš vokiečių kalbos vertė Jūratė Pieslytė (2021) www.dramustalcius.lt

Jūratė Pieslytė: „1891 m. Miunchene parašytą pjesę Pavasario pabudimas Wedekindas vadino vaikų tragedija. Pjesė ilgai buvo uždrausta dėl amoralumo, todėl jos premjera įvyko tik 1906 m. Pjesė pasakoja apie kelis keturiolikmečius jaunuolius, jų bundantį seksualumą ir perdėtai, o gal veidmainiškai moralių suaugusiųjų nesugebėjimą bei nenorą gilintis į paauglių problemas. Paliečiamos ir homoseksualumo bei smurto prieš vaikus temos. Wedekindas šią pjesę rašė remdamasis savo ir savo klasės draugų patirtimi.

Kai kuriose scenose atpasakojami autentiški įvykiai ir cituojamos iš tiesų suaugusiųjų pasakytos frazės. (Pavyzdžiui, vieno nusižudžiusio Wedekindo klasioko tėvas iš tiesų per laidotuves išsižadėjo sūnaus, sakydamas tokius pat žodžius, kaip ir pjesėje.) Ši pjesė – pirma vokiška drama, kalbanti apie jaunų žmonių problemas, todėl 20 a. buvo viena dažniausiai statomų pjesių Vokietijos teatruose. Man ši pjesė pasirodė žiauri. Ir ne tik todėl, kad visų pagrindinių veikėjų likimai susiklosto tragiškai. Tačiau turbūt dar labiau sukrėtė tai, kad 19 a. pabaigoje rašytas kūrinys vis dar aktualus ir 21 a. Lietuvoje, kurios visuomenė neretai primena pjesėje vaizduojamus suaugusiuosius.“

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

ŠALTINIAI

Kazys Binkis, „Atžalynas“, in: Kazys Binkis, *Moderniškas pavasaris: poezija, drama*, sudarė Adolfas Juršėnas, Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2011. Prieiga per internetą: http://www.xn--altiniai-4wb.info/files/literatura/LH00/Kazys_Binkis._At%C5%BEalynas.LH3901.pdf

K. Binkis, „Autobiografija“, *Naujesniosios poezijos antologijos „Vainikai“*, Kaunas, 1921.

K. Binkis, „Kodėl aš nekenčiau poetų: iš atsiminimų“, *Akademikas*, 1937, Nr. 2.

Kazio Binkio įkvėpti: Gerardą Binkį kalbina Daiva Šabasevičienė, *7 meno dienos*, Prieiga per internetą: <https://www.7md.lt/teatras/2013-06-21/Kazio-Binkio-ikvepti>

Daiva Šabasevičienė, „Režisierius Jonas Vaitkus: nereikia „vaidinti“ kūrybinio proceso“, *Literatūra ir menas*, 2013-11-08. Prieiga per internetą: <https://www.bernardinai.lt/2013-11-18-rezisiejus-jonas-vaitkus-nereikia-vaidinti-kurybinio-proceso/>

Vlada Kalpokaitė, „Atžalyno“ kūrėjai ryžosi teatrui nusiginklavimui“, *Lietuvos rytas*. Prieiga per internetą: <https://www.menufaktura.lt/?m=1025&s=60939>

Aktorius Vytautas Anužis apie atnaujinamą „Atžalyną“: tai doras spektaklis. Prieiga per internetą: <https://www.bernardinai.lt/2019-03-01-aktorius-v-anuzis-apie-atnaujinama-atzalyna-tai-doras-spektaklis/>

Frank Wedekind „*Pavasario pabudimas*“: vaikų tragedija (1891). Prieiga per internetą: www.dramustalcius.lt

„Atžalynas“ (1982), režisierius Mamertas Karklelis. I dalis. Prieiga per internetą: <https://www.youtube.com/watch?v=pQU6duUYaY>

„Atžalynas“, 1982, režisierius Mamertas Karklelis. II dalis. Prieiga per internetą: <https://www.youtube.com/watch?v=QrD8XYI3FoE>

Lietuvių kalbos ir literatūros BP.

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

SENOVĖS GRAIKIJOS MITAI IR ANTIKOS TRAGEDIJA (10 KLASĖ). Šešių-aštuonių pamokų ciklas „Antikos kultūros universalumas ir aktualumas“

KOMPETENCIJOS	KOMPETENCIJŲ RAIŠKA PAMOKOSE
Kultūrinė	Ugdosi kultūrinį išprusimą skaitydami, nagrinėdami, interpretuodami, lygindami ir vertindami įvairių žanrų ir laikotarpių kūrinius.
Pažinimo	Analizuoja teksto turinį ir kalbą, suvokia ryšius tarp vaizduojamų įvykių, daro išvadas; geba remtis kūrinio turiniu formuluodami savo idėjas apie gyvenimą.
Komunikavimo	Pranešimo perteikimo ir komunikacinės sąveikos gebėjimus mokiniai ugdo realiai ir virtualiai bendraudami poromis ar grupėje, pasirinkdami taisyklingą ir tinkamą kalbinę raišką; kalbėdami apie skaitymo metu patirtus jausmus ir pažintas vertybes.
Kūrybiškumo	Generavimo gebėjimus mokiniai ugdosi keldami originalias idėjas ar problemų sprendimus, argumentuotai reikšdami savo požiūrį į kalbamus dalykus, pagrįsdami jį asmenine patirtimi, grožiniais ir negrožiniais tektais.
SESG	Analizuoja ir įvardija bendražmogiškąsias vertybes.
Pilietiškumo	Pagarbą žmogaus teisėms ir laisvėms mokiniai ugdo atitinkamais aspektais analizuodami programoje numatytus kūrinius.
Skaitmeninė	Informacijos atrankos ir vertinimo gebėjimus mokiniai ugdo, kai kūrybiškai naudojami interneto galimybės.

SITUACIJOS APRAŠYMAS. Skaitymas, teksto supratimas ir literatūros bei kultūros pažinimas ugdo suvokimą, kad literatūros kūrinys turi galią formuoti etines, moralines, socialines nuostatas. Ugdomas autentiškas asmeninis santykis su skaitomu kūriniu, jis analizuojamas ir vertinamas, lyginamas su kitais skaitytais literatūros ir medijų kūriniais. Mokomasi ieškoti informacijos pasitelkiant esamus literatūros mokslo ir sklaidos šaltinius (žinytus, literatūros mokymui(si) ir sklaidai skirtas duomenų bazines, kultūros portalus). Mokomasi atsirinkti, lyginti ir kritiškai vertinti reikalingą informaciją bei jos pagrindą formuoti savą argumentuotą požiūrį ir jį pateikti.

Toliau lavinami dialoginio kalbėjimo gebėjimai: mokomasi aktyviai dalyvauti pokalbiuose, diskusijose, pasisakyti aiškiai, nuosekliai ir pakankamai ilgai, apibendrinti alternatyvius požiūrius į problemą. Mokomasi vadovauti diskusijai, ją apibendrinti.

Kaip pavyzdį paimkime šešių-aštuonių pamokų ciklą „Antikos kultūros universalumas ir aktualumas“. Mokiniai skaito ir analizuoja 8 tekstus: Antikos mitą apie karalių Oidipą ir jo giminę, Sofoklio tragediją „Antigonė“, mokslinio teksto ištrauką, dviejų spektaklių recenzijas, viešųjų kalbų – Nijolės Sadūnaitės ir Mahatmos Gandžio ištraukas. Taip pat susipažįsta su „Antigonės“ interpretacijomis literatūroje, teatre, kine, dailėje, muzikoje. Pamokų ciklą rekomenduojama apibendrinti „Antigonės“ teksto skaitymu vaidmenimis, pranešimais ir diskusija laisvo žmogaus tema, rašiniu.

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

Tragedijoje „Antigonė“ vaizduojami įvykiai, personažų pasirinkimai atskleidžia laisvo žmogaus laikysenas. Analizuojant tragedijoje keliamas problemas, pastebėtina, kad Atėnų demokratijos „aukso amžiuje“ gyvenęs Sofoklis skatina publiką-skaitytojus apmąstyti įstatymų galios, lyčių (ne) lygybės, moralės, principų laikymosi, valdovo atsakomybės poliui (miestui), šeimos, demokratinio valstybės valdymo, tradicijos vertės klausimus. Kokią reikšmę Sofoklis suteikia tradicijai, galime suprasti iš pagrindinės tragedijos herojės Antigonės paveikslo, – ji lieka ištikima tradicijoms, humanizmui.

Gilindami tragedijos žanro žinias mokiniai, analizuodami tragediją „Antigonė“, mokosi argumentuoti tragedijos veiksmo užuomazgą, kulminaciją, atomazgą; aptaria įvykius, kurie keičia, sukomplikuoja personažų santykius; analizuoja, kokius personažų charakterių bruožus atskleidžia tragedijos įvykiai, kokie yra Antigonė, Ismenė, Kreontas, Haimonas; paaiškina, kodėl Sofoklio tragedija yra pavadinta Antigonės, o ne Kreonto vardu. Remdamiesi kūrinio, paaiškina dramatinio sąvoką.

Analizuojant tragediją, svarbu pastebėti, kad pradedama nuo Antigonės apsisprendimo palaidoti brolių, – dramaturgas atskleidžia Antigonės ir jos sesers Ismenės charakterių, požiūrio į moters vietą visuomenėje skirtumus.

Tragedijos veiksmą išjudina Antigonės **viešas prisipažinimas**, kad ji pažeidė Kreonto įsakymą. Tai yra **veiksmo užuomazga, I įvykis**, kuris pakeičia Antigonės, Kreonto ir kitų tragedijos veikėjų santykius, gyvenimą, likimus, be šio įvykio nebūtų tragedijos „Antigonė“.

Kreonto **įsakymas nubausti Antigonę** yra **II įvykis**, veiksmo posūkis, kuris parodo, kaip keičiasi personažų charakteriai, – atskleidžia nauji Kreonto, Haimono ir net Choro – kolektyvinio personažo paveikslo bruožai.

Žinia apie Antigonės mirtį yra **III įvykis**, veiksmo posūkis, kuris dar kartą pakeičia personažų likimus ir veda į katastrofą: miršta ne tik Antigonė, bet ir Haimonas, Euridikė.

Žinia apie artimųjų netektis – IV įvykis, kuris pakeičia Kreontą: jis suvokia savo klaidą ir jaučia kaltę. Finale jis yra vienišas, kenčiantis, pralaimėjęs, nes pažeidė Antigonės ir daugelio žmonių gerbiamus nerašytus dievų įsakymus. Netikėtai paaiškėja tiesa (**peripetija ir atpažinimo momentas**), – savo įstatymus leidęs valdovas suvokia, kad virto „nieku“, paiku žmogumi.

RUOŠIANTIS DISKUSIJAI IR ANALIZUOJANT VIEŠĄSIAS NIJOLĖS SADŪNAITĖS IR MAHATMOS GANDŽIO KALBAS, PRAVARTU IEŠKOTI ATSAKYMŲ Į KLAUSIMUS:

Kas Mahatmos Gandžio ir Nijolės Sadūnaitės teismuose buvo laikoma nusikaltimu?

Kodėl jie abu nesigina, prisipažįsta?

Ką teisiemieji laiko savo pareigomis?

Koks, anot teisiųjų, turi būti laisvo žmogaus santykis su valdžia, blogiu, blogio sistema?

LIETUVIŲ KALBA IR LITERATŪRA

Kaip teisiemieji suvokia savo gyvenimo vertę?

Kokias bendras, universalias vertybes, religines tiesas jų kalbose galite išskirti?

Kaip teisiemieji kreipiasi į teisėjų sąžinę?

Kokius sistemų skirtumus liudija teisėjų reakcijos ir nuosprendžiai?

Kokiu būdu Gandis ir Sadūnaitė savo teismą pavertė moraliniu valdžios sistemos teismu?

INTEGRAVIMO GALIMYBĖS. Lietuvių kalba ir literatūra, istorija, dailė, medijos, muzika, teatras.

PAMOKOS PAVADINIMAS	VEIKLOS	UGDOMOS KOMPETENCIJOS
<p>1. Senovės Graikijos mitai ir jų aktualizavimas šiuolaikinės kultūroje.</p> <p>PASTABA.</p> <p>Susipažinimas su Oidipo (Edipo) mitu ir su šio mito priešistorė; Kurie mito epizodai, jūsų nuomone, yra tinkami tragedijai, kodėl?</p> <p>2. Teatrologės Daivos Šabasevičienės interviu su režisieriumi Gintaru Varnu, sukūrusiu spektaklį „Oidipo mitas. Tėbų trilogija“.</p>	<p>1–2. Oidipo mito skaitymas ir analizė.</p> <p>3. Antikos teatro ir antikinės tragedijos aptarimas.</p> <p>4. Interviu su spektaklio kūrėju aptarimas ir aiškinimasis, kuo svarbi ir išskirtinė yra Antigonė.</p>	<p>Kultūrinė (Ugdosi kultūrinę išprusimą skaitydami, nagrinėdami, interpretuodami, lygindami ir vertindami įvairių žanrų ir laikotarpių kūrinis);</p> <p>Pažinimo (analizuoja teksto turinį ir kalbą, suvokia ryšius tarp vaizduojamų įvykių, daro išvadas; geba remtis kūrinio turiniu formuluodami savo idėjas apie gyvenimą, vertybes ir tikėjimą);</p> <p>SESG (analizuoja ir įvardija bendražmogiškąsias vertybes (pagarbą sau ir kitiems, geranoriškumą, atsakomybę, pagalbą, sąžiningumą, drąsą, savidrausmę; šeimą); geba paaiškinti, kaip sudėtingose situacijose vertybės padeda rasti sprendimus.).</p>

		<p>Komunikavimo (Pranešimo perteikimo ir komunikacinės sąveikos gebėjimus mokiniai ugdo realiai ir virtualiai bendraudami poromis ar grupėje, pasirinkdami taisyklingą ir tinkamą kalbinę raišką; kalbėdami apie skaitymo metu patirtus jausmus ir pažintas vertybes);</p>
<p>2–3. Antikos teatras ir antikinė tragedija. Sofoklio gyvenimo ir kūrybos apžvalga. Tragedija „Antigonė“ ir jos interpretacijos šiuolaikinės kultūroje.</p> <p>PASTABA.</p> <p>Rengiant ir iliustruojant pasakojimą, rekomenduojama remtis Phyllis Hartnoj knyga <i>Teatras. Trumpa istorija</i>, Vilnius: R. Paknio leidykla, 1998, p. 7–31, interneto šaltiniais, – suraskite nuotraukų su Dioniso, Herodo Atiko teatru esančiu Atėnų Akropolio šlaite, Epidauro, kitais išlikusiais Antikos teatrais.</p> <p>4. Antigonės mito interpretacijos menuose (literatūroje, teatre, kine, dailėje, muzikoje).</p> <p>PASTABA. Susipažinimas su internetinėmis teatrų svetainėmis, spektaklių recenzijų DB www.menufaktura.lt, kitais internetiniais šaltiniais.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Iliustruoto pasakojimo apie Antikos teatrą parengimas ir pristatymas. 2. Sofoklio kūrybos problematikos aptarimas. 3. Dramos „Antigonė“ skaitymas ir analizė. 4. Antigonės mito interpretacijų literatūroje, teatre, kine, dailėje, muzikoje pristatymas. 	<p>Kultūrinė (ugdosi kultūrinį išprusimą skaitydami, nagrinėdami, interpretuodami, lygindami ir vertindami įvairių žanrų ir laikotarpių kūrinius);</p> <p>Pažinimo (analizuoja teksto turinį ir kalbą, suvokia ryšius tarp vaizduojamų įvykių, daro išvadas; geba remtis kūrinio turiniu formuluodami savo idėjas apie gyvenimą, vertybes ir tikėjimą; vertina kūrinių herojų charakterius ir paaiškina, kodėl rašytojas kuria konkretų charakterį, apibūdina rašymo stilių, ieško jungčių tarp kultūros reiškinių, kūrinių, idėjų ir raiškos, susieja naują informaciją su jau žinoma);</p> <p>SESG (analizuoja ir įvardija bendražmogiškąsias vertybes (pagarbą sau ir kitiems, geranoriškumą, atsakomybę, pagalbą, sąžiningumą, drąsą, savidrausmę; šeimą); geba paaiškinti, kaip sudėtingose situacijose vertybės padeda rasti sprendimus.</p>

<p>Integracija su istorijos pamoka: Antikos laikų kultūra, pokario partizaninės kovos, sovietmečio represijos.</p> <p>Integracija su dailės pamoka: aptariant Antigonės tema sukurtus dailės kūrinius, dėmesį skirkite paveiksluose pavaizduotai situacijai ir ją perteikiančiam dailininko stiliui (pvz., Nikiforas Lytras, „Antigonė priešais mirusį brolių Polineiką“, 1865; Žanas Kokto (Jean Cocteu), „Antigonė“, 1957 ir kt.</p> <p>Integracija su muzikos pamoka: susipažinimas su Antigone muzikoje (pvz., Felix Mendelssohn-Bartholdy muzika spektakliui „Antigonė“ (1841), Karlo Orffo opera „Antigone“ (1949), Aephane-mer daina „Antigone“ (2021) ar kt.</p>		<p>Empatiškumo, socialinio sąmoningumo ir teigiamų tarpusavio santykių kūrimo įgūdžius mokiniai ugdo, kai mokosi nuspėti kitų emocijas ir savijautą skirtingose situacijose; lygina savo ir kitų požiūrius, supranta, kad vertybinės nuostatos skirtingose kultūrose gali būti skirtingos; analizuoja, kaip žmogaus elgesys veikia kitus žmones);</p> <p>Komunikavimo (pranešimo perteikimo ir komunikacinės sąveikos gebėjimus mokiniai ugdo realiai ir virtualiai bendraudami poromis ar grupėje, pasirinkdami taisyklingą ir tinkamą kalbinę raišką; kalbėdami apie skaitymo metu patirtus jausmus ir pažintas vertybes, pristatydami savarankiškai perskaitytą knygą, kalbos, literatūros tyrimus.</p> <p>Pranešimo analizės ir interpretavimo gebėjimus mokiniai ugdo lygindami skirtingų tekstų, įvairialypių komunikacinių pranešimų sandarą, raišką, iliustravimo priemones; analizuodami, interpretuodami ir lygindami programoje numatytus kūrinius, aptardami teksto turinį, svarbiausias idėjas, veikėjų charakterius, vertindami jų poelgius ir problemas);</p>
---	--	--

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

		<p>Skaitmeninė (Skaitmeninio turinio kūrimo gebėjimus mokiniai ugdomi kurdami su lietuvių kalbos ir literatūros dalyku susijusį ir tarpdalykinį skaitmeninį turinį, pavyzdžiui, pranešimo pateiktis, įgarsindami tekstą, skelbdami savo kūrybą, rašo darbus, komentuodami knygas ir kultūros įvykius mokyklos intranete ar(ir) internete.</p>
<p>5–6. Diskusija: Antigonės aktualumas.</p> <p>PASTABA.</p> <p>Naglis Kardelis, „Tardant Antigonę ir užklausiant Antigonės fenomeną“ (ištrauka)</p> <p>Tekstas Nijolė Sadūnaitė, Gynimosi kalba teisme (ištrauka)</p> <p>Tekstas Mahatma Gandis, Kalba Didžiajame teisme (ištrauka)</p>	<p>1–2. Parenkite keletą įvadinių pranešimų diskusijai „Mūsų laikų Antigonės“. Išklause pranešimų surenkite diskusiją, kurioje ieškosite atsakymų į klausimą, kodėl Antigonės fenomenas išlieka aktualus ne tik šiuolaikinėje kultūroje, bet ir visuomenėje.</p>	<p>Rengiant diskusiją – ugdomos kūrybiškumo; kultūrinė, pažinimo, SESG, pilietiškumo kompetencijos.</p>
<p>5–6 (jeigu rengiama diskusija, – 7–8). Sofoklio tragedijos „Antigonė“ skaitymas vaidmenimis.</p>	<p>1–4. Pasiskirstykite vaidmenimis ir pasiruoškite raiškiai perskaityti Sofoklio tragediją „Antigonė“ (arba jos ištrauką) klasėje. Į dramos skaitymą pakvieskite žiūrovų, po skaitymo surenkite aptarimą su žiūrovais. Parenkite pranešimą spaudai apie būsimą renginį.</p>	

PIRMAS TEKSTAS. Sofoklis, „Antigonė“. **Šaltinis:** *Antikinės tragedijos*, Pasaulinės literatūros biblioteka, Vilnius: Vaga, 1988.

ANTRAS TEKSTAS. Naglis Kardelis, „Tardant Antigonę ir užklausiant Antigonės fenomeną“ (ištrauka), **Šaltinis:** *Athena*, 2010, Nr. 6, prieiga per internetą: <https://www.lkti.lt/uploads/Leidiniai/Athena/Athena%20Nr6/6.Recenzija.225-234.pdf>

<...> Antigonė, pagrindinė įspūdingiausios ir labiausiai sukrečiančios Sofoklio tragedijos herojė, jau seniai yra virtusi viena centrinių, itin didelį simbolinį krūvį įgijusių Vakarų kultūros figūrų. Galėtume net pasakyti, kad be Antigonės Vakarų apskritai nebūtų. Kritinė refleksija, konformistinei moralei ir elgesiui nepasiduodantis individualus etinis sąmoningumas, etinės pozicijos radikalumas bei kiti asmenybės bruožai, kuriuos siejame su šia Sofoklio tragedijos heroje, kartu yra ir skiriamieji civilizaciniai bruožai, ženklinantys Vakarų sąmonėjimo istoriją – tiek, kiek Vakarų siejame su individualumu ir minios spaudimo nepaisančiu individualiu sąmoningumu, kuriuo matuojame asmenybės rangą, su asmenine iniciatyva ir įsipareigojimu, su laisvės troškimu ir siekiu laisvai apsispręsti. Nors ji iškyla mite ir mitu grindžiamoje dramoje, Antigonė paradoksaliu būdu įkūnija sąmoningos, individualų egzistencinį sprendimą padariusios asmenybės maištą prieš anoniminės, neindividualizuotos, mitais besivadovaujančios mąstysenos inerciją ir konformizmą, prieš kolektyvinės mitologijos visotinybę ir universalios, bet dažniausiai nužmogintos moralės diktatą. Sakytume, seno, autentiško mito ir juo paremtos antikinės tragedijos išmintis, kuriai atstovauja Antigonės pozicija, sukyla prieš lėkštus vienadienius mitus, kurie nuolat kuriami tam, kad pavergtų mąstymą.

Antigonės apsisprendimo ženklas lydi kiekvieną, kuriam unikalioje, nepakartojamoje situacijoje, atsispiriant minios spaudimui, tenka drąsiai apsispręsti unikaliu, nepakartojamu būdu. Visi, kurie gyvenimo peripetijose tampame panašūs į Antigonę, tampame į ją panašūs savitai ir nepakartojamai. Likimo ironija ta, kad prieš universalią moralę sukilusi graikų tragedijos herojė Vakarų, o vėliau ir viso pasaulio kultūroje virto universalaus simbolio statusą įgijusia figūra, ženklinančia universalų, bet kiekvieną kartą nepakartojamomis formomis reiškiamą atskirybės maištą prieš bendrybę, universalų – nepaisant jo atskiribiškos įvairovės – universalios visotinybės paneigimą.

Šiuolaikinėje kultūroje kilniai tragiškas Antigonės personažas susilaukia vis didesnio dėmesio. Užuoat pasilikęs įdomus vien siauram graikų tragedijos tyrinėtojų ratui, jis atsiduria pačiame tarpdisciplininių humanistikos tyrimų centre. Antigonės poziciją bandoma interpretuoti iš skirtingų požiūrio taškų, įvairiais aspektais ir pačiuose netikėčiausiuose kontekstuose. Šis nuolat augantis domėjimasis Antigonės figūra ne tik liudija antikinės graikų dramos ir visos antikinės kultūros atgimimą, bet ir gana niūriai apibūdina pačią epochą, pačius mūsų laikus, kurie tikrai nėra ramūs. Pasaulyje, kuriame vis agresyviau ima dominuoti akla galia, reikalaujanti tokio pat aklo paklusnumo universalioms, kaip dabar madinga sakyti, globalioms taisyklėms, kiekvienas iš mūsų (be abejo, neišskiriant ir vyrų!), kurie tik mėginame vaduotis iš universalaus konformizmo gniaužtų, neišvengiamai esame potenciali Antigonė. <...>

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

TREČIAS TEKSTAS. Medžiagos pristatymams rekomendacijos. Antigonė literatūroje.

Birutė Pūkelevičiūtė, *Devintas lapas*, Vilnius: Vaga, 1992, p. 263–267.

Janina Degutytė, „Antigonė“, in: Janina Degutytė, *Purpuro valanda*, Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2008, prieiga per internetą: http://www.xn--altiniai-4wb.info/files/literatura/LH00/Janina_Degutyt%C4%97._Eil%C4%97ra%C5%A1%C4%8Diai.LH6600.pdf

KETVIRTAS TEKSTAS. Medžiagos pristatymams rekomendacijos. Antigonė teatre.

Rekomenduojama su mokiniais pažiūrėti spektaklį teatre ir jį aptarti, pasitelkiant asmeninius įspūdžius ir teatrologų recenzijas. Nesant galimybės pažiūrėti spektaklį, skirti mokiniams užduotis pristatyti pasirinktą tragedijos interpretaciją teatre:

1. *Antigonė* (Inscenizacijos autorė ir režisierė – Birutė Mar)

Rekomenduojama medžiaga pristatymui:

Solo teatras pristato dokumentinį filmą apie spektaklį Antigonė. Prieiga per internetą: <https://www.youtube.com/watch?v=Vb4tPEEI0I4>

„*Antigonė pagal Sofoklį*“. Prieiga per internetą: <https://www.birutemar.lt/antigone-pagal-sofokli/>

2. *Antigonė Sibire*. Dramaturgės Aušros Marijos Sluckaitės parašyta inscenizacija pagal Žano Anujo (Jeano Anouilh) tragediją „Antigonė“. Kauno dramos teatras, režisierius Jonas Jurašas.

ANTIGONĖ SIBIRE (rež. J. Jurašas) Prieiga per internetą: <https://www.youtube.com/watch?v=JD6s8dWhsmk>

Repeticijų akimirkos. Prieiga per internetą: <https://www.youtube.com/watch?v=ZGfYbE-VYQYo>

Antigonė Sibire, spektaklio ištrauka, teatrologės Audronės Girdzijauskaitės komentaras, Lietuvos teatro metraštis. Prieiga per internetą: <https://lteatras.lt/lt/2009-2010/tema/71-antigone-sibire>

Spektaklio recenzijos: <https://www.menufaktura.lt/?m=1025&l=a&spk=60710>

3. *Antigonė (ne mitas)*. Teatro „Atviras ratas“ vienos dalies tragedija *Antigonė (ne mitas)*. Idėjos autorė ir režisierė – Ieva Stundžytė.

Spektaklio recenzijos:

- Auksė Kapočiūtė, „Antigonė čia ir dabar“. Prieiga per internetą: <https://www.menufaktura.lt/?m=1025&s=60625>

- *Antigonė (ne mitas)*, spektaklio ištraukos, aktorių pasisakymai, Lietuvos teatro metraštis. Prieiga per internetą: <https://lteatras.lt/lt/2009-2010/tema/70-antigone-ne-mitas>

- Aldona Žemaitytė. „Antigonė: mitas ir laikas“. Prieiga per internetą: <https://www.bernardinai.lt/2010-11-22-aldona-zemaityte-antigone-mitas-ir-laikas/>

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

- Kristina Steiblytė, „Šiuolaikiškas „Antigonės (ne mito)“ mitas“. Prieiga per internetą: <https://www.diena.lt/naujienos/laisvalaikis-ir-kultura/kultura/siuolaikiskas-antigones-ne-mito-mitas-317762>

4. *Anti*. Panevėžio teatro „Menas“ spektaklis *Anti*, režisierius Aleksandras Špilevojus.

5. Žanas Anujis (Jean Anouilh), „Antigonė“ (tekstas: www.dramustalcius.lt), Klaipėdos dramos teatras, režisierė Māra Ķimele

Rekomenduojama medžiaga pristatymui:

- Klaipėdos dramos teatro premjeros „Antigonė“ repeticija. Prieiga per internetą: <https://www.youtube.com/watch?v=4ez5uoqZmY0>

- „Klaipėdietiška *Antigonė* – su interpretacijomis ir žinia visuomenei“. Prieiga per internetą: <https://www.atviraklaipeda.lt/2019/10/02/klaipedietiska-antigone-su-interpretacijomis-ir-zinia-visuomenei/>

- Julijus Lozoraitis, „Antigonės, kurių vardas – legionas. Spektaklis „Antigonė“ Klaipėdos dramos teatre“. Prieiga per internetą: <https://www.7md.lt/teatras/2019-11-22/Antigones-kuriu-vardas--legionas>

6. Spektaklio „Oidipo mitas“ recenzijos. Prieiga per internetą: <https://www.menufaktura.lt/?m=1025&l=o&spk=61345>

PENKTAS TEKSTAS. Medžiagos pristatymams rekomendacijos. Antigonė kine

Antigonė

2019 Kanada 109 min N-13 <https://kinopavasaris.lt/lt/filmai/7364-antigone>

ŠEŠTAS TEKSTAS. Nijolė Sadūnaitė, „Gynimosi kalba teisme“

http://www.xn--altiniai-4wb.info/files/literatura/LH00/Nijol%C4%97s_Sad%C5%ABnait%C4%97s_teismas_ir_gynimosi_kalba.LHJ800.pdf

SEPTINTAS TEKSTAS. Mahatma Gandis, Kalba *Didžiajame teisme* (ištrauka)

Meilė negali būti sumeistrauta ir reguliuojama įstatymais. Jeigu kas nors nejaučia jokie prieraišumo kitam žmogui arba sistemai, tai turi galėti laisvai išreikšti savo nepasitenkinimą, jei tik nesiima, neskatina ir nekursto prievartos. Tačiau pagal [man taikomą] įstatymo straipsnį nusikaltimu laikoma tai, kad išreiškiau savo nepasitenkinimą. Aš išnagrinėjau keletą bylų, kurios buvo iškeltos pagal šį straipsnį; žinau, kad pagal jį buvo nuteisti vieni žymiausių ir mylimiausių Indijos patriotų. Todėl laikau privilegija būti teisiamas pagal tą patį straipsnį. Pabandžiau trumpai paaiškinti jums savo nepasitenkinimo priežastis. Nejaučiu jokie asmeninio pykčio nė vienam valdžios atstovui, o juo labiau nejaučiu jokie pykčio Karaliaus asmeniui. Bet laikau dorybe nepritari tai valdžiai, kuri kaip visuma padarė Indijai daugiau žalos negu bet kuri kita ankstesnė valdžia. Indija, valdoma britų, prarado savo vyrišką tvirtybę kaip niekada anksčiau. Būdamas tuo įsitikinęs, laikau nuodėme jausti prieraišumą

dabartinei sistemai. Tai, kad galėjau paskelbti savo mintis straipsniuose, kurie dabar pateikiami kaip įkalčiai prieš mane, taip pat laikau didele privilegija.

Esu išties įsitikinęs, kad pasitarnavau ir Indijai, ir Anglijai tuo, jog nusprendžiau nebebūti tos nenatūralios padėties, kurioje yra atsidūrę abu kraštai, bendrininku. Mano nuomone, nebendradarbiauti su blogiu – tokia pat pareiga, kaip ir bendradarbiauti su gėriu. Tačiau ankstesni bandymai nebendradarbiauti pratrūkdavo smurtu piktadariams. Aš siekiu įrodyti savo tėvynainiams, kad smurtinis pasipriešinimas tik didina blogį. Kadangi blogis gali būti palaikomas tik prievarta, tai nebendradarbiavimas su juo reikalauja visiškai atsisakyti prievartos. Prievartos atsisakymas lemia, kad aš gera valia paklusiui nuosprendžiui už nebendradarbiavimą su blogiu. Tad esu čia tam, kad su džiaugsmu pasitikčiau ir priimčiau bausmę už tai, ką įstatymas laiko tyčiniu nusikaltimu, o aš laikau aukščiausia piliečio pareiga. Dabar vienintelis pasirinkimas jums, Teisėjau ir komisija, yra arba atsistatydinti iš savo pareigų ir atsiriboti nuo blogio, jeigu manote, kad įstatymas, kurį turite vykdyti, yra blogas, o aš iš tikrųjų esu nekaltas; arba skirti man pačią griežčiausią bausmę, jeigu manote, kad įstatymas ir sistema, kuriai jūs tarnaujate, yra geri šios šalies žmonėms, ir kad mano veiksmai žalingi bendrajam gėriui.

Iš anglų k. vertė Mindaugas Kvietkauskas

AŠTUNTAS TEKSTAS. Antigonė įvairių laikotarpių ir stilių muzikoje.

REKOMENDACIJOS MEDŽIAGAI PRISTATYTI:

Felix Mendelssohn-Bartholdy muzika spektakliui Antigonė (1841).

Prieiga per internetą: https://www.youtube.com/watch?v=AilA_ms6Veg

Karlo Orffo opera Antigone (1949).

Prieiga per internetą: https://www.youtube.com/watch?v=8YCsg4sU6_k

Aephanemer, Antigone (2021).

Prieiga per internetą: <https://www.youtube.com/watch?v=D3wFcctgdRU>

https://aephanemer.com/?page_id=1310

LIETUVIŲ KALBA IR LITERATŪRA

ŠALTINIAI

Vanda Markovska, Graikų mitai. Prieiga per internetą: <https://ebiblioteka.mkp.emokykla.lt>)

Nikolajus Kunas, *Senovės Graikijos legendos ir mitai*, Vilnius: Alma littera, 2015.

Phyllis Hartnol, *Teatras. Trumpa istorija*, Vilnius: R. Paknio leidykla, 1998, p. 7–31.

„Gintaras Varnas: mitas suteikia viltį – žmoniją gali išgelbėti jaunimas“. Prieiga per internetą: <https://www.menufaktura.lt/?m=1024&s=66874>

Sofoklis, „Antigonė“, *Antikinės tragedijos*, Pasaulinės literatūros biblioteka, Vilnius: Vaga, 1988. Prieiga per internetą: http://www.xn--altiniai-4wb.info/files/literatura/LB00/Sofoklis._Antigon%C4%97.LB5400.pdf

www.dramustalcius.lt

Nijolė Sadūnaitė, „Gynimosi kalba teisme“ (ištrauka). Prieiga per internetą: http://www.xn--altiniai-4wb.info/files/literatura/LH00/Nijol%C4%97s_Sad%C5%ABnait%C4%97s_teismas_ir_gynimosi_kalba.LHJ800.pdf

Mahatma Gandis, „Kalba Didžiajame teisme“ (ištrauka). Prieiga per internetą: <https://sm-p2014lt.ugdome.lt/9-10/lietuviu-literatura/biblija/biblijos-vaizdiniai-siuolaikineje-literaturoje/nijole-sadunaite-kalba-teisme/1447>

Felix Mendelssohn-Bartholdy muzika spektakliui Antigonė (1841). Prieiga per internetą: https://www.youtube.com/watch?v=AilA_ms6Veg

Karlo Orffo opera Antigonė (1949). Prieiga per internetą: https://www.youtube.com/watch?v=8YCsg4sU6_k

Aephanemer, Antigonė (2021). Prieiga per internetą: <https://www.youtube.com/watch?v=D-3wFcctgdRU>

Kompetencijos, žr. Lietuvių kalbos ir literatūros BP.

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

III MODULIS: LITUANISTO PROFESIONALUMO IR UGDYMO KOKYBĖS LINK

MOKYMASIS KITOSE ERDVĖSE (9 (I GIMNAZIJOS) KLASĖ). SEPTYNIŲ PAMOKŲ CIKLAS „J. Grušo drama „Barbora Radvilaitė“: kūrinio analizė ir interpretacija teatre, dailėje, literatūroje“

KOMPETENCIJOS	KOMPETENCIJŲ RAIŠKA PAMOKOSE
Komunikavimo	Perduoda žinias, naudodamiesi įvairiais šaltiniais kuria pranešimus.
Kultūrinė	Skaito, nagrinėja, interpretuoja dramos kūrinį, susipažįsta su kūrėjo biografija, dalyvauja kultūriniame gyvenime.
Pažinimo	Sieja naują informaciją su sena, nagrinėja ir vertina dramos kūrinį, tinkamai vartoja terminus, kelia ir svarsto problemas.
Kūrybiškumo	Ieško informacijos įvairiuose šaltiniuose ir ją kritiškai vertina, įvairių žanrų tekstus (scenarijų, recenziją).
SESG	Nagrinėdami kūrinį analizuoja įvairias situacijas, įvardija bendražmogiškas vertybes.
Skaitmeninė	Kuria pranešimo pateiktis, naudojasi įvairiais elektroniniais žodynais, literatūros duomenų bazėmis.

SITUACIJOS APRAŠYMAS. Viena iš Lietuvių kalbos ir literatūros BP pasiekimų sričių – tai skaitymas, teksto supratimas ir literatūros bei kultūros pažinimas. Mokomasi atpažinti, atskirti ir nagrinėti įvairių rūšių ir žanrų kūrinius, remiantis kūrinio visuma ir jam suprasti reikalingais kontekstais, nagrinėti dramos kūrinio struktūrą, temas, problemas, veikėjų charakterius, poelgius, vertybes, veiksmą. Taip pat analizuojami ir lyginami kitų medijų tekstai (dailės, muzikos kūriniai, spektakliai ir kt.). Taigi labai svarbu ne tik analizuoti dramos kūrinį, lyginti istorijos įvykių aiškinimą istorijos šaltiniuose ir perteikimą literatūros kūrinyje, bet ir aptarti skirtingas kūrinio interpretacijas dailėje, muzikoje, teatre ar kine. Be literatūros teksto mokiniams svarbu pateikti ir negrožinių tekstų, kontekstą, kuris būtų pravartus kuriant įvairaus pobūdžio rašytinius tekstus – 9 klasės (I gimnazijos klasės) mokiniai, remdamiesi kūrinio analize ir įvairiuose šaltiniuose rasta informacija turėtų rašyti kūrinio apžvalgą, anotaciją, recenziją ar kitokio pobūdžio refleksiją.

Kaip pavyzdys siūlomas pamokų ciklas „J. Grušo drama „Barbora Radvilaitė“: kūrinio analizė ir interpretacija dailėje, teatre, moderniojoje literatūroje“. Pamokos gali būti ne tik iš literatūrinio ugdymo, bet ir kalbos vartojimo ugdymo – labai pravartu kalbos dalykus sieti su analizuojamu kūrinio. Mokiniai siūloma detaliau susipažinti su J. Grušo asmenybe ir kūryba, parengti pranešimus ir pristatyti dramos veikėjus – istorines asmenybes, atlikti teksto suvokimo užduočių. Taip pat siūloma pažiūrėti vieną iš Barbaros Radvilaitės ir Žygimanto Augusto meilės istorijos interpretacijų – televizijos spektaklį „Barbora Radvilaitė“ arba LOBT baletą „Barbora Radvilaitė“ ir parašyti recenziją.

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

Jei yra galimybė, galima paklausti miuziklo „Žygimanto Augusto ir Barbaros Radvilaitės legenda“ įrašą CD (ištraukas galima rasti ir Youtube kanale).

Stipresniems mokiniams galima pasiūlyti paieškoti informacijos ir parengti pristatymą „Barbora Radvilaitė dailėje“, taip pat savarankiškai perskaityti ir pristatyti šios meilės istorijos interpretacijas šiuolaikinėje literatūroje – J. Vaičiūnaitės eilėraščių cikle „Kanonas Barbarai Radvilaitei“, E. Malūko romane „Karalienė Barbora“ ar R. Šerelytės romane „Raganos širdis“.

INTEGRAVIMO GALIMYBĖS. Lietuvių kalba ir literatūra, medijos, teatras, muzika, dailė, istorija.

PAMOKOS PAVADINIMAS	VEIKLOS	UGDOMOS KOMPETENCIJOS
1. Grušo asmenybė ir kūryba. Istorinis dramos kontekstas	1. Atidus A. Martišiūtės-Linartienės straipsnio skaitymas, svarbiausios informacijos pasižymėjimas ir aptarimas. 2. Metraščio ištraukos skaitymas, lentelės pildymas ir aptarimas.	Komunikavimo (žinių perdavimas); Pažinimo (senos ir naujos informacijos siejimas, klausimų kėlimas); Kultūrinė (susipažįsta su kūrėjo biografija, išvelgia kūrybos sąsajas su kontekstu)
2. Dramos „Barbora Radvilaitė“ temos, problemos, veikėjai, siužetas.	1. Dramos temų ir problemų aptarimas. 2. Veikėjų – istorinių asmenybių – pristatymas. 3. Dramos siužetas (lentelė)	Komunikavimo (žinių perdavimas); Kultūrinė (sąsajos su istorija); Pažinimo (vartoja literatūros teorijos sąvokas, aptaria temas, kelia kūrinio problemas, tikslingai atrenka įvairių šaltinių informaciją); Skaitmeninė (individualios pateiktys).
3. Dramos I dalies analizė. Veiksmo užuomazga ir plėtotė. Veikėjai (Elžbieta, Radvilos, Papagoda, bajorai)	1. Argumentuotai atsako į klausimus. 2. Diskusija.	Komunikavimo (žinių perdavimo); Pažinimo (nagrinėja tekstą, vartoja terminus, vertina veikėjų charakterius); SESG (atpažįsta ir įvardija emocijas, analizuoja įvairias situacijas).

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

		Kultūrinė (atpažįsta kultūrinius įvaizdžius, simbolius, interpretuodami tekstą).
4. Žygimanto Augusto ir Bonos konflikto raida II ir III dalyje	<ol style="list-style-type: none"> 1. Analizuoja veikėjų charakterius (lentelė). 2. Atlieka teksto suvokimo užduotį. 	<p>Komunikavimo (žinių perdavimo);</p> <p>Pažinimo (nagrinėja tekstą, vartoja terminus, vertina ir lygina veikėjų charakterius; rašo taisyklinga kalba)</p> <p>SESG (lygina savo ir kitų požiūrius, analizuoja, kaip žmogaus elgesys veikia kitus)</p>
5. Barbaros Radvilaitės charakterio išskirtinumas.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Charakterizuoja veikėją, lygina su kitais. 2. Atlieka teksto suvokimo užduotį. 	<p>Komunikavimo (žinių perdavimo);</p> <p>Pažinimo (nagrinėja tekstą, vartoja terminus, vertina ir lygina veikėjų charakterius);</p> <p>SESG (analizuoja įvairias situacijas, įvardija vertybes, paaiškina, kaip vertybės lemia elgesį)</p>
6–7. Žiūrėto televizijos spektaklio / baletu aptarimas. Recenzija.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Diskusija. 2. Rašo recenziją. 	<p>Kultūrinė (lygina ir vertina literatūros kūrinį ir spektaklį, atskleidžia literatūros sąsajas su istorija, kitais menais); Pažinimo (atpažįsta kūrinuose menines potekstes, netiesiogiai išreikštas nuostatas, tinkamai vartoja terminus); Kūrybiškumo (kuria nurodyto žanro tekstą, taisyklingai rašo, reiškia argumentuotą požiūrį į kalbamus dalykus, pagrindžia jį); Komunikavimo (žodžiu ir raštu samprotauja apie matytą spektaklį, pagrindžia savo nuomonę, pasirenka taisyklingą ir tinkamą kalbinę raišką)</p>

PIRMAS TEKSTAS. Aušra Martišiūtė-Linartienė, „Grušas“ (ištrauka)

Šaltinis: <http://www.xn--altiniai-4wb.info/index/details/1255>

Juozas Grušas (1901–1986) – klasikinės ir modernios novelės, istorinės ir XX a. problematiką gvildenančios dramaturgijos kūrėjas. J. Grušo kūrybai būdinga moralinė-etinė problematika, formos konstruktyvumas, intelektualinė polemika, apibendrinta gėrio ir blogio kova, kurioje ieškoma humanistinės žmogaus egzistencijos prasmės.

J. Grušas gimė 1901 m. Žadžiūnų-Kalniškių kaime, Šiaulių apskrityje, valstiečių šeimoje. Savarankiškai pasimokęs, 1918 m. įstojo į Šiaulių gimnaziją, kurią baigė 1924 m. ir įstojo į Lietuvos Universitetą (nuo 1930 m. Kauno Vytauto Didžiojo universitetas). Studijavo Teologijos-filosofijos fakultete lietuvių kalbą ir literatūrą, vokiečių literatūrą, pedagogiką. Pirmuosius kūrinėlius paskelbė dar mokydamasis Šiaulių gimnazijoje, studijuodamas universitete pradėjo spausdinti feljetonus, apsakymus. Universitete priklausė Ateitininkų organizacijai bei katalikiškai korporacijai „Šatrija“, kurią globojo profesorius Vincas Mykolaitis-Putinas. „Šatrijos“ draugijai savo laiku priklausė ne viena lietuvių kultūrai reikšminga figūra: Juozas Paukštelis, Salomėja Nėris, Jonas Grinius, Antanas Vaičiulaitis, Bernardas Brazdžionis, Antanas Maceina ir kiti literatai, muzikai, dailininkai, teatralai. Universitete J. Grušas pradėjo gilintis į dramos ir teatro problematiką, – ateitininkų statomus misterijų spektaklius pavadino „ateitininkų menu“, misteriją laikė žanru, kuris „geriausiai tinka retrospektuoti (įžvelgti) lietuvių tautos praeitį ir išreikšti vingiuotai lietuvių tautos likimo valiai“.

Studijų metais J. Grušas kūrė realistines-psichologines noveles, į prozos poetiką gilinosi 1931 m. apgintame diplominiame darbe „Vincas Krėvės realistinė beletristika“. Baigęs universitetą mokytojavo Kaune, redagavo „Mūsų laikraštį“, 1932 m. inicijavo Lietuvių rašytojų draugijos įsteigimą, 1938 m. buvo draugijos pirmininkas. 1941 m. gyveno žmonos gimtinėje, dirbo žemės ūkio darbus, kurį laiką dėstė vokiečių kalbą, 1944–1947 m. dirbo Šiaulių dramos teatre literatūrinės dalies vedėju, nuo 1949 m. gyveno Kaune. Žaliakalnyje veikia J. Grušo memorialinis muziejus.

<...> Reikšmingiausia J. Grušo kūrybos sritis – dramaturgija. J. Grušas pratęsė ir atnaujino lietuvių dramaturgijos tradiciją, sukurtą Vinco Krėvės, Vydūno, Vinco Mykolaičio-Putino, Balio Sruogos, ir darė įtaką vėlesnei Justino Marcinkevičiaus, Juozo Glinskio, Kazio Sajos dramaturgijai. J. Grušas susiejo klasikinės ir modernios dramos formas, sukūrė moralinio teismo teatrą, kurio pagrindas – egzistencializmo filosofijos idėjos (R. Pabarčienė), dramų dialoguose dominuoja įtempta polemika, monologuose – vidinis konfliktas.

J. Grušas parašė per 20 draminių veikalų, juose kreipiasi į auditoriją „moralinio kaltintojo balsu, apeliuodamas tiek į praeitį, tiek į dabartį“ (J. Lankutis). <...> 1957 m. sukūrė „Herų Mantą“ – pirmąją postalinę „atlydžio“ tragediją, kuria paneigė pokario teatre privalomą bekonfliktiškumo teoriją. Rašydamas istorines dramas ir tragedijas – „Barbora Radvilaitė“ (1971), „Švitrigaila“ (1976), „Unija“ (1977), „Rekviem bajorams“ (1978), „Mykolas Glinskis“, „Virgailė“ (1984) – dramaturgas nesiekia istorinio autentiškumo, į istoriją žiūri kaip į dabarties analogiją, metaforą, Ezopo kalbos priemonę. Šiuolaikinės problematikos kūriniuose – „Meilė, džiazas ir velnias“, „Adomo Brunzos paslaptis“, (1966), „Pijus nebuvo protingas“ (1974), „Cirkas“ (1976),

„Gintarinė vila“ (1979) – vaizduoja humanistinių vertybių išbandymus XX amžiuje, kelia laisvės ir atsakomybės klausimus. 2001 m. išspausdintos penktajame dešimtmetyje parašytos, sovietinei valdžiai nepriimtinos dramos „Eduardo Dargio nusikaltimas“ ir „Diktatorius“.

Spektakliai, sukurti pagal J. Grušo dramas tapdavo reikšmingais kultūros įvykiais. Kauno valstybiniame dramos teatre J. Jurašo režisuota „Barbora Radvilaitė“ teatrologų išrinkta šimtmečio spektakliu. Spektakliai buvo kuriami ir daugelyje buvusios SSRS teatrų.

<...> Lietuvai atkūrus Nepriklausomybę, pagal J. Grušo dramas sukurti ne tik teatrų spektakliai, bet ir kino filmas, opera. Režisierius Povilas Gaidys tragediją „Herkus Mantas“ 1990 m. pastatė Klaipėdos dramos teatre, J. Vaitkus, dar studijų metais Leningrade pastatęs J. Grušo tragikomediją „Meilė, džiazas ir velnias“, prie šio kūrinio dar kartą sugrįžo 2001 m. Kauno valstybiniame akademiniam dramos teatre, I. Bučienė sukūrė spektaklį „Barbora Radvilaitė“ netradicinėje erdvėje – Vilniaus Žemutinėje pilyje (1995), Raimundas Banionis sukūrė vaidybinį kino filmą „Džiazas“ pagal tragikomediją „Meilė, džiazas ir velnias“ (2001), kompozitorius Giedrius Kuprevičius pagal tragediją „Herkus Mantas“ 1997 m. Klaipėdos muzikiniame teatre sukūrė operą „Prūsai“ ir kt.

ANTRAS TEKSTAS. Vidurinis Lietuvos metraščių sąvadas

Tai integracija su istorija – istorinis dramos kontekstas

Paskui karalius Augustas, kai palaidojo savo žmonos karalienės kūną, būdamas jaunas ponas, negalėdamas sulaukyti įgimtos savo aistros moterims, pradėjo mylėti ponią Barborą Radvilaitę, kuri buvo Trakų vaivados pono Stanislovo Albrechtaičio Goštauto našlė ir gyveno tuo metu prie savo motinos <...> ir savo brolio pono Mikalojaus Radvilos, pataurininkio. Ir karalius pradėjo pas ją vaikščioti naktimis, tuo tikslu įsirengęs sau praėjimą nuo rūmų iki jos namų. Ir ten pas ją buvodavo dažnai, ir apie tai buvo kalbama visoje Lenkijos ir Lietuvos žemėje, ir jos broliai prašė karalių, kad liautųsi tai daręs ir pas jų seserį nebevaikščiotų ir tos negarbės jų namams nedarytų. Karalius jiems pažadėjo pas ją nebevaikščioti ir nevaikščiojo netrumpą laiką. Paskui įgimtos aistros ilgiau negalėjo nugalėti ir vis tiek nuėjo pas ją naktį ir su tik dviem palydovais. O ponai Radvilos tai stropiai sekė ir, kai karalius pas jų seserį nuėjo, jie tučtuojau atėjo ten pas karalių ir kalbėjo jam: „Maloningasis karaliau, neturėjai dėl to pas mūsų seserį vaikščioti, o dabar dėl ko atėjai?“ Karalius jiems pasakė: „O ką žinote, galbūt dabartinis mano atsilankymas pas jūsų seserį suteiks jums didelę garbę, šlovę ir naudą?“ Jie tarė: „Dieve duok tai!“ Ir tuojau pat atvedė kleboną, kuris buvo tam atvejui pasiruošęs ir sutuokė slaptai karalių su jų seserimi. <...> Tačiau karalius, ir susituokęs su ja, nemažai laiko tai slėpė, ir dėl to ji gyveno prie savo motinos ir savo brolio.

[1548 m. pavasarį, prieš Velykas,] Didžiosios Kunigaikštystės ponai tarėjai visi į Vilnių pas karalių suvažiavo. Ir kai Didžiosios Kunigaikštystės ponai tarėjai tai išgirdo ir iš tikrųjų sužinojo, kad karalius su ta ponia slaptai susituokė, [jie] dėl to nuoširdžiai sielojosi ir ėmė įtikinėti ir su ašaromis karalių maldauti, kad to nedarytų ir sau nelygios, savo pavaldinės, žmona neimtų. Paskui visiems žmonėms ir visam kraštui tos karaliaus vedybos buvo didžiai nemielos: daugelis nenorėjo tuo tikėti, ir daugelis rašė apie tai paskvilius, lipdė prie pilies sienų ir prie rotušės, ir prie ponų namų, prie vartų. Jų daugelis ir karaliui būdavo atnešama. O paskui ir senąjį karalių tėvą, ir motiną, senąją karalienę, Krokuvoje ta žinia pasiekė. Jie labai griežtai rašė savo sūnui, kad to nedarytų ir sau žmona jos neimtų.

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

Karalius Augustas to visai nepaisė ir senojo karaliaus, savo tėvo, taip pat ir Lenkijos ir Didžiosios Kunigaikštystės ponų tarėjų įtikinėjimų ir prašymų klausyti nenorėjo. <...>

1548 metais nuo Dievo gimimo karalius Žygimantas Senasis <...> numirė pačią Velykų dieną <...>.

Žinią iš Krokuvos apie karaliaus mirtį jaunasis karalius Žygimantas Augustas gavo Vilniuje, praėjus savaitei po Velykų. O trečią savaitę po Velykų, antradienį, balandžio mėnesio septynioliką dieną, <...> karalius pasiuntė ponus tarėjus į pono Radvilos rūmus ponios Goštautienės, su kuria pirma slaptai buvo susituokęs. Ir ponai, karaliaus įsakymu paėmę tą poniją Goštautienę, karaliaus vestąją žmoną <...>, nulydėjo ją į Vilniaus pilį, į pačius karaliaus rūmus, ir prieangyje prie durų ją sutiko karalius ir čia, su ja pasisveikinęs, paskelbė visiems ponams, kad jis su ja seniai susižadėjęs ir susituokęs. Ir palydėjo ją ponai ir karaliaus dvariškiai į rūmus, kur ir seniau karalienės gyveno, o karalius nuėjo į savo kambarį. Šia karaliaus santuoka ponai ir visi bajorai, ir riteriai, išskyrus Radavilų namus, buvo nepatenkinti ir labai nusiminė, tačiau to jau kitaip pakeisti negalėjo.

TREČIAS TEKSTAS. J. Grušas, „Barbora Radvilaitė“ (ištrauka)

GIMANTAS AUGUSTAS

Ilgai nuolaidžiau bėprotiškam
Pasauliui. O dabar aš praregėjau!..

BONA

Manęs nedžiugina... Ar tu žinai,
Kaip perkama didybė ir garbė?

ŽYGMANTAS AUGUSTAS

Dažniausiai negarbingai. Kai kada
Garbė akiai ateina. Šitaip sako
Žinovai. Aš garbe neprekiavau.

BONA

Pažint tavęs nebėgaliu. Kas tu?
Artistas? Cinikas? Ar tik įtūžęs
Kvailiojantis vaikėzas?

ŽYGMANTAS AUGUSTAS

Aš karalius.

BONA

Galėjai likt karalius plikis. Aišku?
Karalius plikis! Skolose paskendus

Dinastija. „Gal teiksitės skatiką,

Garbus magnate?“ Jeigu karūna

Plika, jai tenka negarbingai linkčiot...
Štai šitaip! Prieš kvailiausių snukį. Kas

Karūnai deramą didybę suteikė?

Galbūt ne aš? O turtą?.. Turtą paverčiau

Valstybės institucija. Ir viską

Atidaviau karaliaus majestotui.

ŽYGMANTAS AUGUSTAS

Tikėki, motin, aš ir nemanau

Nepripažint, ką nuveikei. Ir noro

Didžiutis neturiu. Istorija

Tau davė gerą vaidmenį pakrikusioj

Valstybėj. Puikiai, motin, atlikai...

Kada tauta išmanymo netenka,

Viena ranka ją galim iš duobės

Ištraukti, o kita – į naują stumti.

Tik reikia ant liežuvio daug medaus.

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

BONA

Dėkoju tau už atvirą ironiją.
Galbūt nusikaltau aš prieš tave?
Į duobę stūmiau tautą? Nemačiau,
Ko reikia šiems laikams ir ko nereikia?
O vis dėlto aš supratau kai ką:
Tik tas žmonėms teisybę gali skelbti,
Rašyt visus įstatymus, kas turi
Didžiulį turtą. Visa kita – niekis.
Iš visko pelną aš išsunk mokėjau.
Smerki mane? Tai buvo tavo labui!
„Plėšrioji tigrė!“ – švokštė plikšiai, niekšai,
Graužikai! Čiulpė smegenis ir kraują.
Bet taip turėjo būti mano saule.
Į mažą sūnų žvelgdama aš augau
Kaip domina ir kaip valdovė.
Kančia ir džiaugsmas mokė išvermės.
Žengiau per Lenkiją, Mozoviją
Ir Lietuvą, Volynę ir Podolę –
Kaip Dievo rykštė ponams didbajoriams
Ir kaip palaima tiems, kas myli tvarką.
Girdi? Kalbu aš tau, o skausmas drasko
Man širdį. Ar bent kartą pagalvojai –
Viena pati! Viena kaip pasmerkimas.
Rūpėjo tau debošai, moterys,
Nutolai nuo manęs, palikdamas
Mane klastoms įsiutintų didžiūnų.
Ir visgi toj anarchiškoj valstybėj
Aš priverčiau suklupti magnatus,
Nulenkti galvas išdidžias. Karūną,
Europoj didingiausią, tau, sūnau,

Uždėjau ant galvos. Jei nori, smerk mane,
Kvailai švaistytk turtus. Pakelsiu viską.
Bet gėdos – ne! Girdi!

ŽYGMANTAS AUGUSTAS

Girdžiu. Aš laukiau
Tų žodžių.

BONA

Uždraudė griežtai karalius,
Ir aš su ašarom prašiau: nežemink
Manęs, neteršk karūnos prieš pasaulį.
Slapta buvai tu vedęs jau tada,
Kai atvykai leidimo. Kokia gėda!
Juokams mus išstatei, papiktinai
Visas Europos karūnuotas galvas.
Karste karalius šiandien apsiverstų,
Išgirdęs apie tavo darbus.

ŽYGMANTAS AUGUSTAS

Motin!
Nekelk iš karsto artimų žmonių.
Draudžiu! Visi kanonai, etiketai –
Parfumų mišinys, kuriuos karaliai
Ir jų dvariškiai uostyti priprato.

Klausimai (25 taškai)

1. Kokia šio teksto tema? (1 taškas)
2. Įvardykite ištraukos konfliktą. (1 taškas)
3. Kokios jo priežastys (2 taškai)
4. Ko siekia Bona? (1 taškas)
5. Kodėl Bona Žygimantą Augustą vadina ciniku, artistu, kvailiojančiu vaikėzu? (1 taškas)
6. Kokiais argumentais ji stengiasi paveikti sūnų? (3 taškai)
7. Kokio intonacinio tipo sakiniai vyrauja Bonos kalboje? Kokia jų paskirtis? (2 taškai)
8. Kokia Bona pasirodo dialoge? Pagrįskite. (4 taškai)
9. Kodėl Žygimantas Augustas pasaulį vadina beprotišku? (1 taškas)
10. Kodėl Augustas į motinos tiradas atsako trumpomis replikomis? (2 taškai)
11. Kuo Bona kaltina sūnų? (2 taškai)
12. Remdamiesi kūrinio kontekstu, paaiškinkite, kodėl Bona nekenčia Barbaros, nors jos dar nematė? (1 taškas)
13. Remdamiesi tekstu ir kontekstu pagrįskite literatūrologės R. Pabarčienės mintį, kad Bonos dvaras – išvirkščių vertybių vieta, sugedusios valdžios metafora. (2 taškai)
14. Kokios literatūros rūšies tekstas? Argumentuokite (2 taškai)

Kl. Nr.	GALIMAS ATSAKYMAS	TAŠKAI
1.	Požiūris į meilę / Nepageidaujama santuoka / Valdovo teisė į asmeninę laimę ir pan.	1
2.	Tarp valdovo pareigos ir asmeninės laimės / Tarp dinastijos interesų ir asmeninių troškimų ir pan.	1
3.	Įvardytos dvi priežastys: Slapta Žygimanto Augusto santuoka su Barbora / nelygi santuoka / valstybės / dinastijos interesų nepaisymas; Bonos noras valdyti sūnaus likimą / daryti įtaką sūnui / valdžios troškimas; Bonos neapykanta Barbarai ir pan.	2
4.	Suformuluotas tikslas (siekia + objektas). Bona siekia įtikinti Žygimantą Augustą nutraukti santuoką su Barbora.	1
5.	Jis nepaiso valstybės interesų / pasiduoda žmogiškoms aistroms ir jausmams / nebrandus ir neatsakingas.	1

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

6.	Primena vaikystę ir savo pasiaukojimą dėl sūnaus; primena savo pastangas karūnuoti sūnų, dar berniuką; kalba apie sukauptus turtus, užtikrinančius galią; prisipažįsta parklupdžiusi ir privertusi paklusti bajorus ir pan.	3
7.	Klausiamieji. Bona siekia įtikinti sūnų, paveikti / pakeisti jo sprendimą. Jeigu tik paskirtis nurodyta arba tik sakinių tipas – 1 taškas.	2
8.	Bona nepatenkinta sūnaus vedybomis, laiko jas karūnos įžeidimu. Negailėstinga valdovė – sutramdė anarchiją, privertė paklusti bajorus. Myli sūnų – jo gerovei paskyrė visą gyvenimą. Vieniša – svetimšalė Lietuvoje, ištekinta už gerokai vyresnio vyro. Gudri – ne iš karto kalba apie vedybas, nori paveikti sūnų kitokiais argumentais.	4
9.	Tai pasaulis, kuriame klesti apgaulė / kuriame nėra vietos tikriems ir nuoširdiems jausmams.	1
10.	Jis jau vedęs Barborą ir to niekas negali pakeisti. Tikėjosi motinos priešinimosi ir iš anksto pasiruošęs sunkiai kovai / žino, kad Bona niekada nesusitaukys su šia santuoka ir nesistengia jos perkalbėti.	2
11.	Nepagarba / gėda karūnai, lengvabūdiškumu, valstybės įžeidimu, tuo, kad papiktino visą Europą.	2
12.	Bona pavydi Barborai to, ko ji niekada neturėjo, – meilės / Bona jaučia iškilusią grėsmę savo autoritetui / Į Barborą žvelgia kaip į konkurentę dėl sūnaus meilės ir pan.	1
13.	Bona, siekdama absoliučios valdžios, nesibaimina nusikaltinų, be gailesčio atsikrato jai keliančių grėsmę ar nereikalingų žmonių (Elžbietos, vėliau Barboros), siekdama tikslo ji imasi klastos (paskviliai prieš Barborą ir kt.), niekšybių. Ji kelia baimę visiems, su ja susidūrusiems.	2
14.	Drama. Veiksmas dialoginis; skirstoma veiksmiais ir scenomis; yra remarkos (autorius pastabos) ir kt. Jeigu teisingai nurodyta rūšis – 1 taškas.	2

VERTINIMAS

Pažymys	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1
Taškai	25–24	23–22	21–19	18–17	16–14	13–12	11–7	8–7	6–4	3–0

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

KETVIRTAS TEKSTAS. J. Grušas, „Barbora Radvilaitė“ (ištrauka)

Bonos apartamentai

BARBORA

Klaupiuos prieš jus, valdove. Nuolankiai.

Prašau atleisti man visas kaltes.

BONA

O!... Barbora!..

BARBORA

Ir leiskite man pareikšti

Jums širdingiausią pagarbą ir meilę.

Ir motina išstarti.

BONA

Papagoda!

(Greitai įeina Papagoda)

PAPAGODA

Aš čia. Ką įsakysite, valdove?

BONA

Paduokit savo ranką tai... mažytei.

Tegu ji keliasi.

PAPAGODA

(Barborai) Skaisčioji saule!..

BONA

Ir būkite tarp mūsų... Ne. Prisėskit

Tenai... Nelaukiau... Ką gi, aukštėliau

Pakelkit galvą. Noriu pažiūrėti.

Mačiau tiktai portretą. Nieko sau.

Gana graži. Tik truputį liesa.

Nuaugus dailiai. Taip, nepriekaištingas

Berniuko skonis... Atsiuntė Augustas?

BARBORA

Ne, ne, šviesioji viešpatie.

BONA

Tau pačiai

Į galvą šovė? Išdidi, maniau.

BARBORA

Tik ne prieš jus, šviesioji viešpatie.

BONA

Jeigu tave aš išvaryčiau? A?

Ką man patarsi, mielas Papagoda?

PAPAGODA

Didžioji karaliene, negalvojat,

Kad ji pakėlė vėliavą taikos?

BARBORA

Jūs norit pasakyti, karaliene,

Kad meilė ir taika išvaroma?

BONA

Dažnai išvaroma, o kartais gėda

Pavirsta.

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

PAPAGODA

Ar garbe.

BONA

(Papagodai) Verčiau tylėk.

(Barborai) Žinai, ko reikalauju? Ar pažįsti
Mane?

BARBORA

Pažinti noriu kaip duktė,
Kalbėti taip, kaip motinai.

BONA

Kalbėk.

BARBORA

Dvasia šventoji jūsų širdyje.
Ateikite į mūsų tarpą. Dievo
Dvasia nušvieskit mūsų židini.
Ir būkit motina ir karalienė.

BONA

Antra lunatikė! Tai nuostabu!
Klausyk, mažyte: o šunis tu myli?
Mylėjo Elzbieta. Padovanosiu
Tau pinčerį. Gerai? Puikus šuva.

BARBORA *(sau)*

O Dieve didis!... Netenku kažko...

BONA

Buvau Elzbietai tokį dovanojus.
Petrarką skaitydavo keistuoLė.
Tik nežinau, ar šuo suprasdavo.

BARBORA

Skaitydavo... Petrarkos sonetus!

BONA

Labai artistišškai... Nelyginant

Blogam sapne.

BARBORA

Bet šuo staiga nugaišo.

Staiga keli nugaišo...

BONA

Taip, girdėjau.

Ieškojo kaltininkų... Šuns nenori,
Dėžutę dovanosiu. Ji juoda,
Bet muzika iš jos šviesi. Elzbietai
Patikdavo kadaise. Papagoda,
Paduokite.

PAPAGODA

Priimk, skaisčioji saule.

BONA

Kodėl tokia išbalusi, mažyte?
Kodėl tau rankos virpa?

BARBORA

Viešpatie!
Karūnos aš nenoriu. Jūs privalot
Įsidėmėt: karūnos man nereikia.

BONA

Karūnos ne... nereikia? Papagoda,
Girdi!

PAPAGODA

Girdžiu. Labai protingi žodžiai!

BONA

Gudresnė, negu aš maniau. Naujus
Ginklus pakėlei. Kad staigiu smūgiu
Visas išmuštum ietis. Ir seime
Sukeltum paniką. Bet mes pažįstam
Šį ginklą. Mes labai gerai pažįstam!

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

BARBORA

Valdove! Aš tikrai taikos tenoriu.

PAPAGODA

Protingi žodžiai!

BONA

Cha! Protingi žodžiai!

Taika! O kas taika? Ar ne kova

Naujaisiais ginklais? Manote, kad mes

Nukritę iš dangaus? Kad mes nematom,

Kokia pagieža slypi „taikoje“?

Juk Radvilos – tai devyngalvis slibinas!

Jų galvos spjauo ugnį ten ir čia.

Kiekvieną jie sutryps, jeigu nutars:

„Sutrypti reikia.“ Mirtiniausias nuodėmes,

Pasigrobtus dvarus...

<...>

BARBORA

Atleiskite...

(Nori išeiti)

BONA

Palauk! Karalių kraują

Nustatė Dievas. Nuodėmė maišyti!

BARBORA

Dėžutės leiskit nepriimt.

BONA

Palauk!

Paskirsiu tau tarnaičių kambarius...

(Barbora meta dėžutę Bonai į kojas

ir išbėga)

<...> *Žygimanto Augusto ir Barbaros*

apartamentai

BARBORA

Uždusiu! Ak, uždusiu! Juodos sienos

Užgriuvo ant manęs. Tos juodos sienos!

Nėra! Nėra pasauly Dievo dvasios!

Nėra!.. Gerai. Tebūna viskas taip.

Ir būsiu aš pati tokia. Tokia?

O baimės viešpatie, save atskleisti sau...

Juk aš norėjau, troškau visada,

Kas nuostabu, stipru ir geidžiama.

Netiesą aš sakiau apie karūną,

Netiesą aš kalbėjau ir mažčiau.

Karūnos troškau kaip nemirtingumo.

Tiktai buvau palaužusi save.

Dabar klausyki, velnio apsėstoji

Valdove! Gal ir aš... ir aš tokia.

Ir dantys tokie pat. Pastok man kelią

Dabar!.. Nėra pasauly dievo dvasios.

Sutrypti kojomis... Paminti... Ką?

Gal išdidumą? Gal save? Paminti

Tą amžinąją baimę. Ir pasotinti

Tiek metų slėgtą sielą... O Elzbieta!

Tu Bonos nekentei kaip maro. Tyliai

Dabar skelbi ramybę. Aš metu...

Aš mirčiai iššūkį metu!

Klausimai

1. Argumentuokite, kad šis kūrinys – poetinė drama. (2 taškai)
2. Kokia istorija atskleista visoje dramoje? (1 taškas)
3. Kodėl Barbora apsilanko pas Boną? (1 taškas)
4. Kaip šioje scenoje elgiasi Bona? Atsakymą pagrįskite citata. (2 taškai)
5. Apibūdinkite Boną: įvardykite bent du jos bruožus ir pagrįskite teksto faktais. (2 taškai)
6. Ko siekia Bona, atvirai įžeidinėdama Barbarą? (1 taškas)
7. Kaip visos scenos metu keičiasi Barbaros elgesys? (2 taškai)
8. Apibūdinkite Barbaros charakterį. Pagrįskite teksto faktais. (2 taškai)
9. Kokia Papagodos paskirtis šioje ištraukoje? (1 taškas)
10. Kodėl Barbora gina Elzbietos atminimą? (1 taškas)
11. Koks Bonos požiūris į Radvilas? Pagrįskite savo nuomonę remdamiesi visu kūriniu. (3 taškai)
12. Kodėl Barbora scenos pabaigoje prabyla monologu? (1 taškas)
13. Paaškindite pirmuosius monologo žodžius: Uždusiu! Ak, uždusiu! Juodos sienos / Užgriuvo ant manęs. (2 taškai)
14. Kokios stilistinės figūros vyrauja Barbaros monologe? Paaškindite jų paskirtį. (2 taškai)
15. Kokias vertybes teigia Barbora? Įvardykite bent 2 (1 taškas)
16. Paaškindite paskutinius Barbaros monologo žodžius: Aš mirčiai iššūkį metu. (1 taškas)

Kl. Nr.	GALIMAS ATSAKYMAS	TAŠKAI
1.	Svarbesnis ne išorinis veiksmas, o žmogaus dvasinis pasaulis, jo dramatinis, išsakytas poetine kalba; tekstas eiliuotas / gausu meninių įvaizdžių; monologai – svarbiausia personažų kūrimo priemonė; sprendžiamos būties problemos / stengiamasi suvokti savo santykį su savimi ir su pasauliu ir pan.	2
2.	Tragiška meilės istorija.	1
3.	Ji nori susitaikyti / pelnyti Bonos palankumą / atleidimą.	1

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

4.	Bona elgiasi išdidžiai / paniekinamai: „Paduokit savo ranką tai... mažiutei. / Tegū ji keliasi.“ Įvardytas elgesys arba citata – 1 taškas. Citata gali būti ir kita.	2
5.	Bona valdinga, išdidi, niekina Barborą, žiauri. Barbora vadina mažiute, lunatike, žada paskirti tarnaičių kambarius, tyčiojasi iš Barbaros jausmų ir pan.	2
6.	Siekia sumenkinti / įžeisti Barborą / priversti išsižadėti santuokos.	1
7.	Barbora iš pradžių kalba nuolankiai / pagarbiai, pabaigoje ji kalba išdidžiai / meta iššūkį Bonai.	2
8.	Barbora gerbia kitus – ji nori taikos su Bona; Ji trokšta tik meilės – Barbora teigia nenorinti karūnos. Barbora išdidi – niekinama Bonos nepalūžta, bet ryžtasi su ja kovoti.	2
9.	Vykdyti Bonos nurodymus.	1
10.	Dėl to, kad ji gaili Elzbietos, nemokėjusios / negalėjusios pasipriešinti Bonos valiai/ jaučia likimo panašumą.	1
11.	Neigiamas / Ji nekenčia Radvilų, nes jie trokšta valdžios / galios; naikina visus priešininkus / godūs; Radvilos klasta surengė slaptas Barbaros ir Žygimanto Augusto vedybas; jie nori karūnuoti Barborą ir taip įgyti dar didesnę galią Lietuvoje; nebijo Bonos pykčio ir keršto / permato klastingus Bonos sumanymus.	3
12.	Ji pernelyg įskaudinta, įžeista, nebegali tylėti.	1
13.	Barbora jaučiasi atsidūrusi situacijoje be išeities, priešiška meelo pasaulyje, bejėgė.	2
14.	Retoriniai sušukimai ir klausimai. Jie išreiškia Barbaros neviltingumą / dvasinę sumaištį.	2
15.	Meilę, laimę, nuoširdumą, atlaidumą.	1
16.	Barbora ryžtasi priešintis Bonai ir kovoti už savo meilę.	1

VERTINIMAS

Pažymys	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1
Taškai	25–24	23–22	21–19	18–17	16–14	13–12	11–7	8–7	6–4	3–0

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

„BARBORA RADVILAITĖ“ TEATRE

1. Paieškokite informacijos apie Jono Jurašo 1972 m. Kauno dramos teatre pastatytą spektaklį „Barbora Radvilaitė“ ir parenkite pristatymą. Pasvarstykite, kaip ir kodėl šis spektaklis pakeitė režisieriaus likimą.
2. *LRT mediatekoje* pažiūrėkite televizijos spektaklį „Barbora Radvilaitė“ (režisierius V. Bačiulis). Palyginkite spektaklį ir perskaitytą dramą. **Šaltinis:** <https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/11144/spektaklis-juozas-grusas-barbora-radvilaite-i-d>
3. Per pastarąjį dešimtmetį Barboros Radvilaitės ir Žygimanto Augusto meilės istorija pasaulį išvydo dar kelis kartus – 2011 m. LOBT pastatė baletą „Barbora Radvilaitė“ (S. Vainiūno, A. Malcio ir kt. muzika, choreografė – A. Cholina), o 2014 m. buvo pastatytas miuziklas „Žygimanto Augusto ir Barboros Radvilaitės legenda“ (kompozitorius K. Mašanauskas, libreto autorius – R. Lileikis). Paklauskite miuziklo ištraukų *Youtube* arba, jei turite galimybę, įrašą CD. **Šaltinis:** <https://www.youtube.com/watch?v=wqQ4Trl3L8k>
4. Jei neturite galimybės apsilankyti LOBT, pažiūrėkite baletą *LRT mediatekoje*. **Šaltinis:** <https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/1013707614/baletas-barbora-radvilaite-i-dalis>. Perskaitykite H. Šabasevičiaus recenziją „Baletas pagal ACH šokio teatro receptą“ ir padiskutuokite, kokią šios labai gerai žinomos meilės istorijos interpretaciją pateikia choreografė A. Cholina. **Šaltinis:** <https://www.menufaktura.lt/?m=1025&s=60690>
5. Barboros Radvilaitės ir Žygimanto Augusto istorija literatūroje: J. Vaičiūnaitės eilėraščių ciklas „Kanonas Barborai Radvilaitei“, E. Malūko romanas „Karalienė Barbora“, R. Šerelytės romanas „Raganos širdis“ ir kt. Pasirinkite vieną iš siūlomų kūrinių, savarankiškai perskaitykite ir pristatykite bendraklasiams.
6. Pabūkite aktoriais ir režisieriais – pasidalykite grupėmis, pasirinkite vieną ar keletą J. Jurašo dramos scenų ir sukurkite minispektaklį.

1. Raskite pateiktame sakinyje šalutinį pažyminio dėmenį, pabraukite jį ir pakeiskite išplėstiniu dalyviniu pažyminiu. (2 taškai)

Nesunku pastebėti, kad J. Grušas Barboros istorijoje išskiria kelis lemtingus epizodus, kurie tampa pasikartojančiais motyvais.

2. Duotame sakinyje raskite perkeltinės reikšmės posakį, pabraukite jį ir paaiškinkite jo reikšmę. (2 taškai)

Gordijo mazgas buvo perkirstas – 1547 m. vasarą Barbora tapo Žygimanto Augusto žmona.

Neišsprendžiama problema išspręsta.

3. Įrašykite nurodytų formų baigmenis (3 taškai)

Karštai myl_____ (veik. dal., es. l., vyr. g. vns. vard.) Žygimantas žmogus nugalėjo Žygimantą karalių. Jausmams nugal_____ (padal., būt. k. l) ir protą, ir valstybės interesus, jų laukė sunkumai. Žygimantas Augustas išvyko į Krokuvą reikalauti, kad Barbora pripažin_____ (veiksm., tariam. n., vns. 3 a.) jo žmona. Atkakl_____ (prie v., nelyg. l.) siek_____ (pusdal., vyr. g., vns.) tikslo jis dalijo karališk_____ (būd v., įvardž., mot. g., dgs. gal.) valdas priešinkams.

4. Pabraukite taisyklingą variantą (3 taškai).

Po slaptos santuokos Žygimantas Augustas ir Barbora patyrė (sunkumus; sunkumų). (Kad palenktų; Kad palenkti) į savo pusę didikus, Žygimantas Augustas paleido seimą. Praėjus (trejiems; trimis) metams po slaptos santuokos, įvyko Barboros karūnacija. Tačiau karalienė (netrukus; neužilgo) sunkiai susirgo. Po (keleto; keletos) savaitių ji mirė. (Praradus žmoną; praradęs žmoną) Žygimantas Augustas visą gyvenimą liūdėjo.

5. Įrašykite praleistas raides, skliaustuose esančius žodžius parašykite kartu arba skyrium. (20 taškų)

(Vieną, dien)_____, saulėtą 1543 m. rudenį, iš Vilniaus išjojo b__relis puošn____ usių ponaičių. Tarp m__sling__j__ rait__lių savo prabangiais apdarais, r__žtinga laikys__na išsisk__rė vienas jaunikaitis – (be, ab__jo)_____, tai buvo Lenkijos karal__stės ir LDK sostų __pėdinis Žygimantas Augustas. Jo kelionės į Gerainis ofic__li prieš__stis buvo išspr__sti did__lių Goštautų turtų paveldėjimo klausimą, tačiau (iš, ties)____ keliauninkai turėjo kitą tikslą – supažindinti valdovą su graž__j__ našle Barbora Radvilaite. Did__sis epochos romanas prasidėjo (kaip, mat)_____, jau per pirm__j__ karaliaus vizitą, užsit__susį (net, gi)____ kel__s savait__s.

Karaliaus rūmuose Vilniuje vyko pok__liai, medžioklės, turnyrai. Juose dalyvaudavo ir Barbora, savo grožiu kel__nti pasig__rėjimą, Žygimanto Augusto dėm__siu (iš, vis)____ nustel__

dama kitas moteris. Karaliaus žmona (tuo, metu) _____ gyveno Krokuvoje. Uošviui Ferdinandui Habsburgui prim _____ginai pareikalavus ir pagr _____sinus, Žygimantas Augustas neišdr _____so nepakl _____sti ir į Vilnių atvyko jo žmona Elžbieta. (Vis, dėl, to) _____rūmų gyvenimas tekėjo sen _____j _____vaga, o jaunoji karalienė, sl _____g _____ma širdg _____los ir įgimtos ligos, l _____so, b _____lo ir nyko, o 1545 m. pavasarį mirė.

Nebeliko jokių kli _____čių meilės romanui, bet jis užtr _____ko (per, ne, lyg) _____ilgai ir darėsi g _____sdinamai pavojingas, tad Radvilos paprašė karaliaus nutraukti sant _____knius su Barbora, nes tai užtrauks _____nešlovę giminei. Lietuvos metraštyje pasakojama, kad karalius pažadėj _____s pas ją nebevaikščioti ir kuri laiką pažadą t _____sėjo. Paskui nebesusivaldė ir nuėjo pas ją tr _____se. O Radvilos ak _____lai t _____kojo, ir kai tik karalius pas Barborą įėjo, pareikalavo vedybų.

Pagal A. Butkuvienės „Garsios Lietuvos moteris“

6. Padėkite trūkstamus skyrybos ženklus. (20 taškų)

Tragedijai „Herkus Mantas“ J. Grušas pasirinko nuotykinį siužetą iš egzotiško baltų genčių gyvenimo veiksmas vyksta gamtoje pilyse pagrindinis įvykis karas tarp kryžiuočių ir prūsų. Rašytojas išaukština kariaujančio pasaulio vertybes prūsų narsą heroizmą pasiaukojimą. Prūsai kovoja kad apgintų laisvę kalbą žemę todėl jų karas šventas. Vadas Herkus Mantas tikras senovės karys įkūnija vyriškumą nes jis gyvena lauke yra gerai perpratęs kryžiuočių karo mokslą ir beje nepralaimėjo nė vieno mūšio. Jis vienintelis ir nepakeičiamas skelbia laisvės žodžius Už laisvę reikia brangiai mokėti dovanai duodama tik vergija. Drama baigiama sukilimu.

Dramoje sukurta ribinė situacija susijusi su tautos išlikimu. Žinoma prūsai išnykusi baltų tauta pasirinkti neatsitiktinai nes tokios pačios grėsmės akivaizdoje buvo atsidūrę ir lietuviai. Rašytojas kalba apie tautą kuri beviltiškai eina į savo pabaigą ir kuri deja žūva aukodama kitus kentėdama ir klysdama. Svarstoma kodėl išsenka tautos gyvybės vermsės kuo pavojinga ginties situacija ir kada gynimasis virsta susinaikinimu.

J. Grušas peržiūri ir priešą sampratą. Jam tautos naikintojai ne tik kryžiuočiai bet ir patys prūsai kurių žiaurumas atskleistas plačiau nei priešų. Ko gero didžiausias tautos kenkėjas yra jos sąstingis negebėjimas pripažinti kad reikia keistis jei norima išlikti. Paradoksalu kad Herkus Mantas didžiausias tautos gynėjas yra ir įstatymų pažeidėjas kuris kaltinamas veidmainyste verčiamas atsižadėti to kas nesutampa su bendruomenės norais. Vadas atmetęs represinę tautos valią gina savo žmoniškumą teisę į asmeninę laimę. Aš esu tik žmogus o jums reikia didvyrių sako jis prūsams. Aukščiausia galia anot jo įkūnyta žmoguje kuris yra savo lemties kūrėjas nes ne dievai gali pašalinti sunkumus o patys žmonės. Herkus Mantas grumiasi dėl savo vertybių ne tam kad patikrintų jų teisingumą bet kad įrodytų kitų mąstymo ribotumą.

Pagal R. Pabarčienės „Kurianti priklausomybė“

1. Raskite pateiktame sakinyje šalutinį pažyminio dėmenį, pabraukite jį ir pakeiskite išplėstiniu dalyviniu pažyminiu. (2 taškai)

Nesunku pastebėti, kad J. Grušas Barbaros istorijoje išskiria kelis lemtingus epizodus, kurie tampa pasikartojančiais motyvais.

Nesunku pastebėti, kad J. Grušas Barbaros istorijoje išskiria kelis lemtingus epizodus, tampančius pasikartojančiais motyvais.

2. Duotame sakinyje raskite perkeltinės reikšmės posakį, pabraukite jį ir paaiškinkite jo reikšmę. (2 taškai)

Gordijo mazgas buvo perkirstas – 1547 m. vasarą Barbora tapo Žygimanto Augusto žmona.

Neišsprendžiama problema išspręsta.

3. Įrašykite nurodytų formų baigmenis (3 taškai)

Karštai mylįs (mylintis) Žygimantas žmogus nugalėjo Žygimantą karalių. Jausmams nugalėjus ir protą, ir valstybės interesus, jų laukė sunkumai. Žygimantas Augustas išvyko į Krokuvą reikalauti, kad Barbora pripažintų jo žmona. Atkakliai siekdamas tikslo jis dalijo karališkąsias valdas priešiniams.

4. Pabraukite taisyklingą variantą (3 taškai)

Po slaptos santuokos Žygimantas Augustas ir Barbora patyrė (sunkumus; sunkumų). (Kad palenktų; Kad palenkti) į savo pusę didikus, Žygimantas Augustas paleido seimą. Praėjus (trejiems; trims) metams po slaptos santuokos, įvyko Barbaros karūnacija. Tačiau karalienė (netrukus; neužilgo) sunkiai susirgo. Po (keleto; keletos) savaitių ji mirė. (Praradus žmoną; praradęs žmoną) Žygimantas Augustas visą gyvenimą liūdėjo.

5. Įrašykite praleistas raides, skliaustuose esančius žodžius parašykite kartu arba skyriumi. (20 taškų)

Vienądien, saulėtą 1543 m. rudenį, iš Vilniaus išjojo būrelis puošniausių ponaičių. Tarp mįslin-gųjų raitelių savo prabangiais apdarais, ryžtinga laikysena išsiskyrė vienas jaunikaitis – be abejo, tai buvo Lenkijos karalystės ir LDK sostų įpėdinis Žygimantas Augustas. Jo kelionės į Gerainis oficiali priežastis buvo išspręsti didelių Goštautų turtų paveldėjimo klausimą, tačiau išties keliauninkai turėjo kitą tikslą – supažindinti valdovą su gražiąja našle Barbora Radvilaite. Didysis epochos romanas prasidėjo kaipmat, jau per pirmąjį karaliaus vizitą, užsitęsusi netgi kelias savaites.

Karaliaus rūmuose Vilniuje vyko pokyliai, medžioklės, turnyrai. Juose dalyvaudavo ir Barbora, savo grožiu kelianti pasigėrėjimą. Žygimanto Augusto dėmesiu išvis nustelbdama kitas moteris. Karaliaus žmona tuometu gyveno Krokuvoje. Uošviui Ferdinandui Habsburgui primygtinai

pareikalavus ir pagrasinus. Žygimantas Augustas neišdrįso nepaklusti ir į Vilnių atvyko jo žmona Elžbieta. Vis dėlto rūmų gyvenimas tekėjo senąja vaga, o jaunoji karalienė, slegiama širdgėlos ir įgimtos ligos, lyso, balo ir nyko, o 1545 m. pavasarį mirė.

Nebeliko jokių kliūčių meilės romanui, bet jis užtruko pernelyg ilgai ir darėsi gąsdinamai pavojingas, tad Radvilos paprašė karaliaus nutraukti santykius su Barbora, nes tai užtrauksią nešlovę giminei. Lietuvos metraštyje pasakojama, kad karalius pažadėjęs pas ją nebevaikščioti ir kurį laiką pažadą tesėjo. Paskui nebesusivaldė ir nuėjo pas ją trise. O Radvilos akylai tykojo, ir kai tik karalius pas Barborą įėjo, pareikalavo vedybų.

Pagal A. Butkuvienės „Garsios Lietuvos moterys“

6. Padėkite trūkstamus skyrybos ženklus. (20 taškų)

Tragedijai „Herkus Mantas“ J. Grušas pasirinko nuotykinį siužetą iš egzotiško baltų genčių gyvenimo: [–] veiksmas vyksta gamtoje, pilyse, pagrindinis įvykis [–] karas tarp kryžiuočių ir prūsų. Rašytojas išaukština kariaujančio pasaulio vertybes: [–] prūsų narsą, heroizmą, pasiaukojimą. Prūsai kovoja, kad apgintų laisvę, kalbą, žemę, todėl jų karas šventas. Vadas Herkus Mantas, [–] tikras senovės karys, [–] įkūnija vyriškumą, nes jis gyvena lauke, yra gerai perpratęs kryžiuočių karo mokslą ir, beje, nepralaimėjo nė vieno mūšio. Jis, [–] vienintelis ir nepakeičiamas, [–] skelbia laisvės žodžius: „Už laisvę reikia brangiai mokėti – [,] dovanai duodama tik vergija.“ Drama baigiama sukilimu.

Dramoje sukurta ribinė situacija, susijusi su tautos išlikimu. Žinoma, prūsai, [–] išnykusi baltų tauta, [–] pasirinkti neatsitiktinai, nes tokios pačios grėsmės akivaizdoje buvo atsidūrę ir lietuviai. Rašytojas kalba apie tautą, kuri beviltiškai eina į savo pabaigą ir kuri, deja, žūva[,] aukodama kitus, kentėdama ir klysdama. Svarstoma, kodėl išsenka tautos gyvybės versmės, kuo pavojinga ginties situacija ir kada gynimasis virsta susinaikinimu.

J. Grušas peržiūri ir priešą sampratą. Jam tautos naikintojai [–] ne tik kryžiuočiai, bet ir patys prūsai, kurių žiaurumas atskleistas plačiau nei priešų. Ko gero, didžiausias tautos kenkėjas yra jos sąstingis, negebėjimas pripažinti, kad reikia keistis, jei norima išlikti. Paradoksalu, kad Herkus Mantas, [–] didžiausias tautos gynėjas, [–] yra ir įstatymų pažeidėjas, kuris kaltinamas veidmainyste, verčiamas atsižadėti to, kas nesutampa su bendruomenės norais. Vadas[,] atmetęs represinę tautos valią[,] gina savo žmoniškumą, teisę į asmeninę laimę. „Aš esu tik žmogus, o jums reikia didvyrių“, – sako jis prūsams. Aukščiausia galia, anot jo, įkūnyta žmoguje, kuris yra savo lemties kūrėjas, nes ne dievai gali pašalinti sunkumus, o patys žmonės. Herkus Mantas grumiasi dėl savo vertybių ne tam, kad patikrintų jų teisingumą, bet kad įrodytų kitų mąstymo ribotumą. (Pagal R. Pabarčienės „Kurianti priklausomybė“)

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

MOKYMOSI KRITERIJAI

UŽDAVINYS – MOKINIAI LYGINA J. GRUŠO DRAMĄ „BARBORA RADVILAITĖ“
IR SPEKTAKLĮ / BALETĄ

(KULTŪRINĖ KOMPETENCIJA)

NUSISTATO LYGINIMO KRITERIJUS:

- 1) Pagal ką bus lyginamas literatūros kūrinys ir spektaklis: temos, problemos, veikėjų charakteriai ir kt.
- 2) Žodinio ir vaizdinio pasakojimo panašumai.
- 3) Žodinio ir vaizdinio pasakojimo skirtumai.

MOKINIO ĮSIVERTINIMAS

- ☞ Aš galiu / negaliu / galiu su mokytojo ar draugų pagalba nusistatyti lyginimo kriterijus
- ☞ Aš galiu / negaliu / galiu su mokytojo ar draugų pagalba įvardyti ir argumentuoti dramos spektaklio panašumus.
- ☞ Aš galiu / negaliu / galiu su mokytojo ar draugų pagalba įvardyti ir argumentuoti dramos ir spektaklio / baleto skirtumus.

GALUTINIS REZULTATAS. Spektaklio arba baleto „Barbora Radvilaitė“ recenzija

RAŠINIO STRUKTŪRINĖS DALYS	PASTRAIPŲ TURINYS
PAVADINIMAS	Sugalvotas tinkamas, intriguojantis pavadinimas.
ĮŽANGA	Pateikiama trumpa anotacija. Gali būti aptartas temos aktualumas. Jei rašoma baleto recenzija, gali būti įtrauktos H. Šabasevičiaus recenzijos mintys.
DĖSTYMO PASTRAIPOS	Recenzuojamo televizijos spektaklio / baleto analizė ir vertinimas, lyginimas su skaityta J. Grušo drama. Svarbiausios dalys: charakteristika (turinio ir formos apibūdinimas) ir įvertinimas (privalumų ir trūkumų nurodymas).
PABAIGA	Apibendrinančios išvados apie matytą spektaklį / baletą.

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

PASTABOS

1. Recenzijos tikslas – kritiškai įvertinti ir / ar paaiškinti matytą spektaklį / baletą, recenzuojamą dalyką lyginti su J. Grušo drama, remiantis kontekstu.
2. Galima rinktis visuminę, apimančią temos / problemos aktualumą ir naujumą, kontekstą, turinį ir kt., recenziją arba aspektinę, t. y. gilintis į vieną ar kelis aspektus.
3. Recenziją reikėtų rašyti populiariuoju moksliniu ar publicistiniu stiliumi.

ŠALTINIAI

Barbora Radvilaitė, kn. Juozas Grušas, *Meilė, džiazas ir velnias*, Vilnius, Alma litera, 2002.

P. Česnulevičiūtė, *Dramos pasaulis*, Vilnius, LRSL, 1996.

R. Pabarčienė, *Kurianti priklausomybę*, Vilnius, VPU leidykla, 2010.

A. Martišiūtė-Linartienė, *Grušas*. Interneto prieiga: <http://www.xn--altiniai-4wb.info/index/details/1255>

H. Šabasevičius, Baletas pagal *ACH šokio teatro receptą*. Interneto prieiga: <https://www.menu-faktura.lt/?m=1025&s=60690>

Spektaklis *Barbora Radvilaitė*. Interneto prieiga: <https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/11144/spektaklis-juozas-grusas-barbora-radvilaite-i-d>

Baletas *Barbora Radvilaitė*. Interneto prieiga: <https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/1013707614/baletas-barbora-radvilaite-i-dalis>

NAUDOTA LITERATŪRA

1. Aephanemer, *Antigonė* (2021). Prieiga per internetą: <https://www.youtube.com/watch?v=D-3wFctgdRU>
2. *Antonimų žodynas*. Prieiga per internetą: <http://lkiis.lki.lt/antonimu>
3. *Aktorius Vytautas Anužis apie atnaujinamą „Atžalyną“: tai doras spektaklis*. Prieiga per internetą: <https://www.bernardinai.lt/2019-03-01-aktorius-v-anuzis-apie-atnaujinama-atzaly-na-tai-doras-spektaklis/>
4. *Ar dar reikalingos liaudies pasakos?* Prieiga per internetą: <https://www.iby Lietuva.lt/rubiknaitis/2009-nr-2-50/ar-dar-reikalingos-liaudies-pasakos/>
5. „Atžalynas“, 1982, režisierius Mamertas Karklelis. I dalis. Prieiga per internetą: <https://www.youtube.com/watch?v=pQUn6duUYaY>
6. „Atžalynas“, 1982, režisierius Mamertas Karklelis. II dalis. Prieiga per internetą: <https://www.youtube.com/watch?v=QrD8XYI3FoE>
7. Baranova J., Duoblienė L., *Filosofija vaikams ir multimodulus ugdymas*, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2020.
8. *Barbora Radvilaitė*. Prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/1013707614/baletas-barbora-radvilaite-i-dalis>
9. *Barbora Radvilaitė*. Prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/11144/spektaklis-juozas-grusas-barbora-radvilaite-i-d>
10. *Barbora Radvilaitė*, kn. Juozas Grušas, *Meilė, džiazas ir velnias*, Vilnius, Alma litera, 2002.
11. Binkis K., „Atžalynas“, kn: Kazys Binkis, *Moderniškas pavasaris: poezija, drama*, Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2011. Prieiga per internetą: http://www.xn--altiniai-4wb.info/files/literatura/LH00/Kazys_Binkis._At%C5%BEalynas.LH3901.pdf
12. Binkis K., „*Autobiografija*“, Naujesniosios poezijos antologijos „Vainikai“, Kaunas, 1921.
13. Binkis K., „*Kodėl aš nekenčiau poetų: iš atsiminimų*“, Akademikas, 1937, Nr. 2.
14. Bettelheim B., *Kodėl mums reikia stebuklo: Pasakų reikšmė ir svarba*. Psichoanalitinis požiūris, Vilnius: Tyto Alba, 2017.
15. Česnulevičiūtė P., *Dramos pasaulis*, Vilnius, LRSL, 1996.
16. Dabartinės lietuvių kalbos žodynas. Prieiga per internetą: <https://ekalba.lt/dabartines-lietuviu-kalbos-zodynas/>
17. *Frazeologizmų žodynas*. Prieiga per internetą: <http://lkiis.lki.lt/frazeologizmu>

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

18. Gandis M., „*Kalba Didžiajame teisme*“ (ištrauka). Prieiga per internetą: <https://smp2014lt.ugdome.lt/9-10/lietuviu-literatura/biblija/biblijos-vaizdiniai-siuolaikineje-literaturoje/nijole-sa-dunaite-kalba-teisme/1447>
19. *Gyvasis vanduo: Lietuvių liaudies stebuklinės pasakos*, Vilnius: Vyturys, 1989.
20. *Grižulo Ratai* (Klaipėdos Vydūno gimnazija, Autoriai: Laimutė Tamošiūnaitė, Adomas Zubė. Mokytoja: Lilija Bručkienė). Prieiga per internetą: https://www.youtube.com/watch?v=_S2gShcwSM0.
21. *Gintaras Varnas: mitas suteikia viltį – žmonių gali išgelbėti jaunimas*. Prieiga per internetą: <https://www.menufaktura.lt/?m=1024&s=66874>
22. Hartnol Ph., *Teatras. Trumpa istorija*, Vilnius: R. Paknio leidykla, 1998.
23. Kalpokaitė V., „Atžalyno“ kūrėjai ryžosi teatriniam nusiginklavimui“, *Lietuvos rytas*. Prieiga per internetą: <https://www.menufaktura.lt/?m=1025&s=60939>
24. *Kaip atsirado žemė: lietuvių etiologinės sakmės*, Vilnius: Vaga, 1986. Prieiga per internetą: http://www.saltiniai.info/files/literatura/LA00/Lietuvi%C5%B3_mitologin%C4%97s_sakm%C4%97s_I.LA1200.pdf
25. Kazio Binkio įkvėpti: Gerardą Binkį kalbina Daiva Šabasevičienė, *7 meno dienos*, Prieiga per internetą: <https://www.7md.lt/teatras/2013-06-21/Kazio-Binkio-ikvepti>
26. Kazlauskienė A., „Kas yra pamokos planas? Koks jis turėtų būti? Kompetencijomis grįstas mokymasis“
27. Komunikavimo kompetencija, prieiga per internetą: <https://www.mokykla2030.lt/wp-content/uploads/2020/06/KOMUNIKAVIMO-KOMPETENCIJA.pdf>
28. Kultūrinė kompetencija, prieiga per internetą: <https://www.emokykla.lt/upload/EMOKY-KLA/BP/kompetencijos/Kult%C5%ABrin%C4%97%20kompetencija.pdf>
29. Kūrybiškumo kompetencija, prieiga per internetą: <https://www.mokykla2030.lt/wp-content/uploads/2020/06/K%C5%AARYBI%C5%A0KUMO-KOMPETENCIJA.pdf>
30. Kunas N., *Senovės Graikijos legendos ir mitai*, Vilnius: Alma littera, 2015.
31. *Lietuvių kalbos naujžodžių duomenynas*. Prieiga per internetą: <http://naujazodziai.lki.lt/?zodis>
32. *Lietuvių kalbos naujžodžių tartuvas*. Prieiga per internetą: <https://ekalba.lt/naujazodziai/apie/ND%20Tartuvas>
33. Lietuvių kalbos ir literatūros BP (2022).
34. *Lietuviškos pasakos įvairios*. Vilnius: Vaga, 1993. Prieiga per internetą: <http://www.aruodai.lt/paieska2/fiksacijos.php?OId=5844&FId=8635>

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

35. Liobytė A., „Devyniabrolė“, prieiga per internetą: http://www.xn--altiniai-4wb.info/files/literatura/LH00/Aldona_Liobyt%C4%97._Devyniabrol%C4%97.LH0003.pdf
36. Lukošius, prieiga per internetą: <https://www.youtube.com/watch?v=7uXoMDAgiuM>
37. Macijauskaitė J., „Mitopoetikos paralelės A. de Sent Egziuperi „Mažajame prince“ ir V. Žilinskaitės „Kelionėje į Tandadriką“, prieiga per internetą: <https://www.ibbylietuva.lt/rubinaitis/2003-nr-4-28/mitopoetikos-paraleles-a-de-sent-egziuperi-mazajame-prince-ir-v-zilinskaites-kelioneje-i-tandadrika/>
38. Markovska V., *Graikų mitai*. Prieiga per internetą: <https://ebiblioteka.mkp.emokykla.lt>
39. Martišiūtė-Linartienė A., *Grušas*. Interneto prieiga: <http://www.xn--altiniai-4wb.info/index/details/1255>
40. Mendelssohn-Bartholdy F. muzika spektakliui *Antigonė* (1841). Prieiga per internetą: https://www.youtube.com/watch?v=AilA_ms6Veg
41. *Mislių kartoteka*, prieiga per internetą: <http://lkiis.lki.lt/misliu-kartoteka>
42. Orffo K. opera *Antigonė* (1949). Prieiga per internetą: https://www.youtube.com/watch?v=8YCsg4sU6_k
43. Pabarčienė R., *Kuriantį priklausomybę*, Vilnius, VPU leidykla, 2010.
44. Padavimo kūrimo modeliai, prieiga per internetą: http://lietuviu5-6.mkp.emokykla.lt/lt/mo/zinynas/tekstu_kurimo_laboratorija_padavimu_modeliai/
45. Parašyti „Mažąjį princą“ įkvėpė avarinis nusileidimas Sacharoje: penkias dienas Egziuperi ieškojo pagalbos dykumoje, prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/naujienos/kultura/12/1464316/parasyti-mazaji-princa-ikvepe-avarinis-nusileidimas-sacharoje-penkias-dienas-jis-ieskojo-pagalbos-dykumoje>
46. Pasaka „Apie devynis brolius ir jų seserį Elenytę“. Prieiga per internetą: <http://www.knygdvaris.lt/fiksacijos.php?OId=7429&FIId=10404>
47. Pažinimo kompetencija, <https://www.mokykla2030.lt/wp-content/uploads/2020/06/PA%-C5%BDINIMO-KOMPETENCIJA.pdf>
48. Pilietiškumo kompetencija, <https://www.mokykla2030.lt/wp-content/uploads/2020/06/PI-LIETI%C5%A0KUMO-KOMPETENCIJA.pdf>
49. Rudnickaitė G., *Kaip iliustruotos „Devyniabrolės“?* prieiga per internetą: <https://www.ibbylietuva.lt/rubinaitis/2011-nr-3-59/kaip-iliustruotos-devyniabroles/>
50. Sadūnaitė N., „Gynimosi kalba teisme“ (ištrauka). Prieiga per internetą: http://www.xn--altiniai-4wb.info/files/literatura/LH00/Nijol%C4%97s_Sad%C5%ABnait%C4%97s_teismas_ir_gynimosi_kalba.LHJ800.pdf

LIETUVIŲ KALBAIR LITERATŪRA

51. Saint-Exupery A., *Mažasis princas*, Vilnius: Alma littera, 2022.
52. *Sinonimų žodynas*. Prieiga per internetą: <http://lkiis.lki.lt/sinonimu>
53. Skaitmeninė kompetencija, <https://www.mokykla2030.lt/wp-content/uploads/2021/11/SKAITMENINE%CC%87-KOMPETENCIJA-2021-11-03.pdf>
54. Sofoklis, „Antigonė“, *Antikinės tragedijos*, Pasaulinės literatūros biblioteka, Vilnius: Vaga, 1988. Prieiga per internetą: http://www.xn--altiniai-4wb.info/files/literatura/LB00/Sofoklis._Antigon%C4%97.LB5400.pdf www.dramustalcius.lt
55. Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija, <https://www.mokykla2030.lt/wp-content/uploads/2020/06/SESG-KOMPETENCIJA.pdf>
56. Suakmenėję broliai, iš kn. „*Ežeras ant milžino delno*“, parengė N. Vėlius, Vilnius, 1995.
57. Šabasevičienė D., „Režisierius Jonas Vaitkus: nereikia „vaidinti“ kūrybinio proceso“, *Literatūra ir menas*, 2013-11-08. Prieiga per internetą: <https://www.bernardinai.lt/2013-11-18-rezisiejus-jonas-vaitkus-nereikia-vaidinti-kurybinio-proceso/>
58. Šabasevičius H., *Baletas pagal ACH šokio teatro receptą*. Prieiga per internetą: <https://www.menufaktura.lt/?m=1025&s=60690>
59. Šilbajoris R., *Netekties ženklai : lietuvių literatūra namuose ir svetur*, 1992, p. 681.
60. *Tilidūda pasakaitės*. Prieiga per internetą: <https://www.youtube.com/playlist?list=PLwkrFn7C9Vvu-1213Eq6cmr7yO7bjRwF>
61. *Valstybinės lietuvių kalbos komisijos Konsultacijų bankas*. Prieiga per internetą: <http://www.vlkk.lt/konsultacijos>

Tema: _____

Laikas: _____

Vieta: _____

Veikėjai: _____

Įvykių gandinė: _____

Kuo viskas baigėsi: _____

Pagindinė mintis: _____

LENKŲ TAUTINĖS MAŽUMOS GIMTOJI KALBA IR LITERATŪRA

1. Aktualūs lenkų (gimtosios) kalbos mokymo(si) proceso tobulinimo klausimai

Mokyklose daug dėmesio skiriama skaitymo gebėjimų ugdymui, nes jos mokiniams padeda gyventi sąmoningai, formuoti savo asmenybę ir patirti skaitymo malonumą. Be to, skaitymo gebėjimai sudaro svarbią funkcinio raštingumo sandą.

Skaitomo teksto supratimas – tai gebėjimas apdoroti tekstą, suprasti jo prasmę ir integruotis su tuo, ką skaitytojas jau žino. Pagrindiniai įgūdžiai, reikalingi efektyviam skaitomo teksto supratimui, yra gebėjimas suprasti žodžio reikšmę iš konteksto, gebėjimas daryti išvadas remiantis ištraukos turiniu, atpažinti pagrindinę ištraukos mintį, atsakyti į klausimus, į kuriuos buvo atsakyta ištraukoje, ir galiausiai – gebėjimas apibrėžti rašytojo tikslą, ketinimą ir požiūrį bei padaryti apie tai išvadas.

Yra daug skaitymo strategijų, kurios pagerina skaitomo teksto supratimą ir skatina mokinius samprotauti. Skaitymo strategijos turi atitikti besimokančiojo gebėjimus, gabumus ir amžių. Skaitytojas, naudojantis skaitymo strategijas, yra aktyvus, nuolat užduoda klausimus, planuoja su skaitymu susijusią veiklą, gali nustatyti problemas ir rasti sprendimus, lanksčiai koreguoja strategijas, reikalingas tekstui suprasti. Žr. 2.1.1.

Naujausioje mokslinėje literatūroje ir Lietuvos švietimo dokumentuose vartojamos dvi tapachios sąvokos – inkliuzija ir įtraukimas. Įtraukimas tai pagarba mokinių įvairovei, skirtybes laikant galimybėmis ir ištekliais, pagalba kiekvienam mokiniui, puoselėjant aukštus lūkesčius dėl kiekvieno mokinio pasiekimų. Įtraukijį ugdymą tikslinga sieti su personalizuotu kiekvieno mokinio ugdymu, atitinkančiu kiekvieno vaiko ugdymosi galias ir poreikius (IU). Tokios priemonės ypatingai reikalauja specialiųjų poreikių turintys mokiniai. Pedagogas turi susipažinti su naujais ugdymosi būdais, kurie rekomenduojami specialiųjų poreikių turintiems mokiniams:

1. Sėkmingiausi ugdymo(si) būdai dėmesio sutrikimą turintiems ugdytiniais: Pažingsniniai piešiniai, sėdėjimo vieta, geras apšvietimas, minčių žemėlapis, „Pagerinti“ užrašai, lipdukų / skelbimų lenta, iškarpu albumai / koliažai, darbas prie lentos, multisensorinė patirtis, tyrimai, ekskursijos.
2. Sėkmingiausi ugdymo(si) būdai kalbos sutrikimų turintiems ugdytiniais: Lipdukų / skelbimų lenta, kalbos supaprastinimas, analogiškas pavyzdys, demonstracija, gaubliai, žemėlapiai,

piešimas, braižymas, minčių žemėlapiai, video, ekskursijos su praktinėmis užduotimis, eksperimentai, pantomima, šarados – vaidinimai. [...]

3. Sėkmingiausi ugdymo(si) būdai skaitymo ir rašymo sutrikimą turintiems ugdytiniais: Skaitovo pagalba, įrašai, ekskursijos, eksperimentai, vaidinimai, gaubliai, multisensorinė patirtis, pritaikyti TV žaidimai, vieta pasivaikščiojimui, komfortiškas sėdėjimas.

4. Sėkmingiausi ugdymo(si) būdai bendruosius mokymosi sutrikimus turintiems ugdytiniais: sėdėjimo vieta, supaprastinta kalba, skaitovo / konspektuotojo pagalba, pažingsniniai piešiniai, minčių žemėlapis, ekskursijos su praktinėmis užduotimis, multisensorinė patirtis, analogiškas pavyzdys, video bei garso įrašai, piešimas, braižymas, vaizduotės bei jausmų pasitelkimas (IUTMT).

Dirbant su specialiųjų poreikių turinčiais mokiniais būtina naudoti aktyvinančius ugdymo metodus. Žr. 2.1.2.

Ugdymą reglamentuojantys dokumentai pabrėžia, kad būtina ieškoti naujų mokymo būdų atsižvelgiant į kiekvieno ugdytinio poreikius ir galimybes (Kišonienė, Dudzinskienė, 2007; Vedrickienė, 2010). Vis daugiau mokslinių tyrimų rodo, kad norėdami atskleisti kiekvieno vaiko arba jaunuolio potencialą, turime pradėti vertinti mokinius kaip unikalias asmenybes ir ugdymą orientuoti į jų poreikius (DIS). Klasėje yra labai skirtingų gebėjimų ir temperamento mokinių, kurie dirba skirtingu, lėtesniu ar greitesniu tempu, todėl svarbu gebėti atpažinti šias individualias mokinių savybes. Negalima skirti vienodų namų darbų visai klasei.

Namų darbai gali būti trumpalaikiai, kai užduotį reikia atlikti kitai pamokai, arba ilgalaikiai. Ilgalaikis darbas suprantamas kaip savarankiškas pateikto uždavinio sprendimas. Mokytojas skirdamas ilgalaikius namų darbus užduotis diferencijuoja bei individualizuoja. Rekomenduojama užduotis diferencijuoti pagal mokinių gebėjimus: turintiems mokymosi motyvaciją, itin gabiems mokiniams skirti kūrybines, ugdančias kritinį mąstymą, gebėjimą analizuoti ir vertinti informacinius šaltinius, užduotis; stokojantiems mokymosi motyvacijos, mokymosi sunkumų turintiems mokiniams skirti užduotis, padedančias įtvirtinti gautas žinias, šalinti mokymo(si) spragas. Žr. 2.1.3.

Vienas iš esminių veiksnių, lemiančių mokinių mokymosi pasiekimus ir skatinančių mokinių motyvaciją, yra mokyklos pasiekimų vertinimo kultūra. Vertinimas yra esminė mokymosi proceso dalis. Mokymosi rezultatų vertinimas suvokiamas kaip pagalba mokiniui sėkmingai mokyti, tobulėti, bręsti ir jo pažangos skatinimas.

Ilgamečio lenkų mokytojo, auklėtojo ir vadovėlių eksperto Klemenso Stróżyńskio teigimu (žr. Mikulec), vertinimas mokykloje turi būti traktuojamas kaip komunikacijos veiksmas, pagrįstas keturiais kertiniais akmenimis: KAS, KOKS TIKSLAS, KAM ir KAIP (lenk. CO, PO CO, KOMU i JAK).

KAS yra vertinimas? Tai ugdymo rezultatas (įvertinimas = mokyklinis pažymys + privalomas lydymasis komentaras).

KOKS jo TIKSLAS? Vertinimas turėtų skatinti mokinio tobulėjimą, teikti informaciją apie pasiekimų lygį ir sritį, motyvuoti efektyviai dirbti ir nukreipti mokinio veiklą.

KAM to reikia? Pirmiausia – mokiniui, nes jis yra svarbiausias mokymo proceso subjektas. Antraeiliai adresatai tai mokytojai, kurie pagal tai skatina mokinius, ir tėvai, kurie derina prie jo savo auklėjimo veiklą.

KAIP perteikti įvertinimą mokiniui? Kad vertinimas atliktų savo pedagoginę funkciją, turi būti perteiktas mokiniui tokiu būdu, kad gautą informaciją mokinys galėtų panaudoti tolesniam mokymuisi.

Ugdymo procese naudojami keturi vertinimo būdai: formuojamasis (ugdomasis), diagnostinis, kaupiamasis, apibendrinamasis (Neseckienė, 2005). Žr. 2.2.1.

Vertinimas gali būti atliekamas pasitelkiant skaitmenines technologijas. Vertinimas nuotoliniu būdu apima formuojamąjį ir apibendrinamąjį vertinimus, o vis pažangesnės skaitmeninės priemonės ir įrankiai leidžia kaupti informaciją apie besimokančiųjų gebėjimus. Formuojamasis vertinimas skaitmeninėje aplinkoje leidžia diagnozuoti mokymo(si) poreikius, aprašyti pasiektą mokymosi pažangą ir numatyti būsimą pažangą. Tam galima taikyti įvairius vertinimo metodus, pvz., kaupiamojo balo, grįžtamosios informacijos, diskusijos, mokinių tarpusavio vertinimo. Apibendrinamasis vertinimas padeda įvertinti ir dokumentuoti tai, kas pasiekta. Vertinimo formos gali būti labai įvairios – pažymiai, pažymėjimai, el. aplankai ir pan., o paskirtis viena – įgalinti mokinius pereiti iš vieno pasiekimų lygio į kitą.

Testai / viktorinos yra neatsiejama neformalaus diagnostinio vertinimo, apibendrinamojo vertinimo, o ypač formuojamojo vertinimo dalis. Įvairius testus, apibendrinamuosius klausimynus, trumpas viktorinas mokiniams galima pateikti spręsti pamokos pradžioje, viduryje arba pabaigoje. Tarpusavio rungtyniavimas didina mokinių motyvaciją ir skatina gerai atlikti užduotį. Kiekvienos veiklos bendrus rezultatus galima parsisiųsti į savo kompiuterį ar planšetę iš karto po veiklos ar vėliau. Taip pat ataskaitoje galime matyti problemines vietas, su kuriomis susidūrė mokiniai. Mokinys gauna grįžtamąjį ryšį, padedantį jam mokytis, o mokytojas turi galimybę stebėti mokymosi procesą ir pagal tai organizuoti tolesnį mokymą(si) (Kazragytė, Gudaitė, 2020). Žr. 2.2.2.

Ugdymo procese mokytojas gali modeliuoti turinį atsižvelgdamas į mokinių poreikius. Tai gali būti individualūs poreikiai atskleisti ir tobulinti savo gebėjimus. Šiam tikslui labai tinka grupinio projekto metodas, ugdantis mokinių socialinius įgūdžius, asmenines savybes, kūrybiškumą ir mokymąsi iš kitų (Iwasiów, 2021). Grupiniai projektai ypač pasiteisino nuotolinio mokymo laikotarpiu. Žr. 2.3.1.

Mokinių poreikiai gali būti taip pat diktuojami išorinių veiksnių. Lenkų kalbos dalykas tautinių mažumų mokyklose Lietuvoje yra dėstomas lygiagrečiai su lietuvių kalbos ir literatūros dalyku. Gimtosios kalbos mokymas dvikalbėje aplinkoje ir kultūrinės tapatybės išsaugojimas šiuolaikiniame globaliame pasaulyje, kuriame vyksta labai intensyvūs migraciniai procesai, susilaukia vis daugiau sociolingvistinių tyrimų ir didaktikos dėmesio. E. Lipińska ir A. Seretny (2013) prieina prie išvados, kad kalbos mokymo metodikos ir prieigos priklauso nuo jos vaidmens besimokančiųjų gyvenime,

vartojimo sferų ir įsisavinimo būdų. Pagal šiuos kriterijus labiausiai skiriasi gimtosios ir užsienio kalbos mokymo metodika. Intensyvėjant gyventojų mobilumui vis daugiau dėmesio skiriama paveldėtosios kalbos (ang. *heritage language*), kuri yra vartojama ir kurios mokoma išėivijoje, mokymo metodikai. Didaktikai mano, kad mokant gimtosios kalbos dvikalbystės sąlygose dažnai reikia taikyti užsienio kalbos didaktikos principus. Ši prieiga yra aktuali taip pat lenkų tautinės mažumos gimtajai kalbai Lietuvoje. Kitaip nei paveldėtoji kalba ji yra ugdoma formalioju būdu Lietuvos švietimo sistemoje, tačiau sociokultūrinės jos funkcionavimo sąlygos yra panašios – jos vartojimas apsiribojama mokykla ir artimiausia aplinka, o medių, visuomeninėje erdvėje pirmenybė teikiama valstybinei kalbai.

Po nuotolinio mokymo(si) laikotarpio tapo aišku, kad technologijų naudojimas ateityje taps neatsiejama ugdymo proceso dalimi. Nepriklausomai nuo to, koks pavadinimas įsitvirtins – mišrusis mokymasis (ang. *blended learning*) ar hibridinis mokymasis (angl. *hybrid learning*) – tai bus mokymo metodas, kuris derins tradicinius mokymo metodus (tiesioginis kontaktas su mokytoju) su nuotolinėmis veiklomis (e.mokymasis). Naudojant įvairias mokymosi formas, mišriojo mokymosi programose sukuriama palanki aplinka, kurioje besimokantys gali ieškoti informacijos, tobulinti savo įgūdžius ir gauti vertingų patarimų. Daugeliu atvejų būtent mišrus mokymasis leidžia sukurti veiksmingiausią ugdymo procesą (NMUV, 2020).

Organizuojant mišrųjį mokymą, būtinas skaitmeninis turinys (skaitmeniniai mokymo(si) objektai, skaitmeninės mokymo priemonės, skaitmeniniai vadovėliai), reikalingas bendrosiose programose apibrėžtam dalykų ugdymo turiniui įgyvendinti. Dalį mokymosi turinio mokiniams galima pateikti įprastiniu būdu, o dalį – skaitmeninėse aplinkose. Mokytojas skaitmeninį turinį gali kaupti ir tvarkyti virtualiosiose mokymosi aplinkose. Skaitmeninį turinį kuria ir patys mokytojai bei mokiniai, naudodamiesi įvairiais skaitmeniniais įrankiais (Czechowska, Majkowska, 2020). Žr. 2.4.1.

Mokymasis yra veiksmingiausias, kai į jį žiūrima su entuziazmu ir motyvacija. Monotonija yra motyvacijos priešas, todėl verta pasirūpinti, kad veikla būtų įvairi. Šiam tikslui galima:

- žodines ir rašytines užduotis keisti interaktyviomis užduotimis ir žaidimais;
- naudoti kūrybiškas mokymo formas, pavyzdžiui, žaidimus, daugialypės terpės priemones, interaktyvias užduotis. Žr. 2.4.2.

Kultūrinio ugdymo tikslas yra padėti mokiniams įtvirtinti per kalbos ir literatūros pamokas įgytas žinias ir gebėjimus, visapusiškai plėsti savo kultūrinį akiratį, tobulinti kritinio mąstymo gebėjimus, ugdytis kūrybiškumą, socialinius ir emocinius įgūdžius, pilietines nuostatas, atliekant mokomąsias užduotis: 1) teatro, muziejaus, meno parodų ir pan. lankymas; 2) pamokos įvairiose kultūrinėse erdvėse (pvz., edukacinės ekskursijos, teminiai užsiėmimai, dirbtuvės), susietose su tam tikrais literatūriniais kūriniais, temomis arba literatūrinių ir istorinių epochų reiškiniais; 3) bendradarbiavimas su kultūros institucijomis (pvz., bibliotekomis, teatrais, kino teatrais, muziejais, galerijomis, meno mokyklomis ir kt.);

Ugdymosi paradigmoje didelę reikšmę turi kontekstas / ugdymosi aplinka. Ugdytinių įsitraukimą ir motyvaciją gali skatinti neformalus pamokos formatas, socialinio ar fizinio konteksto (daiktai,

erdvės, vietos) pakeitimas, kuris suteikia temai aktualumo, o veikloms autentiškumo. Šiuolaikinė mokymo(si) aplinka taip pat turėtų teikti galimybę naudotis įvairiomis komunikacinėmis technologijomis, kad ugdymo turinį galima būtų perkelti į artimesnę ir patraukliausią mokiniams elektroninę erdvę. Žr. 2.5.

2. Rekomendacijos ir patirčių reflektavimas

2.1. Mokinių individualios pažangos skatinimas per pamoką

2.1.1. Skaitymo strategijų taikymas kaip sėkmės kriterijus

Pagrindinėje mokykloje siūlomos skaitymo strategijos (SCz):

Rask pagrindinę mintį – prieš teksto skaitymą mokiniai, remdamiesi pateiktais klausimais, analizuoja ir interpretuoja teksto pavadinimą, įvardija tekste nagrinėjamą problemą, aptaria ją, išreiškia savo nuomonę; ši strategija padeda suprasti ir išskirti tarp kitos informacijos teksto pagrindinę mintį.

Prieš, per ir po... – prieš teksto skaitymą mokiniai formuluoja klausimus, į kuriuos atsakymus turėtų rasti tekste, skaitydami – įvertina savo spėlionės ar hipotezes, o perskaitę – apibendrina, kuo praplėtė savo žinias; ši strategija naudojama informacinių tekstų skaitymui.

Tiesa-netiesa – prieš teksto skaitymą mokinys žymi mokytojo parengtus teisingus ir neteisingus teiginius, atsižvelgdamas į turimas žinias, o skaitydamas tekstą tikrina savo hipotezes; ši strategija kelia mokinio susidomėjimą, leidžia susieti naujas ir turimas žinias.

Raktiniai žodžiai – mokinys turi išnagrinėti mokytojo pateiktus raktinius žodžius, tai leis numatyti teksto problemą ir suformuluoti hipotezę, kuri bus įvertinta skaitymo metu; ši strategija irgi siekia sudominti mokinius prieš pradėdant skaityti tekstą, kad skaitymo procesas taptų aktyvia hipotezių vertinimo forma.

Penki žingsniai siekiant suprasti prasmę – šios strategijos panaudojimas labiausiai tinka skaitant informacinius tekstus (pvz., vadovėlius); penkis žingsnius sudaro: teksto peržvelgimas, klausimų formulavimas, atsakymų ieškojimas, išvadų darymas ir apibendrinimas, ką mokinys sužinojo.

Tavo mąstymo pėdsakai – tai reikšmingų žodžių ir minčių radimas, savo nuomonės, įspūdžio fiksavimas; ypatingai padeda suprasti publicistinius tekstus; ši strategija remiasi sutartų simbolių ženklų, kuriais galima žymėti paraštėse svarbią informaciją, vartojimu: * = svarbu, + = tai patvirtina mano lūkesčius, o! = visiškai kitaip nei maniau, ? = verčia susimąstyti, turiu patikrinti, ne = visiškai nesutinku, taip = sutinku, ! = įdomu; ženklai užtikrina, kad svarbios mintys ir pastebėjimai nebūtų trumpalaikiai. Skaitytojai lygina ir plėtoja savo refleksijas iš skirtingų darbo etapų: nuo konkretumo, paprastos paieškos, per informacijos ir išvadų derinimą iki interpretacijos.

LENKŲ KALBA IR LITERATŪRA

Mokymų dalyvių pasiūlytas strategijos TAVO MĄSTYMO PĖDSAKAI taikymo pavyzdys. 8 klasė

Grupė: Olga Volkovicka, Teresa Beliak, Lucija Kadzevič, Regina Pašuta

Pamokoje mokiniai, susipažindami su žurnalisto profesija, skaito publicistinį tekstą *Jak zostać dobrym dziennikarzem* (M. Chmiel i in. Słowa na czasie. Klasa 2. Podręcznik do języka polskiego dla gimnazjum. Warszawa: „Nowa Era”, p. 54–55).

Veikla / pamoka / problema / klausimas	Akys ir ausys atviros. Gero žurnalisto karjeros link (Otwarte oczy i uszy. W drodze ku karierze dobrego dziennikarza)
Mokymosi uždavinys	Perskaityt tekstą, naudodami programėlę coggle.it sukursime minčių žemėlapi „Geras žurnalistas“. Dirbdami grupėse sukursime book.creator.com skaitmeninėje aplinkoje trumpą (4–6 klausimų) interviu.
Ugdomos kompetencijos	Kūrybiškumo (kuria klausimus ir planuoja interviu), kultūrinė (susipažįsta su žurnalisto profesija, apibūdina jo savybes), skaitmeninė (taiko skaitmenines technologijas atlikdami užduotis)
PROCESAS / Pamokos planas	
Mokinių sudominimas: Iš pateiktų paveikslėlių mokiniai atrinka tris reikalingus žurnalisto darbui (popierius, ekranas, monitorius, bloknatas, mikrofonas, saldainiai, televizorius, medis, jūra). Argumentuoja savo pasirinkimą.	
Mokiniai susipažįsta su tekstu „Jak zostać dobrym dziennikarzem” taikydami strategija Tavo mąstymo pėdsakas, žymėdami savo mintis, nuomones, ispūdžius:	
* = to ważne + = to potwierdza moje przypuszczenia o! = zupełnie inaczej niż myślałem ? = to mnie zastanawia, muszę sprawdzić nie = z tym się nie zgadzam tak = z tym się zgadzam ! = ciekawe	
Naudojant V įvardija gero žurnalisto savybes, kuria minčių žemėlapi „Geras žurnalistas“, (pvz., kantrybė, informacijos tikrinimas, savikontrolė, objektyvumas ir t. t.).	
Mokiniai skirstomi į grupes. Dirbant grupėse kuria po 4–6 klausimus, kuriuos užduos pasirinktiems respondentams.	
Savo interviu kuria book.creator.com skaitmeninėje aplinkoje. Pristato savo grupės darbą.	

LENKŲ KALBA IR LITERATŪRA

2.1.2. Įtraukusis ugdymas, tinkamiausių metodų taikymas

Dirbant su turinčiais specialiųjų poreikių mokiniais siūloma taikyti mokymąsi aktyvinančius metodus:

Sąmoningas klaidų įterpimas. Mokiniai, pristatydami savo rezultatus, sąmoningai įterpia į juos klaidą (tik vieną). Poroje dirbantis bendramokslis privalo šią klaidą rasti, todėl turi itin atidžiai klausytis. Tam, kad aptiktų klaidą, jis turi palyginti kito atsakymą su savo turimomis žiniomis.

Padėkliukas. Besimokantieji susėda grupėmis – pageidautina po keturis. Kiekviena grupė gauna didelį popieriaus lakštą (A3 formato ar didesnį) ir nupiešia „padėkliuką“. Darbas vyksta trimis etapais. Individualus darbas: kiekvienas grupės narys turi po laukelį lapo pakraščiuose, kuriame surašo savo mintis užduoties tema ir pasirašo po savo užrašais. 2. Grupinis darbas: grupės nariai aptaria užrašus ir susitaria dėl atsakymų ir rezultatų, kuriuos kaip bendrą rezultatą įrašo viduriniajame laukelyje. Visi pasirašo. 3. Pristatymas visiems: galiausiai visos darbo grupės pristato savo rezultatus visai klasei.

Užduočių stotys. Šiuo atveju derinamos įvairios technikos ir jos turi būti pasirengusios lavinti skirtingus įgūdžius: skaitymo supratimas; informacijos paieška; pateiktos informacijos analizavimas.

Dramos metodas. Mokiniai bus skatinami pasirinkti vaidmenis, suvaidinti situacijas, užduoti klausimus. Dalyvauti dramoje gali visi, nepriklausomai nuo amžiaus, patirties ir sveikatos būklės. Vienintelis kriterijus – noras dalyvauti ir suvaidinti vaidmenį. Taikant šį metodą negalime eliminuoti vaiko su kalbos sutrikimu, apkūnaus ar vaiko su negalia.

Simbolių metodas. Tokiu metodu galima kurti veiksmų planą, pasakoti, užšifruoti norimą informaciją ir t. t.

LENKŲ KALBA IR LITERATŪRA

Skaitymas po padidinauoju stiklu. Mokiniai gauna konkretų teksto fragmentą ir tik tam fragmentui skirtus klausimus.

Tekst	Pytania	Odpowiedzi
1. Całą zimę, długą i mroźną, Dziecko uczyło się pod okiem Czarownicy. W dzień odczytywało wszystkie litery alfabetu, a wkrótce potem całe teksty z wielkiej, zniszczonej książki, wyjętej z worka. W ciągu niecałego miesiąca Dziecko opanowało płynnie czytanie, pisanie, liczenie.	1. Jacy bohaterowie występują w danym fragmencie? 2. Czym się zajmowało Dziecko? 3. Co umiało Dziecko po miesiącu?	

2.1.3. Ugdymo turinio diferencijavimo galimybės. Ilgalaikiai darbai

Ilgalaikio darbo vertinimo kriterijai. Ilgalaikis darbas yra laikomas atsiskaitomuoju darbu, todėl yra vertinamas pažymiu. Reikia atsižvelgti į tai, kad šiuo darbu siekiama didinti individualius mokinio pasiekimus ir motyvaciją, todėl pažymys turi būti pozityvus, vertinantis net mažiausias vaiko pastangas ar įgūdžius.

Mokinys turėtų būti informuotas apie vertinimo kriterijus, kuriuos reikia formuluoti aiškiai ir suprantamai. Ilgalaikį darbą mokiniui privaloma atlikti iki sutartos datos (1-4 savaitės).

Ilgalaikio darbo pateikimo formos: pristatymas, referatas, eskizas, viktorina, laikraštis, aplankas, plakatas, mokomasis žaidimas, standinė medžiaga, eilėraščio mokymasis atmintinai, vaizdo įrašas, scenarijaus paruošimas, ir kt.

Ilgalaikių darbų pobūdis / paskirtis: naujų žinių įtvirtinimas, pomėgių lavinimas, domėjimosi tautos kultūra skatinimas, skaitymo pomėgių plėtojimas, rašymo gebėjimų tobulinimas, komunikacijos įgūdžių skatinimas.

Ilgalaikio darbo pavyzdys. 6 klasė

Tema: Kalbėk taisyklingai.

Veiklos forma: Vaizdo įrašas.

Užduotis: Naudodamiesi turimomis priemonėmis nufilmuokite vaizdo įrašą, kuriame parodysite taisyklingus virtuvėje esančių daiktų pavadinimus, bei pristatykite jį klasei.

Prieš pradėdami darbą, paspauskite nuorodą <https://www.youtube.com/watch?v=5M-5Dd5k-hkA>, peržiūrėkite vaizdo pamoką „Kaip įrašyti vaizdo įrašą išmaniuoju telefonu“.

LENKŲ KALBA IR LITERATŪRA

Vertinimo kriterijai:

- vaizdo įrašo suderinamumas su tema;
- vaizdo įrašo trukmė (ne daugiau kaip 1,5 minutės);
- darbo atlikimo terminas (2 savaitės);
- kalbos taisyklingumas ir žodyno turtingumas;
- išraiškingas kalbėjimas, tinkamas tempas;
- vaizdo įrašo pristatymas klasėje su asmeniniu komentaru;
- bendra meninė išraiška.

Ilgalaikių darbų temų pavyzdžiai:

Atlikto darbo „Kalbėk taisyklingai. Virtuvė“ vaizdo įrašas:

Atlikto darbo „Kalbėk taisyklingai. Sodo įrankiai“ vaizdo įrašas:

5 klasė: Vilniaus ir Vilnijos krašto legendos; Pažintis su Lenkija.

6 klasė: Magiški žodžiai, kuriuos turėtume prisiminti kiekvieną dieną; Dešimt mitologinių būtybių, kurių nenorėčiau sutikti.

7 klasė: Frazeologizmai iš senovės Graikijos legendų ir mitų; Šiuolaikiniai aktyvistai, kovojantys už vaikų teises.

8 klasė: Aforizmai, kuriuos verta žinoti; Švari kalba – švari galva; Metas taisyklingai lenkų kalbai.

9 klasė: Dešimt įtakingiausių lenkų / lietuvių pasaulio istorijoje; Ryškiausios lenkės / lietuvės ant podiumo.

10 klasė: Barokinis Vilnius; Rašau oficialų laišką; Česlavo Milošo sąsajos su Lietuva.

LENKŲ KALBA IR LITERATŪRA

Kalbėjimo, klausymo ir sąveikos srities ilgalaikių darbų pavyzdžiai pagal mokinių pasiekimų lygius, 6 klasė¹

Atsižvelgdamas į kalbėjimo situaciją kalba raiškiai, garsiai, tinkamu tempu, taisyklingai taria garsų junginius, kirčiuoja dažniausiai vartojamus žodžius, iš dalies paisydamas taisyklingos bendrinės kalbos tarties normų. Pagal pavyzdį tinkamai intonuoja sakinius ir daro pauzes, pabrėždamas svarbiausią prasminę sakinio vietą. (A.3.2.1.)

Teksto turinio perteikimas žodžiu.

Klausydamas tekstų bendrine sakytine kalba, perteikiamų įvairių kalbėtojų skirtingu tempu, tembru nusako ir aptaria teksto temą. Vadovaudamasis nukreipiamaisiais klausimais formuluoja teksto tikslą ir pagrindinę mintį. (A.1.1.2.)

Darbas su tekstu. Teksto temos, tikslo, pagrindinės minties nustatymas padedant mokytojui.

Atsižvelgdamas į komunikavimo situaciją pristato žodžiu parengtą aiškų, rišlų ir vaizdingą tekstą pasirinkta/pasiūlyta tema, paiso trinarės struktūros. Iš esmės logiškai plėtoja temą ir mintį. Daugeliu atvejų pasirenka tinkamą kalbinę raišką. (A.3.1.3.)

Pristatymo, pagrindžiančio, kad verta skaityti pasirinktą skaitinį parengimas pasitelkiant mokytojo konsultaciją.

Bendraudamas neoficialiose / oficialiose komunikavimo situacijose atsižvelgia į adresatą (bendraamžiai, mažai pažįstami suaugusieji), kitus situacijos elementus (viešoji / asmeninė erdvė) ir nurodytą tikslą, siekdamas apsieisti informacija, sudominti, įtikinti. Tikslingai laikosi mandagaus bendravimo / bendradarbiavimo principų, saugaus ir etiško bendravimo virtualioje erdvėje reikalavimų. (A.2.2.4.)

Interviu su pagyvenusiu pažįstamu apie jo jaunystę. Panašumai ir skirtumai.

¹ Pasiekimų lygių požymiai pateikiami remiantis atnaujinta bendrąja programa (LTMGK).

LENKŲ KALBA IR LITERATŪRA

Mokymų dalyvių pasiūlytos ilgalaikių darbų temos

7 klasė

Tema: **Kas galėtų žaisti jūsų krepšinio komandoje? Pateikite gero sportininko įvaizdį**

Literatūros ir kultūros pažinimas. Slenkstinis (I lygis)

Grupė: Edita Klimaševskaja, Gražina Paulauskienė, Ana Jasinska, Irena Šulska

Tema: **Graikų dievai ir jų atributai**

Literatūros ir kultūros pažinimas. Slenkstinis (I lygis)

Grupė: Teresa Bieliak, Irena Kadzewicz, Bogusława Liaikienė, Krystyna Stankevičienė, Bożena Piaskowska

9 klasė

Tema: **Rašau straipsnį mokyklos laikraščiu apie filomatų ir filaretų veiklą Vilniuje**

Rašymas ir teksto kūrimas. Pagrindinis (III lygis)

Grupė: Krystyna Witlicka, Regina Šilobritienė, Krystyna Dejnarrowicz, Gražyna Berdešiute-Starynina

Tema: **Vilniaus romantizmo atstovo portretas**

Kalbos pažinimas. Aukštesnysis (IV lygis).

Grupė: Monika Urbanowicz, Bożena Ustjanowska, Irena Karpavičienė, L. Podworska, Alina Savanevičienė

10 klasė

Tema: **Holokausto pėdsakai mano tėviškėje**

Kalbėjimas, klausymas ir sąveika. Slenkstinis (I lygis)

Grupė: Vaclava Ivanovska, Renata Jočienė, Janina Snarska, Krystyna Turkot

LENKŲ KALBA IR LITERATŪRA

2.2. Mokinių pažinimo ir ugdymosi vertinimo būdai

2.2.1. Grįžtamasis ryšys. Vertinimas, įsivertinimas, pažangos fiksavimas

Kiekvienas iš vertinimo būdų turi savo vertinimo metodus:

Formuojamas vertinimas

Pats tinkamiausias būdas skatinti kiekvieno mokinio individualią pažangą yra formuojamasis vertinimas. Mokinio įsivertinimui gali būti naudojami šie metodai (KU, 2012, 122-124):

Nebaigti sakiniai. Kiekvienam mokiniui pamokos pabaigoje išdalijami lapeliai su nebaigtais sakiniais. Mokiniai pratęsia sakinius ir perskaito juos grupės ar klasės draugams.

Pamokoje sužinojau, kad...

Buvo įdomu...

Norėčiau daugiau sužinoti...

Šią pamoką sekėsi...

Sunkiai sekėsi...

Džiaugiuosi, kad...

Dalyko pasiekimų lapas. Tai ilgalaikė pasiekimų stebėjimo forma. Mokinys lentelėje įsivertina savo pasiekimus balu ir rašo komentarus apie savo žinių ir gebėjimų trūkumus. Lentelė gali būti papildyta mokytojų ir tėvų komentarais. Tokiu būdu užtikrinamas visų suinteresuotų šalių bendradarbiavimas.

Voratinklis. Tai grafinė forma, skirta įsivertinimui. Figūros ašyse mokiniai turėtų pažymėti tam tikrų savybių (ugdomų nuostatų, gebėjimų, žinių ir supratimo) intensyvumą. Mokytojas ašis pavadina

KARTA OSIAGNIEĆ PRZEDMIOTOWYCH

Ocena	MIESIĄC	Poziom wyższy (9-10)	Poziom podstawowy (8-6)	Poziom dostateczny (5-4)	Poziom niedostat eczny (3-1)
10	Marzec	8,6			
9					
8					
7					
6					
5					
4					
3					
2					
1					
Dzień	3 8 14 18 23 31				

Komentarz ucznia

03-03 - Nie określiłem 10 cech bohatera
03-14 - Zapomniałem błędny z trybem przypisów.
03-31 - Udało mi się! Tryb przypisów.

Komentarz nauczyciela

03-03 - Podajes tylko 7 cech bohatera -
z 10, nie zapomniałeś trybem przypisów.
03-14 - Tryb przypisów jest ci sprawa ci kłopoty,
musisz się uczyć.
03-31 - Cieszę się, że udało ci się pokonać
Komentarz rodzica - "Indywidualne trybem".

Zapoznałam się, Cieszę się z osiągnięć.

LENKŲ KALBA IR LITERATŪRA

atsižvelgdamas į pamokos tikslus. Ši grafinė forma gali būti naudojama darbui pamokoje įsivertinti ir stebėti bei fiksuoti mokymosi pažangą ilgesnį laikotarpį.

Diagnostinis vertinimas

Diagnostinis vertinimas yra sistemingas procesas, kuris mokykloje atliekamas mokslo metų pradžioje, mokantis ir pabaigoje. Jis būtinas ugdymo procese, nes mokinys tokiu būdu išsiaiškina, kokio lygio jo pasiekimai. Diagnostinių užduočių pavyzdžiai:

- https://www.nec.lt/failai/8086_Skaitymas_NMPP2019_6kl_PL.pdf
- <http://polonista.lt/wp-content/uploads/2020/03/Zadania-VIII-Miniolimpiady-J%C4%99zyka-Polskiego-na-Litwie-2019-r..pdf>

Kaupiamasis vertinimas

Informacijos apie mokinio mokymosi pažangą ir pasiekimus rinkimas fiksuojamas pagal individualų mokytojo ir mokinių susitarimą už: darbą klasėje, namų darbus, ataskaitas, projektų rengimą, grupinio darbo pristatymus, savarankiškumą, kūrybiškumą, kritinį mąstymą.

VILNIAUS JUZEFO IGNACIAJUS KRAŠEVSKIO GIMNAZIJOS
MOKINIŲ INDIVIDUALŲ PAŽANGOS ĮSIVERTINIMO LAPAS
2020/2021 m. m.

Mokinio: [redacted] (klasė) [redacted]

Pilno metinio (švietimo) darbo vienos savaitės kartais, rašymo metadažis

Kl. Nr.	Įvertinama savo pažanga ir tikslų gerinimą mokymosi rezultatai	I pusmetis					II pusmetis						
		09	10	11	12	01	02	03	04	05			
1.	Užtikrinu klasės, aktyviai dalyvauju pamokose.												
2.	Paaukuo sąžinai, nebiju sunkumų.												
3.	Vienas ir tas patis stengiuosi mokytis ir dirbti.												
4.	Esu draugiškas, sutinku kitose mokytis ir dirbti.												
5.	Į pamoką atėjau visą reikalingą priemonių dėklą.												
6.	Savarankiškai stengiuosi rasti klaidas ir jas taisyti.												
7.	Klaidos pažauku, jei atsiskaityti už klaidas.												
8.	Dalyvauju savo žiniomis su klase.												

I PUSMETIS
Tęty komentaras/pažangos:

II PUSMETIS
Tęty komentaras/pažangos:

VILNIAUS JUZEFO IGNACIAJUS KRAŠEVSKIO GIMNAZIJOS
MOKINIŲ INDIVIDUALŲ PAŽANGOS ĮSIVERTINIMO LAPAS
2020/2021 m. m.

Mokinio: [redacted] (klasė) [redacted]

Pilno metinio (švietimo) darbo vienos savaitės kartais, rašymo metadažis

Kl. Nr.	Įvertinama savo pažanga ir tikslų gerinimą mokymosi rezultatai	I pusmetis					II pusmetis						
		09	10	11	12	01	02	03	04	05			
1.	Užtikrinu klasės, aktyviai dalyvauju pamokose.												
2.	Paauku sąžinai, nebiju sunkumų.												
3.	Vienas ir tas patis stengiuosi mokytis ir dirbti.												
4.	Esu draugiškas, sutinku kitose mokytis ir dirbti.												
5.	Į pamoką atėjau visą reikalingą priemonių dėklą.												
6.	Savarankiškai stengiuosi rasti klaidas ir jas taisyti.												
7.	Klaidos pažauku, jei atsiskaityti už klaidas.												
8.	Dalyvauju savo žiniomis su klase.												

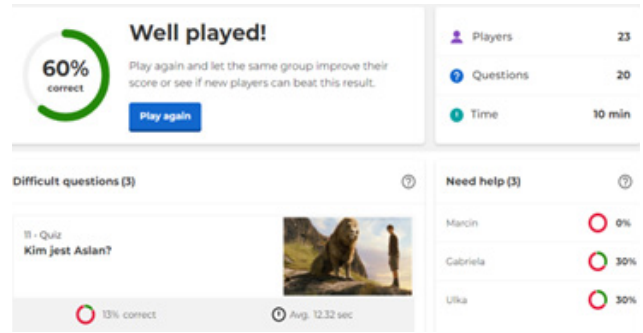
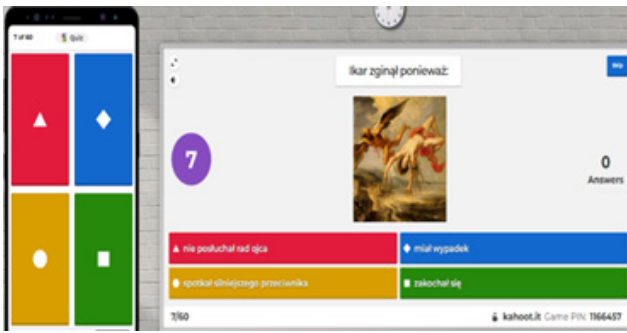
I PUSMETIS
Tęty komentaras/pažangos:

II PUSMETIS
Tęty komentaras/pažangos:

Vilniaus Juzefo Ignacijaus Kraševskio gimnazijos mokinių pažangos įsivertinimo lapai

LENKŲ KALBA IR LITERATŪRA

Kahoot testo ir ataskaitos pavyzdys

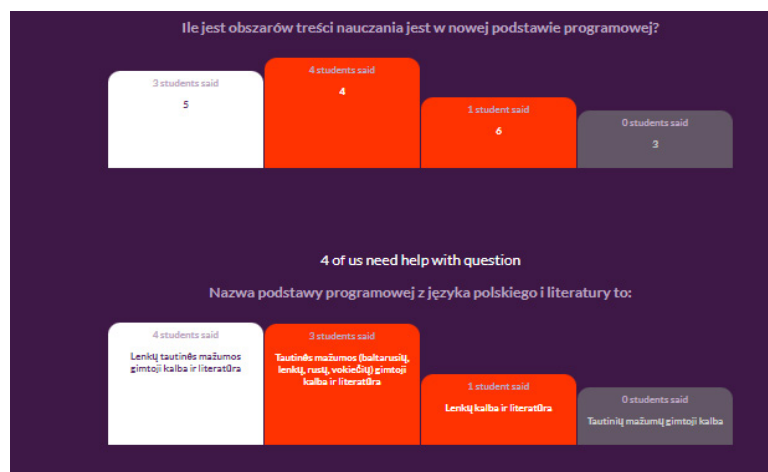

Quizziz testo ir ataskaitos pavyzdys

Nazwy uczestników	Wynik	Q1	Q2	Q3	Q4	Q5	Q6	Q7	Q8	Q9	Q10	Q11	Q12	Q13
RS	20800 (100%)	54%	58%	71%	75%	63%	71%	71%	54%	83%	54%	50%	33%	63%
Kaka	18680 (100%)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Niewiadomo	17930 (90%)	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓
kameska	17770 (95%)	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Jony	17170 (90%)	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗
Babian	15570 (90%)	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Magda	15070 (80%)	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✗	✓
ATGDDA	14990 (85%)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✗	✗	✓
Ja	13270 (75%)	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✗	✗	✓
Marcin	12370 (75%)	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✗	✗	✗	✓
Nikt	12030 (70%)	✗	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗
Kamila	11700 (70%)	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✗	✓	✗	✗	✗	✓
☹️☹️	11120 (60%)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✗	✓	✗	✗	✗	✓

Quizalize testo ir ataskaitos pavyzdys

LENKŲ KALBA IR LITERATŪRA

2.3. Ugdymo turinio modeliavimas atsižvelgiant į mokinių poreikių įvairovę

2.3.1. Grupiniai projektai

Projektinio darbo pavyzdys, 9 klasė

Projekto pavadinimas – **Adomas Mickevičius – skirtinguose portretuose / Adam Mickiewicz na różnych portretach**

Užduotis – sukaupti reikalingą informaciją, parengti vaizdo reportažo, susijusio su A. Mickevičiaus biografija ir kūryba, scenarijų, padaryti vaizdo įrašą naudojant pasirinktus skaitmeninius įrankius.

Užduoties atlikimo terminas – 1 mėn.

Ugdomi gebėjimai – bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžių tobulinimas; informacijos paieška; inovatyvių sprendimų paieška bendru darbu; skaitmeninių įgūdžių tobulinimas; kultūrinio sąmoningumo ugdymas; mokėjimo mokytis gebėjimai.

Vilniaus šv. Jono Pauliaus II gimnazijos mokinių parengtas reportažas Adomas Mickevičius kaip patriotas

2.3.2. Užsienio kalbos mokymo patirties pritaikymas gimtosios kalbos pamokose

Lenkų tautinės mažumos gimtosios kalbos mokymo procese taip pat galėtų būti taikomi užsienio kalbos didaktikai būdingos prieigos (Krawczuk, Kowalewski, 2017, 26-33):

Audiovizualinių įrašų naudojimas. Audiovizualinių įrašų naudojimas reikalingas tam, kad mokiniai girdėtų ir suprastų gyvają bendrinę lenkų kalbą, galėtų tobulinti savo tarimo įgūdžius.

Teminis žodyno plėtojimas. Daugiakalbystės sąlygose mokinių gimtosios kalbos žodyne gali būti daug leksinių spragų, atsiradusių dėl to, kad tam tikrose kasdienio gyvenimo srityse dažniau yra vartojama kita kalba. Todėl būtina planuoti kalbines veiklas, susijusias su šiomis sritimis ir plėsti žodyną teminiu principu.

LENKŲ KALBA IR LITERATŪRA

Kultūrinis ir sociokultūrinis ugdymas. Užsienio kalbų metodikoje kultūra suprantama plačiaja prasme, ji apima ne tik istoriškai susiformavusį materialinį ir dvasinį tautos paveldą, bet ir šiuolaikines šalies realijas, kasdienį žmonių gyvenimą, tradicijas ir t. t. Labai svarbu, kad mokiniai lenkų kalbos pamokose kuo daugiau sužinotų apie Lenkijos geografiją, šiuolaikinį kiną, modernius muziejus, festivalius ir kitus sociokultūrinius reiškinius.

Tarpkultūrinis ugdymas. Užsienio kalbų mokyme tai reiškia mokamos kalbos šalies kultūros pažinimą ir kultūrinių skirtumų, kurie turi įtakos sėkmingai komunikacijai, nustatymą. Tarpkultūrinė kompetencija apjungia daug kitų bendrųjų kompetencijų – komunikavimo, pilietinės, socialinės-emocinės, kultūrinės – elementų. Lenkų tautinės mažumos Lietuvoje atveju tai reiškia ugdymą dviejose – lenkų ir lietuvių – kultūrose, įvairių jos apraiškų, kalbinės elgsenos gretinimą ir sąmoningą skirtumų paisymą.

Užduotimis pagrįstas mokymas (ang. *task-based learning*). Dažniausiai tai būna grupinis darbas, kurio metu mokiniai bendradarbiaudami ieško autentiškos problemos sprendimo, kuria autentiškus tekstus. Kalba vartojama ne dirbtinėje aplinkoje, o natūraliai susiklosčiusioje situacijoje. Tai reikalauja specifinės leksikos vartojimo, atitinkamų komunikacinių modelių taikymo. Tokia veikla skatina ne tik komunikavimo, bet ir kūrybiškumo bei socialinės-emocinės kompetencijų ugdymą. Labiausia tinka neformaliajam ugdymui (pvz., projektinėje veikloje), tačiau gali būti naudojamas kaip pamokos elementas.

LENKŲ KALBA IR LITERATŪRA

Užsienio kalbos didaktikos metodų pritaikymo pavyzdys. 7 klasė

Mokytojas, atsižvelgdamas į mokinių interesus, gali pasirinkti vieną iš trijų veikiančių Lenkijoje modernių muziejų svetainių (žr. toliau nurodytus internetinius adresus) ir pasirinkti siūlomas užduotis, kurios integruoja įvairių pasiekimų sričių gebėjimus.

Centrum Nauki Kopernik <https://www.kopernik.org.pl/>

Centrum Wiedzy o Wodzie Hydropolis <https://hydropolis.pl/>

Orientarium ZOO Łódź <https://orientarium.lodz.pl/oferta-edukacyjna/>

Problema	Muzeum, orientarium, delfinarium – įdomus objektai, sudėtingi daiktavardžiai (Muzeum, orientarium, delfinarium – interesuojančio objekty, trudne rzeczowniki)
Mokymosi uždavinys	Ieškodami informacijos muziejaus internetiniame puslapyje susipažinsime su nauja leksika, išmoksime vartoti taisyklingas daiktavardžių su priesaga <i>-um</i> formas, atkreipsime dėmesį į šių daiktavardžių formų skirtumus įvairiose kalbose. Dirbdami grupėse suplanuosime išvyką į muziejų ir parašysime elektroninį laišką. Peržiūrėję vaizdo įrašą, sukursime instrukciją.
Ugdomos kompetencijos	Kultūrinė (susipažins su modernių muziejų ekspozicijomis ir veiklomis), komunikavimo (ieškos informacijos elektroniniame puslapyje / klausys video pranešimo, kurs pranešimus – elektroninį laišką ir instrukciją), pažinimo (mokysis taisyklingų daiktavardžių formų vartojimo), kūrybiškumo (planuos išvyką į muziejų), skaitmeninė (dirbs su elektroniniu tekstu).
PROCESAS / Pamokos planas	
<p>Internetinio teksto skaitymas ir supratimas – informacijos paieška, skirtingos raiškos informacijos siejimas, išvadų darymas, pvz.:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Gdzie znajduje się to muzeum? W jakich godzinach muzeum jest otwarte dla zwiedzających?2. Z jakich części/stref/obiektów składa się muzeum i co jest eksponowane w tych częściach?3. Jakie warsztaty edukacyjne dla uczniów oferuje muzeum?4. Ile kosztują bilety do muzeum? Jak można zarejestrować się na warsztaty edukacyjne? <p>Kalbinis ugdymas susideda iš kelių žingsnių. Mokiniai:</p> <ul style="list-style-type: none">• kaupia daiktavardžius su priesaga <i>-um</i>, aiškinasi jų reikšmę: <i>muzeum, centrum, planetarium, obserwatorium, laboratorium, akwarium, delfinarium, oceanarium, orientarium</i> itd.	

- naudodamiesi internetiniu žodynu (<https://wsjp.pl>) pateikia daiktavardžių su apibūdinimais junginių ir įsimena, kad šie daiktavardžiai yra niekatrosios giminės, pvz.: *szklane akwarium, centrum handlowe, muzeum etnograficzne, laboratorium chemiczne*, susipažįsta su šių daiktavardžių linksniavimo modeliu;
- įtvirtina šių žodžių gramatinės formas vartodami jas kontekste, pvz.:

W Krakowie jest dużo *muzeów*. W starszych *muzeach* możemy obejrzeć słynne dzieła sztuki i zabytki historyczne. Nowoczesne *muzea* często wykorzystują różne technologie informacyjne. Polskie *muzea* często realizują międzynarodowe projekty z zagranicznymi *muzeami*.

Tarpkultūrinė prieigą gali būti panaudota dviem būdais. Mokiniai:

- palygina šių daiktavardžių formą ir gramatinės savybes lenkų ir lietuvių kalbose, pvz.: *muzeum* – muziejus, *akwarium* – akvariumas, *laboratorium* – laboratorija; daro išvadą apie kalbų sąveiką ir gramatinės giminės pokyčius lenkų šnekamojoje kalboje
- susipažįsta su panašių Lietuvos muziejų (pvz., Jūros muziejaus Klaipėdoje, Molėtų astronominės observatorijos) svetainėmis ir papasakoja apie šiuos objektus lenkų kalba.

Šiai pamokai galima pritaikyti užduotimi grįstą mokymą: mokiniai turi suplanuoti išvyką į pasirinktą muziejų, nupirkti bilietus, užsisakyti edukaciją ir parašyti į muziejų elektroninį laišką aktualiam klausimui išsiaiškinti, pvz., ar Lietuvos mokiniai įsigydami bilietus gali pasinaudoti lengvatomis.

Galima pasinaudoti muziejų siūlomais audiovizualiniais įrašais, pvz., Centro Hydropolis <https://hydropolis.pl/hydrowdomu-czyli-hydropolis-online/> Mokiniai gali pasirinkti dominančią juos temą ir parengti raštu instrukciją, pvz., kaip nuspalvinti natūraliais dažais margučius.

2. 4. Naudojimas technologijomis

2. 4. 1. Skaitmeninių edukacinių išteklių kūrimas

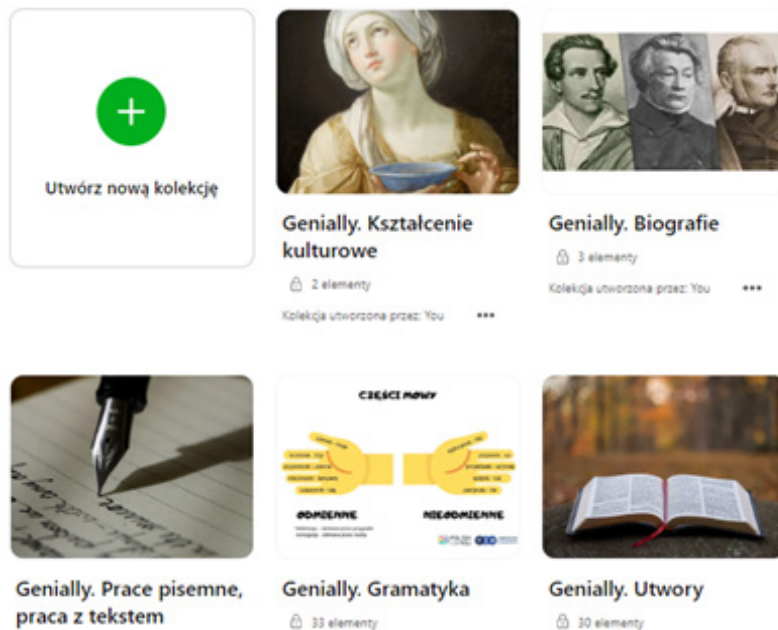
Vienas iš informacijos kaupimo įrankių yra platformos **Wakelet** ir **Sutori** (<https://wakelet.com/>, <https://www.sutori.com/en/>).

Wakelet yra įrankis, leidžiantis išsaugoti, kaupti ir bendrinti medžiagą skaitmenine forma. Naudodami **Wakelet** galime tvarkyti dominančią mus žiniatinklyje esančią informaciją (nuorodas, pdf failus, nuotraukas ir kt). **Wakelet** taip pat turi programėlę išmaniesiems telefonams.

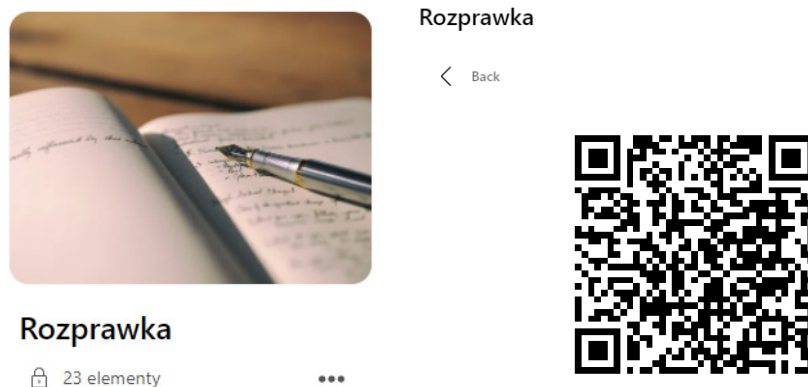
Kam galima naudoti platformą?

- **rinkti įdomias nuorodas iš interneto ir sukurti kolekciją nurodytoms pamokų temoms** (*Pavyzdys 1*);
- **paruošti pamoką / pamokų ciklą mokiniams**; turėdamas galimybę pateiktyse įklijuoti nuorodas, pamokos metu mokytojas greitai pereina į kitą puslapį su pavyzdžiu ar užduotimi;
- **kaupiti mokiniams skirtą medžiagos duomenų bazę; ši funkcija labai tinka mokytojams, dažnai dirbantiems su** įvairiais internetiniais įrankiais; kad mokiniai nepasiklystų daugybėje siūstų nuorodų, visas įklijuojame į **Wakelet** kolekciją (*Pavyzdys 2*);
- kurti nuotraukų albumus – tokiu būdu galime po renginio sukurti nuotraukų kolekciją ir suteikti prieigą pasirinktiems asmenims (mokiniams, tėvams) jas peržiūrėti arba sukurti mokinių namų darbų (pvz., memų, plakatų) kolekciją, kurią bendraklasiai galės komentuoti, padėti patiktuką (*Pavyzdys 3*);
- **bendradarbiauti įgyvendinant projektą** – dirbdami grupėse mokiniai galės dalintis savo darbo rezultatais;
- **įkelti namų darbus** – mokiniai galės patalpinti atliktus namų darbus;
- **įrašyti vaizdo įrašus tiesiogiai programoje Wakelet** – ši funkcija yra įmanoma integruotos „Flipgrid“ kameros dėka; naudodamiesi ja, mokiniai ir mokytojai gali įrašyti iki 10 minučių trukmės medžiagą: kalbas, rašymo ir piešimo lentą, taip pat savo ekraną; tokiu būdu galima sukurti mokomąją medžiagą mokiniams.

1 pavyzdys

2 pavyzdys

3 pavyzdys

LENKŲ KALBA IR LITERATŪRA

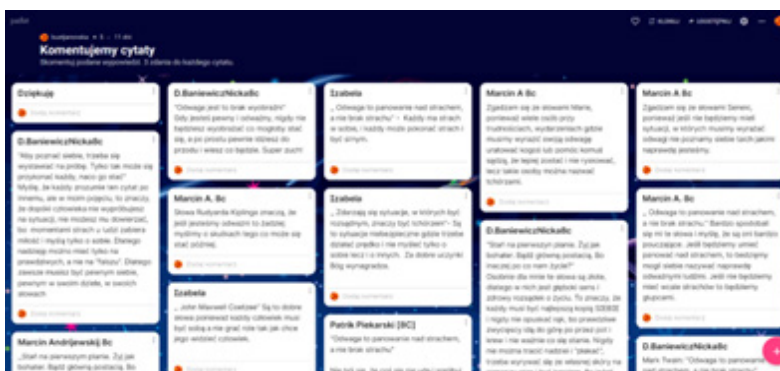
Platforma **Sutori** yra įrankis, leidžiantis kurti pateiktis laiko juostos forma, į kurią galima įtraukti nuorodas, vaizdus, tekstą, vaizdo įrašus, savo failus, trumpas viktorinas. Ji taip pat puikiai tinka projektavimo darbams ir dirbant vienu naujausių efektyvaus mokymo(si) atvirkštinės klasės (ang. *Flipped Classroom*) metodu.

Platformos **Padlet** ir/ar **Linoit** (<https://padlet.com/>, <https://en.linoit.com/>) – tai skaitmeninės lentos, kurios palengvina grupinį arba individualų darbą. Pabendrinus nuorodą, bet kuris besimokantysis gali prisijungti ir dirbti šioje lentoje. Grupė mokinių, besinaudojančių bendra lenta, gali kurti bendrą projektą, įkeldami vaizdo failus, teksto dokumentus, įrašus ar komentarus. Padlet ir Linoit turinį galima redaguoti ir komentuoti realiuoju laiku.

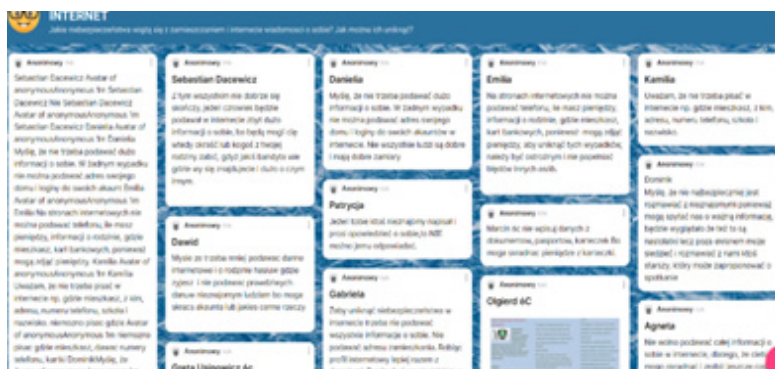
Padlet ir / ar **Linoit** galima naudoti kaip:

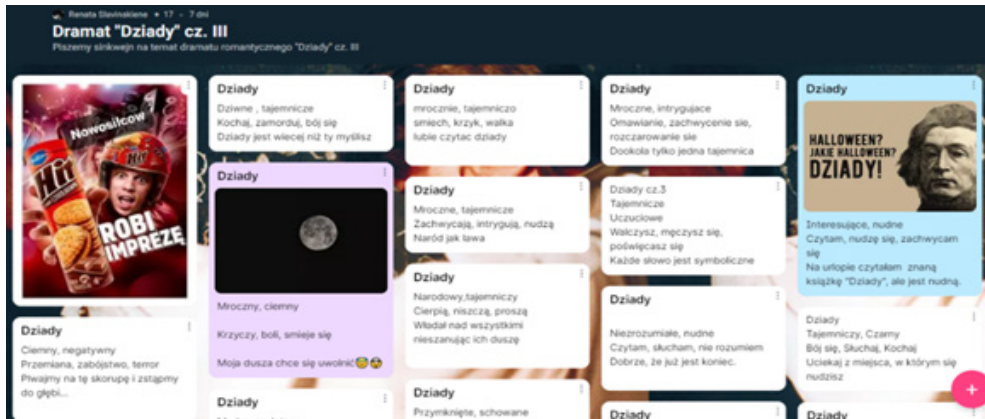
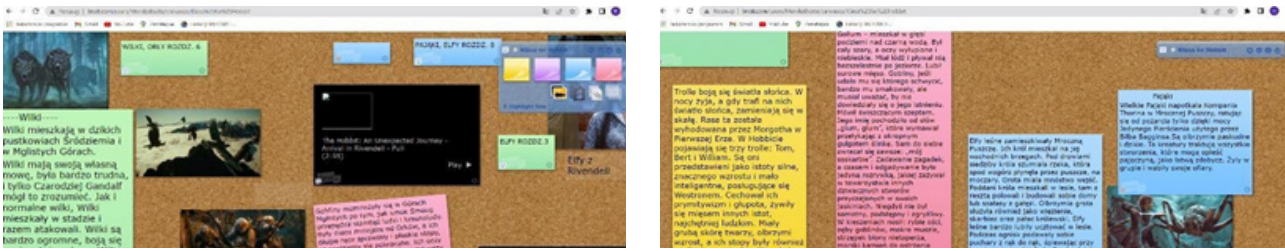
- idėjų lentą, minčių šturmą;
- įrankį, padedantį mokiniams atsakyti į klausimus; (*Pavyzdys 4 ir 5*)
- įrankį diskusijoms vesti, nuomonei, pastaboms reikšti;
- įkvėpimo lentą – vieta, kurioje kaupiama mokinių pateikta multimedija, dokumentai ir nuomonės, nuotraukos; (*Pavyzdys 6*)
- erdvę mokinių darbams (pvz., kalėdiniams atvirukams, eilėraščiams, sveikinimams) eksponuoti; (*Pavyzdys 7*)
- užduočių ir projektų apibendrinimo, vertinimo priemonę.

4 pavyzdys

5 pavyzdys

Įrankis **Mentimeter** suteikia galimybę bendrauti su mokiniais – jie gali pateikti atsakymus į įvairius klausimus; taip pat šią programėlę galima naudoti kaip vertinimo priemonę. **Mentimeter** siūlo kelių tipų pristatymus, kurie leidžia greitai apklausti nuomonių, pvz., mokinių, susitikimo / mokymų dalyvių ir pan. Vienas iš efektyviausių yra žodžių debesies kūrimas. Mokytojui paruošus ir pradėjus pristatymą, mokiniai gali įvesti savo žodžius naudodamiesi išmaniaisiais telefonais, planšetiniais kompiuteriais arba kompiuteriais su interneto prieiga. Įvesti žodžiai sudaro žodžių debesį: kuo dažniau įvedamas žodis, tuo didesnis jo dydis debesyje (*Pavyzdys 8*).

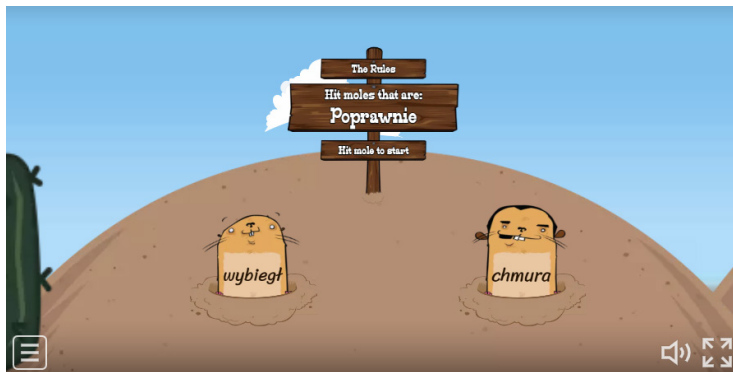
Mentimeter taip pat siūlo kitas veiklas, kurių rezultatai iš karto rodomi ekrane (*Pavyzdys 9*). Jų kūrimo principas panašus į pirmiau aprašytą „žodžių debesį“. Tai gali būti:

- daugkartinis pasirinkimas
- paveikslėlio pasirinkimas
- slankikliai su svarstyklėmis
- atsakymų eiliškumas
- 100 taškų skyrimas
- atviri atsakymai
- paprastos viktorinos

LENKŲ KALBA IR LITERATŪRA

2. 4. 2. Interaktyvūs pratimai, užduotys ir žaidimai

Platformos **Wordwall** ir **LearningApps** (<https://wordwall.net/>; <https://learningapps.org/>) – tai interaktyvių išteklių kūrimo svetainės, kurios yra patogios mokiniams ir paprastos naudoti mokytojui. Dauguma svetainėse pateiktų žaidimų šablonų yra spausdinami, todėl galima greitai sukurti individualius darbo lapus. Juos galima atsisiųsti pdf. formatu arba atsispausdinti tiesiai iš svetainės.

ODBIORCA	AKAPIT	PS	papeteria	KOD
NAGŁÓWEK	e-mail	NADAWCA	EPISTOLOGRAFIA	LISTONOSZ

<input type="text"/>	poczta elektroniczna	<input type="text"/>	nauka pisania listów
<input type="text"/>	osoba, która pisze list	<input type="text"/>	grzecznościowy zwrot do adresata
<input type="text"/>	wcięcie w tekście	<input type="text"/>	pracownik poczty, doręczyciel listów
<input type="text"/>	zbiór cyfr, przypisanych miastu	<input type="text"/>	komplet kopert i papierów listowych
<input type="text"/>	osoba, do której piszemy list	<input type="text"/>	dopisek do listu

Przeglądam się...

A	B	C
kotu	z kotem	kocie

x2 Score 50:50 Extra Time

1 of 9

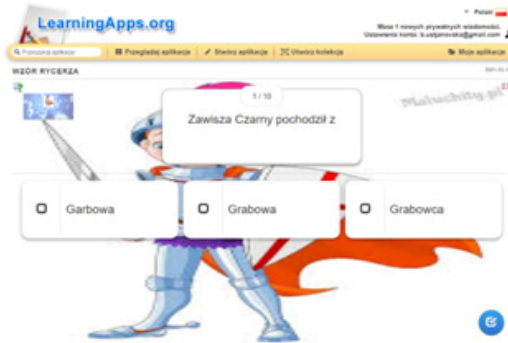
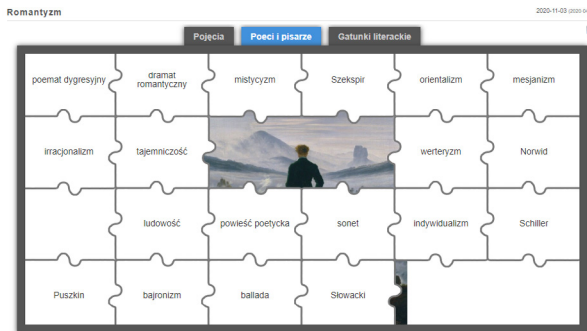
Wordwall interaktyvių pratimų, užduočių ir žaidimų pavyzdžiai

LENKŲ KALBA IR LITERATŪRA

Tartuffe to:

- A** przyjaciel domu, któremu wszyscy mogą zaufać
- B** podstępny oszust, który chce Orgona pozbawić majątku
- C** człowiek, który jest wzorem uczciwości i religijności
- D** porządny, uczciwy chrześcijanin

LearninApps interaktyvių pratinę, užduočių ir žaidimų pavyzdžiai

2.5. Ugdymo(si) aplinkų kūrimas

Pamokos muziejaus erdvėje pavyzdys. 5 klasė

Edukacinė erdvė – Lietuvos liaudies buities muziejus / Vilniaus krašto etnografinis muziejus. Uždaviniai – susipažinę su muziejaus ekspozicija ir perskaitę tekstą, aptarsime Velykų papročius, marginsime kiaušinius, palyginsime lietuvių ir lenkų senovinius papročius.

Mokiniai gauna darbo lapus su tekstu.

Zadanie 1. Przeczytaj uważnie fragment książki Marii Ziółkowskiej pt. *Szczodry wieczór; szczodry dzień*, a następnie rozwiąż krzyżówkę. W razie potrzeby powracaj do odpowiednich fragmentów tekstu.

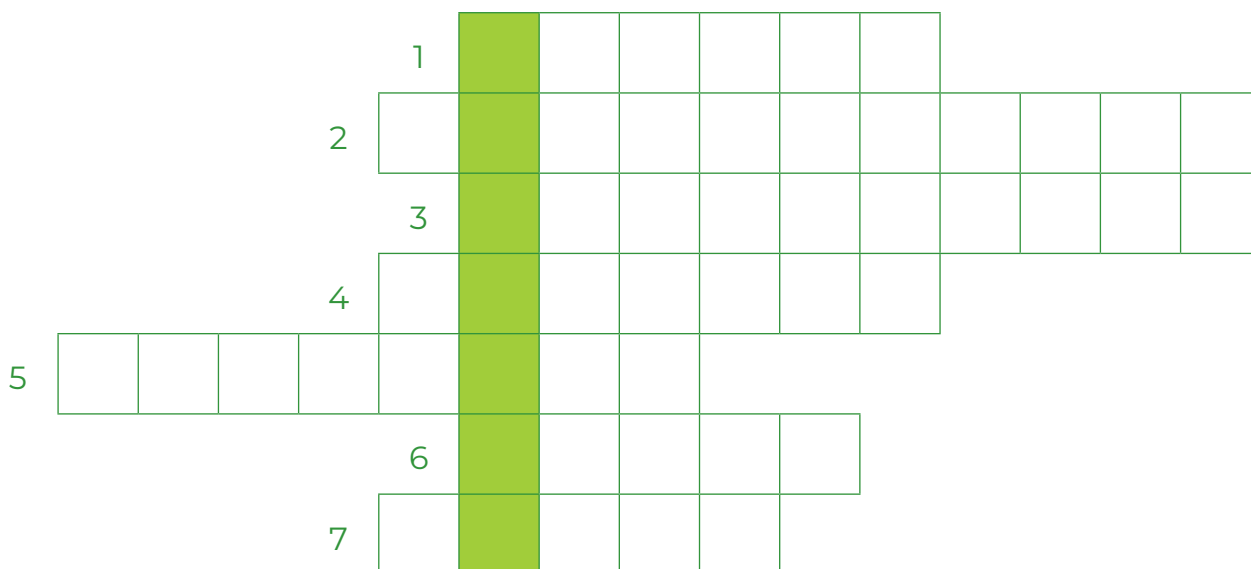
Jajka stanowią zaczątek życia, utożsamiane były z krwią, będącą w pojęciach pierwotnych istotą wszelkiego żywota. Słowianie, u których jajko odgrywało także poważną rolę, robili kraszanki w IX wieku albo nieco wcześniej, a Polacy, co zostało stwierdzone bez żadnych wątpliwości, już w X wieku. Z tego wieku bowiem pochodzą najstarsze, jak dotąd, kraszanki polskie, odkryte w Ostrówku na Opolszczyźnie. Jeśli na jednolitym tle kraszanki czy malowanki wyskrobywano wzorek, zamieniała się ona w skrobankę. Gdy przed zanurzeniem jajka w barwiącym roztworze napisano na nim wzory woskiem, który później został usunięty, malowanka stawała się pisanką. A są jeszcze naklejanki – malowanki z naklejonym na nich deseniem z duszy sitowia, z zasuszonych listków, płatków kwiatowych, gałganków. W Polsce już za Piastów znana była zabawa w wybitki zwana też walatką. Polegała na tym, że dwaj chłopcy brali do prawej ręki po jednym barwionym jajku i uderzali jednym o drugie. Którego jajko zostało zbite, ten przegrywał. Aż stało się. Nie tak dawno wygrał chłopiec, który miał jajko drewniane.

Agnieszka Padzik-Papierowska Porozmawiajmy o zwyczajach wielkanocnych

1. z tych części kwiatów powstają naklejanki
2. Polacy robili od kraszanki od wieku ...
3. dla tego narodu ważne były jajka
4. inna nazwa zabawy w wybitki
5. kraszanka lub malowanka z wyskrobywanym wzorkiem to ...
6. jajka utożsamiano z ...
7. stanowią zaczątek życia

Znaczenie hasła

LENKŲ KALBA IR LITERATŪRA

Zadanie 2. Pracując ze słownikiem frazeologicznym, wyjaśnij znaczenie poniższych związków.

- a) zabić kurę znoszącą złote jajka –
- b) kłaść wszystkie jaja do jednego koszyka –
- c) obchodzić się z kimś jak z jajkiem –

Pamokų virtualioje kultūrinėje erdvėje pavyzdžiai. 7-8 klasė

Platforma **Zwiedzaj Polskę kanapy** – wirtualne muzea <https://www.polska.travel/pl/aktualnosci/zwiedzaj-polske-z-kanapy-%E2%80%93-wirtualne-muzea> (žr. 2022-05-10)

Pamokų virtualioje erdvėje naudojant IKT pavyzdžiai. 9 klasė

Pagrindinės platformų **Wakelet** ir **Sutori** funkcijos leidžia kurti įvairius mokymosi scenarijus:

Lenkų kalbos pamokų ciklas, skirtas Moljero komedijos „Tartufas“ analizei ir interpretacijai. 9 klasė: <https://www.sutori.com/en/story/analiza-i-interpretacija-dramatu-moliera-swietoszek--fk8h-b88qLE4Fm1w7Bg474Esx> (žr. 2022-05-09)

LENKŲ KALBA IR LITERATŪRA

Lenkų kalbos pamokų ciklas, skirtas A. Mickevičiaus dramos „Dziady“ (Vėlinės) analizei ir interpretacijai. 9 klasė

"Dziady" cz. III - cykl lekcji

< Back

"Dziady" cz. III - cykl
lekcji

Wakelet įrankis. Pamokų ciklo pavyzdys

NAUDOTA LITERATŪRA

1. Czechowska, Z., Majkowska, J. (2020). *Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w szkole podstawowej*. Warszawa: Ośrodek Rozwoju Edukacji.
2. Kazragytė, V., Gudaitė, L. (2020). *Ugdymo procesas, mokant nuotoliniu būdu: iššūkiai, patirtys, sprendimai*. Vilnius: Nacionalinė švietimo agentūra. <https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2021/10/Ugdymo-procesas-mokant-nuotoliniu-budu-issukiai-patirtys-sprendimai.pdf> (žr. 2022–06–22)
3. Kišonienė, R., Dudzinskienė, R. (2007). *Mokinių, turinčių specialiųjų ugdymo(si) poreikių, ugdymo turinio individualizavimas. Rekomendacijos mokytojams, ugdatiems skirtingų poreikių ir gebėjimų mokiniams*. Vilnius: VIA RECTA. https://smsm.lrv.lt/uploads/smsm/documents/files/svietimas_pagrindinis_ugdymas_spec/Knyga_apie_individualizav.pdf (žr. 2022–06–22)
4. Iwasiów, S. (2021). Uczenie się to nie sport dla widzów. Wywiad z profesor D. Klus-Stańską. Refleksje, Zachodniopomorski Dwumiesięcznik Oświatowy, nr 5. <https://issuu.com/zcdn/docs/refleksje-5-2021/1> (žr. 2022–05–05)
5. KU – *Kompetencijų ugdymas. Metodinė knyga mokytojui* (2012). Vilnius: Ugdymo plėtotės centras. <http://www.ugdome.lt/kompetencijos5-8/wp-content/uploads/2012/03/Finalinis-leidinio-variantas.pdf> (žr. 2022–06–22)
6. Krawczuk, A., Kowalewski, J. (2017). *Metodyka nauczania języka polskiego. Język i kultura w dydaktyce polonistycznej na Ukrainie*. Kijów: INKOS.
7. Lipińska, E., Seretny, A. (2013). Nie swój, lecz i nie obcy – język odziedziczony w perspektywie glottodydaktycznej. In: D. Praszalowicz, M. Łuźniak-Piecha, J. Kulpińska(red.). *Młoda polska emigracja w UE jako przedmiot badań psychologicznych, socjologicznych i kulturowych*. Kraków: Wydawnictwo Polskiej Akademii Umiejętności. http://www.euroemigranci.pl/dokumenty/pokonferencyjna/Seretny_Lipinska.pdf (2022–06–22)
8. Mikulec, I. Rola i funkcje oceny w procesie kształcenia. <http://spgskomielna.witronik.pl/dok/publikacja1.pdf> (žr. 2022–06–18)
9. Neseckienė, I. (sud.) (2006). *Vertinimas ugdymo procese*. Knyga mokytojui: projekto „Vertinimas ugdymo procese“ (2004–2006) patirtis. Vilnius: Švietimo plėtotės centras.
10. NMUV – *Nuotolinio mokymo(si) / ugdymo(si) vadovas* (2020). Vilnius: Nacionalinė švietimo agentūra. https://www.emokykla.lt/upload/nuotolinis/Nuotolinio%20mokymo%20Vadovas_3.pdf (žr. 2022–06–22)
11. Vedrickienė, R. (2020), *Pamokos uždavinio diferencijavimas lietuvių kalbos pamokoje skatinant kitakalbių mokinių motyvaciją*. Vytauto Didžiojo universiteto Švietimo akademija. Profesinių studijų baigiamasis darbas. <https://portalcris.vdu.lt/server/api/core/bitstreams/7fd51ed0-3ea6-47ac-9618-eaeb922ad9e1/content> (žr. 2022–05–05)

INTERNETO ŠALTINIAI

1. DIS – Diferencijavimas, individualizavimas, suasmeninimas: kodėl svarbu akcentuoti ugdymo organizavimą, remiantis mokinių poreikiais? https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2020/06/Diferencijavimas_individualizavimas_suasmeninimas_kodel_svarbu_akcentuoti_ugdymo_organizavima_remiantis_mokiniu_poreikiais.pdf (žr. 2022–05–05)
2. IŪ – Įtraukusis ugdymas. <https://www.nsa.smm.lt/svietimo-pagalbos-departamentas/itraukties-pletros-skyrius/itraukusis-ugdymas/> (žr. 2022–06–18)
3. IUTMT – Įtraukusis ugdymas, tinkamiausių metodų taikymas. <https://www.vilniausppt.lt/wp-content/uploads/2021/04/Tinkamiausi%C5%B3-metod%C5%B3-taikymas.pdf> (žr. 2020–06–18).
4. LTMGK – Lenkų tautinės mažumos gimtosios kalbos ir literatūros bendroji programa. <https://www.emokykla.lt/upload/EMOKYKLA/BP/2022-06-10/Lenku-k.-BP-projektas-2022.06.01.pdf> (žr. 2020–07–04)
5. SCz – Jakie są nauczycielskie strategie uczenia czytania i rozumienia różnorodnych tekstów? <https://docplayer.pl/23210163-Jakie-sa-nauczycielskie-strategie-uczenia-czytania-i-rozumienia-roznorodnych-tekstow.html> (žr. 2022–06–18)

RUSŲ TAUTINĖS MAŽUMOS GIMTOJI KALBA IR LITERATŪRA

Bendroji dalis

1. Pratarinė

Metodinis leidinys parengtas įgyvendinant projektą „Bendrojo ugdymo mokytojų bendrųjų ir dalykinių kompetencijų tobulinimas“. Projekto kodas 09.4.2-ES - FA-V-715-02-0001. Projekto tikslas - tobulinti bendrojo ugdymo mokytojų profesines kompetencijas - atsižvelgiant į ugdymo turinio kaitą, visuomenės iššūkius, technologinius pokyčius, naujus mokslo pasiekimus ir kt. Leidinio medžiaga parengta pagal 2022 m. vasario – gegužės mėn. organizuotas ir pravestas pedagogų tobulinimo mokymų paskaitas ir praktinius užsilėmimus. Metodinė medžiaga skirta gimtosios (rusų) kalbos mokytojų bendrosioms ir dalykinėms kompetencijoms tobulinti, atsižvelgiant į ugdymo turinio (5–12 klasių) kaitą bei modernios visuomenės iššūkius.

2. Metodinio leidinio aktualumas

Leidinyje siūlomi darbai skirti skirtingoms ugdymosi pasiekimų sritims: 1. Kalbėjimas, klausymas ir sąveika 2. Skaitymas ir teksto suvokimas 3. Rašymas ir teksto kūrimas 4. Kalbos pažinimas 5. Literatūros ir kultūros pažinimas. Jie apima įvairių klasių – nuo 5-os iki 12-os ugdymosi veiklą.

Didelis dėmesys skiriamas kompetencijomis grįstam ugdymui (atnaujintoje programoje išskirtos septynios ugdymo kompetencijos: pažinimo, pilietiškumo, kultūrinė, kūrybiškumo, socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos, komunikavimo bei skaitmeninė), kultūriniam ugdymui ir tarpdalykinei integracijai.

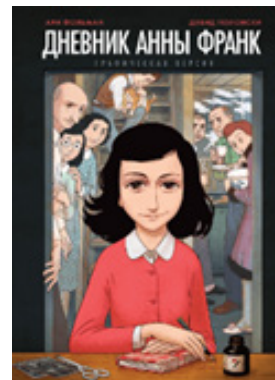
Šio leidinio ypatybė yra jo daugiafunkciškumas – galima pasinaudoti visos pamokos aprašymu arba jo fragmentus atskirą pamokos veiklą, įtraukiant į savo pamokų planą. Siekiama suteikti praktinės pagalbos gimtosios (rusų) kalbos ir literatūros mokytojams, įgyjant ir pritaikant tiek teorines, tiek praktines inovacines žinias. Pamokų idėjos, pagalbines schemas, lentelės, kelių lygių užduotys, vertinimo pavyzdžiai ir kt. padės mokytojui kūrybiškai pasirengti pamokai, atsižvelgiant į atnaujintų programų reikalavimus.

Praktinė dalis

1. Kompetencijomis grįstas ugdymas ir pamokos planavimas

Parengė: *Marina Volkova, Vilniaus Vasilijaus Kačialovo gimnazijos rusų kalbos mokytoja metodininkė*

Atnaujinamose bendrosiose programose siekiama, kad ugdymo turinys taptų įdomus, pakankamai platus ir gilus, kuriantis iššūkius. Šiuolaikinis ugdymas (mokymas) nėra savitikslis – jis padeda mokiniui ugdytis įvairias jam svarbias kompetencijas, skatina savarankiškai kelti klausimus ir mąstyti. Pagal atnaujintas bendrąsias ugdymo programas mokytojui svarbu apmąstyti ir suplanuoti veiklas, kurių metu mokiniai ne tik įgis dalykinių žinių, bet ir ugdysis 7 kompetencijas: pažinimo, pilietiškumo, kultūrinę, kūrybiškumo, socialinę, emocinę ir sveikos gyvensenos, komunikavimo bei skaitmeninę. Šioje medžiagoje aprašoma, kokias temas, pamokos užduotis galima formuluoti nagrinėjant tekstą *Anos Frank* dienoraštis (*Дневник Анны Франк*). Įvardytos kompetencijos ir tarpdalykinės temos, kurias leidžia ugdyti šis tekstas (7 klasė).

<p style="color: #c00000;">Pamokos tema / problema / klausimai (Variantai):</p>	<p>Текст: Дневник Анны Франк http://lib.ru/INPROZ/FRANK_A/dnevnik_anny_frank.txt</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Дневник Анны Франк как <i>отражение трагических страниц истории</i>. 2. Отличительные особенности <i>жанра дневниковых записей</i>. 3. История <i>взроslения</i> и непростых <i>взаимоотношений</i> с окружающими людьми. 4. <i>Дневник в комиксах</i> – разговор с современным читателем. <i>Можно ли говорить о Холокосте языком комикса?</i> 5. <i>Аннотация / рецензия</i> на книгу/комикс/ фильм. 6. <i>Письмо</i> Анне Франк из XXI века.
<p style="color: #c00000;">Mokymosi uždavinys (Variantai):</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Работая в группах, опираясь на текст, сформулируйте основные проблемы описанного периода, проиллюстрируйте их (создайте коллаж, плакат) на бумаге, при помощи компьютера, подберите музыку, отражающую настроение. 2. Работая в группах, опираясь на отличительные особенности дневниковых записей, докажите цитатами, что данный текст является дневниковыми записями. Результат представьте в виде таблицы (Критерий – аргумент (цитата)). *Составьте дневниковые записи на основе личных впечатлений о прожитой неделе. 3. Работая в группах /индивидуально, выделите основные черты Анны как девочки-подростка. Приведите подтверждающие аргументы. Докажите 3-4 примерами, что со временем она меняется (отношения с сестрой, родителями, взгляды на происходящие события, характер размышлений героини и др.) Напишите сочинение, используя подобранный материал, (тему можно сформулировать вместе с учениками). 4. Работая в группах, познакомьтесь с графической версией книги – комиксом по Дневнику Анны Франк. https://drive.google.com/drive/folders/1drSJGIvpwGEbonToE72ud9FP-Yzi-61Ar. Сформулируйте аргументы «за» и «против» такого прочтения. Дайте развернутый аргументированный ответ на вопрос: <i>Можно ли говорить о Холокосте языком комикса?</i>

RUSŲ KALBA IR LITERATŪRA

	<p>5. Учитывая основные требования жанра (рецензии, аннотации), используя предложенный план, напишите рецензию / аннотацию на книгу/комикс/ фильм.</p> <p>6. Зная жанровые особенности письма, используя предложенные речевые конструкции, напишите личное письмо Анне Франк.</p> <p>7. Изучив интернет ресурс <i>Музей Анны Франк</i> https://www.annefrank.org/en/anne-frank/, составьте план виртуальной экскурсии и проведите ее для своих одноклассников.</p>
<p>Ugdamos kompetencijos:</p>	<p>Pažinimo kompetencija (знакомство с текстом произведения; понятие <i>жанра</i> <i>дневник</i>, <i>мемуары</i>, знания об историческом контексте)</p> <p>Komunikavimo kompetencija (взаимодействие в группах, умение <i>распределять обязанности</i>)</p> <p>Kūrybiškumo kompetencija (рисунок, коллаж, схема, творческая работа)</p> <p>Pilietiškumo kompetencija (гражданская ответственность, представление о правах человека)</p> <p>Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija (толерантность, эмпатия, подростковые переживания и реакция на них, формирование ценностей)</p> <p>Kultūrinė kompetencija (традиции еврейского народа, Вильнюсское гетто, музыкальные произведения, живопись)</p> <p>Skaitmeninė kompetencija (ИТ - презентация, тест, коллаж, графический планшет, программы для создания комиксов, ментальных карт и т.д.)</p>
<p>Tarpdalykiniai ryšiai:</p>	<p>Istorija, rusų kalba, dorinis ugdymas, muzika, dailė</p>
<p>Tarpdalykinės temos:</p>	<p>Idealai. Prasmės siekis. Tradicijos gyvybingumas. Kultūrinė įvairovė. Pažangios technologijos ir inovacijos.</p>

2. Skaitymo strategijos ir jų taikymas pamokoje

Parengė: *Ala Šuverova, Vilniaus Vasilijaus Kačialovo gimnazijos rusų kalbos mokytoja metodininkė*

Metodinė medžiaga sudaryta rusų kalbos pamokoms (7–8 klasei), atsižvelgiant į atnaujintos bendrosios programos mokinių pasiekimų vertinimo kriterijus. (TAUTINĖS MAŽUMOS (BALTARUSIŲ, LENKŲ, RUSŲ, VOKIEČIŲ) GIMTOSIOS KALBOS IR LITERATŪROS BENDROJI PROGRAMA, Projektas, 2022-06-01)

Pasiekimų sritis: Skaitymas ir teksto suvokimas (7–8 kl.)

B 1 Skaito įvairių tipų tekstus (verbalinius ir neverbalinius) atsižvelgdamas į skaitymo tikslą ir taikydamas įvairias skaitymo strategijas.

B 2 Įžvelgia ir aptaria skaitomų tekstų turinio ir kalbinės raiškos elementus, teksto kontekstus, intenciją.

B 3 Tikslingai ir atsakingai naudojami įvairiais informacijos šaltiniais.

Pasiekimų lygių požymiai (7–8 kl.)

B 2 Įžvelgia ir aptaria skaitomų tekstų turinio ir kalbinės raiškos elementus, teksto kontekstus, intenciją.

I lygis	II lygis	III lygis	IV lygis
B 2.3 Nusako teksto temą, formuluoja aiškiai išreikštą pagrindinę mintį ir keletą minčių apie teksto visumą. Atpasakoja tekstą pagal įvykių chronologiją, pagal pateiktą modelį randa tekste priežasties ir pasekmės ryšius. Taiko mąstymo operacijas: analizuoja ir lygina.	B 2.3 Pagal pateiktą modelį formuluoja ir aptaria teksto temą, tikslą, pagrindinę mintį, kelia bent vieną problemą klausimą. Įžvelgia ryšius tarp teksto dalių: atpasakoja tekstą pagal įvykių chronologiją, randa tekste priežasties ir pasekmės ryšius. Interpretuodamas taiko mąstymo operacijas: analizuoja, lygina, daro nesudėtingas išvadas.	B 2.3 Formuluoja ir aptaria teksto temą, tikslą, pagrindinę mintį, kelia hipotezes. Įžvelgia įvairius ryšius tarp teksto dalių. Interpretuodamas taiko mąstymo operacijas: analizuoja, sintezuoja, lygina, argumentuoja ir daro išvadas.	B 2.3 Formuluoja ir išsamiai aptaria teksto temą, tikslą, pagrindinę mintį, kelia hipotezes. Įžvelgia įvairius ryšius tarp teksto dalių. Interpretuodamas taiko mąstymo operacijas: analizuoja, sintezuoja, lygina, argumentuoja, abstrahuoja ir daro išvadas.

RUSŲ KALBA IR LITERATŪRA

I lygis	II lygis	III lygis	IV lygis
B 2.4 Sieja ir lygina tekste esančią informaciją su įgytomis žiniomis ir informacija iš kito šaltinio. Skatinamas išsako ir dalinai pagrindžia savo nuomonę apie perskaitytą informaciją remdamasis asmenine patirtimi ir tekstu.	B 2.4 Sieja ir lygina tekste esančią informaciją su žiniomis iš kitų šaltinių. Išsako ir dalinai pagrindžia savo nuomonę apie perskaitytą tekstą ar jo elementus remdamasis asmenine patirtimi ir tekstu. Lygina tekstą su kitu tekstu nurodytu aspektu.	B 2.4 Sieja ir lygina tekste esančią informaciją su žiniomis iš įvairių šaltinių. Atsakinėdamas į nukreipiančiuosius klausimus kritiškai vertina tekstą, pagrindžia savo nuomonę apie nagrinėjamą tekstą, remdamasis asmenine patirtimi, tekstu ir specifinėmis žiniomis. Lygina tekstą su kitais tekstais nurodytais aspektais.	B 2.4 Sieja ir lygina tekste esančią informaciją su žiniomis iš įvairių šaltinių. Kritiškai vertina tekstą, tinkamai pagrindžia savo nuomonę apie nagrinėjamą tekstą, tikslingai remdamasis asmenine patirtimi, tekstu ir specifinėmis žiniomis. Lygina tekstą su kitais tekstais keliais aspektais.

Skaitymas ir teksto supratimas

Skaitomo teksto supratimo strategijos.

Skaitymo strategijos. Mokomasi pasirinkti skaitymo rūšį (apžvalginis, atrenkamasis), pasižymėti svarbią informaciją, pasitikslinti žodžių reikšmę tradiciniuose ir skaitmeniniuose žodynuose, žinynuose.

Mokomasi atpažinti tiesioginę ir netiesioginę informaciją, suprasti teksto autoriaus intenciją, susieti, palyginti, grupuoti ir apibendrinti skirtingos raiškos informaciją iš kelių įvairių šaltinių, įvertinti šaltinio patikimumą. Mokomasi nurodyti esmines ir neesmines detales, faktus, sudėlioti veiksmų seką, nurodyti priežasties ir pasekmės ryšius, įvardyti teksto temą, problemą, idėjas ir vertybes, kelti hipotezes, atpažinti raiškos priemones, paaiškinti jų prasmę ir tikslingumą; aptarti teksto vertę, problemas; išreikšti ir pagrįsti savo nuomonę apie tekstą.

Analizuojant epinį tekstą mokomasi:

- aptarti vaizduojamo pasaulio elementus (laiką, vietą, įvykį, siužetą);
- palyginti veikėjus, jų santykius, nuotaikas, jausmus, mintis;
- aptarti tiesioginę, netiesioginę veikėjo charakteristiką;
- nurodyti pagrindinį ir kitus kūrinio veikėjus ir apibūdinti jų ypatybes;
- nusakyti temą ir pagrindinę teksto mintį;
- aptarti kūrinio struktūros elementų funkcijas (ekspoziciją, veiksmo užuomazgą, vyksmą, kulminaciją ir atomazgą).

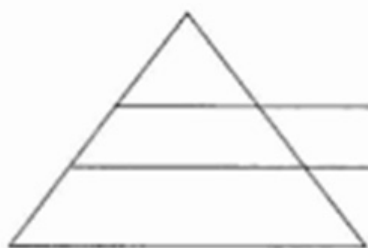
RUSŲ KALBA IR LITERATŪRA

Skaitymo procesas numato:

- veiklą prieš skaitymą (предтекстовая деятельность);
- veiklą skaitymo metu (деятельность во время чтения);
- veiklą po skaitymo (послетекстовая деятельность).

Стадия вызова – стадия осмысления – стадия рефлексии

Традиционная методика

Инновационная методика

предтекстовые задания
текстовые задания
послетекстовые задания

Стратегии прочтения текста

I. До прочтения текста:

- Поиск очевидной информации: автор, год написания;
- Название произведения;
- Жанр;
- Вспоминаем: что мы знаем об авторе данного текста? о времени написания?
- Выдвижение/формулирование гипотезы (о чем будет данный текст?); как мы проверим правильность нашей гипотезы?

Выдвижение/создание гипотезы (о чем будет данный текст?)

Стратегия «Мозговой штурм» («Корзина идей»)

Каждый ученик сначала записывает свои мысли в тетрадь, затем озвучивает их. Мысли фиксируем мелом на доске или на доске Padlet, Jamboard и т.д.

«Кино в голове»: представляем/рисуем мысленно ситуацию

II. Стратегии, применяемые во время прочтения текста

Стратегия «Чтение про себя с пометами/вдумчивое, внимательное чтение».

Фиксирование своих мыслей - «Инсерт»:

«!» - уже знал; «+» - новое; «-» - думал иначе; «?» - не понял, есть вопросы

RUSŪ KALBA IR LITERATŪRA

- Уточнение новых и непонятных слов (если ученики читают текст в классе, спрашивают одноклассников/учителя, если дома - ищут в словарях, прибегают к помощи интернета и т.д.).
- Поиск ключевых слов в тексте (подчеркиваем слова, формулируем и записываем мысли и тезисы/утверждения). Удобно оформлять в виде двухчастного/трехчастного дневника.
- Составление плана прочитанного текста. Рабочий лист / маршрут.

Двухчастный дневник

Цитата/понятие	Комментарий

Трехчастный дневник

Цитата	Почему эта цитата привлекла моё внимание?	Вопрос к классу, к учителю

RUSŲ KALBA IR LITERATŪRA

Рабочие листы

План ответа

Название:

Кульминация:

10.

11.

9.

12.

8.

13.

7.

14.

6.

5.

4.

3.

Конфликт

2.

1.

Второстепенные герои:

Развязка

Главный (-ые) герой (-и):

Главная мысль:

Место и время действия:

Таблица анализа героя

Название произведения:

Герои:

1. Что герой делает?

2. Что герой думает и говорит?

3. Что о герое думают другие?

Конфликт

4. Как герой меняется?

Основная мысль:

III. Стратегии, применяемые после прочтения текста

- Стратегия «тонких и толстых вопросов» (либо стратегия 6-12 вопросов, которые начинаются со слов «Почему автор...?»);
- Метод «Фишбоун» (Рыбий скелет);
- Кластер, интеллект-карта;
- Синквейн;
- Рефлексия.

Стратегия «тонких» и «толстых» вопросов

«Тонкие» вопросы

1. Каким показан царь в начале поэмы?
2. Каким показан Кирибеевич?

Ученик смог ответить своими словами (1 балл)

«Толстые» вопросы

1. Почему автор подчеркивает, что «нахмурил царь брови чёрные», «навел на него очи зоркие», «словно ястреб взглянул»? (см. Иллюстрацию 1)
2. Почему автор, давая характеристику Кирибеевичу, называет его «рабом недостойным»?

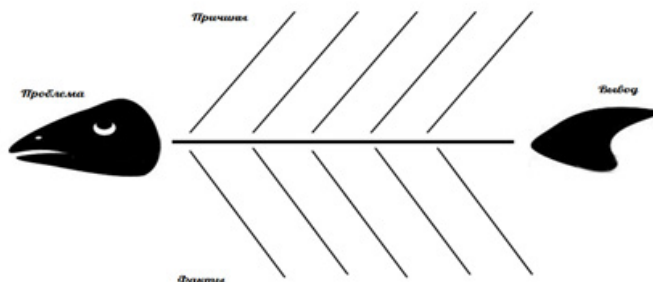
Ученик смог объяснить, сравнив авторский текст и иллюстрацию (2 балла)

Приведены примеры «тонких» и «толстых» вопросов к «Песне про царя Ивана Васильевича, молодого опричника и удалого купца Калашникова» М.Ю.Лермонтова.

Метод «Фишбоун» (Рыбий скелет)

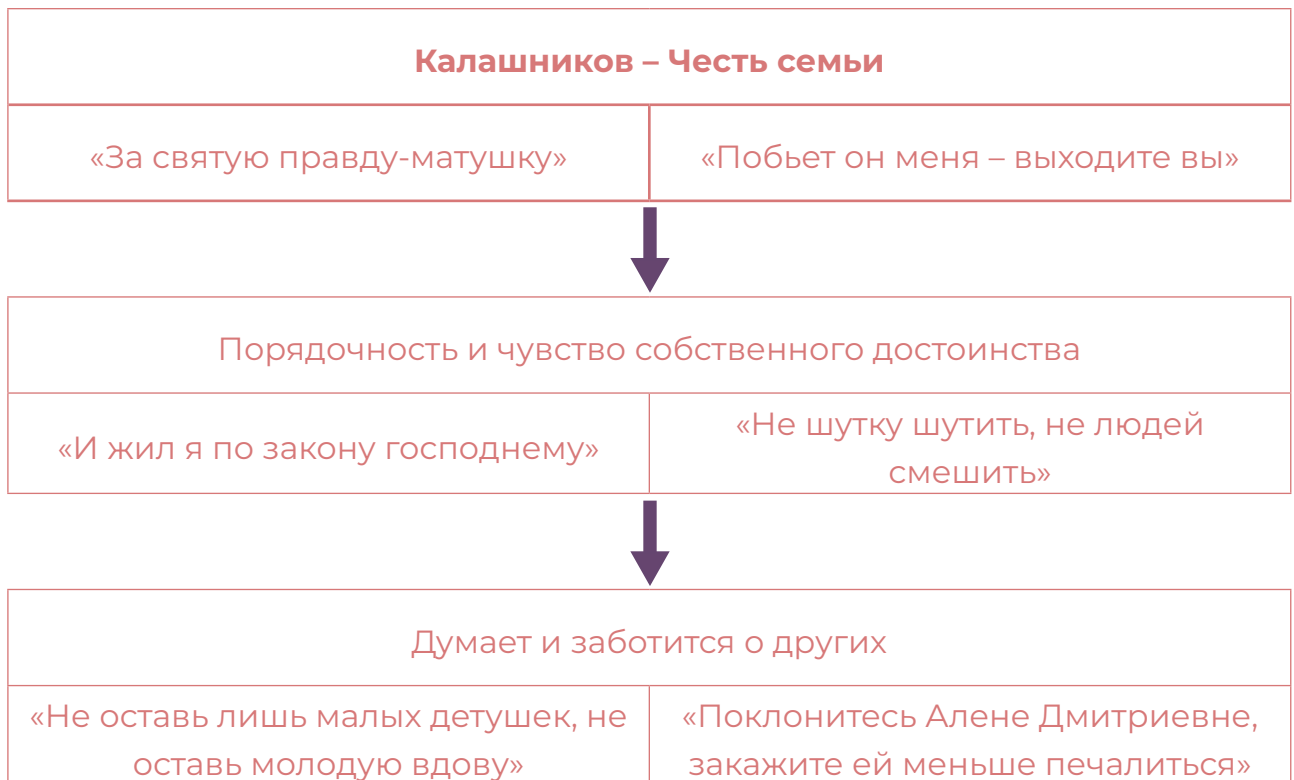
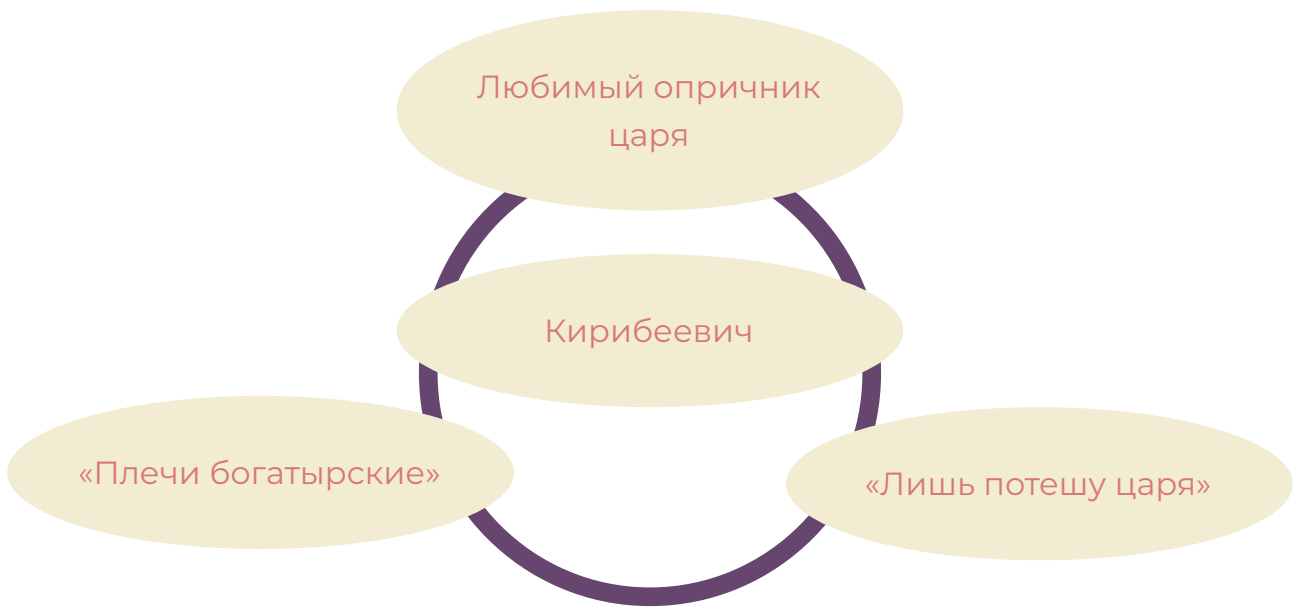
«Рыбий скелет» состоит из 4 блоков информации:

- головы, в которой обозначается вопрос или проблема;
- косточек сверху (или справа), где фиксируются причины и основные понятия того или иного явления, проблемы;
- косточек внизу (слева), подтверждающих наличие тех или иных причин;
- хвоста, содержащего выводы и обобщения по вопросу.

RUSŲ KALBA IR LITERATŪRA

Кластер, интеллект-карта

Примеры кластеров по произведению М. Ю. Лермонтова *Песня про царя Ивана Васильевича, молодого опричника и удалого купца Калашникова*.

RUSŪ KALBA IR LITERATŪRA

Синквейн

Первая строка – существительное, которое нужно осмыслить.

Вторая строка – два прилагательных, определяющих это существительное и описывающих представление о нём.

Третья строка – три глагола: действия, которые производит существительное.

Четвёртая строка – фраза/цитата из четырёх слов, передающая отношение к существительному.

Пятая строка – синоним существительного или ассоциации к этому слову.

Калашников

Честный, порядочный

Защищает, заботится, уважает

«Жил по закону господнему»

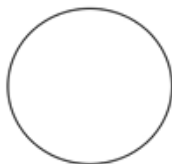
Честь

Рефлексия

1. Соотнесите героев (*Иван Грозный, Кирибеевич, Калашников*) поэмы М.Ю. Лермонтова с птицами (*сокол, ястреб, орёл*), обоснуйте своё мнение 1–2 аргументами.

2. Соотнесите героев (*Иван Грозный, Кирибеевич, Калашников*) поэмы М.Ю. Лермонтова с фигурами, обоснуйте своё мнение 1–2 аргументами.

КРУГ

КВАДРАТ

ТРЕУГОЛЬНИК

ПОЛУКРУГ

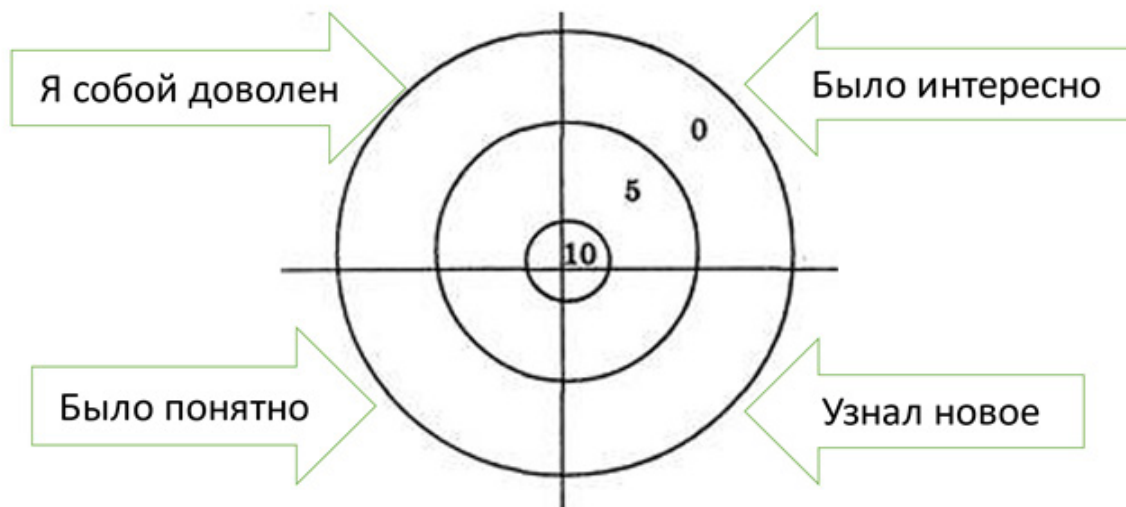

ПРЯМОУГОЛЬНИК

ОВАЛ

Самооценивание

3. Rašymo gebėjimų ugdymas ir vertinimas: mokinių rašymo įgūdžių tobulinimas

Parengė: *Alevtina Gromyka, Vilniaus Aleksandro Puškino gimnazijos rusų kalbos mokytoja metodininkė*

Metodinė medžiaga parengta gimtosios (rusų) kalbos pamokoms (5–6 klasei), atsižvelgiant į atnaujintos bendrosios programos mokinių pasiekimų vertinimo kriterijus bei iššūkius, kylančius kuriant rašytinius tekstus.

Daugelis mokinių negali suformuluoti pagrindinės savo rašinio idėjos, pateikti argumentų, sukurti teksto. Jei pasiūlysime mokiniui teksto kūrimo algoritmą ir išmoksime jį taikyti, jam nebus sunku parašyti bet kokį tekstą. Būtent šiuos pagrindinius įgūdžius reikia lavinti.

Pasiekimų sritis: Rašymas ir teksto kūrimas

C 1 Kuria įvairių tipų tekstus laikydamasis kalbos normų ir žanro reikalavimų, atsižvelgdamas į tikslą, adresatą ir komunikavimo situaciją.

C 2 Tinkamai ir estetiškai pateikia savo sukurtą tekstą, pasitelkdamas technologijas panaudoja vaizdinę medžiagą teksto elementams iliustruoti.

C 3 Taiko rašymo strategijas (teksto planavimo, redagavimo, funkcionalumo, temos vientisumo, teksto rišlumo (koherencijos) išlaikymo strategijas ir kt.).

RUSŲ KALBA IR LITERATŪRA

Pasiekimų sritis: Kalbos pažinimas

D 2 Taiko gimtosios kalbos žinias, taisyklingai ir tiksliai vartodamas kalbą.

Pamokos planavimas: /Планирование урока:

<p>Памокос тема / проблема / klausimai:</p> <p>Тема урока / проблема / вопросы:</p>	<p>I skyrius. Dalyko naujo turinio mokymo rekomendacijos</p> <p>Pasiekimų sritis: <i>Rašymas ir teksto kūrimas (5–6 kl.)</i></p> <p>Kūrybiniai bandymai</p> <p>ИСТОРИЯ МОЕГО ЛИСТОЧКА</p>
<p>Мокымоси уždavinys: Задачи обучения:</p>	<p>C.1. Atsižvelgdamas į temą, tikslą, komunikavimo situaciją ir adresatą žodžiu ir raštu kuria skirtingos paskirties tekstus atitinkančius mokymosi turinyje nurodytus teksto rišlumo, rūšių ir žanrų reikalavimus. Plėtoja mintį ir motyvuotai išskiria pastraipas. Laikosi teksto struktūros, pastraipos struktūros ir logikos, teksto rišlumo reikalavimų.</p> <p>C.2. Sklandžiai, aiškiai rašo ranka ir kompiuteriu, tinkamai išdėsto tekstą ir iliustracinę medžiagą puslapyje. Paiso rašybos ir skyrybos taisyklių, atitinkančių amžių ir numatytų mokymosi turinio apimtį. Pristato pasirinktą temą, logiškai pateikdamas vaizdinę medžiagą skaidrėse.</p> <p>C.3. Kurdamas ir tobulindamas tekstą išmano rašymo strategijas ir jomis naudojasi. Taiko įgytas kalbos žinias redaguodamas tekstus, sėkmingai naudojasi įvairiais informacijos šaltiniais, įskaitant žodynus ir elektroninius šaltinius.</p>
<p>Ugdomos kompetencijos: Компетенции, которые развиваются:</p>	<p>KOMUNIKAVIMO</p> <p>Laikosi svarbiausių komunikavimo taisyklių ir susitarimų ir supranta jų svarbą.</p> <p>Praktiškai taiko kalbos žinias, laikosi kalbos normų.</p> <p>Komunikuoja remdamasis socialinio ir kultūrinio konteksto pažinimu, paiso adresato poreikių.</p> <p>PAŽINIMO</p> <p>Ieško informacijos ir ją nagrinėja.</p> <p>Perteikia informaciją pasirinktomis priemonėmis ir būdais.</p> <p>Sistemiškai, logiškai mąsto, apibendrina ir padaro pagrįstas išvadas.</p> <p>Įsivertina savo mąstymo teisingumą ir numato galimybes jį tobulinti.</p>

RUSŲ KALBA IR LITERATŪRA

	<p>SOCIALINĖ, EMOCINĖ IR SVEIKOS GYVENSENOS</p> <p>Supranta kitų žmonių poreikius, nuomones, suteikia jiems reikiamą pagalbą. Bendradarbiauja, dirba komandoje siekiant bendrų tikslų, derinant nuomones.</p> <p>Pozityviai mąsto, priima gyvenimo iššūkius ir pokyčius, numato pasirinkimo galimybes, geba įveikti sunkumus.</p> <p>KŪRYBIŠKUMO</p> <p>Išmano ir taiko idėjų paieškos strategijas.</p>
<p>Tarpdalykiniai ryšiai:</p> <p>Межпредметные связи:</p>	<p>GAMTA IR ŽMOGUS</p> <p>DAILĖ</p>
<p>Tarpdalykinės temos:</p> <p>Межпредметные темы:</p>	<p>Dalykinių tekstų nagrinėjimas ir kūrimas integruojasi su kitų dalykų temomis bei vidurinio ugdymo programose aprašytais gebėjimais.</p> <p>Kultūrinė įvairovė. Kultūros raida. Aplinkos apsauga.</p>

<p>PROCESAS:</p> <p>Ход урока:</p>		
1. Стадия вызова	2. Стадия осмысления	3. Стадия рефлексии
<p>«Мозговой штурм»</p> <p>За несколько недель до урока</p> <p>По дороге домой всмотритесь в ковер из листьев под вашими ногами, соберите несколько листочков, которые вам очень понравились, возьмите их домой и засушите. Придет время - я скажу вам, что мы с ними будем делать.</p> <p><i>Дожидаемся времени, когда на ветках деревьев останется несколько листочков</i></p> <p>На уроке за день до работы</p> <p><i>Обратите внимание на деревья (время года)</i></p>	<p>Работа в группах или индивидуальная работа</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Принесите листочки на урок. 2. Рассмотрев свой листочек, в тетради дополните и продолжите фразу «Мой листочек похож на..., потому что...» 3. Каждый ученик в классе читает своё предложение. Сначала учитель помогает 2/3 ученикам отредактировать созданную фразу: лексика, порядок слов, построение предложения, логика и т.д. <p>Затем просит учеников по аналогии редактировать тексты друг друга, помогая им и направляя.</p>	<p>«Три М»</p> <p>Учащимся предлагается назвать три момента, которые у них получились хорошо в процессе урока, и предложить одно действие, которое улучшит их работу на следующем уроке.</p> <p>«График»</p> <p>Учащимся предлагается начертить в течение урока график</p> <p><i>изменения их интереса; уровня познания, личной активности.</i></p>

<p><i>Определите, с какого дерева выбранный листик (береза, клен, тополь...)</i></p> <p>Какими прилагательными можно описать?</p> <p>(эпитет)</p> <p>Какие глаголы можно употребить, «чтобы вдохнуть в него жизнь»?</p> <p>(олицетворение/персонификация)</p> <p>Какие необычные фразы можно подобрать, чтобы создать мысленную «картину», с чем сравнить полученный образ?</p> <p>Какие цвета преобладают и почему?</p> <p>Как можно использовать переносное значение слова для описания листочка?</p>	<p>4. На альбомном листе создайте картину, используя краски, карандаши, фломастеры, клей, ножницы, в которой листочек должен стать тем, на кого похож в представлении ученика. Создайте образ, который описан словами в фразе. Стратегия «оживить листочек/подари листочку новую жизнь». Продумайте, как будут размещены объекты, какие цвета будут использованы, чем будет заполнено пространство, почему именно так.</p> <p>5. Используя «картину», созданную на альбомном листе, придумайте ситуацию «Что происходит?» и опишите ее в тетради.</p> <p>Мой листочек превратился...</p> <p>Он....</p> <p>Также на моей «картине» можно увидеть...</p> <p>6. Вспомните/придумайте, что было с листочком, до того, как он стал...</p> <p>Как рос?</p> <p>Почему и как оторвался от ветки и покинул дерево?</p> <p>Какие мысли его посещали?</p> <p>Что он чувствовал?</p> <p>Что с ним происходило?</p> <p>Как произошло его «перерождение»?</p> <p>Что с ним происходит сейчас?</p> <p>Что он думает и чувствует?»</p> <p>7. Создайте небольшой текст «История моего листочка»</p>	
---	--	--

RUSŪ KALBA IR LITERATŪRA

	<p>Требования:</p> <p><i>Объем 100-150 слов</i></p> <p><i>Трехчастная структура: Вступление /Зачин, Основная часть (история листочка), Заключение.</i></p> <p><i>Соответствие теме и речевой ситуации</i></p> <p><i>Грамотное построение предложений</i></p> <p><i>Логическая связь предложений и их последовательность</i></p> <p><i>Образные средства языка</i></p> <p><i>Грамотность.</i></p>	
<p style="text-align: center;">РАМОКОС REFLEKSIJA:</p> <p>Рефлексия урока:</p> <p>«Пантомима»: учащиеся пантомимой показывают результаты своей работы. Например, руки вверх – довольны, голова вниз – не довольны, закрыть лицо руками – безразлично.</p>		

Priedas 1. Kūrybinio darbo vertinimo instrukcija (5–6 kl.)

Инструкция по проверке творческой работы (5–6 кл.)

Критерий	Описание критерия	Баллы
Содержание (тема, основная мысль)	Содержание работы и ее название соответствуют поставленной задаче, тема раскрыта полностью, мысли изложены четко, ясно, авторская позиция оригинальна и самобытна.	9–10
	Содержание работы и ее название частично соответствуют поставленной задаче, тема раскрыта, мысли изложены четко, ясно, выражена авторская позиция.	7–8
	Содержание работы и ее название частично соответствуют поставленной задаче, тема раскрыта не полностью, мысли не всегда изложены четко, ясно, выражена авторская позиция.	6–5
	Содержание работы и ее название частично соответствуют поставленной задаче, тема раскрыта не полностью, нет логического обоснования, мысли не всегда изложены четко, ясно, слабо выражена авторская позиция.	4–3
	Содержание работы и ее название не соответствуют поставленной задаче, тема угадывается, нет логического обоснования, мысли изложены нечетко, неясно, слабо выражена авторская позиция.	2–1
	Содержание работы и ее название не соответствуют поставленной задаче, тема не раскрыта, нет логического обоснования, мысли изложены нечетко, неясно, авторская позиция отсутствует.	0
Структура	В работе представлены все части текста, абзацы и предложения в них связаны между собой и подчинены микротемам, соразмерность частей соблюдена.	3
	В работе представлены все части текста, абзацы и предложения в них не всегда связаны между собой и не подчинены микротемам, соразмерность частей не соблюдена.	2
	В работе представлены не все части текста, абзацы и предложения в них не связаны между собой и не подчинены микротемам, соразмерность частей отсутствует.	1
	В работе не представлены части текста, абзацы и предложения в них не связаны между собой и не подчинены микротемам, соразмерность частей отсутствует. Структура отсутствует.	0

RUSŲ KALBA IR LITERATŪRA

Речь и язык	Лексический запас богатый, использованы средства художественной выразительности, стилистические недочеты и речевые ошибки отсутствуют. Допускается 1–2 недочета.	2
	Бедный лексический запас, не использованы средства художественной выразительности, есть стилистические недочеты и речевые ошибки. Допускается 3–5 недочетов.	1
	Бедный лексический запас, не использованы средства художественной выразительности, большое количество стилистических недочетов и речевых ошибок. Более 5 недочетов.	0
Грамотность	Грамматические, орфографические и пунктуационные ошибки на изученные правила отсутствуют.	5
	Есть грамматические, орфографические и пунктуационные ошибки на изученные правила. 2 ошибки.	4
	Есть грамматические, орфографические и пунктуационные ошибки на изученные правила. 3–4 ошибки.	3
	Есть грамматические, орфографические и пунктуационные ошибки на изученные правила. 5–7 ошибок.	2
	Есть грамматические, орфографические и пунктуационные ошибки на изученные правила. 8–10 ошибок.	1
	Есть грамматические, орфографические и пунктуационные ошибки на изученные правила. Более 10 ошибок.	0
Общее количество – 20		

Priedas 2. Darbo pavyzdys ir jo įvertinimas

Pasiekimų lygiai siejami su mokinio pasiekimų įvertinimu pažymiais: slenkstinis (I lygis) – 4, patenkinamas (II lygis) – 5–6, pagrindinis (III lygis) – 7–8, aukštesnysis (IV lygis) – 9–10

От Земли до Солнца

Однажды, в один пасмурный, мрачный день, идя по улице, я заметила печальный лист. Одинокий листочек лежал, мертвея, на траве. И вдруг этот лист на моих глазах загорелся ярким солнцем. Я взяла этот тонкий слиток золота и отнесла домой. Каждый день я смотрела на этот багряный лист, а он становился ярче и ярче.

Полежав несколько дней, осенний лист вдруг загорелся невероятно ярким пламенем. Начал подниматься выше и выше, пока не достиг неба. В итоге грустный и одинокий листочек превратился в яркое солнце. Бабочки кружили под его лучами, дети гуляли, греясь на солнышке, а я сидела и смотрела на листочек, который был уже не на столе, а в небе и понимала, какой же он красивый и чудесный!

А у солнышка не было ни одного плохого воспоминания. Оно думало лишь о том, как согреть и порадовать других.

Оказывается, никому не нужный осенний листочек превратился в тёплое солнышко.
(Катажина М., 6 кл. Сохранены орфография, пунктуация и синтаксис автора).

RUSŲ KALBA IR LITERATŪRA

Kūrybinio darbo įvertinimas / Оценивание творческой работы

Критерий	Описание критерия	Баллы
Содержание (тема, основная мысль)	Содержание работы и ее название соответствуют поставленной задаче, тема раскрыта полностью, мысли изложены четко, ясно, авторская позиция оригинальна и самобытна.	10 /10
Структура	В работе представлены все части текста, абзацы и предложения в них связаны между собой и подчинены микротемам, соразмерность частей соблюдена	3/3
Речь и язык	Лексический запас богатый, использованы средства художественной выразительности, стилистические недочеты и речевые ошибки практически отсутствуют. Допускается 1–2 недочета	2/2
Грамотность	Грамматические, орфографические и пунктуационные ошибки на изученные правила отсутствуют	5/5
	Работа соответствует высшему уровню (Aukštesnysis lygis)	Общее количество – 20/20

3. IKT naudojimas pamokose

Parengė: *Marina Volkova, Vilniaus Vasilijaus Kačialovo gimnazijos rusų kalbos mokytoja metodininkė*

Skaitmeninis raštingumas – ir mokytojams, ir mokiniams gyvybiškai svarbus XXI a. įgūdis, todėl naudoti IKT pamokoje tapo jau įprasta. Atnaujintose programose į kompetencijų sąrašą įtraukta skaitmeninė kompetencija, kuri numato mokinių gebėjimą naudotis skaitmeninėmis technologijomis užduotims atlikti, problemoms spręsti, mokytis, bendrauti ir bendradarbiauti, valdyti informaciją, efektyviai, tinkamai, saugiai, kritiškai, savarankiškai ir etiškai kurti ir dalytis skaitmeniniu turiniu. Kompiuterinės programos ir interneto įrankiai padeda pamokoje kurti palankią aplinką, skatina dirbti kūrybiškai, sudaro galimybę individualizuoti mokymo procesą. Pristatome ugdymosi veiklos pavyzdžių, kurie gali būti panaudoti ugdymo turiniui įgyvendinti.

1. Iliustravimas naudojant grafinę planšetę, mobilųjį telefoną (Kūrybinis darbas / Творческое задание)

Pamokos tema / Тема урока:

Японская поэзия – хокку (хайку) / Japonų poezija - haiku

Tikslas / Цель:

supažindinti su japonų poezijos žanru haiku / познакомить учащихся с литературным жанром хокку (хайку)

Pamokos uždavinys / Задачи урока:

- naudodamiesi žiniomis apie haiku struktūrą ir turinį ir remdamiesi pasiūlytais kriterijais, parašysime savo haiku; naudodami elektroninius išteklius (kompiuterį, grafinę planšetę, mobilųjį telefoną ir kt.) padarysime iliustraciją sukurtam haiku.
- используя знания о структуре и содержании хокку, напишите своё (опираться на предложенные критерии); проиллюстрируйте сочиненное хокку, используя электронный ресурс (компьютер, графический планшет, мобильный телефон)

Veiklos aprašymas / Описание работы

Susipažinę su japonų haiku poezijos žanro ypatumais ir pavyzdžiais, naudodami IT mokiniai atlieka užduotį. Naudodamiesi siūlomais kriterijais – įvertina vienas kito darbą.

После знакомства с особенностями жанра и образцами японской поэзии хокку ученикам предлагается выполнить задание с использованием ИТ. Пользуясь предложенными критериями, ученики могут оценить работы друг друга.

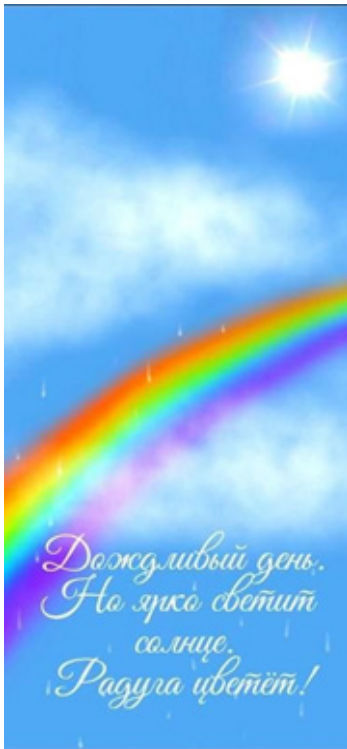
RUSŲ KALBA IR LITERATŪRA

Vertinimo kriterijai / Критерии оценивания:

1.	Хокку состоит из 3-х строк	1-0	
2.	1 строка – 5 слогов	1-0	
	2 строка – 7 слогов	1-0	
	3 строка – 5 слогов	1-0	
3.	Всего 17 слогов	2-1-0	
4.	Отражает связь человека и природы, природные явления	1-0	
5.	Есть «сезонное слово»	1-0	
6.	1-я строка - исходная информация о месте, времени, предмете.	1-0	
	2-я строка раскрывает смысл первой, дополняет её.	1-0	
	3-я строка - вывод (неожиданный и оригинальный)	1-0	
7.	Отражает ли иллюстрация содержание хокку	2-1-0	
8.	Является ли оригинальной (не позаимствована из Интернета)	3-2-1-0	
Общее количество баллов 16			

RUSŲ KALBA IR LITERATŪRA

Kūrybinių darbų pavyzdžiai

Стихия воды.

Друг был спасён мной.

Дружба как солнце.

Цветы увяли.

Опустел сад тенистый.

Пойду прилягу.

Время пробежит.

Снег выпадет, растает,

Покой наступит

2. Komikso pagal perskaitytą kūrinį kūrimas / Создание комикса на основе изученного произведения

Tokios užduotys, kaip iliustruotų komiksų rengimas, padeda mokiniams išskirti pagrindinius siužeto elementus, apibūdinti veikėjus ir įvykius. Tai kūrybiška, žaisminga veikla, skatinanti mokinių susidomėjimą dėstomu dalyku, leidžianti kiekvienam mokiniui atsiskleisti.

Pamokos tema: Komikso pagal B. Vasiljevo apsakymą „Didysis šešetukas“ kūrimas

Тема урока: Б. Васильев «Великолепная шестерка». Создание комикса по рассказу (6 класс)

Pamokos uždavinys: Perskaitę B. Vasiljevo „Didysis šešetukas“ naudodamiesi IKT įrankiais pagal sudarytą planą sukursime komiksą.

Задачи урока: Прочитав рассказ Б. Васильева «Великолепная шестерка», используя электронные ресурсы, опираясь на составленный план, создадим комикс.

Veiklos aprašymas / Описание работы

Ученики знакомятся с понятием комикса, правилами его создания. **Комикс** – рисованная история, рассказ в картинках, сопровождающийся короткими текстами, репликами героев, отображающими главные события. Ресурсы для создания комикса: <https://www.storyboardthat.com/>, <https://www.makebeliefscomix.com/>, <https://www.pixton.com/>, <https://www.toonytool.com/> или другая программа.

Предварительно составляется план, который может стать основой для комикса. Оговаривается количество слайдов. В предложенном варианте выделены 12 эпизодов рассказа. Какие-то пункты можно объединить / добавить / не использовать. Устанавливаются критерии оценивания, в которых учитывается: количество слайдов-эпизодов, соответствие содержанию, хронологическая последовательность, творческий подход, грамотность.

Б. Васильев «Великолепная шестерка» (план)

1. Вэл, Стас, Роки, Дэн, Вит, Эдди (6 человек, всадников)
2. Пионерский лагерь, окончание смены
3. Кира Сергеевна – руководитель, строгая, опытная, карьеристка, готова на все ради успеха
4. Приезд милиции: лейтенант и старичок-ветеран
5. Пропажа 6 лошадей, подозрение
6. Реакция физрука (агрессивная, оскорбительная)
7. Реакция вожатой («Теперь алкоголик»)
8. Подозреваемые – «лучшие» ребята
9. История ветерана

10. Гибель лошадей
11. Равнодушные работники лагеря
12. Смерть ветерана

Пример комикса по рассказу Б. Васильева «Великолепная шестёрка» (1)

*Орфография и пунктуация автора сохранены

Пример комикса по рассказу Б. Васильева «Великолепная шестёрка» (2)

*Орфография и пунктуация автора сохранены

3. Reklaminio filmuko kūrimas (angl. Booktrailer) / Создание буктрейлера к произведению

Буктрейлер – реклама произведения, рассказ о тексте. Визуальная информация + текст (написанный или произнесенный), музыкальное сопровождение. Посмотреть информацию о том, что такое буктрейлер и как его делать, можно здесь:

<https://school-of-inspiration.ru/pamyatka-dlya-sozdaniya-buktrejlera;>

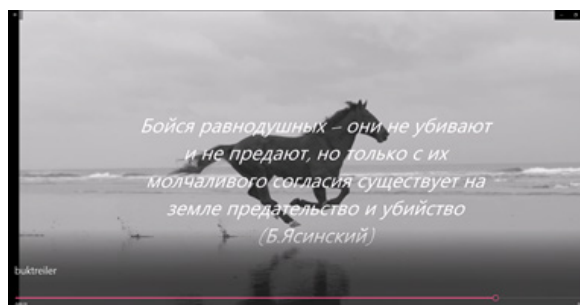
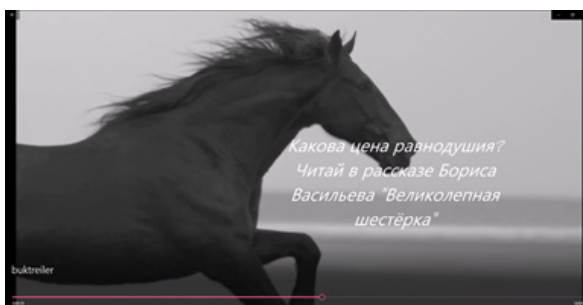
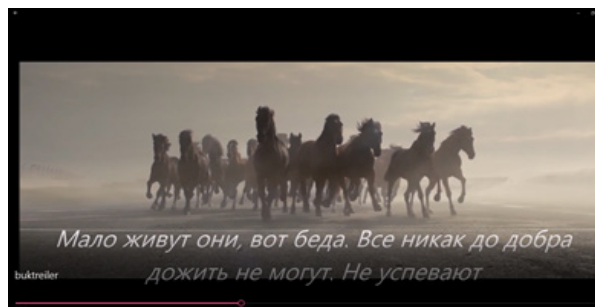
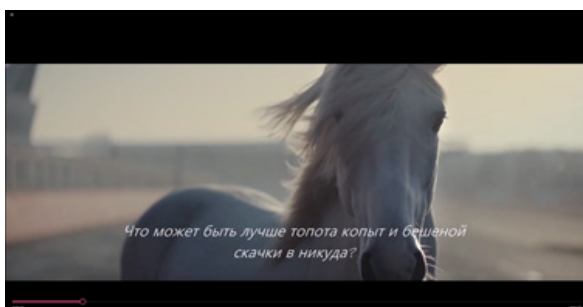
<https://school-of-inspiration.ru/buktrejler-svoimi-rukami-primery;>

[http://io.nios.ru/articles2/95/3/buktrejler-kak-sposob-sozdaniya-chitatelskoy-interpretacii-proizvedeniya.](http://io.nios.ru/articles2/95/3/buktrejler-kak-sposob-sozdaniya-chitatelskoy-interpretacii-proizvedeniya)

Критерии оценивания:

1. Буктрейлер кратко, но четко описывает произведение (показаны сюжет (или завязка), основная проблема или конфликт, действующие лица), но при этом нет спойлеров.	0–3 балла
2. Визуально приятный фото/видеоряд, по настроению и мотивам соответствующий произведению.	0–2 балла
3. Музыка и/или озвучка соответствует как видеоряду, так и произведению.	0–2 балла
4. Красивая, лексически богатая и грамотная речь (озвучка, титры).	0–2 балла
5. Буктрейлер смог заинтересовать, заинтриговать зрителя, мотивирует к прочтению произведения.	0–1 балл
ВСЕГО 10 баллов	

Кадры буктрейлера к рассказу Б. Васильева «Великолепная шестёрка»

4. Dalykų integracijos galimybės rusų kalbos ir literatūros pamokose

Parengė: *Ala Šuverova, Vilniaus Vasilijaus Kačialovo gimnazijos rusų kalbos mokytoja metodininkė*

Šiame darbe bus siekiama apžvelgti tarpdalykinės integracijos galimybes. Siūlomi tarpdalykinės integracijos veiklos pavyzdžiai 5 klasei.

1. Integruotas literatūros ir istorijos projektas (rusų k., istorijos, etikos, IT, dailės, integracija)

Pasiekimų sritis: Literatūrinis ir kultūrinis ugdymas

6.5.5.1. Nagrinėjamos temos ir kultūros tekstų atranka:

Nagrinėjamos temos: Mokomasi nagrinėti įvairiais aspektais pateiktas privalomas temas, pasirenkant grožinės literatūros kūrinius ir įvairius kultūros tekstus.

Vaikystės pasaulis: emocijos, jausmai, patirtis, svajonės ir pomėgiai

Namai. Šeima. Vaikų ir suaugusiųjų pasaulis

Senųjų laikų atgarsiai: tikrovė ir legendos

Kasdienybės stebuklai, svajonės, vaizduotė

Pamoka–projektas „Riterio garbės kodeksas“ (integracija su istorija, menu, doriniu ugdymu) / Урок-проект «Кодекс рыцарства» (интеграция с историей, искусством, этикой)

Mokiniai, perskaitę Jurijaus Jakovlevo apsakymą „Riteris Vasia“ ir papildomą medžiagą „Viduramžių riteriai“, „Etiketas ir etiškas elgesys“, atlieka projektinį darbą.

Описание урока:

Pamokos tema	Кодекс рыцарства
Mokymosi uždavinys:	Dirbdami grupėse, surasime ir užrašysime iš pasakojimo žodžius, padedančius suprasti Vasią supančių žmonių požiūrį, autorių, herojaus savigarbą, palyginsime Vasios Rybakovo ir Dimkos Kovaliovo elgesį ant ledo ir mokyklos sale. Suformuluosime 5 taškų XXI amžiaus riterio garbės kodeksą ir nupiešime jo herbą. Palyginsime XXI amžiaus riterio garbės kodeksą su viduramžių riterio kodeksu.

Ugdomos kompetencijos:	Komunikavimo (взаимодействие в группах, умение распределять обязанности), rašinio (знакомство с текстом произведения и дополнительным материалом), kultūrinė (традиции средневековых рыцарей, геральдика), socialinė, emocinė (толерантность, эмпатия, подростковые переживания и реакция на них, формирование ценностей), kūrybiškumo (создание герба), skaitmeninė kompetencijos (ИТ – презентация, графический планшет и т.д.)
Tarpdalykiniai ryšiai:	Rusų kalba, istorija, dorinis ugdymas, dailė.
Tarpdalykinės temos:	Idealai. Prasmės siekis. Idėjos, asmenybės.

1. Юрий Яковлев «Рыцарь Вася» (рассказ)

2. Шаблон презентации, в котором выполняются задания:

Содержание 1-го слайда:

Название «Кодекс чести рыцаря XII и XXI вв.»

Участники группы (имена и фамилии)

Содержание 2-го слайда:

3. Выпишите из толкового словаря или сформулируйте своими словами значение данных слов:

Рыцарь –

Благородство –

Содержание 3-го слайда (желательно поместить изображение рыцаря или его доспехи):

4. Познакомьтесь с материалом. Сформулируйте кодекс чести средневекового рыцаря из 5 пунктов.

Рыцари Средневековья

Рыцарями в средние века называли отважных, смелых воинов, которые носили тяжёлые доспехи. Чтобы стать рыцарем, необходимо было за 14 лет пройти целую науку, школу воинов.

В возрасте 7 лет мальчик, который готовился стать рыцарем, отправлялся в знатную семью в качестве пажа. Там он обучался хорошим манерам, а также помогал своему господину ездить верхом и сражаться на мечах. В 14 лет паж становился оруженосцем. Он должен был подготовить господина к бою, следить за лошадью и доспехами. К 21 году оруженосцы становились рыцарями.

RUSŪ KALBA IR LITERATŪRA

Рыцарство не сводилось к уменью драться – это был особый образ жизни. Рыцари были щедрыми, держали слово, всегда говорили правду, защищали слабых, благородно и возвышенно относились к женщине.

(+ познакомиться с дополнительным материалом).

Содержание 4-го слайда:

2. Выпишите из рассказа Юрия Яковлева «Рыцарь Вася» слова, помогающие понять отношение к Васе окружающих людей, автора, самооценку героя. Выскажите свое мнение о мальчике.

1. *Одноклассники*
2. *Мама*
3. *Автор*
4. *Самооценка*
5. *Ваше отношение*

Содержание 5-го слайда:

3. Сравните поведение Васи Рыбакова и Димки Ковалёва на льду и в школьном зале.

	Вася Рыбаков	Димка Ковалёв
<i>Поведение на льду</i>		
<i>Поведение в школьном зале</i>		
<i>Ваша характеристика героев</i>		

Содержание 6-го слайда:

2. За какие положительные качества вы уважаете людей? А какое отрицательное качество – самое отвратительное? Почему?

Содержание 7-го слайда:

3. Сформулируйте кодекс чести рыцаря XXI века из 5 пунктов. Нарисуйте герб вашего рыцаря XXI века (расскажите о нем).

Содержание 8-го слайда:

4. Сравните с кодексом средневекового рыцаря. Прокомментируйте свой ответ.

2. Kūrybinės dirbtuvės „Žaislų nuotyčiai“. Integruota pamoka (rusų / lietuvių / anglų k. / IT, dailės, muzikos integracija)

6.5.5. Literatūrinis ir kultūrinis ugdymas

6.5.5.1. Nagrinėjamos temos ir kultūros tekstų atranka:

Nagrinėjamos temos. Mokomasi nagrinėti įvairiais aspektais pateiktas privalomas temas pasirinkant grožinės literatūros kūrinius ir įvairius kultūros tekstus.

Vaikystės pasaulis: emocijos, jausmai, patirtis, svajonės ir pomėgiai

Namai. Šeima. Vaikų ir suaugusiųjų pasaulis

Čia mūsų gimtinė, čia mūsų namai

Senųjų laikų atgarsiai: tikrovė ir legendos

Kasdienybės stebuklai, svajonės, vaizduotė

Kelionė po meno pasaulį

6.5.3. Rašymas ir teksto kūrimas

6.5.3.1. Teksto kūrimas ir redagavimas:

Teksto kūrimo gebėjimai. Mokomasi kurti rišlų tekstą, plėtojant temą, paisant žanro reikalavimų, trinarės struktūros, atsižvelgiant į adresatą ir komunikavimo situaciją. Tobulinami įgūdžiai kurti rišlų tekstą pagal planą, iliustraciją, lentelę ir pan. Mokomasi išskirti pastraipas, nusakyti pastraipos temą ir jos ryšį su teksto tema. Siekiant teksto rišlumo mokomasi pasirinkti tinkamus žodžius. Mokomasi kurti pasakojimą pirmuoju ir trečiuoju asmeniu.

Pamokos tema	„Žaislų nuotyčiai“
Mokymosi uždavinys:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dirbdami grupėse ir naudodami užuominų diagramą, parašysime istoriją apie savo žaislų nuotyčius ir sugalvosime jai pavadinimą. 2. Remdamiesi istorija, sukursime scenarijų, nupiešime dekoracijas ir pasirinksime muziką. 3. Naudojant Stop Motion Studio, sukursime animacinį filmuką.
Ugdomos kompetencijos:	Komunikavimo (взаимодействие в группах, умение распределять обязанности), pažinimo (знакомство с терминами: композиция, сценарий, реплика, ремарка и т.д.), socialinė, emocinė (толерантность, эмпатия, формирование ценностей), kultūrinė (музыкальные произведения), kūrybiškumo (создание сценария и декораций, озвучивание мультфильма), skaitmeninė kompetencijos (графический планшет, программа Stop Motion Studio и т.д.)

RUSŲ KALBA IR LITERATŪRA

Tarpdalykiniai ryšiai:	Rusų / lietuvių / anglų kalbos, IT, dailė, muzika.
Tarpdalykinės temos:	Prasmės siekis. Kultūrinė įvairovė. Pažangios technologijos ir inovacijos.

1 pamoka

3. Kiekvienas mokinys atsineša savo mėgstamą žaislą.
4. Suskirsto į grupes ir rašo istoriją apie jų žaislus.
5. Kurdami kūrybinį darbą naudoja užuominų schemą:

2 pamoka

Kai tekstas parašytas (1 grupė – rašo rusiškai, 2 grupė – lietuvių kalba, 3 grupė – anglų kalba), mokiniai apgalvoja scenarijų, kuria dekoracijas, parenka muziką.

3–4 pamokos

Nesudetingas įrankis „**Stop Motion Studio**“ leidžia kurti gražias animacijas.

Animacinių filmukų kadrai

RUSŲ KALBA IR LITERATŪRA

5. Ugdymosi aplinka, projektinė veikla

Rengėja: *Tatjana Riabova, Vilniaus Sofijos Kovalevskajos gimnazijos rusų kalbos mokytoja metodininkė*

Tema: Likimas sujungė juos su Lietuva (Pamoka-ekskursija 11–12 kl.)

Įvadas

Ugdymosi aplinka, projektinė veikla

Siekiant sukurti palankią ugdymosi aplinką, ugdyti mokinių dalykines ir asmenines kompetencijas, svarbu į mokymąsi įtraukti pačius mokinius, kad jie ne tik atliktų užduotis, bet dirbtų savarankiškai, kūrybiškai, keltų jiems aktualias problemas, rastų ryšius tarp praeities ir dabarties, sietų literatūrą, istoriją su savo kraštu, gyvenamąja aplinka. Veiksmingas būdas tai daryti – projektinė veikla. Viena iš atnaujintų Bendrųjų programų sričių – **Literatūrinis ir kultūrinis ugdymas** – numato, kad mokiniai „Domisi savo regiono, Lietuvos ir savosios tautos kultūra, tradicijomis, istorija ir šiuolaikiniu gyvenimu; ieško baltarusių / lenkų / rusų / vokiečių ir lietuvių literatūros ir kultūros sąsajų, tarpkultūrinių ryšių, gerbia kultūrų įvairovę, aktyviai dalyvauja kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime“. (TAUTINĖS MAŽUMOS (BALTARUSIŲ, LENKŲ, RUSŲ, VOKIEČIŲ) GIMTOSIOS KALBOS IR LITERATŪROS BENDROJI PROGRAMA, Projektas, 2022-06-01)

Medžiagoje aprašytas projektas daugiakultūrės Lietuvos temai atskleisti. Projektinėje veikloje planuojama supažinti su kitataučių kultūros ir visuomenės veikėjų, susijusių su Lietuva, biografija ir kūryba. Skaitymui ir nagrinėjimui pasirenkami grožinės literatūros ir įvairūs kultūros tekstai, padedantys suvokti tarpkultūrines sąsajas, parengtos užduoties ir ekskursijos formatais padeda sudominti mokinius, skatina iniciatyvumą ir kūrybiškumą. Užduočių individualizavimas ir diferencijavimas leidžia dirbti mokiniui pagal savo galimybes, poreikius ir interesus.

Projektinės veiklos uždaviniai ir laukiami rezultatai

Naudodamiesi iš anksto paruošta informacija, mokiniai patys pasakoja apie lankomus Vilniaus senamiesčio objektus (paminklus, atminimo lentas ir kt).

Naudodamiesi programa Google Maps, mokiniai randa juos žemėlapyje, braižo ekskursijos maršrutą.

Naudodamiesi Actionbound programa, išmaniuosiuose įrenginiuose atlieka užduotis.

Aptaria ir paaiškina kultūros reiškinius ir apibūdina tradicijas. Aptaria pasirinktų žymiausių asmenybių vaidmenį bei jų darbų reikšmę, jų veiklą sieja su Lietuva.

Описание проектной деятельности

Тема: Судьба связала их с Литвой

Цели и задачи:

Ориентируясь на прочитанные фрагменты книги «Русские в истории и культуре Литвы. Историко-биографические очерки» и исследуя карту Вильнюса, составим маршрут культурных мест в Вильнюсе, связанных с писателями, поэтами, чье творчество изучается или упоминается на уроках русской литературы, а затем на нетрадиционном уроке в Старом городе выполним предложенные творческие задания с помощью программы *Actionbound*.

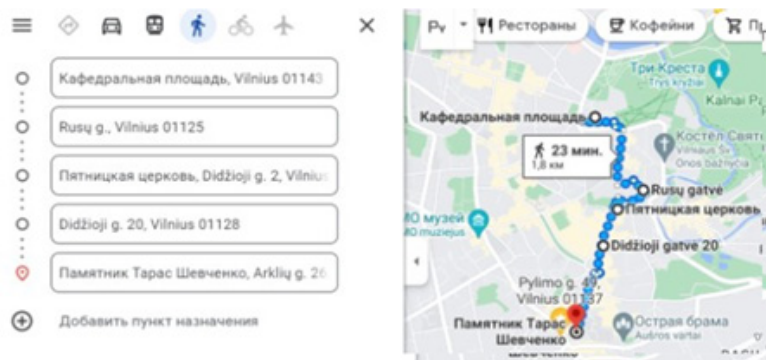
Актуализация знаний: предварительно учащимся предлагается вспомнить имена известных поэтов, художников, архитекторов, чья жизнь или творчество были связаны с Литвой.

Индивидуальная работа: планирование маршрута

1. Место – Старый город Вильнюса
2. Время урока – 45–60 минут
3. Пять остановок (маршрут в Google Maps):

Маршрут урока-экскурсии «Судьба связала их с Литвой»

1. М.В. Добужинский
2. Русская улица
3. А.С. Пушкин
4. Ф.М. Достоевский
5. Т.Г. Шевченко

4. Индивидуальная работа: поиск информации в книге «Русские в истории и культуре Литвы. Историко-биографические очерки» - Вильнюс, 2008.
5. Индивидуальная работа: пять учеников-экскурсоводов готовят сообщение по одному из пунктов маршрута. (При необходимости консультируются с учителем)
6. Проведение урока-экскурсии «Судьба связала их с Литвой»: ученики, выступающие в роли гидов, знакомят класс с объектами.
7. Ученики, прослушав информацию, выполняют задания, пользуясь мобильным приложением *Actionbound*.

1-я остановка «Мстислав Добужинский»

Первая остановка литературной экскурсии «Судьба связала их с Литвой» - памятник Мстиславу Добужинскому, известному художнику и декоратору, который принадлежал к старинному роду литовских дворян. В детстве Мстислав Добужинский учился во второй Виленской мужской гимназии. Полюбив литовскую столицу, он писал: «и снова мой любимый город меня очаровал». По стилю художник был близок к символистам, он одним из первых оценил талант Чюрлёниса.

С 1907 по 1957 годы Добужинский был связан с театром, выполняя декорации и костюмы почти к двумстам спектаклям для более чем пятидесяти театров двадцати стран. В 1939 г. Добужинский уехал в США для работы над спектаклем по роману Достоевского «Бесы». В 1933 г. участвовал в создании литовского герба, флага, медалей и почтовых знаков. Написал несколько исследований: «О знаке Витаутаса» (1932) и «Витязь» (1933).

Мы находимся возле памятника Добужинского в сквере около Кафедрального католического собора, напротив улицы Тилто. Памятник изображает металлическую копию мольберта и овальный барельефный портрет художника под бронзовой рамой. Если посмотреть в пространство, то взору открывается современный городской пейзаж на улицу Тилто. Этот же кусочек старого Вильнюса отобразил на одной из своих картин начала XX в. и М. Добужинский.

Задание:

Рассмотрите картину Добужинского «Улица Тилто в старом Вильно» (1906) и напишите эссе (10 предложений) «Улица Тилто вчера и сегодня». (2 балла)

2-я остановка «Русская улица»

История русской улицы начинается со времён Гедиминаса.

Средневековые города формировались из отдельных кварталов, в которых селились люди близкие по языку, по вере. Так появилась, например, Немецкая улица, хотя это вовсе не значит, что там жили немцы в буквальном смысле слова. Там проживали выходцы из Западной Европы, христиане. И если представить себе Большую улицу, Диджейи, то к востоку от нее, в сторону Ужупися, Заречья, улицы Полоцко, которая вела в восточные земли, главным образом селились русские жители в средневековом понимании. В этом месте было много небольших

православных церквей, из которых до наших дней сохранились только Пятницкая, Никольская и Пречистенский собор, поэтому весь этот квартал называли Русским городом, Русским концом, Русской половицей, а сама Русская улица тоже называлась по-разному: и Кафедральной, и Пречистенской, поскольку вела к Пречистенскому собору, к главному православному храму.

Задания:

1. Рассмотрите табличку с названием улицы и отметьте её особенности.

А) Контур церкви, русский орнамент, древнерусский шрифт.

(Правильный ответ. 1 балл)

Б) Контур Пречистенского Собора, славянский узор, азбука.

В) Латиница, символ Православия, кириллическая письменность

2. Напишите названия православных соборов, сохранившихся до наших дней в Вильнюсе. (Ответ: Успенский православный собор, церковь Святого Николая, церковь Святого Духа, Пятницкая церковь. 1 балл)

3-я остановка «А.С. Пушкин»

Третья остановка возле Пятницкой церкви, в которой, по преданию, Петр I в 1705 году крестил Ибрагима Ганнибала, прадеда А.С. Пушкина.

В 2011 году у стен первой каменной церкви в Литве, носящей имя Параскевы Пятницы, установлена скульптурная композиция, выполненная скульптором Витаутасом Наливайка, представляющая собой ладони, в которых заключены своеобразные овалы-медальоны с образами А.С. Пушкина и его прадеда Абрама (или Ибрагима) Петровича Ганнибала. Венчает памятник православный крест. Ладони в композиции сделаны из бронзы, «медальоны» с изображением Пушкина и его прадеда – из латуни, а пьедестал – из гранита.

А.С. Пушкин никогда не был в Вильнюсе, но духовная связь русского поэта с Литвой неразрывна. Пушкин первым перевел на русский язык литовскую балладу польского поэта Адама Мицкевича «Будрыс и его сыновья». В Вильнюсе также находится рукописная копия романа «Евгений Онегин», написанная в 1824 году. В имении Маркучяй жил сын поэта Григорий со своей женой Варварой.

Задания:

1. Почему около Пятницкой церкви установлен памятник Ганнибалу и А. Пушкину?

- А) А. С. Пушкин посетил Пятницкую церковь, в которой был крещён его предок.
- Б) Сын А.С. Пушкина, по преданию, был крещён в Пятницкой церкви.

В) Прадед А.С. Пушкина, арап Ганнибал, по преданию, был крещён в Пятницкой церкви. (Правильный ответ. 1 балл)

2. Прослушайте отрывок из стихотворения Пушкина «К***» и вставьте пропущенные слова. <https://www.culture.ru/poems/5828/k-ya-pomnyu-chudnoe-mgnovene>

Я помню чудное ...:

Передо мной ... ты

Как ... виденье,

Как ... чистой красоты

(Ответ: мгновенье, явилась, мимолётное, гений. 1 балл)

3. Какая баллада А. Мицкевича была переведена Пушкиным?

- А) «Русалочка»
- Б) «Эгле – королева ужей»

В) «Будрыс и его сыновья» (Правильный ответ. 1 балл)

4-я остановка «Федор Михайлович Достоевский»

Следующая остановка посвящена Михаилу Фёдоровичу Достоевскому, творчество которого изучают в 11-м классе на уроках русской литературы.

В 2006 году на жилом доме по ул. Диджейи, 20 классику русской литературы была установлена мемориальная доска. В этом доме находилась гостиница «Гана», в которой в апреле 1867 года, во время свадебного путешествия, по дороге в Германию останавливался Достоевский с женой Анной Григорьевной Достоевской. Об этом посещении Вильно мы знаем благодаря подробным дневниковым записям его молодой жены. Супруги прогуливались по улице Диджейи, называвшейся тогда Большой: от церкви Николая Чудотворца, мимо Пятницкой церкви, заходили в костёл Св. Иоаннов и далее к Кафедральной площади, откуда открывался живописный вид на гору «Трехкрестовка» и на холмы бывшего Бернардинского кладбища.

Известно, что великий русский писатель Федор Михайлович Достоевский называл Литву своей родиной: предки его по мужской линии некогда участвовали в военных походах Великого Княжества Литовского, а один из них был маршалком (государственная должность в Польше и Великом княжестве Литовском) и в 1598 г. даже избирался в Сейм. Предки писателя, прозванные по имению Достоевскими, владели селом Достоево до середины XVIII в.

«Литовский след» имеется в романе «Преступление и наказание», в котором фамилия одного из его персонажей, Свидригайлова, образована от литовского имени князя Швитригайла.

Профессор Вильнюсского университета Бируте Балтрушайтите-Масёнене, многие годы изучавшая творчество Достоевского, считала, что для многих Достоевский — путеводитель к пониманию русской души, в том числе и в странах Балтии.

Задания:

1. Почему Достоевский называл Литву своей родиной?

А) Предки писателя по мужской линии относились к шляхте ВКЛ и участвовали в военных походах (Правильный ответ. 1 балл)

Б) Предки писателя по женской линии жили в селе Достоево в XVI веке;

В) Достоевский родился в Литве.

2. В каком году и почему Достоевский приехал в Вильнюс?

А) В 1866 году лечился от эпилепсии;

Б) В 1865 году посетил село Достоево;

В) В 1867 году посетил Вильнюс во время свадебного путешествия (Правильный ответ. 1 балл)

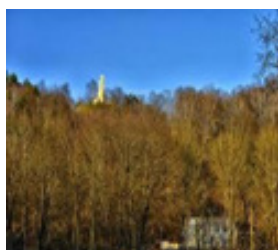
3. Как во время посещения Достоевским Вильнюса называлась улица, на которой находилась гостиница «Гана»?

А) Большая; (Правильный ответ. 1 балл)

Б) Диджэйи;

В) Пилес.

4. Прогулка «по следам» Достоевского в Вильнюсе. Назовите объекты, которые видел во время прогулки писатель. (Ответ: Пятницкая церковь, Трёхкрестовая гора, церковь Николая Чудотворца, костёл Святых Иоаннов. 2 балла)

5. Кто описал путешествие Достоевского в Вильнюсе?

А) А.С. Достоевская; (Правильный ответ. 1 балл)

Б) Бируте Балтрушайтите-Масёнене

В) Сам Ф.М. Достоевский.

5-я остановка «Тарас Шевченко»

Следующая остановка связана с украинским поэтом Тарасом Шевченко. Тарас Шевченко является одной из центральных фигур украинской культуры, наиболее известен он как поэт и художник-живописец, график, автор сборника стихотворений «Кобзарь».

Памятник поэту – не единственное место, напоминающее о нём: одна из улиц Вильнюса носит его имя. На доме № 10 по улице Пилес, в котором Шевченко жил в период с 1829 по 1830 год, размещена мемориальная доска, на здании исторического факультета Вильнюсского университета запечатлены слова поэта: «Вильно... Дорогое моему сердцу ...».

В Вильнюс Шевченко попал в пятнадцатилетнем возрасте в качестве прислуги к помещику Энгельгардту. Помещик и его жена София, заметив увлечение Тараса живописью, направили его на уроки рисования и живописи в Виленский университет, хотя крепостным не позволялось учиться там. Выучив польский язык, Тарас впервые прочитал и некоторые произведения польского поэта Адама Мицкевича.

В семнадцать лет Шевченко попадает в Санкт-Петербург, где вызывает интерес к себе выдающихся деятелей культуры того времени: К. Брюллова, поэта В. Жуковского, которым удалось выкупить его из неволи.

Задания:

1. Как назывался сборник стихотворений Т. Шевченко?

- А) «Конюх»;
- Б) «Бондарь»;

В) «Кобзарь». (Правильный ответ. 1 балл)

2. Почему литовская столица является одним из тех городов, которые сыграли в жизни Т. Шевченко важную роль?

- А) Родился в Вильнюсе;
- Б) Здесь был освобождён из крепостного права;

В) Учился в Вильнюсском университете. (Правильный ответ. 1 балл)

3. Шевченко писал:

*И меня в семье великой,
В семье вольной, новой,
Не забудьте – помяните
Добрым, тихим словом.*

О чём мог мечтать Шевченко?

- А) О свободе; (Правильный ответ. 1 балл)**
- Б) Об инакомыслии;
- В) О бунте.

Подведение итогов, оценивание, рефлексия:

Задания для проведения данного урока-экскурсии были размещены в программе **Actionbound** <https://actionbound.com/bound/literaturarusskaja>

Поиск объектов и составление маршрута – 10 баллов

Поиск информации составление текста – 10 баллов

Проведение экскурсии (рассказ об объектах) – 10 баллов

Выполнение заданий – 16 – 10 баллов, 14,15 – 9 баллов, 12,13 – 8 баллов, 11 – 7 баллов, 9,10 – 6 баллов и т.д.

При оценивании эссе учитывался объём работы и грамотность.

Literatūros sąrašas

1. И. Маковская. Русские в истории и культуре Литвы (Историко-биографические очерки) – Вильнюс: Vaga, 2008.
2. Kazragytė, V., Gudaitė, L. (2020). Ugdymo procesas, mokant nuotoliniu būdu: iššūkiai, patirtys, sprendimai. Vilnius: Nacionalinė švietimo agentūra. <https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2021/10/Ugdymo-procesas-mokant-nuotoliniu-budu-issukiai-patirtys-sprendimai.pdf> (žr. 2022-07-12)
3. KU – Kompetencijų ugdymas. Metodinė knyga mokytojui (2012). Vilnius: Ugdymo plėtotės centras. <http://www.ugdome.lt/kompetencijos5-8/wp-content/uploads/2012/03/Finalinis-leidinio-variantas.pdf> (žr. 2022-07-12)
4. Neseckienė, I. (sud.) (2006). Vertinimas ugdymo procese. Knyga mokytojui: projekto „Vertinimas ugdymo procese“ (2004-2006) patirtis. Vilnius: Švietimo plėtotės centras.
5. NMUV – Nuotolinio mokymo(si) / ugdymo(si) vadovas (2020). Vilnius: Nacionalinė švietimo agentūra. https://www.emokykla.lt/upload/nuotolinis/Nuotolinio%20mokymo%20Vadovas_3.pdf (žr. 2022-07-12)
6. Rusų tautinės mažumos gimtosios kalbos ir literatūros bendroji programa. <https://www.emokykla.lt/upload/EMOKYKLA/BP/2022-06-10/Rusu-k.-BP-projektas-2022.06.01.pdf> (žr. 2022-07-12)
7. Tobias Saum. Skaitymo kompetencijų ugdymo metodika, 2010 <https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2021/08/Skaitymo-kompetenciju-ugdymo-metodika.pdf> (žr. 2022-07-10)
8. Стратегии смыслового чтения и работа с текстом / Методические рекомендации http://school2zatopol.ucoz.ru/docs/edu/vsoko/met_rek_strat_chten.pdf (žr. 2022-07-10)

UŽSIENIO KALBOS

1. Skaitmeninės kompetencijos ugdymas naudojant(is) IKT

Užsienio kalbų pamokose skaitmeninę kompetenciją mokiniai ugdomi bendraudami ir bendradarbiaudami virtualioje erdvėje, suprasdami ir kurdami audiovizualinį turinį, saugiai ir etiškai naudodamiesi informacija virtualioje erdvėje, analizuodami ir vertindami tekstus, atskirdami faktus, nuomonę, melagingas naujienas, plėtodami informacinį ir medijų raštingumą, problemų sprendimui pasitelkdami skaitmenines technologijas ir pan.

1–4 klasių mokiniai ugdomi skaitmeninę kompetenciją atlikdami šias veiklas:

supranta trumpus paprastus vaizdo įrašus, TV laidas, animacinius filmukus apie pažįstamus dalykus, kai kalbama lėtai ir aiškiai, atpažįsta žinomus žodžius, supranta temą;
pasinaudoja skaitmeniniais žodynais, vertimo programomis, kitais supratimo pagalbos įrankiais;
sukuria 3–5 skaidrių pateiktis apie savo aplinką su 1–2 sakinių užrašais ekrane;
sukuria trumpą filmuką / reportažą / vaizdo ir garso įrašą apie savo aplinką, pažįstamus žmones;
dalyvaujant virtualioje komunikacijoje paskelbia sveikinimus, vartodami šablonines frazes;
pateikia asmeninę informaciją, kai gali pasirinkti iš sąrašo; užpildo paprastą formą įrašydami asmeninę informaciją;
apsikeičia informacija apie pomėgius, aplinką, veiklas pasinaudodami vertimo įrankiais;
žaisdami pasirenka iš sąrašo, pvz., žaidimų lygį, spalvą, formą;
išsako nuomonę apie paprastus internetinius įrašus naudodami trupas standartines frazes.

5–8 klasių mokiniai ugdomi skaitmeninę kompetenciją atlikdami šias veiklas:

dalyvauja virtualioje komunikacijoje realiu laiku su daugiau nei vienu pašnekovu;
paskelbia įrašus apie patirtus dalykus;
pakomentuoja įrašus, nuorodų turinį, reikšdami nuomonę, jausmus;
dirbdami projekto grupėje vykdo tiesmukas instrukcijas, pasitikslina, atlieka bendras užduotis;

apsikeičia išplėstine informacija su pašnekovais, kurie vartoja nesudėtingą kalbą, pakartoja, perfrazuoja;
bendradarbiaudami grupėje, susidedančioje iš skirtingų asmenų kultūros, religijos, kalbos mokėjimo lygio ir pan. atžvilgiu, atlikdami komandines užduotis, rodo pagarbą, supranta individualius asmenų skirtumus;
išklauso kitų nuomonių, išsako savo požiūrį, pripažįsta nuomonių ir nuostatų skirtumus;
esant nesutarimams ieško kompromiso, vartoja mandagią kalbą, kuria pozityvią atmosferą;
kuria pateiktis įvairiomis temomis, įgarsina tekstą, pateikia užrašus ekrane;
sukuria trumpą filmuką / reportažą apie save, kitus asmenis ir žinomus, patirtus dalykus;
supranta paprastas instrukcijas, nesudėtingą techninę informaciją;
supranta informacinių, dokumentinių vaizdo įrašų pagrindines mintis ir detales;
supranta trumpus vaizdo įrašus apie pažįstamus dalykus;
supranta pagrindines mintis ir detales filmų, kuriuose didžiąją dalį siužeto sudaro vaizdai ir veiksmai;
parašo TV laidos, tinklalapio recenziją;
pateikia vertinimą, komentarą;
analizuodami ir vertindami informaciją, atskiria faktus ir nuomones, atpažįsta melagingas naujienas;
pasinaudoja žodynais, vertimo programomis, kitais supratimo pagalbos įrankiais;
paaiškina, kaip atlikti kokį nors veiksmą, pateikia detalias instrukcijas;
gana tiksliai išdėsto kokio nors klausimo, problemos pagrindinius aspektus;
audiovizualinio kūrinio planavimui, komponavimui, redagavimui pasirenka tinkamas programėles.

III-IV gimnazijos klasių mokiniai ugdomi skaitmeninę kompetenciją atlikdami šias veiklas:

bendrauja ir bendradarbiauja virtualioje erdvėje;
dalyvauja virtualioje komunikacijoje realiu laiku su daugiau nei vienu pašnekovu, kalba sklandžiai, tinkamai reaguoja į pasisakymus ir replikas;
paskelbia ilgesnius įrašus apie savo veiklą, nuomonę, emocijas;

komentuoja kitų asmenų įrašus;
užsisako prekę ar paslaugą internetu;
konstruktyviai sprendžia iškilusius nesusipratimus bendraujant virtualioje erdvėje;
virtualaus projekto veikloje bendradarbiauja siekdami numatyto rezultato, teikia siūlymus užduoties tikslui pasiekti;
kuria skaitmeninį turinį;
kuria pateiktis įvairiomis temomis, įgarsina tekstą, pateikia užrašus, naudodami įvairias skaitmenines priemones ir tekstų rengykles;
sukuria filmuką / reportažą aktualia tema, pristatydami asmeninę ir kitų žmonių patirtį, pateikdami kritinį komentarą;
sukuria tinklalaidę (podcast: audio/videocast), pareikšdami nuomonę, požiūrį tam tikra aktualia tema arba pasidalindami svarbia patirtimi arba kurdami išgalvotą istoriją;
įrašo / parengia interviu (pvz., su mokyklos svečiu ar projekto partneriu);
saugiai naudojasi skaitmeninėmis technologijomis, remiasi asmens duomenų bei privatumo sauga skaitmeninėje erdvėje, skaitmeninių prietaisų bei informacinių sistemų saugą;
saugiai ir kritiškai vertina skaitmeninio turinio pasirinkimą;
tinkamai pasirenka informacinių, pramoginių, dokumentinių vaizdo įrašus (dokumentinius filmus, TV programas), supranta pagrindines mintis, detales, skiria faktus nuo nuomonės, mato kalbėtojo (-ų) požiūrį (-ius), kai kalbama natūralia, bendrine kalba, natūraliu tempu ir vartojami specifiniai nežinomi terminai (aiškūs iš konteksto);
supranta meninio ar dokumentinio filmo pagrindines mintis ir detales, atskiria kūrinio vizualines ir lingvistines meninės raiškos priemones, suvokia, kaip jos padeda kurti reikšmę;
supranta skirtingų filmo veikėjų kalbėsenos ypatumus (slengo, dialekto, specifinio žodyno vartojimą);
sprendžia problemas pasitelkdami skaitmenines technologijas;
pateikdami pavyzdžius naudoja įvairias medijas (grafinę, vizualinę, vaizdo);
naudojasi žodynais, vertėjais, kitais supratimo pagalbos įrankiais, geba reikiamą informaciją (pvz., apie posakio vartojimą) rasti internete;
pasirenka tinkamas programas, naudoja įvairias jų funkcijas, kuria, pertvarko ir kūrybiškai pritaiko įvairias programavimo priemones ir įrankius.

1.1. Skaitmeninės kompetencijos ugdymo veiklų pavyzdžiai: vaizdo įrašų supratimas, rašytinio teksto produkavimas, rašytinė interakcija

1.1.1. Anglų kalba. 7 klasė. B1 kalbos mokėjimo lygis.

Pasiekimų sritis / pasiekimas	Pasiekimai, gebėjimai	Užduotis / veikla	Komunikacinės intencijos	Leksinės gramatinės struktūros	Tema, potėmės	Ugdomos kompetencijos	Medžiaga, ištekliai
A1. Audiovizualinio teksto supratimas: Vaizdo įrašų supratimas.	Supranta informacinių / dokumentinių vaizdo įrašų pagrindines mintis.	Pasižiūri Jamie Oliver vaizdo medžiagą apie gaminamus patiekalus. Darbas su temos žodynu, receptų peržiūra.	Supranta faktinę informaciją, nuostatą, nuomonę, požiūrį.	Imperative (liep. nuosakos) vartojimas.	Sveika gyvenena: maitinimasis Užsienio kalbų mokymasis. Mokymosi proceso ir metodų refleksija.	Socialinė emocinė ir sveikos gyvensenos. Rūpinimasis sveikata. Kultūrinė kompetencija	Packed Lunch Tips Jamie Oliver AD https://www.youtube.com/watch?v=JlqE-ju5PhCw
B2. Rašytinio teksto produkavimas: Nuomonės, vertinimo pateikimas, paaiškinimas, pagrindimas	Parengia plakatą panaudodami iliustracijas ir rašydami trumpas pastraipas.	Individualus darbas: Patys rašo receptą ir apipavidalina (Power Point / Word programomis)		How much? How many? Few / a few / little / a little / some / any / no			
C1. Sakytinė interakcija: Dalyvavimas neformalioje diskusijoje (apsikeitimas nuomonėmis)	Komentuoja savo požiūrį.	Refleksija	Pristato savo darbus. Pakomentuoja draugų pristatymus argumentuodami savo nuomonę.	I didn't know... I think... I believe... In my opinion... The most interesting / surprising thing...			

1.1.2. Vokiečių kalba. 8 klasė. A2 kalbos mokėjimo lygis.

Pasiekimų sritis / pasiekimas	Pasiekimai, gebėjimai	Užduotis / veikla	Komunikacinės intencijos	Leksinės gramatinės struktūros	Tema, potėmės	Ugdomos kompetencijos	Medžiaga, ištekliai
A1. Audiovizualinio teksto supratimas: vaizdo įrašų supratimas.	Supranta vaizdo įrašų pagrindines mintis.	Mokiniai žiūri vaizdo įrašą ir užsirašo pagrindines mintis.	Supranta: Faktinę informaciją, nuostatą, nuomonę, požiūrį.	Žodynas „Draugystės“ tema. Būdvardžiai, jų laipsniai, palyginimai. Asmeniniai įvardžiai Dativ (naudininko) linksniu.	Tarpasmeniniai santykiai, mokykla.	Emocinė, socialinė ir pažinimo kompetencijos.	Prima Band 3 / 4 DVD
C1. Sakytinė interakcija: Dalyvavimas neformalioje diskusijoje (apsikeitimas nuomonėmis)	Reiškia mintis abstrakčiomis temomis. Paaiškina, kaip supranta klausimą, problemą.	Mokiniai porose / grupėse aptaria matytą įrašą: – kas labiausiai patiko, nustebino; – ką mano ta tema.	Reiškia / paklausia apie žinojimą, nuomonę. Pritaria / nepritaria, paklausia ar pritaria. Reiškia patikimą, nusistebėjimą.	Du siehst gut aus! Kann ich dir helfen? / Kannst du mir bitte helfen?			
B2. Rašytinio teksto produkcija: Nuomonės, vertinimo pateikimas, paaiškinimas, pagrindimas	Palygina, reiškia komplimentus.	Parašo komplimentus draugui, bendramokslui, bendradarbiauja pokalbių svetainėse (pagal duotą pavyzdį).	Apibūdina draugą, jo teigiamas ir neigiamas savybes.	Vergleiche, Personalpronomen im Dativ			

UŽSIENIO KALBOS

1.1.3. Anglų kalba. 10 klasė. B1+ kalbos mokėjimo lygis.

Pasiekimų sritis / pasiekimas	Pasiekimai, gebėjimai	Užduotis / veikla	Komunikacinės intencijos	Leksinės gramatinės struktūros	Tema, potėmės	Ugdomos kompetencijos	Medžiaga, ištekliai
A1. Audiovizualinio teksto supratimas: Vaizdo įrašų supratimas.	Supranta informacinių / dokumentinių vaizdo įrašų pagrindines mintis ir detales.	Mokiniai žiūri vaizdo įrašą ir užsirašo pagrindines mintis ir detales.	Supranta: Faktinę informaciją, nuostatą, nuomonę, požiūrį.	Netiesioginė kalba. Teminis žodynas.	Pojūčiai. Skonis. Rega ir klausia. Lietimas. Uoslė. Negalią turinčių žmonių pojūčiai.	Emocinė, sveikos gyvensenos kompetencija (rūpinimasis sveikata). Komunikavimo kompetencija. Pažinimo kompetencija.	EdPuzzle YouTube ,Deaf Musician Plays Viola‘ 2 min.
C1. Sakytinė interakcija: Dalyvavimas neformalioje diskusijoje (apsikeitimas nuomonėmis)	Reiškia mintis konkrečia tema. Paaškina, kaip supranta klausimą, problemą, komentuoja kitų požiūrį.	Mokiniai porose / grupėse aptaria matytą įrašą: – ką žinojo; – kas buvo nauja; – kas labiausiai nustebino; – ką mano ta tema.	Reiškia / paklausia apie žinojimą, nuomonę. Pritaria / nepritaria, paklausia, ar pritaria. Reiškia nusistebėjimą.	Did you know? I didn't know... I think / believe... In my opinion... What do you think? What's your opinion? Do / Would you agree that...? What surprised me was the fact...			
B2. Rašytinio teksto produkavimas: Nuomonės, vertinimo pateikimas, paaškinimas, pagrindimas	Parašo informacinio teksto santrauką ir pateikia vertinimą, komentarą.	Mokiniai rašo peržiūrėtos medžiagos santrauką naudodami netiesioginės kalbos akinius ir pateikia savo nuomonę.	Reiškia žinojimą, nuomonę. Aiškina pojūčius, interpretuoja patirtas emocijas, argumentuoja.	I didn't know... I think... I believe... In my opinion... The most interesting / surprising thing...			

1.2. Atvirkščių pamokų planavimo pavyzdžiai

Organizuodami mokinių veiklas mokytojai susiduria su iššūkiais, kaip motyvuoti ir sudominti šiuolaikinę ekranų kartą, kurie užaugo apsupti technologijų, o jų naudojimas - tai įrankis kasdieninei komunikacijai, tinklalaidžių, filmų peržiūrai. Šiuolaikiniai mokiniai nori patys būti aktyviais mokymo(si) proceso dalyviais, planuoti savo laiką ir mokytis pagal savo gebėjimus, todėl tradiciniai mokymosi metodai atrodo jiems neįdomūs ir neįtraukiantys.

Atvirkščia pamoka – tai iš tradicinės pamokos sampratos rėmų išeinantis mokymo(si) metodas, kuomet mokiniai savarankiškai, sau patogiu metu, namuose ar kitose erdvėse susipažįsta su iš anksto mokytojo pateikta medžiaga (gerai apgalvota ir parengta, užtikrinus jos prieigą internete), tema, problema, o išsiaiškina ir aptaria - pamokoje.

Naudojant skaitmenines technologijas iš anksto pateikta medžiaga ugdo mokinių atsakomybės jausmą, savarankišką mokymąsi, norą domėtis dalyku, per jiems patinkančias ir priimtinas formas ir būdus.

1.2.1. Antroji užsienio kalba (vokiečių). 6 klasė

Dalykas: II užsienio kalba (vokiečių)
6 klasė
Pamokos tema: Mokykliniai reikmenys
Namų darbai: Peržiūrėkite vaizdo medžiagą, atsakykite į klausimą: kiek ir kokių mokyklinių reikmenų turi tigras
Pamokos uždavinys: Dirbdami individualiai ir porose naudodamiesi Learning Apps programa įvardysime 8-12 mokyklinių reikmenų, paklausime ir atsakysime, kokie daiktai yra penale, kuprinėje, bei teisingai įvardinsite 8–12 mokyklinių reikmenų pavadinimus.

UŽSIENIO KALBOS

Įvadinė dalis	2 min.	Kuprinė su mokykliniais daiktais. Mokiniai įvardina jau žinomus daiktus.
Pristatymas	5 min.	Uždavinys / patikrinimas, ar suprasta tema, kokius ir kiek daiktų turėjo Tigras, kokius ir kiek daiktų yra mokytojos kuprinėje. Uždavinio formulavimas įtraukiant mokinius. Tai kaip mes šiandien dirbsime, kuo naudosis ir ko išmoksime?
Praktika	10 min.	Kontroliuojama – laisva Suskirstyti daiktavardžius pagal gimines, nuspalvinti žodžius sutartinėmis spalvomis.
Judri veikla / Akademinė pertraukėlė	2 min.	Mokytoja sako spalvą – mokinys pakelia tą giminę atitinkantį daiktą.
Produkcija	20 min.	Darbas porose: mokiniai mokosi paklausti ir įvardyti, atsakyti, kokie daiktai yra draugo arba jo penale, kuprinėje.
Baigiamoji dalis	3 min.	Naudodami LearningApps programėlę mokiniai pasitikrina, kiek žodžių teisingai priskyrė paveikslėliams.
Įsivertinimas	6 min.	Skaitmeninės kompetencijos įsivertinimas žodžiu: 1. Kaip man sekėsi naudoti LearningApps programą? 2. Kas man sekėsi gerai? Kiek naujų žodžių išmokau? 12–11 žodžių – išmokau puikiai 10–9 žodžių – išmokau gerai 8 ir mažiau – man reikia dar pasimokyti

Parengė: *mokymų dalyviai*

1.2.2. Pirmoji užsienio kalba (anglų). 8 klasė

Dalykas: anglų kalba
8 klasė
Pamokos tema: „Incredibles“ everyday English
Namų darbai: Filmo ištraukos „Incredibles“ 1-os dalies peržiūra
Pamokos uždavinys: Dirbdami porose ir grupėse, išsiaiškinsime žodžių ir jų junginių reikšmes, 5-10 žodžių taisyklingai panaudosime sakiniuose.

Įvadinė dalis	2 min.	Sudominimas: parodoma šeimos nuotrauka, mokiniai turi įvardinti šeimos narius, jų giminystės ryšius, jei žino, nurodyti filmo pavadinimą.
Pristatymas	5 min.	Uždavinys / patikrinimas, ar suprasta tema. Patikrinami atsakymai į kontrolinius klausimus, pateiktus kartu su vaizdo medžiaga. Kartu su mokiniais formuluojamas pamokos uždavinys. Mokinių klausima: Remdamiesi namuose matyta medžiaga, kaip manote, kokia mūsų šiandienos tema / ko mes mokysimės / kiek naujų žodžių išmoksime? Dirbsime porose ir grupėse, išsiaiškinsime žodžių ir jų junginių reikšmes, 5–10 žodžių taisyklingai panaudosime sakiniuose.
Praktika	7 min.	Dirbdami porose / grupėse išsiaiškins žodžių reikšmes (naudodamiesi žodynais ir surasdami jiems tinkamą aprašymą). LearningApps užduotis
Judri veikla / Akademinė pertraukėlė	5 min.	Žodžius užprogramuoti su mokinių žinoma QR programėle. Mokiniai užkoduoja po 2 žodžius ir atkoduoja 2 kitų sukurtus QR kodus..
Produkcija	20 min.	Dirbdami porose / grupėse kurs 10 sakinių su duotomis frazėmis Quizizz programėlėje.
Įsivertinimas	6 min.	Kaip man sekėsi naudotis LearningApps / QR / Quizizz programėlėmis. Grupių darbo vertinimas remiantis pateiktais kriterijais: atliktomis užduotimis keičiasi su kita grupe ir patikrina, ar teisingai sudaryti sakiniai. . Vertinimo kriterijai 90-100%–labai gerai, 75-90%–gerai, 55-75%–vidutiniškai, 55% ir mažiau – man reikia pagalbos.

Parengė: Eglė Balsienė, Jurgita Beitienė, Inga Kondratovič, Rasa Tėpelė, Inga Kalinauskienė

1.2.3. Pirmoji užsienio kalba (anglų). 11 klasė

Dalykas: anglų kalba
11 klasė
Pamokos tema: Diversity
Namų darbai: Peržiūrėti filmuką (kokios negalios rūšys vaizduojamos vaizdo medžiagoje?) https://sv2.onlinevideoconverter.com/download?2133852-2129451
Pamokos uždavinys: Remdamiesi filmo turiniu, dirbdami grupėse išskirsime 2-3 tolerancijos bruožus žmonių su negalia atžvilgiu, kuriuos galime perkelti į visuomenę, pristatysime grupės nuomonę diskusijoje.

Įvadinė dalis	2 min.	Sudominimas: kokios negalios rūšys vaizduojamos filme?
Pristatymas	5 min.	Uždavinys / patikrinimas, ar suprasta tema. Patikrinami atsakymai į kontrolinius klausimus pateiktus kartu su vaizdo medžiaga. <ul style="list-style-type: none"> • Kiek žmonių buvo vaizdo medžiagoje? • Kas segėjo segę? • Kiek žmonių dėvėjo akinius? <p>Kartu su mokiniais formuluojamas pamokos uždavinys. Mokinių klausama: Remdamiesi namuose matyta medžiaga, kaip manote, kokia mūsų šiandienos tema? Ko mes mokysimės? Ko išmoksime? Bendradarbiaudami išskirsime 2-3 tolerancijos bruožus žmonių su negalia atžvilgiu, kuriuos galime perkelti į visuomenę</p>
Praktika	10 min.	Kontroliuojama (darbas grupėse, fiksuojamas laiko limitas)Mokiniams pateikiami žodžiai, kurie jungiami į žodžių junginius. Remiantis sudarytais junginiais, suformuluojamas tolerancijos apibrėžimas.
Judri veikla / Akademinė pertraukėlė	2 min.	Anglišką sentenciją išversti į lietuvių kalbą: „Tolerancija – geriausia religija“. Diskusija.
Produkcija	20 min.	Diskusija ir pristatymai grupėse: <ul style="list-style-type: none"> • Negalių rūšys • Parolimpiniai čempionai • Minėtinos datos
Įsivertinimas	6 min.	Refleksija. Įsivertinimas pildant klausimyną. Klausimynas (True False Padlet platformoje)

Parengė: *mokymų dalyviai*

1.2.4. Integruota anglų kalbos ir geografijos pamoka.7 klasė

Dalykas: integruota anglų kalbos ir geografijos pamoka
7 klasė
Pamokos tema: Arktika ir Antarktida
Namų darbai: Peržiūrėję vaizdo medžiagą, atsakykite į klausimus: 1) Kur gyvena pingvinai ir poliarinės meškos? 2) Ar ten gyvena vietiniai gyventojai?
Pamokos uždavinys: Dirbdami grupėmis, žiūrėdami vaizdo įrašą surasime ir pristatysime 3–5 skirtumus tarp Arktikos ir Antarktidos ir pateiksime 1-3 patarimus turistams, keliaujantiems į Antarktidą.

Įvadinė dalis	2 min.	Sudominimas: vaizdo pristatymas su klausimu „Ar tiesa, kas pavaizduota?“
Pristatymas	5 min.	Uždavinys / patikrinimas ar suprasta tema 3 klausimai per www.mentimeter – balsavimas (atsakymas į namų darbų klausimus). Pristatomas pamokos veiklos vertinimo kriterijai (1–3 patarimai; 3–5 skirtumai).
Praktika	10 min.	Dirba grupėse, pateikia 1–3 patarimus turistams, keliaujantiems į Antarktidą.
Judri veikla / Akademinė pertraukėlė	2 min.	Kamuoliuko mėtymas – geografinių žodžių (iš matyto vaizdo įrašo) grandinė.
Produkcija	20 min.	Dirba grupėse, randa skirtumus; pildo lentelę. Pristatymas.
Įsivertinimas	6 min.	Lentoje mokytojas nubraižo lentelę, į kurią grupės po pristatymo surašo pateiktų patarimų ir skirtumų skaičių. Susumuojami rezultatai.

Parengė: mokymų dalyviai

2. Pamokos planavimo pavyzdžiai taikant aktyviuosius mokymosi metodus

2.1. Antroji užsienio kalba. 10 klasė

PAMOKOS PLANAS

Dalykas	Antroji užsienio kalba	Klasė	10	Mokinių skaičius	16	Data	
Ypatingų poreikių mokiniai (gabūs, SUP, kt.)	Penkių mokinių pasiekimai atitinka aukštesnį lygmenį, septynių mokinių – pagrindinį, keturių mokinių – patenkinamą.						
Pamokos kontekstas	Antroji temos „Šventės“ pamoka, pirmoji pamoka pirmadienį						
Pamokos tema	Šventės mūsų gyvenime						
Ugdymo(si) tikslas (mokinio kompetencijos)	<ul style="list-style-type: none"> • Komunikavimo kompetencija (analizuos ir vertins tekstą, kurs pranešimą ir perteiks kitiems mintis ar informaciją žodžiu) • Pažinimo kompetencija (panaudos naujas kalbos žinias, reflektuos savo mokymosi procesą) 						
Mokymosi uždavinys	Perskaitę tekstą, dirbdami grupėse užpildysime mąstymo žemėlapius informacija iš teksto ir remdamiesi ja išsakysime savo nuomonę (7-12 sakinių) apie švenčių reikšmę						
Metodai	Frontalusis darbas Darbas grupėse durstinio* metodu						
Priemonės	Vadovėlio, pratybų sąsiuvinio medžiaga, Power Point pateiktys, mąstymo žemėlapių schemas						

PAMOKOS EIGA

Laikas	Pamokos dalys	Mokytojo veikla	Mokinių veikla	Pastabos (integracija, priemonės, darbo būdai, metodai)
7	Įvadinė dalis	1. Pateikia iliustraciją (arba trumpą filmuką) pamokos tema, klausimus, kurie padėtų mokiniams suformuluoti pamokos temą, uždavinį.	1. Atsako į mokytojo klausimus, formuluoja pamokos temą, uždavinį.	Frontalusis darbas
		2. Paaiškina pamokos eigą, pateikia medžiagą, akcentuoja pamokos rezultatą, vertinimo kriterijus Paskirsto mokinius į grupes.	2. Susipažįsta su pamokos medžiaga.	Mąstymo žemėlapių schemos, atraminių žodžių ir junginių sąrašas
27	Pagrindinė dalis	Stebi mokinių veiklą, teikia (esant poreikiui) pagalbą.	<p>1. Darbas su tekstu „namų“ grupėse: pasiskirsto teksto dalis remdamiesi pateiktais klausimais, aptaria jo turinį.</p> <p>2. Darbas su tekstu „ekspertų“ grupėse: pirmoji grupė skaitydama tekstą pildo „burbulo“ žemėlapi (teksto veikėjo apibūdinimas)**, antroji ir trečioji grupės pildo nuoseklų žemėlapi***, ketvirtoji grupė pildo apskritimo žemėlapi****</p> <p>3. Darbas „namų“ grupėse: kiekvienas grupės narys pristato savo teksto dalį remdamasis užpildytu mąstymo žemėlapiu.</p> <p>4. Grupėse kuria pasisakymą apie švenčių reikšmę, pristato grupės darbą klasei. Kitos grupės vertina pasisakymus pagal pateiktus kriterijus.</p>	Patenkinamo lygmens mokiniai naudojami žodynais, vertėjais, kitais supratimo pagalbos įrankiais. Jiems pateikiama mažesnės apimties teksto dalis, atraminių žodžių junginių sąrašas

UŽSIENIO KALBOS

8	Baigiamoji dalis: a) Refleksija (emocijų, ugdymo turinio, veiklos)	Pateikia įsivertinimo užduotį (ugdymo turinio ir veiklos)	Įsivertina grupėje aptardami pateiktus klausimus. 1. Kaip sekėsi bendradarbiauti grupėje? Kodėl? 2. Kodėl atsiriekėte tokį pyrago gabalą? / Kodėl taip įsivertinote savo indėlį į grupės darbą? 3. Ar pritariate tokiam pyrago pasidalijimui? Kodėl? 4. Ką kitą kartą dirbdami grupėje darytumėte kitaip? Kodėl?	
3	b) Namų darbų skyrimas ir aptarimas.	Namų užduotis neskiriama arba parašyti / pasiruošti žodžiu išsakyti nuomonę apie pasirinktos šventės reikšmę. Kuriamo teksto apimtis 60–90 žodžių.		
Pamokos įsivertinimas (mokytojo)				

Parengė: *Marytė Puzaitė*

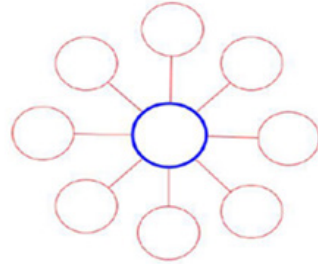
Mokytojo vardas, pavardė, parašas

* Durstinys – mokinių bendradarbiavimu grįstas mokymosi metodas. Durstinio esmė yra ta, kad kiekvienas grupės narys tampa mokymosi medžiagos dalies ekspertu ir moko kitus. Veiklos pradžioje sudaromos nedidelės grupės (po 3–4 mokinius). Jos vadinamos „namų“ grupėmis. Kiekvienas „namų“ grupės narys gauna skirtingą medžiagą (temą, klausimą, užduotį), kurią turės išmokti pats ir išmokyti kitus grupės narius. „Namų“ grupėje mokiniai susipažįsta su savo mokymosi medžiagos dalimi ir pasako vieni kitiems savo nagrinėjamų klausimų tematiką. Tada mokiniai persigrupuoja: susiskirstoma į „ekspertų“ grupes. Kiekvieną grupę sudaro tą pačią mokymosi medžiagos dalį turintys mokiniai. Jie kartu nagrinėja medžiagą ir planuoja, kaip mokys „namų“ grupės draugus, kaip pateiks informaciją, kad kiti ją suprastų. Mokytojas gali pasiūlyti patikrinti, ar visi grupės nariai pasirengę mokyti kitus. Atlikę šią užduotį mokiniai grįžta į „namų“ grupes ir moko vieni kitus. Grupės tikslas – kad visi gerai išmoktų visą mokymosi medžiagą. Kad įsitikintų, ar mokiniai suprato ir įsidėmėjo svarbiausius dalykus, mokytojas gali paprašyti, kad kiekvienos temos / klausimo esmę pristatytų ne „ekspertai“, o „namų“ grupės nariai. Veikla baigiama įsivertinimu, kas išmokta ir kaip sekėsi. Galima paskatinti mokinius apmąstyti pamokoje taikyto mokymosi būdo privalumus, trūkumus, taikymo galimybes.

Mąstymo procesas: apibūdinimas

Mąstymo žemėlapis tipas: „burbulo“ žemėlapis

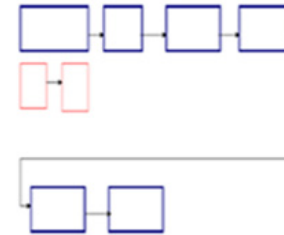
1. Nupieškite centrinį burbulą.
2. Nupieškite daug burbulų aplinkui, besijungiančių su centriniu. Tai -lyg iššūkis, nes burbulų skaičius atspindi idėjų skaičių.
3. Centriniam burbului įrašykite aprašomo objekto pavadinimą.
4. Išoriniuose burbuluose rašykite objektą apibūdinančius būdvardžius.

** „Burbulo“ žemėlapis

Mąstymo procesas: seka

Mąstymo žemėlapis tipas: nuoseklus žemėlapis

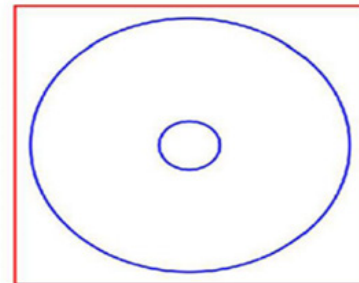

- Kiekviena didesnė (mėlyna) dėžutė, reiškia svarbų įvykį sekoje.
- Dėžutės sujungtos rodyklėmis, kurios rodo eigą/laiką.
- Vieną įvykį gali sudaryti keli smulkesni. Tai galima pavaizduoti prie didesniųjų dėžučių rodyklėmis prijungus mažesnius (raudonas).
- Mažesnės dėžutės nėra privaloma žemėlapis dalis.
- Jei lape nėra vietos, o žemėlapij norite pratęsti, nubrėžkite rodyklę nuo dešiniojo lapo krašto iki kairiojo ir tęskite žemėlapij. Kodėl taip? Nes vakarietiškoje kultūroje mes skaitome iš kairės į dešinę.
- Nuoseklus žemėlapis gali, bet neprivalo turėti atskaitos sistemą.

*** Nuoseklus žemėlapis

Mąstymo procesas: apibrėžimas kontekste

Mąstymo žemėlapis tipas: apskritimo žemėlapis

1. Nubrėžkite centrinį apskritimą ir į jį įrašykite aptariamojo objekto pavadinimą.
2. Nubrėžkite išorinį apskritimą.
3. Tarp centrinio ir išorinio apskritimų surašykite viską, ką žinote apie objektą.
4. Už išorinio apskritimo nubrėžkite kvadratą- tai bus atskaitos sistema.
5. Atskaitos sistemoje parašykite : Iš kur aš žinau, kad žinau.

**** Apskritimo žemėlapis

2.2. Antroji užsienio kalba (vokiečių). 9 klasė

PAMOKOS PLANAS

Dalykas	Antroji užsienio kalba (vokiečių k.)	Klasė	9	Mokinių skaičius	12	Data	
Ypatingų po- reikių mokiniai (gabūs, SUP, kt.)	Trijų mokinių pasiekimai atitinka aukštesnį lygmenį, septynių mokinių – pagrindinį, dviejų mokinių – patenkinamą.						
Pamokos kontekstas	Apibendrinamoji temos „Laisvalaikis“ pamoka						
Pamokos tema	Laisvalaikis savaitgalį						
Ugdymo(si) tikslas (mokinio kompetencijos)	<ul style="list-style-type: none"> • Komunikavimo kompetencija (reikš užsienio kalba savo mintis, bendraus žodžiu, klausydami atpažins ir vertins įvairias komunikavimo intencijas) • Pažinimo kompetencija (panaudos naujas kalbos žinias, reflektuos savo mokymosi procesą) • Kūrybiškumo kompetencija (grupėje rengs įtaigų pasisakymą, dalinsis savo žiniomis, kūrybinėmis idėjomis su kitais mokiniais, apibūdins savo ir kitų sukurtus kūrybinius produktus, vertins juos pagal nurodytus kriterijus). 						
Mokymosi uždavinys	Dirbdami grupėse suplanuosime savaitgalio išvykos veiklas, kūrybiškai (plakato ir dialogo forma) pristatysime jas klasei panaudodami 5–10 aktyvaus žodyno žodžių / žodžių junginių ir veiksmažodžio können Konjunktiv II (tariamasis nuosakos) formą.						
Metodai	Frontalinis darbas Darbas grupėse padėkliuko* metodu Vertinimas ir įsivertinimas: mokiniai vertins kitos grupės darbą remdamiesi pateikta kriterijų lentele** ir įsivertins pyrago dalijimo metodu.						
Priemonės	Vadovėlio, pratybų sąsiuvinio medžiaga, Power Point pateiktys, veiksmažodžio asmenavimo lentelė, atraminių žodžių ir žodžių junginių sąrašai, pamokos eigos, veiklų grupėse lapai, popieriaus lakštai (A3)darbui grupėse; paveikslukai, iliustruojantys laisvalaikio veiklas pagal pateiktas situacijas.						

PAMOKOS EIGA

Laikas	Pamokos dalys	Mokytojo veikla	Mokinių veikla	Pastabos (integracija, priemonės, darbo būdai, metodai)
7	Įvadinė dalis	<p>1. Pateikia iliustracijas pamokos tema, klausimus, kurie padėtų mokiniams suformuluoti pamokos temą, uždavinį.</p> <p>2. Paaiškina pamokos eigą, pateikia medžiagą, pavyzdžių (eine Fahrradtour machen / in die Disco / Oper gehen / ins Schwimmbad gehen, einen Picknickausflug machen, usw.). Wann? Wohin? Wer bringt, was mit? Wie kleidet man sich an?), akcentuoja pamokos rezultatą (Berichten Sie nun in der Klasse darüber, was Ihre Gruppe am Wochenende macht in Form des Dialogs oder in einer freien Form (Plakat als Hilfe zur Vorstellung). Warum haben Sie sich dafür entschieden?), vertinimo kriterijus Paskirsto mokinius į 3 grupes po 4.</p>	<p>1. Atsako į mokytojo klausimus, formuluoja pamokos temą, uždavinį</p> <p>2. Susipažįsta su pamokos medžiaga, pasirenka (arba ištraukia burtų keliu) vieną iš pasirinktų situacijų dialogo ir plakato kūrimui.</p> <p>Jūsų grupė norėtų kartu praleisti savaitgalį. Pasirinkite vieną iš pateiktų situacijų arba sugalvokite savo:</p> <ul style="list-style-type: none"> • jūs norite sekmadienį organizuoti išvyką; • šeštadienio vakarą norite pasivaikščioti; • jūs norite sekmadienį kartu pasportuoti. 	<p>Frontalinis darbas</p> <p>Pamokos eigos, veiklų grupėse laipai, atraminių žodžių ir junginių sąrašas.</p> <p>Mokiniai paskirstomi į heterogenines grupes.</p>

27	Pagrindinė dalis	Stebi mokinių veiklą, teikia (esant poreikiui) pagalbą.	<p>1. Darbas grupėse „padėkliuko“ metodu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kiekvienas grupės narys pateikia savo pasiūlymą užrašydamas jį savo „padėkliuko“ skiltyje; • sukdami „padėkliuką“ aptaria atskirų pasiūlymų privalumus ir trūkumus, susitaria dėl atsakymų ir bendrą rezultatą įrašo viduriniame laukelyje. <p>2. Pasidalinę darbu (2 mokiniai rašo dialogą, kiti du – piešia plakatą), kuria dialogą ir plakatą su laisvalaikio organizavimo planu, naudodamiesi paveikslėliais plakato apipavidalinimui, ir „žodžių dėžute“ sakinių formulavimui.</p> <p>3. Dialogo forma pristato savo grupės darbą, pateikia plakatą. Kitos grupės vertina pasisakymus pagal pateiktus kriterijus**</p>	<p>Patenkinamo lygmens mokiniai naudojami žodynais, vertėjais, kitais supratimo pagalboms įrankiais. Jiems pateikiamas atraminių žodžių ir žodžių junginių sąrašas (gali būti su vertimu į gimtąją kalbą).</p> <p>Einen Ausflug organisieren. Zum See fahren. Eine Radtour machen. Auf eine Insel fahren. Eine Geburtstagsparty organisieren. In den Wald fahren / gehen. An den Strand fahren. Was braucht man? Welche Sachen und Lebensmittel? Das Zelt, das Fahrrad, die Gitarre, die Nüsse, das Handtuch, der Bikini, die Badehose, der Kopfhörer, die Schwimmsachen, das Mikrofon, der Rucksack, die Decke, der Kuchen, das Gemüse, usw.</p>
----	------------------	---	--	---

UŽSIENIO KALBOS

8	<p>Baigiamoji dalis:</p> <p>a) refleksija (emocijų, ugdymo turinio, veiklos),</p>	<p>Pateikia įsivertinimo užduotį (ugdymo turinio ir veiklos)</p>	<p>Įsivertina grupėje atkreipdami dėmesį į klausimus.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 1. Kaip sekėsi bendradarbiauti grupėje? Kodėl? 2. 2. Kodėl atsiriekiate tokį pyrago gabalą? / Kodėl taip įsivertinote savo indelį į grupės darbą? 3. 3. Ar pritariate tokiam pyrago pasidalijimui? Kodėl? 4. 4. Ką kitą kartą dirbdami grupėje darytumėte kitaip? Kodėl? 	<p>Patenkinamo lygmens mokiniai naudojami žodynais, vertėjais, kitais supratimo pagalbos įrankiais. Jiems pateikiama mažesnės apimties teksto dalis, atraminių žodžių junginių sąrašas.</p>
	<p>b) namų darbų skyrimas ir aptarimas.</p>	<p>Pateikia namų užduotis.</p>	<p>Pasirenka vieną iš užduočių.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Perskaityk SMS ir parašyk 5-8 pasiūlymus naudodamas tariamąją nuosaką. SMS: Mist, so ein blödes Wetter! Was machen wir denn heute? Wir könnten 2. 3–4 mokinių grupėje sukurti 5–12 sakinių dialogą apie savaitgalio planus. Temos savaitgalio planui: Die Radtour Palanga-Šventoji; Schwimmbadbesuch; Theater-besuch. 	
	<p>Pamokos įsivertinimas (mokytojo)</p>			

Parengė: Irma Vičiniene

Mokytojo vardas, pavardė, parašas

UŽSIENIO KALBOS

Padėkliukas – mokinių bendradarbiavimu grįstas mokymosi metodas. Visi prie vieno stalo dirbantys grupės nariai gauna tą pačią užduotį. Dirbdami individualiai, grupės nariai apgalvoja, ką jie žino šia tema. Savo pastabas kiekvienas įrašo į priešais save esantį laukelį. Sukdami lapą pagal laikrodžio rodyklę mokiniai susipažįsta su kitų grupės narių pasisakymais ar pastabomis. Tuomet grupė susitaria, koks turėtų būti grupės rezultatas ir įrašo jį į vidurinį padėkliuko laukelį.

** Kriterijai

Kriterijai ir galimi taškai	Skiriami taškai ir komentarai. Kiek taškų? 1–5	I grupės savaitgalio išvykos plano pristatymas	II grupės savaitgalio išvykos plano pristatymas	III grupės savaitgalio išvykos plano pristatymas
Ar buvo pavartotas aktyvus temos žodynas?	Kiek taškų?	Kiek taškų?	Kiek taškų?	Kiek taškų?
	Kodėl tiek?	Kodėl tiek?	Kodėl tiek?	Kodėl tiek?
Ar pristatymas buvo įdomus klausytojams, kūrybiškai apipavidalintas?	Kiek taškų?	Kiek taškų?	Kiek taškų?	Kiek taškų?
	Kodėl tiek?	Kodėl tiek?	Kodėl tiek?	Kodėl tiek?
Ar pristatymas buvo išsamus, suprantamas?	Kiek taškų?	Kiek taškų?	Kiek taškų?	Kiek taškų?
	Kodėl tiek?	Kodėl tiek?	Kodėl tiek?	Kodėl tiek?
Ar pranešėjai kalbėjo taisyklingai? Ar pavartojo können Konjunktiv II formą?	Kiek taškų?	Kiek taškų?	Kodėl tiek?	Kiek taškų?
	Kodėl tiek?	Kodėl tiek?	Kiek taškų?	Kodėl tiek?
Iš viso?				

3. Tarpdalykinė integracija

3.1. Tarpdalykinės integracijos galimybės mokantis užsienio kalbų

Atnaujinant mokomųjų dalykų bendrąsias programas didelis dėmesys skiriamas tarpdalykinei integracijai, kuri užtikrinama kuriant mokymo turinio kontekstualumą ir integralumą. Kontekstualumas reiškia, kad mokymosi turinys siejamas su kontekstais; į dalyko programų turinį įtraukiamos ir tarpdalykinės temos, atitinkančios dalyko uždavinius ir specifiką. Integralumas stiprina įvairių dalykų turinio tarpusavio ryšį, siekiant padėti mokiniui formuoti visapusišką nagrinėjamų reiškinių vaizdą. Tarpdalykinė integracija padeda nagrinėti mokiniams kylančius klausimus, kurie dažnai išeina iš vieno dalyko ribų. Ji gali būti realizuojama teminiu pagrindu, ugdant tam tikrus gebėjimus ar jų grupes arba organizuojant bendras veiklas. Viena iš pagrindinių sąlygų įgyvendinti tarpdalykinę integraciją yra mokytojų tarpusavio bendradarbiavimas (Bendrujų programų atnaujinimo gairės, 2019)¹.

Užsienio kalbų ugdymo bendrosios programos numato įvairias tarpdalykinės integracijos galimybes. Kalbinių veiklų ir procesų įvairovė užsienio kalbos pamokose įgyvendinama **integruojant kitų dalykų žinias ir gebėjimus, mokymo(si) būdus**, pvz., analizuojant užsienio kalbos sistemą remiamasi gimtosios kalbos ir kitų užsienio kalbų žiniomis; taikomi meninio ugdymo elementai – dainavimas, piešimas, vaidyba; informacinių technologijų dalyko gebėjimai taikomi ne tik atsirenkant tinkamą informaciją iš skaitmeninių šaltinių, vertinant jos patikimumą, bet ir naudojant mokomąsias kalbų programėles, kuriant pateiktis, filmukus ar atliekant užduotis ir komunikuojant virtualiose platformose pan.

Užsienio kalbų (pirmosios ir antrosios) bendrosiose programose (2022) numatomas **turinys, temos ir potėmės** remiasi kitų dalykų turiniu ir tematika, aktualizuoja tarpdalykines temas. Teminiu pagrindu paremta integracija įgyvendinama atsižvelgiant į persiklojantį dalykų turinį ir ugdymo centro specifiką.

Integracijai siūlomos tarpdalykinės temos: asmens galios (idealai; prasmės siekis; idėjos, asmenybės); kultūrinis identitetas ir bendruomeniškumas (kultūros paveldas; gimtoji kalba; etninė kultūra, kultūrinė įvairovė, kultūros raida, tradicijos gyvybingumas, istorinė savimonė; tautos, pilietinės visuomenės savikūra); nacionalinis saugumas; darnus vystymasis (pasaulis be skurdo ir bado; sveikata, sveika gyvensena; lyčių lygybė, lygios galimybės; taikios ir įtraukios bendruomenės; darnūs miestai ir gyvenvietės; tausojantis žemės ūkis, sveiki maisto produktai; žiedinė ekonomika, pridėtinę vertę kuriančios darbo vietos; švietimo vaidmuo, mokymasis visą gyvenimą; pažangios technologijos ir inovacijos; aplinkos apsauga; atsakingas vartojimas, gamtos išteklių tausojimas; klimato kaitos prevencija, darni energetika, transportas; ekosistemų, biologinės įvairovės apsauga; tarptautinis bendradarbiavimas; solidarumas) (Bendrujų programų atnaujinimo gairės, 2019).

¹ Bendrujų programų atnaujinimo gairės. Nacionalinės švietimo agentūra. Vilnius. 2019.

3.2. Integruotas užsienio kalbos ir dalyko mokymas(is)

Vienas iš būdų realizuoti tarpdalykinę integraciją yra integruotas dalyko ir užsienio kalbos mokymas(is) (IDUKM). IDUKM – tai mokymas(is) dalyko ir užsienio kalbos pagal bendrąsias programas, derinant dalyko ir užsienio kalbos mokymo metodus. Mokinys mokomas dalyko atsižvelgiant į užsienio kalbos ypatumus ir jos sociokultūrinius tikslus mokomojo dalyko kontekste (Integruoto dalyko ir užsienio kalbos mokymo pagal bendrojo ugdymo programas gairių projektas, 2018).

Natūrali užsienio kalbos dalyko turinio dermė su kitais dalykais leidžia rinktis įvairias IDUKM formas: mokytojai gali planuoti tiek atskiras integruotas pamokas, tiek įvairios trukmės IDUKM modulius ar projektines veiklas. IDUKM užtikrina mokymo(si) būdų įvairovę, didina mokymosi motyvaciją, leidžia mokiniams siekti aukštesnio kalbos mokėjimo lygio. Šie moduliai gali būti įgyvendinami kaip *30 proc. pasirinkamo užsienio kalbų programos turinio dalis*.

IDUKM formos pasirinkimą lemia keli kriterijai: *tikslinė grupė, mokomieji dalykai, mokymo formos ir trukmė, integracijos tikslai, pedagoginis personalas*.

Tikslinė grupė. Lietuvoje vykdomų IDUKM veiklų ir projektų patirtis rodo, kad integruotas dalyko ir užsienio kalbos mokymas sėkmingai vykdomas pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo pakopose. IDUKM nėra tik gabijų mokinių ugdymo forma. Ji leidžia tobulinti ir patirti mokymosi sėkmę įvairių gebėjimų vaikams.

Mokomieji dalykai. Kokie dalykai gali būti integruojami su užsienio kalba kiekviena ugdymo įstaiga turėtų nuspręsti individualiai, t. y. atsižvelgiant į mokinių poreikius, mokyklos galimybes (pvz., pedagoginis personalas). Lietuvos ugdymo įstaigose sėkmingai integruojama tiek pirmoji, tiek antroji užsienio kalba bei daugelis mokomųjų dalykų. Goethe instituto Lietuvoje vykdomas projekto CLILIG duomenimis vokiečių kalbą sėkmingai integruojama su socialinių mokslų (etika, istorija, geografija, ekonomika), tikslųjų mokslų (matematika ir informatika), gamtos mokslų (fizika, chemija, biologija), fizinio ugdymo ir menų bei technologijų dalykus.

Mokymo formos ir trukmė. IDUKM veiklas galima planuoti lanksčiai: vieno ar dviejų / kelių skirtingų dalykų mokytojai gali pasirinkti temą, mokymo(si) metodus ir kurti atskiros pamokos turinį. Mokytojai gali rinktis 37 val. modulio formą, kai integruota pamoka vyksta kartą per savaitę visus mokslo metus. Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2019 m. balandžio 15 d. įsakyme Nr. V-417 „Dėl 2019–2020 ir 2020–2021 mokslo metų pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų bendrųjų ugdymo planų patvirtinimo“ nurodyta, kad mokyklai priėmus sprendimą taikyti IDUKM, jis gali būti įgyvendinamas pagal dalyko ir užsienio kalbų mokytojų parengtą ugdymo programą – ilgalaikį planą. Organizuojant ilgalaikės trukmės modulius gali būti pilnai įgyvendinama mokomojo dalyko programa ar tik dalis jos, kai pamokų turinys planuojamas atsižvelgiant į mokinių poreikius ir interesus ar aktualius pasaulio įvykius ir reiškinius. Tinkama integravimui ir projektinės veiklos forma, kai per vieną temą ar problemą siejamas kelių mokomųjų dalykų turinys. Pavyzdžiui, ugdymo įstaigoje galėtų būti organizuojama pasaulinė vandens diena ar įvairių šalių tradicijų ir papročių pristatymo savaitė.

Mokytojai. IDUKM pamokas, modulius ar projektus gali įgyvendinti dalyko mokytojas, užsienio kalbos mokytojas arba dalyko ir užsienio kalbos mokytojai kartu. Jeigu IDUKM pamoką veda tik dalyko mokytojas, jis turi mokėti užsienio kalbą. Europos šalyse socialinių dalykų mokytojams keliamas B2 kalbos lygio mokėjimo reikalavimas, o tikslųjų ir gamtos mokslų pakanka ir B1 kalbos mokėjimo lygio pagal Bendruosius Europos kalbų metmenis.

Integracijos tikslai, dalyko ir kalbos santykis pamokoje. Užsienio kalbos ir dalyko didaktikos specialistai nesutaria: integruota dalyko ir užsienio kalbos pamoka – tai visų pirma užsienio kalbos gebėjimų tobulinimas mokantis dalyko, t. y. užsienio kalbos pamokos turinys praturtinamas tam tikro dalyko turiniu (Wode 1995)² ar tai dalyko pamoka užsienio kalba, kai užsienio kalba tampa tik priemone mokytis kito dalyko (Hallet 2003)³. Jeigu pirmenybę teikiame tik dalykui, tai užsienio kalba tampa tik priemone, padedančia suvokti dalyko turinį ir perteikti atitinkamą informaciją. O tai jau neatitinka vieno iš integruotos pamokos tikslų – tobulinti užsienio kalbos gebėjimus. Dalyko turinys, jo apimtis ir sudėtingumas, taip pat neturėtų skirtis nuo įprasto ugdymo plano, dalykas turi būti dėstomas laikantis tam tikros srities dalykui būdingų didaktinių reikalavimų (Finkbeiner, Fehling 2002)⁴). Todėl apie tikrąją integraciją galime kalbėti tik tada, kai tiek užsienio kalba, tiek dalykas yra laikomi vienodai svarbiais ir mokytojas (-ai) taiko metodus, leidžiančius siekti abiejų integruotos pamokos tikslų.

IDUKM pamokoje turi būti vadovaujama taisykle ***gimtąja kalba tiek, kiek būtina, užsienio kalba tiek, kiek įmanoma***. Kalbininkai sutaria, kad užsienio kalbos kompetencija turi būti ugdoma tiek, kad mokiniai gebėtų suprasti ir perteikti dalyko turinį. Jeigu pamokos turinys kalbiniu požiūriu per sudėtingas, mokiniai praranda mokymosi motyvaciją.

Integruotos pamokos privalumas kalbos mokymui(si) yra tas, kad dalyko turinio mokymasis sukuria labai palankią kalbos mokymosi aplinką, t. y. realius kontekstus ir komunikacines situacijas. IDUKM pamokoje turėtų būti ugdomas gebėjimas suvokti, bendrauti, vadovaujantis principu „kalbėti, bet nebūtinai taisyklingai“ (*fluency before accuracy*). Integruotoje pamokoje yra mažiau tradicinei užsienio kalbos pamokai būdingų dalių: gramatikos ir sintaksinių struktūrų mokymosi nebent jos labai svarbios komunikaciniam tikslui įgyvendinti (Wode 1995).

2 Wode H., 1995. *Lernen in der Fremdsprache: Grundzüge von Immersion und bilingualem Unterricht*.

3 Hallet W., 2003. *Bilingualer Unterricht: Qualifikationen, didaktische Konzepte und Curriculum. Bilinguales Lernen als fremdsprachige Konstruktion wissenschaftlichen Wissens. Sudarè: Hoffmann, R. Bilingualer Geographieunterricht : Konzepte - Praxis - Forschung. Nürnberg: Selbstverl. des Hochschulverbandes für Geographie und ihre Didaktik. 45-64.*

4 Finkbeiner C., Fehling S., 2002. *Bilingualer Unterricht: Aktueller Stand und Implementierungsmöglichkeiten im Studium. Sudarè Finkbeiner C., Bilingualer Unterricht. Lehren und Lernen in zwei Sprachen. Hanoveris. P. 9-23.*

Integruotos pamokos teikia naudą ir dalykui, t. y. atsakingai atrinkti tekstai, straipsniai ir autentiška medžiaga užsienio kalba praturtina dalyko turinį, leidžia į tuos pačius reiškinius, pvz., istorijos, pažvelgti iš kitos perspektyvos.

Kai mokinių užsienio kalbos žinios nėra pakankamai geros, siūlomos dvi galimybės: sudėtingesnė pamokos dalis ir terminai aiškinami mokyklos kalba, arba sudėtingesnės kalbinės formuluotės perfrazuojamas mokiniams suprantama užsienio kalba arba įvedamos ir įtvirtinamos per užsienio kalbos pamokas.

Metodinė medžiaga. Užsienio kalbų (pirmosios ir antrosios) pagrindinio ugdymo bendrųjų programų įgyvendinimo rekomendacijose (2022) pateikiami įvairios trukmės IDUKM modulių ir projektinių veiklų pavyzdžiai, kurie leidžia lanksčiai planuoti darbą. Šiame leidinyje pateikiami integruotų pamokų planavimo pavyzdžiai.

IDUKM pamokų ir modulių metodinės medžiagos kūrėjai yra mokytojai. Lietuvoje dirbantys mokytojai dažniausia naudojami užsienio leidyklų autorių metodine medžiaga, įvairiais internetiniais šaltiniais, nes vadovėlių, skirtų atskirtų mokomųjų dalykų integruotoms pamokoms, nėra sukurta.

Pasiekimų vertinimas. Mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimas IDUKM pamokoje priklauso nuo pamokoje išsikeltų uždavinių ir numatytų pasiekimų vertinimo. IDUKM pamokose rekomenduojama vertinti dalyko žinias ir dalykinės užsienio kalbos žinias, t. y. dalyko terminų, žodžių, frazių ir jų reikšmių parinkimo bei vartojimo tinkamumą. Svarbu, kad dalyko turinys būtų perteikiamas suprantamai. Vengiama vertinti gramatikos ir struktūrų klaidas mokiniui kalbant, tačiau svarbu atkreipti dėmesį į gramatikos ir struktūrų klaidas rašytinėje komunikacijoje.

3.3. Užsienio kalbos ir kitų dalykų integruoto ugdymo (IDUKM) pamokų pavyzdžiai

3.3.1. IDUKM PAMOKOS PLANAS: UŽSIENIO KALBA (1-OJI) – ANGLŲ KALBA IR PASAULIO PAŽINIMAS. 2 KLASĖ

Mokytojai: Anglų kalbos ir pradinių klasių (pasaulio pažinimas)

Dalykai: pasaulio pažinimas ir anglų kalba

Klasė: 2 klasė

Užsienio kalbos lygis: Prieš A1

Pamokos uždaviniai (dalyko ir užsienio kalbos): Dirbdamas individualiai ir porose įvardinsiu gyvūno pavadinimą lietuviškai ir angliškai, piskirsiu jau žinomus 3-4 lietuviškus ir angliškus būdvardžius nurodytam gyvūnui, pristatysiu prieš klasę.

Kompetencijos: pažinimo (atpažįsta gyvūnus, moka juos apibūdinti), komunikavimo (apibūdina gyvūnus mokomąja ir užsienio kalbomis, kultūrinė (atpažįsta įvairiose pasaulio šalyse gyvenančius gyvūnus), socialinė emocinė ir sveikos gyvensenos (ugdosi teigiamas nuostatas gyvūnų, kuriuos apibūdina, atžvilgiu).

Tarpdalykinė tema: Biologinė įvairovė

Pamokos trukmė: – 45 min.

UŽSIENIO KALBOS

Pamokos dalys	Mokytojų veikla		Mokinių veikla	Metodai / Priemonės
	Pasaulio pažinimo mokytojo veikla	Užsienio kalbos mokytojo veikla		
Pasisveikinimas (2 min)	Mokytojai kartu su mokiniais formuluoja pamokos uždavinį.			Gyvūnų apibūdinimas raštu ir žodžiu (pristatymas)
Sužadinimas (5 min)	Leidžia gyvūnų garsų įrašus.	Klausinėja, kokių gyvūnų garsus girdėjo.	Mokiniai klauso įrašų ir spėlioja, koks tai buvo gyvūnas ir įvardina jį angliškai.	Įrašai.
Pagrindinė dalis: (Skaidrės 7 min) (Darbas porose 10 min.) (Prezentacija 15 min)	Mokytojas rodo skaidres su gyvūnų apibūdinimais.	Moderuoja klasę.	Mokiniai perskaito apibūdinimus ir spėlioja gyvūnus.	Prezentacija.
	Išdalina užduočių lapus mokinių poroms, dar kartą primena ir paaiškina pamokos uždavinį. Klauso, komentuoja, vertina pristatytą darbą.		Dirbdami porose apibūdina paveikslėlyje pateiktą gyvūną, priskirdami jam tinkamus 3-4 lietuviškus ir angliškus būdvardžius. Mokiniai prieš klasę pristato atliktą užduotį, demonstruoja gyvūno paveikslėlį ir įvardina žodžius. Kiti mokiniai užsirašo anglišką gyvūno pavadinimą.	Darbas porose. Paveikslėliai.

UŽSIENIO KALBOS

Refleksija ir namų darbų paskelbimas (8 min)	Mokytojos klausinėja mokinių, ką jie sužinojo naujo per pamoką, ar patiko veiklos, kas buvo sunku ir kodėl.	Mokiniai pirštais parodysdami įvertina pamoką dešimtbalėje sistemoje (pvz: 10–labai patiko; 5–vidutiniškai, 1–nepatiko).	Pristatymas.
	Namų darbas:	Nupiešti labiausiai patikusį pamokoje aptartą gyvūną, 3–4 lietuviškais sakiniais jį apibūdinti, parašyti 3–4 angliškus būdvardžius.	

Parengė: *Evita Maksvytienė, Regina Gedmontienė, Dalija Krogertė, Ingrida Jarašienė, Irena Linkytė*

3.3.2. IDUKM PAMOKOS PLANAS: VOKIEČIŲ KALBA (2-OJI) IR GAMTOS PAŽINIMAS. 6 KLASĖ

Mokytojai: vokiečių kalbos, fizikos.

Dalykai: pasirenkamasis modulis vokiečių kalba ir fizika.

Klasė 6

Užsienio kalbos lygis A1.1.

Pamokos uždaviniai (dalyko ir užsienio kalbos)

Atlikdamas eksperimentą vokiškai įvardinsiu pagrindinius spalvų pavadinimus, atpažinsiu šviesos šaltinius ir vokiškai įvardinsiu 3-5 šviesos šaltinius. Atsakysiu į klausimą „Kokios spalvos yra b šviesa? bei įvardinsiu, kas man yra vidinė šviesa, kokius žmones vadiname šviesiais?

Kompetencijos: pažinimo (mokosi atpažinti šviesos šaltinius, spalvų pavadinimus, eksperimentuoja), komunikavimo (kalba apie šviesos šaltinius, spalvas mokymosi ir vokiečių kalba), socialinė emocinė ir sveikos gyvensenos (kalba apie žmogaus vidines savybes ir kokius žmones galima įvardinti šviesiais).

Tarpdalykinė tema: Aplinkos tvarumas. Asmens savybių ugdymas.

Pamokos trukmė – 45 min.

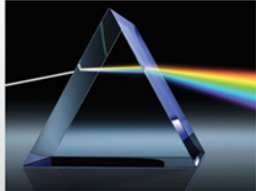
UŽSIENIO KALBOS

Pamokos dalys	Mokytojų veikla		Mokinių veikla	Metodai / Metodinės priemonės
	Dalyko mokytojo veikla	Užsienio kalbos mokytojo veikla		
Įvadinė dalis. Temos atskleidimas 3 min.		<p>Mokiniam demonstruojamas dainos tekstas.</p> <p>(Įžanga į temą – mokiniai, klausydamiesi vokiškos dainos, įvardina pamokos temą, iš dainos teksto išrenka jiems žinomus žodžius (žodyno aktyvinimas).</p> <p>Šiame tekste yra daug jums dar nepažįstamų žodžių, bet kai kuriuos jūs jau tikrai žinote.</p> <p>Pirmoji pamokos užduotis: klausysitės dainos, atidžiai seksite tekstą ir po to pabandykite įvardinti šiandieninės mūsų pamokos temą. Dainos tekste rasite jums žinomus vokiškus žodžius, juos išvardinsite ir pasakysite, ką jie reiškia lietuviškai. Jetzt hört, bitte, das Lied.</p> <p>https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=ir3GhReklRE</p>	Pasako jiems žinomus žodžius.	Dainos klausymas.

				
<p>Uždavinių skelbimas, supažindinimas su vertinimu</p> <p>2 min.</p>	<p>Pamokos pabaigoje galėsime vokiškai išvardinti 3-5 šviesos šaltinius, pagrindinius spalvų pavadinimus. Atsakysime į pamokos temos klausimą „Kokios spalvos yra šviesa? Ir pamąstysime apie tai, kas yra vidinė šviesa, kokius žmones vadiname šviesiais?”</p>	<p>Gilinsime vokiečių kalbos žinias: pakartosime žinomus žodžius ir mokysimės naujų, prisiminsime daiktavardžių žymimuosius ir nežymimuosius artikelius, neiginį kein, jų vartojimą sakinyje vardininko (N.) linksnyje.</p> <p>Aktyviai pamokoje dalyvaujantys mokiniai bus vertinami kaupiamuoju balu. Atliktų interaktyvių užduočių balai sumuojami ir įvertinimas rašomas į Tamo dienyną. Aktyvus dalyvavimas pamokoje, visi teisingi atsakymai vertinami kaupiamuoju balu.</p>	<p>Mokiniai įsivertina savo žinias.</p>	<p>Įsivertinimas.</p>

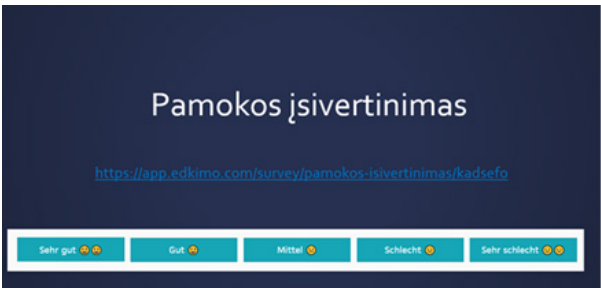
<p>Probleminis klausimas – Vermutung, Hypothese</p> <p>1 min.</p>	<p>Kad sklistų šviesa, reikalingas šviesos šaltinis. Nuo seniausių laikų šviesa traukė žmogaus dėmesį ir vaizduotę. Svarbiausias šviesos šaltinis yra Saulė. Šviesti gali žaibas, ugnikalnio lava, jonvabalis. Šie šviečiantys kūnai yra gamtiniai šviesos šaltiniai.</p>	<p>Pabandykite suformuluoti hipotezę. https://www.geo.de/geolino/frage-der-woche/20176-quiz-frage-der-woche-welche-farbe-hat-sonnenlicht Čia matote vokiško žurnalo Geolino klausimą, žurnale užduodamas vienas netradicinis klausimas.</p> 	<p>Mokiniai formuluoja hipotezę, atsako į klausimus.</p>	<p>Pokalbis lietuvių kalba.</p>
<p>Dėstymas.</p> <p>Iš kur atsiranda šviesa gamtoje? Das Licht und seine Quellen</p> <p>Žodyno kartojimas</p> <p>1 min.</p>	<p>Išradingi žmonės sugalvoja, kaip pasišviesti naktį ar tamsioje patalpoje. Paprasčiausias būdas yra liepsna. Tai gali būti laužas, žvakė ar žibalinė lempa. Dabar dažniausiai naudojame elektrinius šviesos šaltinius – elektros lemputę, žibintus, kompiuterio ekraną ar lazerio spindulius. Šie žmonių sukurti šviesos šaltiniai yra vadinami dirbtiniais šviesos šaltiniais</p>		<p>Mokiniai įvardina šviesos šaltinius.</p>	<p>Skaidrių demonstravimas, bendras aptarimas lietuvių kalba.</p>

<p>Gramatikos taisyklės kartojimas Ist das ein/e ...? Daiktavardžių linksniavimas, artikelių kartojimas.</p> <p>3 min.</p>		<p>Und jetzt ist die Grammatik dran. Ist das ein/e? Wir haben diese Frage auch die Antworten gelernt. Auch wir haben die Artikel gelernt. Mokytoja užduoda klausimus.</p> <p>Ist das ein/e ...?</p> <p>Ja, das ist ein/e Das ist kein/e, sondern ein/e</p> 	<p>Mokiniai atsako į mokytojo klausimus, kartoja gramatikos medžiagą.</p>	<p>Gramatikos medžiagos iliustracija.</p>
<p>Žinių įtvirtinimas.</p> <p>Kaip įsiminėme žodžius ir taisyklę? Interaktyvi užduotis „Lichtquellen“ aptarimas</p> <p>3 min.</p>		<p>Įtvirtinkime tai, ko išmokome ir atlikime užduotį. Jetzt brauchen wir Liveworksheets Programm und unser interaktives Arbeitsbuch. „Deutsch und Natur“. Jūs atliksite šią pamoką keletą interaktyvių užduočių, jų įvertinimai, kaip minėjau, bus sumuojami. Das sind zwei Arbeitsblätter. Das dritte ist leichter. Čia matote du darbo lapus: Nr.1 https://www.liveworksheets.com/hd1498235jt ir Nr.3 https://www.liveworksheets.com/2-ed382740xb</p> 		

<p>Eksperimento atlikimas. Fizikos turinio aiškinimas.</p> <p>Bandymas.</p> <p>3 min.</p>	<p>Atliksime bandymą. Bandymui naudosime kompaktinę plokštelę. Į šią plokštelę nukreipsime šviesos spindulį. Ką pastebime?</p> <p>Šviesos spindulį nukreipę į stiklinę prizmę gauname spalvotą juostelę – baltos šviesos spektrą, kuriame išskiriamos septynios spektro spalvos: raudona, oranžinė, geltona, žalia, žydra, mėlyna ir violetinė.</p> <p>Balta šviesa – sudėtinė šviesa.</p>	<div data-bbox="775 161 1352 456"> <p>Kompaktinė plokštelė baltą šviesą išskaido į skirtingų spalvų šviesą Jetzt wird's wieder bunt.</p> <p>Material: • CD-Rom • Lampe</p> <p>Durchführung: • Du hältst die CD in der Nähe der Lampe. • Du siehst, wie die Farben zerlegen.</p> <p>IŠVADA Spalvos išsidėsto tokia seka - raudona, oranžinė, geltona, žydra, mėlyna ir violetinė.</p> <p>Aus weiß wird rot, orange</p> </div> <div data-bbox="775 472 1352 767"> <p>Balta šviesa - sudėtinė šviesa</p> <p>Tai baltą šviesą, išskaidyta į septynių skirtingų spalvų juostą. Saulės šviesa yra baltos spalvos. Tokios šviesos spindulys, praėjęs pro stiklinę prizmę, išskaidomas į šviesos spektrą, kurį sudaro septynios spalvos: raudona, oranžinė, geltona, žalia, žydra, mėlyna ir violetinė.</p> </div> <p>Kompaktinė plokštelė baltą šviesą išskaido į skirtingų spalvų šviesą.</p> <p>IŠVADA: Spalvos išsidėsto tokia seka – raudona, oranžinė, geltona, žydra, mėlyna ir violetinė.</p> <p>Aus weiß wird rot, orange, gelb, hellblau...</p>	<p>Mokiniai atlieka bandymą su kompaktinėmis plokštelėmis.</p> <p>Mokiniai pasako spalvų spektrą.</p>	<p>Eksperimentas.</p>
---	--	--	---	-----------------------

<p>Kaip išmokome spalvų pavadinimus vokiškai? Interaktyvi užduotis „Farben“ Pasitikriname, įsiverdiname.</p> <p>3 min.</p>		<p>Kaip išmokome spalvų pavadinimus vokiškai? Interaktyvi užduotis „Farben“. https://www.liveworksheets.com/2-gx378517hm</p> <p>https://www.liveworksheets.com/xl726100hp</p> 	<p>Atlieka interaktyvias užduotis liveworksheets.com programa.</p>	<p>Interaktyvios užduotys (diferencijuojamos, siūloma pasirinkti iš dviejų skirtingo sudėtingumo lygio)</p>
<p>Įtvirtinimas. Eksperimento atlikimas. Nr. 2 Kokios spalvos sudaro baltą šviesą? Kokios spalvos skritulys atrodo sukdamasis? Aus bunt wird weiß</p> <p>2 min.</p>	<p>Atlikdami bandymą pabandykite surinkti išskaidytą šviesą. Skritulį suskirstykime į septynias lygias dalis ir nudažykime atitinkamomis spalvomis. Po to užmaukite jį ant ašies ir greitai sukdami stebėkime kokios spalvos skritulys atrodo dabar?</p>	<p>Eksperimentą atlikime virtualioje PHET laboratorijoje. Spalvų sudėtis.</p> 	<p>Atlieka eksperimentą virtualioje PHET laboratorijoje.</p>	<p>Eksperimentas</p>

<p>Apibendrinimas.</p> <p>Refleksija Was haben wir gelernt? Kokios spalvos yra šviesa?</p> <p>Šviesos keliai ir laimė.</p> <p>6 min.</p>	<p>Taigi, grįžtame prie pagrindinio šios pamokos klausimo, tai ko gi išmokome, ką sužinojome?</p> <p>Šiandien mes kalbėjomės apie šviesą, sužinojome, kad ji yra spalvų šaltinis, eksperimentuodami atsakėme į klausimą, iš ko sudaryta balta šviesa. Vokiškai išvardinome įvairiausių jos gamtinius ir dirbtinius šaltinius. O žmogus ar gali būti šviesos šaltinis, šviesos nešėjas?</p>	<p>Was haben wir heute gelernt?</p> <p>Mokytojas užduodamas klausimus apibendrina pamokos medžiagą.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Das Sonnenlicht erscheint uns farblos oder weiß. • Trotzdem besteht es aus den verschiedensten Farben. • Woraus besteht weisses Licht? Weißes Licht besteht aus 7 Farben. • Welche Farben sind das? • Die Farben heißen rot, orange, gelb, grün, hellblau, blau, violett. <div data-bbox="775 874 1361 1098"> </div> <div data-bbox="775 1114 1384 1353"> </div>	<p>Mokiniai atsakinėja, išsako savo mintis.</p>	<p>Pokalbis.</p>
--	--	--	---	------------------

<p>Vertinimas / įsivertinimas</p> <p>Kaip sekėsi? Ko išmokome?</p> <p>5 min.</p>		<p>Aktyviai pamokoje dalyvaujantys mokiniai bus vertinami kaupiamuoju balu. Atliktų interaktyvių užduočių įvertinimai bus sumuojami ir rašomas bendras pažymys į Tamo dienyną. Taikomi ir kiti vertinimo bei įsivertinimo būdai.</p> 	<p>Įsivertina savo žinias su programėle. https://app.edkimo.com/</p>
--	--	---	--

Šaltiniai:

1. <https://www.leifiphysik.de/optik/farben/versuche/farben-heimversuche#headline-266>
2. <https://www.wissensforscher.de/kunterbunt-was-ist-farbe/>
3. <https://quizlet.com/560902328/naturerscheinungen-wie-entsteht-licht-flash-cards/?new>
4. <https://www.simplyscience.ch/kids-experimente-farben-licht.html>
5. <https://www.nela-forscht.de/news/licht/>
6. <https://www.liveworksheets.com/>
7. <https://ruvi.lt/2019/07/26/vidine-sviesa/>
8. <https://docplayer.org/25147119-Thema-farben-zum-vorliegenden-unterrichtsmaterial.html>
9. <https://app.edkimo.com/>

Parengė: Lina Šidlauskienė, dr. Rasa Žemaičiūnienė

3.3.3. IDUKM PAMOKOS PLANAS: UŽSIENIO KALBA (I-OJI) IR GEOGRAFIJA. 7 KLASĖ

Mokytojai: anglų kalbos / geografijos

Dalykai: anglų kalba ir geografija

Klasė: 7

Pamokos tikslas: Panaudojant geografijos ir užsienio kalbos žinias, pristatyti iškiliausius kiekvieno žemyno objektus.

Pamokos uždaviniai (dalyko ir užsienio kalbos): Dirbdamas individualiai ir grupėmis, naudodamasis geografiniais atlasais, užsienio kalba 6 sakiniais ir taisyklingai vartodamas būdvardžius, pristatysiu paskirto žemyno bent vieną pasirinktą geografinį objektą rekordininką, t. y jo aukštį, dydį ir ilgį ir objektų vietas pasaulio žemėlapyje.

Kompetencijos: pažinimo (atpažįsta geografinius objektus rekordininkus, jų išskirtinumo parametrus), komunikavimo (komunikuoja dirbant grupėje, pristatant objektą mokymosi ir užsienio kalba), kultūrinė (ieško informacijos ir apibūdina kituose žemynuose ir šalyse esančius objektus), skaitmeninė (naudoja skaitmenines programėles užduočiai atlikti).

Tarpdalykinė tema: Etninė kultūra.

Pamokos trukmė: (45 60) – priklausomai nuo mokinių skaičiaus.

UŽSIENIO KALBOS

Pamokos dalys	Mokytojų veikla		Mokinių veikla	Metodai / Metodinės priemonės																								
	Dalyko mokytojo veikla	Užsienio kalbos mokytojo veikla																										
Įvadinė dalis. Sudominimas, įtraukimas. 2 – 3 min.:	Pasisveikina užsienio kalba. Paragina mokinius pasikartoti geografinius objektus suvedant paveikslėlius su geografiniais objektais) (naudojantis wordwall.com)	Pasisveikina užsienio kalba; ragina mokinius kalbėti užsienio kalba.	Sveikinasi ir prisijungę atlieka geografijos mokytojos nurodymus.	Telefonai / planšetės ir wordwall.com programėlė.																								
Pagrindinė dalis (15 min)	<p>Patikslina kalno ir kalvos sąvokas. Dalina mokiniams užduočių lapus:</p> <p>How much can you complete?</p> <table border="1" data-bbox="510 810 860 1050"> <thead> <tr> <th></th> <th>North America</th> <th>South America</th> <th>Africa</th> <th>Europe</th> <th>Asia</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>The highest mountain (peak). How high is it? (metres)</td> <td>_____m</td> <td>_____m</td> <td>_____m</td> <td>_____m</td> <td>_____m</td> </tr> <tr> <td>The longest river. How long is it? (kilometres)</td> <td>_____km</td> <td>_____km</td> <td>_____km</td> <td>_____km</td> <td>_____km</td> </tr> <tr> <td>The largest lake. How big is it? (kilometres²)</td> <td>_____km²</td> <td>_____km²</td> <td>_____km²</td> <td>_____km²</td> <td>_____km²</td> </tr> </tbody> </table> <p>Mokytoja suskirsto vaikus į grupes, grupės gauna tyrinėti skirtingus žemynus:</p> <p style="text-align: center;">Group work</p> <ul style="list-style-type: none"> • Red – Asia • Blue – South America • Green – Europe • Yellow – North America • Olive - Africa 		North America	South America	Africa	Europe	Asia	The highest mountain (peak). How high is it? (metres)	_____m	_____m	_____m	_____m	_____m	The longest river. How long is it? (kilometres)	_____km	_____km	_____km	_____km	_____km	The largest lake. How big is it? (kilometres ²)	_____km ²	_____km ²	_____km ²	_____km ²	_____km ²	<p>Parodo skaidrę, kurioje mokiniams reikia užbaigti tris sakinius:</p> <ul style="list-style-type: none"> • The longest river in Lithuania is <u>the Nemunas</u>. • The highest mountain in Lithuania is <u>Aukštojas</u>. • The largest lake in Lithuania is <u>(the) Drūkšiai</u>. <p>Ekrane atsiradus atitinkamai skaidrei, mokytoja paaiškina, ką mokiniai turės padaryti:</p> <p style="text-align: center;">Group work</p> <p>For this work you have 10 minutes:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Find geographical features, 2. Write their names in the table, 3. Write their height, size and length in the table, 4. Teach each other in a group how to present your work (each of you will have to do it in front of the class). 	<p>Atsako į klausimus, pasitinkrina, ar turi žinių apie Lietuvą. Mokiniai išsiskirsto į skirtingas grupes. Analizuodami atlasus, mokiniai ieško reikiamos informacijos apie objektų aukštį, dydį ir ilgį. Mokiniams dirbant grupėse, ekrane rodoma skaidrė su pamokos uždaviniu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Working individually and in groups, to present <u>geographical features- "record-holders"</u> of each continent describing <u>how high, big and long they are, making 6 full sentences and using adjectives of measurement correctly (Sb p. 138 Measurements LEARN THIS! Rule 2)</u>. • Remember to complete the table while listening to presentations. 	<p>Atlieka užduotį žodžiu frontaliai.</p> <p>Atlasai, išdalintos lentelės.</p>
	North America	South America	Africa	Europe	Asia																							
The highest mountain (peak). How high is it? (metres)	_____m	_____m	_____m	_____m	_____m																							
The longest river. How long is it? (kilometres)	_____km	_____km	_____km	_____km	_____km																							
The largest lake. How big is it? (kilometres ²)	_____km ²	_____km ²	_____km ²	_____km ²	_____km ²																							

UŽSIENIO KALBOS

Pristatymas (25 min)	Kviečia grupes pristatyti.	<p>Dirbdami grupėje nariai padeda vienas kitam taisyklingai suformuluoti sakinius ir juos angliškai perskaityti (mediacija).</p> <p>Kiekvienas grupės narys pasako po du sakinius užsienio kalba, o kitų grupių nariai pildo lentelę.</p> <p>Pristatymo metu parodo tikslią objekto vietą žemėlapyje.</p>		
Pabaiga / refleksija (apie 8 min)	<p>Parodo skaidrę:</p> <p style="text-align: center;">Now I know...</p> <ul style="list-style-type: none"> • The highest mountain in the world is Everest. • The longest river in the world is The Nile. • The largest lake in the world is the Caspian Sea. 	<p>Mokytojas naudoja formuojamąjį vertinimą ir žodžiu komentuoja atsakymus ir mokinių darbą.</p> <p>Užduoda namų darbą:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Write geographical features- "record-holders" of Australia in full sentences (with measurement adjectives). 	Tyrinėdami savo užpildytą lentelę, mokiniai pabaigia sakinius, esančius skaidrėje.	Lentelės, rašikliai.

Parengė: S. Vitkauskienė, R. Tirlikienė, R. Kašinskienė, V. Klimovič

3.3.4. IDUKM PAMOKOS PLANAS: UŽSIENIO KALBA (I-OJI ARBA II-OJI) IR TECHNOLOGIJOS – 8 KLASĖ

Mokytojai: užsienio kalbos ir technologijų dalyko mokytojai

Dalykai: Užsienio kalbos (1-oji ar 2-oji) ir technologijos.

Klasė: 8 klasė

Kalbos mokėjimo lygis: 1-oji kalba – B1; 2-oji kalba – A1

Pamokos uždaviniai (dalyko ir užsienio kalbos): Dirbdamas grupėse, remdamasis koldūnų gaminimo receptais skirtingose šalyse, pateiktais užsienio kalba, pagaminsiu ir išvirsiu koldūnus ir užsienio kalbomis sudarysiu pagrindinių ingredientų žodynėlį; įvardinsiu po 3-5 patiekalų panašumus ir skirtumus.

Kompetencijos: Pažinimo (susipažįsta su patiekalų receptūra ir gamyba), kultūrinė (susipažįsta su patiekalų gaminimo ypatumais kitose kultūrose), komunikacinė (pristato patiekalus užsienio kalba), socialinė emocinė ir sveikos gyvensenos (bendrauja, bendradarbiauja gamindami, reiškia emocijas apie patiekalų skonį).

Tarpdalykinė tema: Kultūrų įvairovė

Pamokos trukmė – 90 min.

UŽSIENIO KALBOS

Pamokos dalys	Mokytojų veikla		Mokinių veikla	Metodai / Metodinės priemonės
	Dalyko mokytojo veikla	Užsienio kalbos mokytojo veikla		
Įvadinė dalis. 5 min	Supažindina su pamokos uždaviniu ir veiklomis.	Suskirsto mokinius į darbo grupes pagal užsienio kalbas.	Pateikia pasiūlymus pamokos uždavinio pakoregavimui.	Darbas grupėse.
Pagrindinė dalis. 10 min.	Padedą pasirošti patiekalo gaminimui.	Dalina patiekalų receptus, padeda teisingai suprasti gaminimo procesą.	Skaito receptus, aiškinasi nežinomus žodžius, paruošia ingredientus.	Darbas grupėse; receptai, ingredientai.
Pagrindinė dalis. 40 min	Konsultuoja, pataria gaminimo eigą.	Konsultuoja, pataria gaminimo eigą užsienio kalbomis	Gamina patiekalus, remdamesi duotais receptais. Kol patiekalai gaminami, mokiniai sudaro ingredientų žodynelį.	Darbas grupėse; receptai, ingredientai, indai, virtuvės įranga.
Pagrindinė dalis. 12 min.	Padedą serviruoti stalą, konsultuoja apie stalo etiketą.	Konsultuoja apie stalo etiketą, primena įrankių pavadinimus užsienio kalbomis.	Serviruoja stalą, vaišina(si) ne tik savo, bet ir kitų grupių pagamintais patiekalais.	
Pagrindinė dalis. 5 min.	Organizuoja darbo vietos sutvarkymą.	Organizuoja darbo vietos sutvarkymą.	Tvarko darbo vietas.	Individualus darbas
Pagrindinė dalis. 13 min.	Vertina patiekalų pagaminimą ir pateikimą.	Organizuoja patiekalų panašumų ir skirtumų pristatymą užsienio kalbomis ir vertina juos.	Grupėse aptaria ir pristato patiekalų panašumus ir skirtumus.	Darbas grupėse
Įsivertinimas, refleksija . 5 min.		Pateikia reflectus.lt programėlę įsivertinimui.	Atlieka įsivertinimą programėlėje.	Individualus darbas, programėlė reflectus.lt.

Parengė: Nijolė Grinytė, Janina Berezina, Margarita Songin, Sigutė Davidavičienė, Renata Stražinskienė

3.3.5. IDUKM PAMOKOS PLANAS: UŽSIENIO KALBA (1-OJI) IR CHEMIJA. 9 KLASĖ

Mokytojai anglų kalbos, chemijos.

Dalykai: anglų kalba, chemija

Klasė: 9 klasė

Užsienio kalbos lygis: B1

Pamokos uždavinys (dalyko ir užsienio kalbos): dirbdamas grupėmis, naudodamasis dalojamąja medžiaga pasikartosiu ir atpažinsiu 3-5 mineralus ir 3-5 sunkiuosius metalus organizme ir įvardinsiu juos užsienio kalba.

Kompetencijos: pažinimo (atpažįsta sunkiuosius metalus ir mineralus žmogaus organizme, atpažįsta jų funkcijas), komunikavimo (įvardija 3-5 (mineralų / metalų) funkcijas, atlieka žodyno testą anglų kalba, socialinė emocinė ir sveikos gyvensenos (bendradarbiauja grupėje), skaitmeninė (naudoja skaitmenines programėles, vaizdo medžiagą užduočiai atlikti).

Tarpdalykinė tema: Sveikata, sveika gyvensena, Rūpinimasis savo ir kitų sveikata.

Pamokos trukmė – 45 min.

ikos gyvensenos (bendradarbiauja grupėje), skaitmeninė (naudoja skaitmenines programėles, vaizdo medžiagą užduočiai atlikti).

Tarpdalykinė tema: Sveikata, sveika gyvensena, Rūpinimasis savo ir kitų sveikata.

Pamokos trukmė – 45 min.

UŽSIENIO KALBOS

Pamokos dalys	Mokytojų veikla		Mokinių veikla	Metodai / Metodinės priemonės
	Dalyko mokytojo veikla	Užsienio kalbos mokytojo veikla		
Įvadas	Mokytojas prašo prisiminti cheminius elementus (3-5).	Mokytojas ragina užsirašyti cheminių elementų pavadinimus.	Naudodamiesi vadovėliu ir el. žodynu ieško atsakymų (cheminių elementų) (3-5)	Minčių žemėlapis, mentimeter.com
Pasiskirstymas į grupes	Mokytojas prašo atpažinti produktus iš pateikto teksto, kuriuose yra tam tikras metalas / mineralas.	Mokytojas prašo rasti angliškus metalų / mineralų pavadinimus ir mokėti išversti pavyzdžius sakiniuose.	Naudodamiesi vadovėliu, el. žodynu, vienas kito patirtimi dirbdami grupėse ieško atsakymų.	Darbas grupėse, el. žodynas.
Aptarimas	Mokytojas prašo, kad grupės apsisikeistų turima informacija.	Mokytojas prašo, kad grupės apsisikeistų turima informacija anglų kalba.	Dalinasi turima informacija ir lietuvių, ir anglų kalba.	Ekspertų metodas
Grįžtamasis ryšis	Mokytojas prašo įvardinti 3-5 funkcijas (mineralų / metalų).	Mokytojas pateikia žodyno testą (Quizziz.com).	Įvardina 3-5 funkcijas (mineralų / metalų), atlieka žodyno testą anglų kalba (Quizziz.com) ir įsivertina savo pasiekimo lygį.	Quizziz.com
Įsivertinimas	Pamoka apibendrinama, aptariami pasiekti rezultatai, bei tikslintini dalykai Namų darbas: naudojanti pateikta vaizdo medžiaga sukurti dietą, panaudojant 3–5 sunkiuosius metalus / mineralus.	Pamoka apibendrinama, aptariami pasiekti rezultatai bei tikslintini dalykai. Namų darbas: sukurti dietą, panaudojant 3-5 sunkiuosius metalus / mineralus ir išversti į anglų kalbą.	Atlikę užduotis grupėje ir išklausę vieni kitų įvertina pamoką ir savo žinias.	https://www.youtube.com/watch?v=zeJd-F0yi3Co&ab_channel=FoodTechy https://forms.office.com

Literatūros sąrašas

Ugdymo turinio atnaujinimas

1. Bendrųjų programų atnaujinimo gairės

<https://www.nsa.smm.lt/2019/11/19/patvirtintos-bendruju-programu-atnaujinimo-gaires/>

<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/e3e9269009e511ea9d279ea27696ab7b>

2. Užsienio kalbos (1-osios ir 2-osios) pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo bendrųjų programų projektai <https://www.emokykla.lt/bendrasis/bendrosios-programos/bendrojo-ugdymo-programu-projektai-tarpiniai>

3. Mokytojo profesijos kompetencijos aprašas <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.291726>

4. Mokinių mokymosi gerinimas. Į pagalbą mokytojui. Metodinė priemonė, UPC, 2016

IKT panaudojimas

5. Lietuvos švietimo ir mokslo ministerija ir švietimo plėtotės centras „Informacinių komunikacinių technologijų taikymo ugdymo procese galimybės“ Rekomendacijos mokytojui, Vilnius, 2005

6. Lietuvos švietimo ir mokslo ministerija „Formuojamasis vertinimas – individualiai pažangai skatinti“, Vilnius. 2018

Ugdymo proceso planavimas ir organizavimas

7. Aktyvaus mokymosi metodai. Mokytojo knyga (1998). Vilnius: Garnelis.

8. Arends, R. I. 1998. Mokomės mokyti. Vilnius: Margi raštai.

9. Buehl, D. 2004. Interaktyviojo mokymosi strategijos. Vilnius: Garnelis.

10. Helmke, A., 2012. Pamokos kokybė ir mokytojo profesionalumas: diagnostika, vertinimas, tobulinimas. Vilnius: Standartų spaustuvė.

11. Jensen, E., 2001. Tobulas mokymas. Vilnius: AB OVO.

12. Kjargaard, E., Martinėnienė, R. 1999. Neprarastas pavasaris. Vilnius: Danielius

13. Marzano, R. J. 2005. Naujoji ugdymo tikslų taksonomija. Vilnius: Žara.

14. Petty, G. 2008. Įrodymais pagrįstas mokymas. Vilnius: Tyto alba.

15. Petty, G. 2007. Šiuolaikinis mokymas. Vilnius: Tyto alba.

16. Šiaučiukėnienė, L., Visockienė, O., Talijūnienė, P. 2006. Šiuolaikinės didaktikos pagrindai. Kaunas: Technologija.

Integruotas užsienio kalbos ir dalyko mokymasis

17. Būdvytytė-Gudienė A. ir kt. 2010. Praktinės CLIL taikymo galimybės. Šiaulių universiteto leidykla
18. Coyle, D., Hood, P., Marsh, D., 2010. CLIL: Content and Language Integrated Learning. Cambridge University Press, Cambridge
19. Content and language Integrated Learning. Bilingualer Sachfachunterricht an der Wirtschaftsschule. Geschichte. Sozialkunde. Wirtschaftsgeographie. Übungsunternehmen. 2019
20. Cummins, J., BICS and CALP: Empirical and theoretical status of the distinction, In Street, B. V., and Hornberger, N. (Eds.), Encyclopedia of Language and Education, Volume 2: Literacy, Springer, New York, 2008, 71-83.
21. Eurydice 2006. Užsienio kalbos ir dalyko integruotas mokymas (UKDIM) Europos mokyklose. Europos švietimo informacijos tinklas „Eurydice“
22. European Framework for CLIL Teacher Education. <https://www.ecml.at/ECML-Programme/Programme2008-2011/EuropeanFrameworkforCLILTeacherEducation/Resources/tabid/4445/language/en-GB/Default.aspx>
23. Hataaja, K. CLILIG. Prezentacija. Kaunas, 2017. 12. 09-10.
24. Integruotas vokiečių kalbos ir dalyko mokymasis Lietuvoje. 2019. Goethe institutas Lietuvoje. <https://www.goethe.de/resources/files/pdf191/clilig-integruotas-vokieciu-kalbos-ir-dalyko-mokymasis-lietuvoje-e-leidinys3.pdf>
25. Hutterli, S., Stotz, D., Lappartore, D. 2008. Do you parlez andere lingue. Zürich, Luzern.
26. Integruotos dalyko ir užsienio kalbos pamokos (EMILE, CLIL) Lietuvos mokyklose 2019. Švietimo problemos analizė. 2019 ISSN 2669-0977. ŠMSM.
27. Marsh, D. 1994. Bilingual Education & Content and Language Integrated Learning. International Association for Cross-cultural Communication, Language Teaching in the Member States of the European Union (Lingua) University of Sorbonne. Paris.
28. Leisen, J. 2015. Lehrmaterialien im CLIL-Unterricht. Zeitschrift für Interkulturellen Fremdsprachenunterricht 20: 2, 38-44. Abrufo bar unter <http://tujournals.ulb.tu-darmstadt.de/index.php/zif/>